

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

Népünk műveltsége, egybevetve a korral, anyanyelvvel és vallással.

Degré d'instruction de la population de la Hongrie par rapport à la langue maternelle, l'âge et les cultes.

Résumé. D'après le recensement de 1920 le nombre total des illettrés au-dessus de 6 ans se chiffre en Hongrie à 665.070. Il revient aux groupes d'âge de 6 à 11 et de 12 à 39 ans les 27·9 respectivement les 23·7% des illettrés sur les groupes d'âge de 40 à 59 ans 25·1% et au-dessus de 60 ans 23·3%. Le total des illettrés au-dessus de 6 ans se compose de 41·6% d'hommes et de 58·4% de femmes.

Les 69% de la population totale ont fréquenté quatre classes d'école primaire. Parmi la population totale tous les 11-ièmes ont fréquenté 4 classes d'école secondaire tous les 25-ièmes ont fréquenté 6 classes, et tous les 33-ièmes ont fréquenté 8 classes d'école secondaire et ce n'est que tous les centièmes qui ont reçu un enseignement supérieur.

Parmi la population au-dessus de 6 ans de langue maternelle hongroise les 84·8% et parmi la population de langue maternelle allemande 89·7% savent lire et écrire. Dans les degrés supérieurs d'instruction, l'élément hongrois occupe le premier rang. L'élément le moins instruit de la population est le roumain et le ruthène. Parmi les cultes, l'israélite et le protestant comptent parmi leurs membres le moins d'illettrés.

Les femmes — fût-ce suivant la langue maternelle ou le culte qu'on les considère par rapport à l'instruction — participent partout dans les degrés d'instruction par un nombre moindre.

Az ország népességének a statisztika által felállított műveltségi fokmérőjén a legalacsonyabb fok az írni-olvasni tudás, a következő az elemi ismeretek elsajátítására hivatott négy, illetve hat elemi iskolai osztálynak az elvégzése. Magasabb fok már a középiskola IV., VI. és VIII. osztályainak elvégzése, mely fokozatok mindegyike különböző életpályákon való elhelyezkedésre nyitja meg a kapukat és legfelsőbb fok a főiskolai végzettség.

Az 1920. évi népszámlálás alapján vizsgálva az egyes műveltségi fokozatokba tartozók kor, anyanyelv és vallás szerint részletezett adatait, a következő érdekes és tanulságos eredményekre jutunk.

A 6 éven felüli összes analfabéták száma (665.078) az analfabétizmus leküzdése szempontjából figyelembe jöhető korcsoportok szerint majdnem pontosan négynegyedre osztható. A 6—11, továbbá a 12—39 éves korúakra esik ugyanis az analfabéták $27·9 + 23·7 = 51·6\%$ -a. A 6—11 éves korúakra azért esik nagyobb arány, mert közöttük vannak a 6 évet, 7 évet alig betöltöttek is, kiknek még nem volt alkalmuk a betűvetés mesterségét elsajátítani. Az analfabétizmus leküzdésére újabban megindult mozgalom, valamint az iskoláztatás intenzívebbé tételére fogantatosított legutóbbi kormányintézkedések révén alapos remény van arra, hogy a legfiatalabb nemzedék mindinkább kiterjedt mértékben fog részesülni az alapműveltség áldásaiban. Az analfabéták másik két negyedénél, a 40—59 éves (25·1%) és a 60 éven felülieknél (23·3%) már ezek az intézkedések nem fognak sokat segíteni.

A 12—39 évesek korcsoportjában 93·3% az írni-olvasni tudó, a 40—59 évesek között 82·0%, a 6—11 évesek között 72·6%, a 60 éven felüliek között 64·8%. Legmagasabb az írni-olvasni tudók aránya a 20—23 éves korban: 95·1%, legalacsonyabb az ismeretlen korúaknál: 54·8%, megjegyzendő azonban, hogy az ismeretlen korúaknak csak 19·9%-a tulajdonképeni analfabéta, míg 25·3 százalékukról a számlálólap hiányos kitöltése folytán nem lehetett megállapítani, hogy a műveltségnek mely fokán állnak.

Az összes 6 éven felüli analfabéták 41·6%-a férfi és 58·4%-a nő. E különbségnek megfelelően más és más az egyes korcsoportokban is az írni-olvasni tudók aránya a férfiaknál és a nőknél.

A 15—39 éves férfiak között 93·9% ír-olvas, míg az ugyane korban lévő nőknek csak 92·7%-a; a 40—59 éves férfiak 86·8%-a, a nőknek pedig már csak 77·4%-a tud írni-olvasni; a 60 évnél idősebb férfiak között jobb az írástudók aránya: 73·8%, mint a 6—11 éveseké között: 72·7%, míg a nőknél a 6—11 évesek 72·6%-a és a 60 éven felülieknek csak alig több, mint a fele, 56·3% tud írni-olvasni, ami annak a következménye, hogy régebben a nők iskoláztatására sokkal kevesebb gondot fordítottak. A férfiak és nők

A 6 éven felüli népesség megoszlása műveltségi fokozatok szerint, a korral egybevetve.
Répartition de la population au-dessus de 6 ans suivant le degré d'instruction par rapport à l'âge.

a) Abszolút számokban. — En nombres absolus.

Műveltség foka <i>Degré d'instruction</i>		6—11 éves <i>de 6 à 11 ans</i>	12—14 éves <i>de 12 à 14 ans</i>	15—19 éves <i>de 15 à 19 ans</i>	20—23 éves <i>de 20 à 23 ans</i>	24—29 éves <i>de 24 à 29 ans</i>	30—34 éves <i>de 30 à 34 ans</i>	35—39 éves <i>de 35 à 39 ans</i>	40—59 éves <i>de 40 à 59 ans</i>	60 éves <i>60 ans</i>	Ismeretlen <i>Inconnu</i>	Összesen 6 éven felül <i>Au total au des- sus de 6 ans</i>	Összesen 24 éven felül <i>Au total au des- sus de 24 ans</i>		
Főiskolát végzett <i>Ayant fré- quenté une école su- périeure</i>	férfi <i>hommes</i>	—	—	—	3779	11870	10810	10393	23831	7198	44	67925	64146		
	nő <i>femmes</i>	—	—	—	844	1677	977	689	1155	203	5	5550	4706		
	együtt <i>ensemble</i>	—	—	—	4623	13547	11787	11082	24986	7401	49	73475	68852		
A középiskola <i>Ayant fréquenté</i>	8 <i>de l'école secondaire</i>	férfi <i>hommes</i>	—	—	9780	24514	29774	22234	20377	47034	13703	83	167499	133205	
		nő <i>femmes</i>	—	—	4161	7384	9000	6300	4719	8816	1918	29	42327	30782	
		együtt <i>ensemble</i>	—	—	13941	31898	38774	28534	25096	55850	15621	112	209826	163987	
	6 <i>de l'école secondaire</i>	férfi <i>hommes</i>	—	—	24353	27956	33101	24873	22807	54435	16247	96	203868	151559	
		nő <i>femmes</i>	—	—	11738	12080	15302	10448	7879	16802	3818	59	78126	54308	
		együtt <i>ensemble</i>	—	—	36091	40036	48403	35321	30686	71237	20065	155	281994	205867	
	4 <i>de l'école secondaire</i>	férfi <i>hommes</i>	—	10890	54882	44397	52707	38048	34487	85371	24275	148	345205	235036	
		nő <i>femmes</i>	—	11191	53915	43542	53438	34360	26714	57682	13804	174	294820	186172	
		együtt <i>ensemble</i>	—	22081	108797	87939	106145	72408	61201	143053	38079	322	640025	421208	
	Az elemi iskola <i>Osztályát végezte — classes de l'école primaire</i>	6	férfi <i>hommes</i>	8702	107292	230815	180826	220945	154899	146166	396621	127667	383	1574316	1046681
			nő <i>femmes</i>	9538	112053	233831	190440	237202	158043	139177	327303	93166	639	1501392	955530
			együtt <i>ensemble</i>	18240	219345	464646	371266	458147	312942	285343	723924	220833	1022	3075708	2002211
4		férfi <i>hommes</i>	110650	210838	357930	254282	309421	217729	208296	582592	213948	528	2466214	1532514	
		nő <i>femmes</i>	113536	215779	366943	284232	355934	243267	217361	526460	170943	1071	2495526	1515036	
		együtt <i>ensemble</i>	224186	426617	724873	538514	665355	460996	425657	1109052	384891	1599	4961740	3047550	
Ált. ír-olvas <i>Sachant lire et écrire</i>	férfi <i>hommes</i>	403782	248623	392516	272333	332448	235594	226140	648508	256337	769	3017050	1699796		
	nő <i>femmes</i>	401943	251714	403014	309603	390105	269925	243780	602727	207358	1338	3081507	1715233		
	együtt <i>ensemble</i>	805725	500337	795530	581936	722553	505519	469920	1251235	463695	2107	6098557	3415029		

arányzáma a 6—11 éves korban közelíti meg egymást a legjobban. Ebben a korcsoportban a férfiaknál még bizonyos hátramaradottság is tapasztalható. Úgy a férfiaknál, mint a nőknél a 20—23 évesek között legjobb az írni-olvasni tudók arányszáma, míg azonban a férfi nemén lévő 20—23 évesek 95,5%-a

ír-olvas, addig a 20—23 éves nőknek csak 94,8%-a. Érdekes viszont, hogy a 12—14 és 15—19 éves korcsoportban több a nőknél az írni-olvasni tudó, mint a férfiak között. Ez a jelenség abban leli magyarázatát, hogy a háború alatt iskolaköteles korban volt férfienemzedéknek kellett a hadbavonult idősebb

A 6 éven felüli népesség megoszlása műveltségi fokozatok szerint a korról egybevetve.

Répartition de la population au-dessus de 6 ans suivant le degré d'instruction par rapport à l'âge.

b) $\%$ -okban. — En $\%$

Műveltség foka Degré d'instruction		Agée de 6—11 éves — ans	Agée de 12—14 éves — ans	Agée de 15—19 éves — ans	Agée de 20—23 éves — ans	Agée de 24—29 éves — ans	Agée de 30—34 éves — ans	Agée de 35—39 éves — ans	Agée de 40—49 éves — ans	Agée de 50—59 éves — ans	Ismeretlen Inconnu	Összesen 6 éven felül Au total au- dessus de 6 ans	Összesen 24 éven felül Total au-dessus de 24 ans		
Főiskolát végzett <i>Ayant fréquenté une école supé- rieure</i>	férfi <i>hommes</i>	—	—	—	1·3	3·4	4·3	4·3	3·2	2·1	2·7	2·0	3·3		
	nő <i>femmes</i>	—	—	—	0·3	0·4	0·3	0·3	0·2	0·1	0·2	0·2	0·2		
	együtt <i>ensemble</i>	—	—	—	0·8	1·8	2·2	2·1	1·6	1·0	1·3	1·0	1·7		
A középiskola <i>Ayant fréquenté de l'école secondaire</i>	8 osztályát végzte	férfi <i>hommes</i>	—	—	2·3	8·6	8·5	8·9	8·4	6·3	3·9	5·1	4·8	6·9	
		nő <i>femmes</i>	—	—	1·0	2·3	2·2	2·1	1·7	1·1	0·5	1·3	1·1	1·4	
		együtt <i>ensemble</i>	—	—	1·7	5·1	5·0	5·2	4·9	3·7	2·2	2·9	2·9	4·0	
	6 osztályát végzte	férfi <i>hommes</i>	—	—	5·8	9·8	9·5	9·9	9·4	7·3	4·7	5·9	5·9	7·8	
		nő <i>femmes</i>	—	—	2·8	3·7	3·7	3·5	2·9	2·2	1·0	2·7	2·1	2·5	
		együtt <i>ensemble</i>	—	—	4·3	6·5	6·3	6·5	5·9	4·7	2·8	4·0	3·9	5·0	
	4 osztályát végzte	férfi <i>hommes</i>	—	4·0	13·1	15·6	15·1	15·2	14·2	11·4	7·0	9·1	9·9	12·1	
		nő <i>femmes</i>	—	4·1	12·7	13·3	12·8	11·5	9·7	7·4	3·7	7·8	7·9	8·7	
		együtt <i>ensemble</i>	—	4·1	12·9	14·4	13·8	13·2	11·8	9·4	5·3	8·4	8·9	10·3	
	Az elemi iskola <i>Classes — de l'école primaire</i>	6 osztályát végzte	férfi <i>hommes</i>	1·6	39·4	55·1	63·4	63·1	62·0	60·3	53·1	36·8	23·5	45·4	54·0
			nő <i>femmes</i>	1·7	41·3	54·9	58·3	56·6	53·1	50·5	42·1	25·3	28·8	40·5	44·6
			együtt <i>ensemble</i>	1·6	40·4	55·0	60·7	59·5	57·1	55·1	47·5	30·8	26·6	42·8	49·1
4 osztályát végzte		férfi <i>hommes</i>	19·9	77·5	85·4	89·2	88·4	87·1	85·9	78·0	61·6	32·5	71·1	79·0	
		nő <i>femmes</i>	20·5	79·6	86·2	87·0	84·9	81·7	78·9	67·6	46·4	48·3	67·3	70·7	
		együtt <i>ensemble</i>	20·2	78·6	85·8	88·0	86·5	84·2	82·2	72·7	53·8	41·6	69·0	74·7	
Ált. ír-olvas <i>Sachant lire et écrire</i>	férfi <i>hommes</i>	72·7	91·4	93·7	95·5	95·0	94·2	93·3	86·8	73·8	47·3	87·0	87·7		
	nő <i>femmes</i>	72·6	92·9	94·7	94·8	93·0	90·7	88·5	77·4	56·3	60·4	83·1	80·1		
	együtt <i>ensemble</i>	72·6	92·1	94·2	95·1	93·9	92·3	90·7	82·0	64·8	54·8	84·8	83·7		

férfi népesség helyett munkába állani s ezen idő alatt iskolai oktatásban természetesen nem részesülhettek olyan arányban, mint a nők. A többi korcsoportokban mindenütt kevesebb az írni-olvasni tudó nők számaránya, mint a férfiaké, a 34. életéven túl pedig rohamosan hanyatlak annyira, hogy a 60 éven felüli nők közül csak alig felényi,

56·3% van a legelemibb alpműveltség birtokában.

Az elemi iskolának legalább IV. osztályát végezte a 6 éven felüli összes népesség 69·0%-a, a 6 éven felüli írni-olvasni tudóknak 81·3%-a. Legalább VI. elemi iskolai osztályú végzettséggel bír a 6 éven felüliek 42·8%-a s a 6 éven felüli írni-olvasni tudók 50·0%-a.

A 6 éven felüli népesség megoszlása műveltségi fokozatok szerint a vallással egybevetve %-okban.

Répartition de la population au-dessus de 6 ans suivant le degré d'instruction par rapport au culte en %.

Műveltség foka Degré d'instruction	V a l l á s — C u l t e									
	róm. kath. cath. rom.	gör. kath. cath. grec.	református calviniste	ágh. ev. luthérien	gör. kel. grec. orient.	unitárius unitaire	izraelita israelite	egyéb autre	összesen total	
Főiskolát végzett Ayant fréquenté une école sup.	0.8	0.5	0.8	1.4	0.8	6.6	3.5	2.3	1.0	
A középiskola Ayant fréquenté	8	2.4	1.5	2.0	3.6	2.0	14.4	11.1	4.1	2.9
	6	3.2	1.9	2.6	4.6	2.7	17.7	15.9	4.8	3.9
	4	7.4	4.0	5.5	9.1	5.5	27.0	38.0	8.0	8.9
Az elemi iskola Ayant fréquenté	6	39.8	21.9	42.5	63.5	21.1	56.5	63.2	40.5	42.8
	4	66.7	49.8	70.3	80.2	48.1	80.8	85.9	63.7	69.0
Alt. ír-olvas Sachant lire et écrire . .	83.5	69.6	85.9	91.6	63.3	92.2	95.6	78.4	84.8	

A 6 éven felüli népesség megoszlása műveltségi fokozatok szerint az anyanyelvvvel egybevetve %-okban.

Répartition de la population au-dessus de 6 ans suivant le degré d'instruction, combinée avec la langue maternelle en %.

Műveltség foka Degré d'instruction	A n y a n y e l v — L a n g u e m a t e r n e l l e									
	magyar hongroise	német allemande	tót slovaque	oláh roumaine	ruthén ruthène	horvát croate	szerb serbe	egyéb autre	összesen total	
Főiskolát végzett — Ayant fréquenté une académie ou une université .	1.1	0.5	0.1	0.2	0.8	0.2	0.6	0.9	1.0	
A középiskola Ayant fréquenté	8	3.1	1.6	0.3	0.6	2.2	0.7	1.4	2.7	2.9
	6	4.2	2.4	0.4	0.9	2.7	1.0	1.9	3.8	3.9
	4	9.4	5.9	1.2	2.2	4.7	2.6	4.3	7.6	8.9
A elemi iskola Ayant fréquenté	6	42.0	55.4	46.8	14.0	15.2	40.7	24.0	27.4	42.8
	4	68.6	78.2	68.9	38.7	43.8	66.2	56.1	54.4	69.0
Alt. ír-olvas Sachant lire et écrire .	84.8	89.7	82.6	51.3	53.0	81.3	71.0	69.4	84.8	

Mint az általában írni-olvasni tudóknál, úgy e két kategóriában is a 20—23 évesek korcsoportjának arányszámai a legkedvezőbbek. Ebben a két kategóriában továbbá — bár mindinkább csökkenő mértékben — de még mindig figyelemmel kísérhető a fi- és nőneműek végzettsége között a fineműek rovására mutató eltolódás és pedig a IV. elemi végzeteknél a 20—23 éves, a VI. elemi végzeteknél már csak a 15—19 éves korcsoportig bezárólag.

Míg a IV. elemi osztályt a 6 éven felüli népességnek több, mint kétharmada, a 6 elemi osztályt közel a fele végezte el, addig az ennél magasabb műveltségi fokozatokat a 6 éven felülieknek lényegesen csekélyebb hányada érte el. Négy középiskolai osztályú végzettsége a 6 éven felüliek közül csak minden 11-iknek, hat középiskolai oszt. végzettsége minden 25-iknek, nyolc középiskolai oszt. végzettsége minden 33-iknak és főiskolai végzettsége meg éppen csak minden 100-iknak van. Nem szabad azonban figyelmen kívül hagyni, hogy ezekre az arányszámokra befolyással van az is, hogy a magasabb műveltségi fokozatokat csak magasabb korban lehet elérni.

A 20—23 éves korcsoport az összes műveltségi fokozatokon keresztül, úgy a férfiaknál, mint a nőknél a többi korcsoportokkal szemben a legjobb arányszámokat tünteti fel.

A közép- és főiskolát végzett férfiak és nők arányszámait külön-külön vizsgálva, ismét egy érdekes jelenség ötlük szembe. Amíg ugyanis a nőknél megfigyelhetjük azt a szabályszerűséget, hogy a 20—23 éves korcsoporttól úgy lefelé mint felfelé menő korcsoportokban az arányszámok fokozatosan csökkenő irányzatot mutatnak, addig ez a szabályszerűség a férfiaknál mindjárt a 24—29 évesek korcsoportjában megszakad és csak a 30—34 évesek korcsoportjától felfelé menőleg folytatódik tovább zavartalanul. Ez a jelenség szintén nem egyéb, mint a közelmúlt háborús esztendő sötét árnyéka. A 24—29 éves férfiak arányszámaiban mutató hiányosság ugyanis a tartalékos tiszteknek a háborúban történt tömeges elesése következtében a magasabb műveltségű férfinépességben beállt vérvesztés, részben pedig a háború folytán katonai szolgálatra bevonulni s ezzel tanulmányaikat abbahagyni kényszerült ifjak jelentékeny száma révén kerül ki.

Áttérve az anyanyelvi adatokra, a magyar anyanyelvű (természetesen itt is a 6 éven felüli) népesség írni-olvasni tudása teljesen egyező az összes 6 éven felüli népesség írni-olvasni tudásának átlagos arányával 84.8%-al. Ennél egyedül a német anyanyelvűek írni-olvasni

tudóinak aránya kedvezőbb: 89·7%, azonban a magasabb műveltségi fokozatokban a magyarság fölénybe kerül. A legkevesebbé művelt elem az oláh és a ruthén. Mind e két anyanyelvet beszélőknek majdnem a fele analfabéta.

A tótok között van — a magyarok után — aránylag a legtöbb írni-olvasni tudó. A tótok a legnagyobb tömegben Békés vármegyében, továbbá Pest-Pilis vármegyében és a székesfővárosban laknak. Mindezekben a területeken az iskoláztatási viszonyok igen kedvezőek.

Nemek szerint külön-külön vizsgálva az egyes anyanyelveket beszélők műveltségi viszonyait, legfeltűnőbb, hogy úgy az oláh, mint a rutén anyanyelvű nőknek jóval több mint a fele analfabéta.

Az egyes felekezetekhez tartozóknak a műveltségi fokozatok szerint való megoszlása nagyjában megegyezik az anyanyelvi megoszlással.

Az anyanyelvnél a műveltségre vonatkozó legrosszabb arányok az oláhok, ruthének és szerbeknél mutatkoznak, kiknek legnagyobb tömege a két görög egyház kötelékébe tartozik s íme a görögkeleti és görögkatholikus felekezetük között van a legtöbb analfabéta. Legműveltebbek viszont az izraelita és protestáns felekezetekhez tartozók, kiknek sorai pedig leginkább a magyar és német továbbá még a tót anyanyelvűekből kerülnek ki. Legkevesebb írástudatlan s legtöbb elemi és négy középiskolai osztályt végzett egyén az izraeliták között van. A kis lélekszámú unitárius felekezeti alap és elemi műveltség tekintetében

erősen a sarkában jár az izraeliták arányainak, sőt a hat és nyolc középiskolát és a főiskolát végzetek közöttük még az izraelitákét is tetemesen meghaladó arányban vannak. E szintizta magyar felekezetnek Erdély volt az otthona s a román megszállás óta soraikból számosan, különösen az intelligens vezető elemből valók, menekülni kényszerültek az ország szabadon maradt területére, legkivált a fővárosba, azért találjuk közöttük a műveltség legfelsőbb fokán állóknak a többi felekezetűekét messze túlszárnyaló arányokait. Az unitáriusok és izraeliták után az ágostai h. evangélikusok következnek a műveltség sorrendjében; mind e három felekezethez tartozók között az analfabéták egy tizedet sem tesznek ki. A református vallásúak között az írni-olvasni tudók aránya még mindig fölül áll az országos átlagon. Legnagyobb tömegű a római katolikus vallásfelekezet, melynek arányszáma csak alig van valamivel a műveltségi fokozatokban a reformátusoké mögött, sőt közöttük a középiskolát végzetek aránylag is többen vannak, mint a reformátusok között.

A nők hátramaradottsága legnagyobb a két görög felekezetnél. A görögkatholikus férfiak 25·8%-a, a nők 34·8%-a, a görögkeleti férfiak 30·1%-a, a nők 44·0%-a írástudatlan. Általában akár anyanyelv, akár vallásfelekezetek szerint mérjük össze a néprétegek műveltségi viszonyait, a nők mindenütt kisebb arányban részesednek a műveltségi fokozatokban.

Mozolovszky Sándor dr.

Az európai államok népmozgalma a háború után.

Mouvement de la population des pays européens après la guerre mondiale.

(III. közlemény — IIIe publication.)

Résumé. Dans la statistique des décès il est à remarquer qu'après le désarmement le nombre des décédés et son taux rapporté à la population ont diminué dans toute l'Europe tant relativement aux années de guerre que relativement aux dernières années de paix ayant précédé la guerre, sans l'amélioration proportionnelle de la santé publique. En effet l'abaissement de la mortalité est amenée dans toute l'Europe après le désarmement en premier lieu par la diminution pendant la guerre des groupes d'âge les plus jeunes, accompagnée par la diminution successive des naissances vivantes pendant la guerre. Si l'on met en regard les pays européens suivant l'intensité de la diminution, on remarque que même par rapport aux dernières années de paix non seulement le nombre des décédés mais aussi la mortalité se sont abaissés de

beaucoup plus sensiblement chez les anciens Etats belligérents que chez ceux qui sont restés neutres au temps de la grande incendie mondiale. Ce fait est à imputer cette fois aussi au changement survenu dans la répartition d'après l'âge de la population surtout chez les anciens belligérants.

On peut établir dans nombre de pays européens même pendant quelque temps après le désarmement que l'augmentation du nombre proportionnel brut de la mortalité a été plus forte pour la population urbaine que pour la population rurale. La répartition des décès par mois ressemble de nouveau après le désarmement à la formation habituelle pendant les années de paix ayant précédé la guerre. Pour ce qui concerne la répartition des décès d'après l'âge, le sexe et l'état matrimonial, on relève des changements tels qui laissent conclure au

changement de la répartition de la population sous les mêmes rapports. Dans la statistique des causes de décès il nous saute aux yeux que les épidémies se propagent, — aussi après le désarmement, — dans la partie orientale de l'Europe et en particulier en Russie, puis nous remarquons aussi que le nombre et la proportion des suicides s'accroît par rapport aux années de guerre.

c) a halálozások statisztikájában a fegyverletétel után Európaszerte mutakozó közös jelenségek a következők:

1. A halottak számának s a népességhez viszonyított arányának úgy a háborús, mint a világháborút megelőző legutolsó békés esztendőkhöz képest jelentkező csökkenése a közegészség megfelelő javulása nélkül. A halandóság csökkenését a fegyverletétel után ugyanis Európaszerte elsősorban a legnagyobb halandóságú legfiatalabb korosztályok háborús megfogyása idézi elő az elveszületések háborús gyűrülésével kapcsolatban. Az abszolút számok kisebbedésében ezenkívül természetesen Európaszerte szerepel magának az egész népességnek világháborús csökkenése is. Ha a népesség kor szerint való megoszlását a legutolsó, a világháborút megelőző időszakhoz, pl. 1913-hoz képest standardizáljuk és kiszámítjuk az ily népességű országok standard halandósági ezrelékét a fegyverletételt követő években, úgy a halandóság látszólagos csökkenése eltűnik. A halandóság így magasabb, mint a világháborús s az azt közvetlen megelőző legutolsó békés esztendőké, illetve — kisebb részben — azzal közel egyenlő, csupán a kivételesen járványos, influenzás 1918. évvel szemben marad csökkenésben. Eszerint tehát kétségtelen, hogy a fegyverletétel után Európa közegészségügye még alig javult s tényleg nem ez az oka a halandósági nyers arányszám ekkor mutakozó csökkenésének. Sőt némely járványos betegségnek a háború után

¹⁾ Csak az 1915. évre vonatkozó adat. — *Donnée ne s'appliquant qu'à l'année 1915.*

²⁾ A többiekkel ellentétben a halvaszületettek együtt. — *Contrairement aux autres données, y compris les morts-nés.*

³⁾ Csak az 1913. évre vonatkozó adat. — *Seulement pour l'année 1913.*

⁴⁾ 1919-től a mai Magyarország arányszámai és pedig a) alatt az illető évben magyar közigazgatás alatt állott területre b) alatt pedig a trianoni határok között lévő mai Magyarországra vonatkozó ideiglenes eredmények. — *A partir de 1919 les nombres proportionnels de la Hongrie actuelle sont des résultats provisoires soit, a) ceux se rapportant au territoire ayant été dans l'année considéré sous l'administration hongroise, soit b) ceux relatifs à la Hongrie actuelle.*

VII. Az ezer lélekre számított halandósági nyers arányszám alakulása az európai államokban (a halvaszületettek nélkül) 1919/1922-ben az 1908/1913. és az 1915/1917. évek átlagához viszonyítva.

Formation du nombre proportionnel brut des décès calculés pour 1000 habitants dans les États européens (non compris les morts-nés) de 1919 à 1922 comparativement à la moyenne des périodes de 1908 à 1913 et de 1915 à 1917.

A l l a m États	Moyenne		A fegyverletétel után következő évek az Années ayant suivi le désarmement			
	A tisztán békés 1908/13 des années de paix de 1908 à 1913	A csupán háborús 1915/17 — des années de guerre de 1913 à 1917	1919	1920	1921	1922
	évek átlaga		é v			
A) Egykori hadviselők: — Anciens belligérants:						
Angolország — Angleterre . . .	14.1	14.8	13.7	12.4	12.1	12.9
Skócia — Écosse	15.6	15.2	15.6	14.0	13.6	14.9
Északírországn — Irlande du Nord	17.0	16.8	17.6	14.8	14.2	15.3
Ír szabad állam — État libre d'Irlande						14.1
Franciaország — France	18.3	18.7	19.1	17.2	17.7	17.5
Olaszország — Italie	20.4	23.9	19.2	17.4	16.2	—
Belgium — Belgique	15.6	15.4 ¹⁾	15.1	13.5	13.5	13.9
Finnország — Finlande	16.7	16.7	18.9	15.9	13.9	—
Románia Roumanie	21.4	24.5	43.7	25.9	—	—
Portugália — Portugal	20.2	20.9	24.7	—	—	—
Görögország ²⁾ — Grèce	—	—	—	—	13.8	—
Bulgária — Bulgarie	23.0 ³⁾	—	19.8	—	—	—
Németország — Allemagne . . .	16.4	20.2	16.2	15.9	13.9	15.1
Csehország — Bohême	18.7 ³⁾	—	—	—	17.8	—
Ausztria — Autriche	18.2	22.2	20.3	19.1	17.1	—
Magyarország ⁴⁾ — Hongrie . . .	24.2	22.4	a) 19.8 b) 20.4	18.6 22.0	19.3 21.2	— 21.4
B) Egykori semlegesek: — Anciens neutres:						
Svédország — Suède	14.1	13.8	14.5	13.3	12.4	12.8
Norvégia — Norvège	13.5	13.4	13.7	12.9	11.4	11.9
Svájc — Suisse .	15.2	13.5	14.2	14.5	12.8	12.9
Dánia — Danemark	13.3	13.1	13.0	12.9	11.0	11.9
Németalföld — Pays-Bas	13.6	12.8	13.3	12.0	11.1	11.5
Spanyolország — Espagne	23.0	21.8	23.3	23.8	21.4	20.4

különösen Kelet-Európában és a Balkánon mutatkozó terjedése, nemkülönben különösen a tuberkulózismortalitás Európaszerte jelentkező gyarapodása a közegészségügynek továbbtartó romlására figyelmeztet. Az egykori hadviselő államokban, különösen pedig a legyőzött központi hatalmak országaiban szörványosan, egykét a fegyverletétel után következő évben, nemcsak a standard, hanem a nyers halandósági arányszám is magasabb, mint a legutolsó békés esztendőben. A halálozási általános vagy nyers arányszám alakulása az egyes — ily irányú statisztikával rendelkező — európai országokban a világháború megszűnése után következő években, a legutolsó hat békés esztendő s a tisztán háborús eredményeket tartalmazó évek (1915/17) átlagával egybevetve ugyanis a következő táblázatban foglalt képet mutatja:

Eszerint tehát a fegyverletétel után is ott volt Európában legkisebb a halandóság, ahol a világháborút megelőzőleg t. i. Dániában (min. 1921 : 11·0), Hollandiában (1921 : 11·1) és a skandináv államokban. Igen alacsony volt még a mortalitás az Angolbirodalom részeiben is, ami szintén megfelel a világháborút megelőző békés időszakban látott kialakulásnak. Ugyanez a legmagasabb ezzel szemben a bolsevik uralom alá jutott új orosz államokban és a Balkán félszigeten volt. Maximumot köztük is Románia mutat, 1919-ben 43·7‰-kel. Utánuk sorakozik adataink szerint mindenkor Spanyolország és a Magyarbirodalom. Megcsonkított hazánk halandósági nyers arányszáma 1922-ben (21·4‰) kevessebbel még a spanyolországinál (20·4‰) is magasabb.

2. Ha a csökkenés mérve szempontjából állítjuk egymással szembe az európai államokat, azt látjuk, hogy *nemcsak a háborús, hanem a legutolsó békés évekhez viszonyítva is nemcsak a halottszám, de a halandóság is jobban csökkent az egykori hadviselőknél, mint azoknál, akik a nagy világégés ideje alatt semlegesek maradtak.* Ennek elsősorban ismét a népesség kor szerint való megoszlásának különösen az egykori hadviselőknél mutatkozó világháborús megváltozása az oka. Az egykori hadviselők népességében a legnagyobb halandóságú legfiatalabb korosztályok a fegyverletétel után az elveszületéseknek náluk jelentkező nagymérvű háborús csökkenése miatt kisebb arányban foglalnak helyet, mint azelőtt. A semlegeseknél ilyen különbségek nem létesültek. Ha a háborús időszakban náluk is mutatkozott igen csekély mérvben az elveszületések csökkenése, az oly kismérvű, hogy éppen csak hogy észrevehető nyoma

annak, hogy ők is érezték az idők súlyát. Emellett szerepelnek a jelenség előidézésében egyéb körülmények is. Mert hiszen a háború alatt a rossz háborús táplálkozási és közegészségügyi viszonyok közepette a hadviselők országaiban mutatkozott magasabb halandóság nagyobb arányban vitte el itt a gyenge és kisebb életképességű embereket s így ezek hiánya is olyképen hatott, hogy a fegyverletétel csökkentette náluk a halál aratási lehetőségeit. Megtisztult a gyengéktől s aránylag erősebb összetételűvé vált a népességük. Erősebbé vált a frontról hazatért edzett katonákkal is. (Eltekintve mégis a sebesülésből gyógyultak nagyobb mortalitásától, mely ellenkező irányban hatott.) Azután végre lassan-lassan a táplálkozási és megélhetési viszonyok is csak javulni kezdtek, ha nem is annyira nálunk s a központi hatalmaknál, de másutt Európában, különösen a győzőknél. A halandósági arányszámokban észlelhető változások azonban — mint fentebb említettük — nem ezeknek a következményei; azok nagysága ezekkel párhuzamba nem állítható, hanem csak a népesség összetételének megváltozásával függ össze.

Az államoknak egykori politikai magatartása szerint megkülönböztethető csoportjaiban a világháborút megelőző időkhöz képest mutatkozó eltérő mérvű változást igen jól jellemzik az ezen időkhöz viszonyított indexek. Ha az 1908/13. évi eredményt vesszük százzal egyenlőnek az 1920. évi halottszám és halandósági indexek ez utóbbiak sorrendje szerint a következők:

VIII. Az európai államok sorrendje az 1908/13-hoz (= 100) viszonyított 1920. évi halandósági index szerint a megfelelő halottszám-indexszel (l. a zárójelben) egybevetve.

Les États européens d'après l'indice de mortalité de l'année 1920 rapporté à la période de 1908 à 1913 (= 100), par rapport à l'indice conforme du nombre des décès.

1. Olaszország — <i>Italie</i>	85·3	(96·9)
2. Belgium — <i>Belgique</i>	86·5	(88·0)
3. Magyarország — <i>Hongrie</i>	87·6	—
4. Írország — <i>Irlande</i>	87·6	(89·8)
5. Angolország — <i>Angleterre</i>	88·0	(92·0)
6. Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	88·3	(100·6)
7. Skócia — <i>Écosse</i>	89·7	(92·6)
8. Norvégia — <i>Norvège</i>	90·7	(104·7)
9. Németország — <i>Allemagne</i>	92·7	(96·3)
10. Franciaország — <i>France</i>	94·0	(88·8)
11. Svédország — <i>Suède</i>	94·3	(100·8)
12. Finnország — <i>Finlande</i>	95·2	(102·4)
13. Svájc — <i>Suisse</i>	95·4	(98·0)

14. Dánia — <i>Danemark</i>	97 0	(109·1)
15. Spanyolország — <i>Espagne</i>	103·0	(108·8)
16. Ausztria — <i>Autriche</i>	104·3 ¹⁾	(98·3)
17. Portugália — <i>Portugal</i>	122·3 ²⁾	(128·6)

¹⁾ Területi változások olymértékűek, hogy a következtetéseket megghiúsítják. — *Les changements de territoire sont de nature à empêcher les conclusions.*

²⁾ 1919. évi adat, az 1920. évi még nem áll rendelkezésünkre. — *Donnée de 1919. La donnée de 1920 n'est pas encore à notre disposition.*

Látható, hogy a halandósági nyers arányszám nagyságának a világháborút megelőző békés időkhöz képest a fegyverletétel után mutatkozó megváltozása szerint összeállított e sorrendet az egykori hadviselők s köztük is Olaszország kezdik. Az egykori semlegesek a sorrend második felében foglalnak helyet. Tulajdonképpen velük és pedig Dániával és Spanyolországgal zárul a sorrend. Ausztria és Portugália ugyanis nem a sorrendet kialakító tényezők hatását mutatják. Ausztriánál a területi változás olymértékű, hogy a halandósági nyers arányszám megváltozására a fentjelzett körülményeknél erősebb befolyást gyakorol. Portugália pedig csak papíron volt hadviselő, csak aránylag csekély haderővel jelent meg a nyugati harctéren, területe sem volt hadszíntér s ezért a demologiai jelenségek itt már a háború idején is több tekintetben a semlegesekhez hasonló kialakulást mutatták. Mindentől eltekintve a spanyoljárványos 1919-re vonatkozó indexe sem illik a sorrendbe. Ugyancsak a hadviselők nyitják a halottszám-indexek sorrendjét is (l. a zárójelben lévő számokat). Ám itt az elsőséget Olaszországtól a legnagyobb arányú területi és lélekszámpusztulást szenvedett Belgium veszi át. A sorrend végén itt is a semlegesek foglaltak helyet.

3. Számos európai ország, de különösen a hadviselők háborús halandósági statisztikájában mutatkozott az a másik közös szabályszerűség, hogy a háború alatt a városok halandósági nyers arányszáma inkább emelkedett, mint a vidéké, egyideig még a fegyverletételt követő időkre is megállapítható. Hazánkban 1916-tól 1922-ig a következő adatokhoz jutunk, ha a törvényhatósági joggal felruházott városok halandóságát a környező vidékkel állítjuk szembe:

	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922
Vármegyék .	20·9	20·1	25·6	20·0	21·9	21·4	21·5
T. j. városok	21·0	23·9	26·1	21·9	22·7	20·5	21·0
Orsz. átlag .	20·9	20·7	25·7	20·4	22·0	21·2	21·4

Látható, hogy városaink halandósági nyers arányszámainak átlaga, mely a világháborút megelőző legutolsó békés években a vidéki

átlagnál mindig kisebb volt, 1916-tól kezdve e fölé emelkedett s a fegyverletétel után is megtartotta egyideig (egészen 1921-ig) e helyzetét. Azelőtt hazánkban mindig éppen ellenkezőleg a vármegyék átlagos nyers halandósága volt magasabb, mint a városoké. Így a vármegyei átlag 1915-ben 26·1‰ volt a csupán 22·4‰-re rúgó városival szemben, hasonlóképpen 1914-ben 23·8‰ 21·5 del, 1913-ban 23·7‰ 21·8‰-kel szemben és i. t. Hasonló jelenséget látunk Németországban, Ausztriában s több más európai országban is. E jelenség oka kétségtelenül az, hogy még a fegyverletétel után is fennállottak egyideig azok a körülmények (l. Szemlénk múlt évi 7—8. sz., 230. l.), amelyek a háború alatt a városok halandóságát a vidék fölé emelték. Köztük is legfontosabb a városokban létesült hadikórházaknak a háború befejeztével a polgári betegápolás céljaira való átadása, mert ez még inkább lehetővé tette azt, hogy a vidéki súlyos betegek a városba szállíttassanak — meghalni. Felemlítendő természetesen a háborút befejező éveknek a várost a falunál inkább sújtó insége s a városi lakosságnak a járványok terjedésére kedvező sűrűsége is, mint a városi halandóságot emelő tényező. Mindamellet azonban a népesség összetételében lévő különbségek és a számítás technikájában lévő okok is közrehatnak a jelenség előidőzésében.

4. A halálozások hónapok szerint való megoszlása a fegyverletétel után ismét hasonlít a világháborút megelőző békés években megszokott kialakuláshoz. Nem tűnnek fel bennük többé oly rendkívüli nagyságú és szokatlan időben jelentkező szélső értékek, mint a világháború idején, a háborús járványok fellobbanásakor, különösen, mint 1918 őszén a spanyol influenza epidemia kulminálásakor. Némely állam azonban — mint különösen az új orosz államalakulások s az Európa délkeleti sarkában fekvő többiek — még a fegyverletétel után is szeszélyesen jelentkező, mondhatni rendetlen szélső értékeket mutatnak.

5. A halandóság kor szerint való megoszlását illetően olyan változások vannak, amelyek a népesség kor szerint való megoszlásának megváltozására mutatnak. Az egyes korosztályok különböző halandóságának megváltozására még az 1920. évi tiszta viszonyszámok révén sem tudunk következtetni. Az egyes korosztályok közül leghirtelenebbül beállott, legnagyobbmértékű változást az 1915/19. években születtek mutatnak s így a nekik megfelelő korú élőkben mindig nagyarányú csökkenés marad. 1924-ben például ezért kisebb Európaszerte az 5-től 9 évesek, de különösen a

6—8 éves halottak száma, mert a népesség kor szerint való megoszlása is e helyen mutat most ennek megfelelő csökkenést. Másik jellegzetes változás a hadbavonult korosztályok csökkenése a népességben, ennek megfelelően — de természetesen csak a férfiak oldalán — csökken a halottszám is u. a. korosztályokban a fegyverletétel után is az egykori hadviselő államokban. E korosztályok halandóságának megváltozására azonban nem tudunk következtetni.

6. A csecsemőhalandóság a fegyverletétel után Európaszerte csökken nemcsak a világháborús időszakhoz, hanem a legutolsó békés évekhez képest is. A csecsemőhalandóságnak az ugyanazon évi elveszületésekhez viszonyított arányszáma ugyanis az ilyirányú adatokkal rendelkező alább felsorolt országokban 1919-től 1922-ig a világháborút megelőző legutolsó békés esztendő s világháborús időszak közepén fekvő egyik háborús év ugyanezen eredményével egybevetve a következő: (l. a IX. táblázatot)

Látható, hogy a fegyverletételt követő évekből rendelkezésre álló adatok nagyrészt tényleg mind alacsonyabbak, mint a felsorolt régebbi arányszámok. 1920-ig ebben természetesen az elveszületések számának emelkedése is szerepel, mert kedvezőbb arányszámot eredményez, ha valamely évben a megelőzőnél nagyobb számú elveszülöthöz viszonyítjuk az előző évi kisebb számú elveszülöttek miatt kevesebb halottat. A háborús időszakhoz képest mutatkozó születési gyarapodás azonban Európaszerte 1920-ban érte el maximumát s az 1921. évi születési nyers arányszám az államok legnagyobb részében már ismét alacsonyabb volt az előző évinél (l. Szemlénk ezen évi 5—6. számában a 179. oldalon). Éppen azért az innen kezdve jelentkező csökkent csecsemőhalandóságban már nem szerepelnek e technikai okok, hanem csupán magának a halandóságnak a csökkenése. Az egyes államok arányszámait egymáshoz viszonyítva azt látjuk, hogy a fegyverletétel után is azokban az egykori semleges országokban (különösen Norvégiában, Németalföldön és Svájcban), valamint Irországban a legalacsonyabb, ahol a világháborút megelőzőleg s hogy ugyanott (Európa keleti felében és délkeleti nyúlványaiban) a legmagasabb, ahol e maximum azelőtt is hírhető volt. Szomorú, hogy a rendelkezésünkre álló adatok sorában a hazai magas arányszámot úgy a fegyverletétel után, mint az azt megelőző régebbi években, csak néhány Balkánállam, különösen Románia előzi meg. Azonban Kovács

IX. Az egy éven aluli halálozásoknak az elveszületések százalékában kifejezett arányszámai 1919-től 1922-ig az 1913. évi egykori békés és az 1916. évi világháborús eredménnyel egybevetve.

Nombres proportionnels des décès d'enfants de moins d'un an, exprimés pour 100 naissances vivantes de 1919 à 1922, combinés avec les résultats de l'année de paix 1913 et de l'année de guerre 1916.

Állam	A legutolsó megelőző békés esztendőben, 1913-ban — Dans la dernière année de paix précédant la guerre en 1913				A világháború idején, 1916-ban — À l'époque de la guerre mondiale en 1916			
	1919	1920	1921	1922	A fegyverletétel után következő években, az — Dans les années suivant le désarmement			
É t a t								
	1919	1920	1921	1922	évben — année			
A) Egykori hadviselők — Anciens belligérants								
Angolország és Wales — Angleterre et le pays de Galles	10.8	9.1	8.9	8.0	8.3	7.7		
Skócia — Écosse	11.0	9.7	10.2	9.2	9.0	10.1		
Északírország — Irlande du Nord	9.7	8.3	—	—	8.9	—	—	—
Ir szabad állam — État libre d'Irlande								
Olaszország — Italie	13.8	16.6	—	—	—	—	—	—
Franciaország — France	10.9	12.2	12.3	9.9	11.5	—	—	—
Finnország — Finlande	11.3	11.0	13.5	9.7	9.5	—	—	—
Románia — Roumanie	20.2	—	19.3	23.1	—	—	—	—
Bulgária — Bulgarie	15.4 ¹	—	10.9	—	—	—	—	—
Belgium — Belgique	13.4 ²	—	10.3	10.4	11.5	—	—	—
Németország — Allemagne	15.1	14.0	14.5	13.1	13.4	13.0	—	—
Ausztria — Autriche	19.0	19.2	15.6	14.7	—	—	—	—
Magyarország								
Hongrie	20.1	21.8	15.9	19.3	19.7	20.0		
B) Egykori semlegesek — Ancien neutres								
Svédország — Suède	7.0	7.0	—	—	—	—	—	—
Norvégia — Norvège	6.5	6.4	6.7	5.6	—	—	—	—
Svájc — Suisse	9.6	7.8	8.2	8.4	7.4	—	—	—
Dánia — Danemark	9.4	10.0	9.2	9.0	7.7	6.9	—	—
Németalföld — Pays-Bas	9.1	8.5	8.4	7.3	7.6	6.7	—	—
Spanyolország — Espagne	15.5	14.7	15.6	16.5	14.7	14.5	—	—

¹ 1907. évi adat — Donnée pour l'année 1907.

² 1910. évi adat — Donnée pour l'année 1910.

Alajos legutóbbi nyugateurópai tanulmányútján szerzett tapasztalatok is azt mutatják (l. Szemlénk ezen évi 5—6. számában a 247. oldalon), hogy mégis csak igazuk volt Kőrösy ellenfeleinek abban, hogy hazai csecsemőhalandósági arányszámunk csak azért oly túl magas a nyugateurópaiakhoz képest, mert a tényleg fennálló halandóságbeli különbségeken kívül ezeket súlyosabbaknak feltüntető módszerbeli különbségek is vannak. Angliában pl. a születések bejelentésére 42 napi határidő van s azt, aki e bejelentés előtt hal meg, halvaszülöttnek tekintik. Ez különösen csecsemőhalandósági arányszámát javítja meg. Svájcban, Hollandiában s több más nyugateurópai államban 3 nap a határidő s ez is javítólag hat s az összhalandósági arányszámot is csak azon esetben hagyja érintetlen, ha azt a halvaszülöttekkel együtt számítjuk ki.

7. *Az elhaltak családi állapot szerint való megoszlásában különösen az egykori hadviselőknél még a fegyverletétel után is tovább visszatükröződik az a változás, mely a népesség családi állapot szerint való megoszlásának háborús megváltozására jellemző, t. i. az özvegyek arányának emelkedése.* Az özvegyek számának a halottak között való ez a gyarapodása már a világháborút megelőző békés években is megállapítást nyert számos államban — mint nálunk is, különösen a nők oldalán — s csak ez a már meglévő átalakulás fokozódott intenzitásában a hősi halottak özvegyeinek szaporodásával. A népesség családi állapot szerint való megoszlása a fegyverletétel után is mutatja egyideig még az ily özvegyek miatt az özvegyek számának gyarapodását s ezért a halottak között is csak lassan-lassan enged az özvegyek száma. A családi állapot szerint megkülönböztetett néprétegek halandóságának megváltozására adatainkból nem tudunk következtetni. A rendelkezésünkre álló adatokban mutatkozó Európaszerte egyirányú változások tehát valószínűleg a népesség összetételének s nem a családi állapot szerint megkülönböztetett halandóságnak változásai.

8. *Az elhaltak nem szerint való megoszlásában a férfiak aránya a fegyverletétel után korántsem mutatja már az összes hadviselőknél azt a fogyást, amelyet a mögöttes országrészekre vonatkozó háborús statisztikákban a bevonultak távolléte miatt olvasunk s amelyre a hadviselt korosztályok megfogyása miatt még a legutóbbi idők halottszámának nem szerint való megoszlását illetőleg is könnyen következtetni lehetne.* Hazánkban például a férfiak aránya 1919/22-ben az 1913. évi és az 1916. évi eredményekkel egybevetve a következő volt:

Év: 1913 1916 1919 1920 1921 1922
A férfiak %-a a halottak között: 51·7 50·7 51·2 51·1 51·6 51·7

Látható, hogy a fegyverletétel után rövidesen helyreáll az 1913. évi arány. Ebben két körülmény szerepelhet, 1. az, hogy a népességben a férfiak számának megfogyása (amely szerint 1920-ban 1062 nő esett 1000 férfira, szemben az 1910. évi népszámlálásnál talált 1007-tel) főleg azokat a korosztályokat éri, melyekből kevés halott származik, a 20—40 éveseket s így ezek csökkent száma csak még egy emberöltő múlva fogja befolyását a halottszámra éreztetni; 2. az, hogy a megfogyatkozott korosztályok halandósága ma nagyobb a rokkantak s a súlyos sebesülésekből felépült, de szervezetben meggyöngyült egyének nagyobb halandósága révén.

Németországban és némely más államban azonban csekély mérvben — velünk ellentétesen — még a fegyverletételt közvetlen követő években is kisebb volt a férfigalottak száma, mint a nőké. Németországban 1919-ben 100 halott nőre 97·2, 1920-ban pedig 99·2 halott férfi esett.

A nemek halandóságának megváltozására adatainkból semminemű következtetést sem lehet eddig vonni.

9. *Érdekes jelenség a halálteki statisztikában az öngyilkosok népességhez viszonyított arányszámának a fegyverletétel után Európaszerte mutatkozó emelkedése.* Az alább felsorolt államokban ugyanis minden százezer lélekre a következő számú öngyilkos esett:

O r s z á g	A háború előtt	A háború alatt			A fegyverletétel után			
	1913	1915	1917	1918	1919	1920	1921	1922
Magyarország	20·0	16·0	13·0	12·0	24·5	23·7	—	—
Németország	23·2	16·5	16·4	15·7	18·4	21·7	20·7	—
Anglia	9·6	7·8	6·4	7·5	9·1	9·1	9·9	10·0
Svájc	25·1	21·5	18·0	19·7	20·5	22·5	—	—
Németalföld	6·8	6·1	6·2	7·1	7·4	7·4	6·4	—

Látható, hogy arányuk, mely a háború idején a régebbi békés esztendőik eredményeihez képest különösen a hadviselőknél alacsony, a fegyverletétel után Európaszerte újból emelkedik. A világháború számos elkésredett, önmagával meghasonlott ember figyelmét terelte el önönmagáról, az ő kicsiny — de neki fontos — bajairól és megakadályozta az öngyilkosságot. A férfit kivette eddigi köréből s megszakította annak a gondolkodásnak a folyamatát, amely öngyilkosságra vezetett volna. Emellett akkor elkeseredett, életúnt férfiak nemcsak öngyilkossággal, hanem

hadiszolgálatra való önkéntes jelentkezés útján is kereshették a halált s ezáltal is csökkentették az öngyilkosságok akkori számát. Amennyiben pedig az öngyilkosok nagyobb része mindig a férfiak köréből kerül ki, mindez az öngyilkosok végső arányára is csökkentő befolyással volt. A nagy világégés e jótékony befolyása a fegyverletétel után azután ismét megszűnik s az öngyilkosok száma Európá-szerte újból emelkedik.

10. A fegyverletétel óta megnövekedett a nők aránya az öngyilkosok között, különösen az egykori hadviselőknél. A jelenség okát az özvegyekre jutók megnövekedett számában, különféle csalódásokban és anyagi gondokban kell keresnünk. Mindebben a nőknek ebben az időben nagyobb részük lett, mint volt a világháborút megelőzőleg.

(Folyt. köv.)

Saile Tivadar dr.

A főiskolai hallgatók az 1923/24. tanévben.

Données concernant les étudiants hongrois de l'année scolaire 1923/24.

Résumé. Dans la Hongrie actuelle les universités et les facultés fonctionnantes sont au nombre de 33; savoir, 4 universités, 1 école polytechnique, 4 facultés de droit, 16 facultés de théologie et 8 autres facultés. De ces 33 écoles il y a 10 qui fonctionnent à Budapest et comprennent les deux tiers des étudiants. De la population des 4 universités (10.830), celle de Budapest occupe compte les 71.4%. Le nombre des étudiants s'est notablement diminué au cours des trois premières années de la guerre, tandis qu'il se relevé subitement dans la dernière année de guerre, vu que la possibilité de continuer, respectivement de terminer les études a été rendue aux jeunes gens ayant été appelés sous les armes. Dans l'année scolaire 1919/20, les événements politiques et à leur suite la fermeture des portes de l'université fit fortement baisser le nombre des étudiants, tandis qu'à partir de l'année scolaire 1920/21 des dispositions légales ont limité le nombre des élèves.

Dans le total des étudiants les femmes rentrent pour une part de $\frac{1}{10}$ -e, tandis que avant la guerre elles n'y figuraient qu'avec une proportion de 1 sur 20. Si cependant on ne prend en considération que les universités, la proportion des femmes est de 13.6%, considéré par facultés on en trouve 48.8% à la faculté de philosophie (sciences et lettres), 11.3% à la faculté de la médecine et un contingent insignifiant à la faculté du droit. Il importe de souligner que pendant la guerre la proportion des étudiantes fut de beaucoup plus élevée à la faculté de médecine et à la division de pharmacie.

En examinant la répartition des étudiants par facultés, il appert que, tandis que la majorité se formait auparavant des étudiants en droit (près de $\frac{2}{5}$ -es avant la guerre) la proportion de ceux-ci retombait à $\frac{1}{5}$ -e, et en revanche la proportion des étudiants en médecine s'élevait en conformité. A l'encontre des années

scolaires antérieures (1913/14 à 1917/18) la proportion des étudiants à l'école polytechnique s'est également accrue de même que l'effectif de la Faculté des Sciences économiques et sociales instituée en 1920/21 s'accrut depuis sa fondation — d'année en année. Ces données montrent les efforts de la jeunesse tendant d'une façon accentuée vers les carrières pratiques.

Considéré la langue maternelle des étudiants, il n'y avait d'entre eux n'ayant pas le hongrois pour langue maternelle que 1.4%, tandis que dans la Hongrie ancienne la proportion des étudiants ayant une langue maternelle autre que le hongrois dépassait les 10%. Par contre, parmi les jeunes gens hongrois contraints de rester en-dehors des frontières actuelles, un bon nombre vient chercher l'instruction supérieure en Hongrie, de sorte qu'en prenant en considération la résidence des parents près de $\frac{1}{5}$ -ième des étudiants arrivent des territoires détachés de la Hongrie.

Aux termes des dispositions de la loi arrêtant le „numérus clausus“, les nationalités ne peuvent prendre part au nombre des étudiants que suivant leur nombre proportionnel ethnique. Par contre, la proportion importante effectivement occupée des juifs saute aux yeux, étant d'environ 12%, donc le double du nombre prescrit par la loi. Les étudiants juifs figurent avec la quote-part la plus élevée à la faculté médecine, puis aux facultés de droit et de philosophie et parmi les universités, à celles de Pécs (presque la moitié), de Debrecen et de Szeged.

Les données publiées dans les tableaux s'appliquent jusqu'à 1817/18 à l'ancienne Hongrie, et pour les années suivantes à la Hongrie actuelle.

A főiskolai hallgatókra vonatkozó statisztikai adatgyűjtésnek, mely évente — a II. félelvre való beiratkozás alkalmával — egyéni lapok begyűjtése útján történik, fontosabb eredményeit az 268—270. oldalon levő táblázatban adjuk közre.

hadiszolgálatra való önkéntes jelentkezés útján is kereshették a halált s ezáltal is csökkentették az öngyilkosságok akkori számát. Amennyiben pedig az öngyilkosok nagyobb része mindig a férfiak köréből kerül ki, mindez az öngyilkosok végső arányára is csökkentő befolyással volt. A nagy világégés e jótékony befolyása a fegyverletétel után azután ismét megszűnik s az öngyilkosok száma Európá-szerte újból emelkedik.

10. A fegyverletétel óta megnövekedett a nők aránya az öngyilkosok között, különösen az egykori hadviselőknél. A jelenség okát az özvegyekre jutók megnövekedett számában, különféle csalódásokban és anyagi gondokban kell keresnünk. Mindebben a nőknek ebben az időben nagyobb részük lett, mint volt a világháborút megelőzőleg.

(Folyt. köv.)

Saile Tivadar dr.

A főiskolai hallgatók az 1923/24. tanévben.

Données concernant les étudiants hongrois de l'année scolaire 1923/24.

Résumé. Dans la Hongrie actuelle les universités et les facultés fonctionnantes sont au nombre de 33; savoir, 4 universités, 1 école polytechnique, 4 facultés de droit, 16 facultés de théologie et 8 autres facultés. De ces 33 écoles il y a 10 qui fonctionnent à Budapest et comprennent les deux tiers des étudiants. De la population des 4 universités (10.830), celle de Budapest occupe compte les 71.4%. Le nombre des étudiants s'est notablement diminué au cours des trois premières années de la guerre, tandis qu'il se relevé subitement dans la dernière année de guerre, vu que la possibilité de continuer, respectivement de terminer les études a été rendue aux jeunes gens ayant été appelés sous les armes. Dans l'année scolaire 1919/20, les événements politiques et à leur suite la fermeture des portes de l'université fit fortement baisser le nombre des étudiants, tandis qu'à partir de l'année scolaire 1920/21 des dispositions légales ont limité le nombre des élèves.

Dans le total des étudiants les femmes rentrent pour une part de $\frac{1}{10}$ -e, tandis que avant la guerre elles n'y figuraient qu'avec une proportion de 1 sur 20. Si cependant on ne prend en considération que les universités, la proportion des femmes est de 13.6%, considéré par facultés on en trouve 48.8% à la faculté de philosophie (sciences et lettres), 11.3% à la faculté de la médecine et un contingent insignifiant à la faculté du droit. Il importe de souligner que pendant la guerre la proportion des étudiantes fut de beaucoup plus élevée à la faculté de médecine et à la division de pharmacie.

En examinant la répartition des étudiants par facultés, il appert que, tandis que la majorité se formait auparavant des étudiants en droit (près de $\frac{2}{5}$ -es avant la guerre) la proportion de ceux-ci retombait à $\frac{1}{5}$ -e, et en revanche la proportion des étudiants en médecine s'élevait en conformité. A l'encontre des années

scolaires antérieures (1913/14 à 1917/18) la proportion des étudiants à l'école polytechnique s'est également accrue de même que l'effectif de la Faculté des Sciences économiques et sociales instituée en 1920/21 s'accrut depuis sa fondation — d'année en année. Ces données montrent les efforts de la jeunesse tendant d'une façon accentuée vers les carrières pratiques.

Considéré la langue maternelle des étudiants, il n'y avait d'entre eux n'ayant pas le hongrois pour langue maternelle que 1.4%, tandis que dans la Hongrie ancienne la proportion des étudiants ayant une langue maternelle autre que le hongrois dépassait les 10%. Par contre, parmi les jeunes gens hongrois contraints de rester en-dehors des frontières actuelles, un bon nombre vient chercher l'instruction supérieure en Hongrie, de sorte qu'en prenant en considération la résidence des parents près de $\frac{1}{5}$ -ième des étudiants arrivent des territoires détachés de la Hongrie.

Aux termes des dispositions de la loi arrêtant le „numérus clausus“, les nationalités ne peuvent prendre part au nombre des étudiants que suivant leur nombre proportionnel ethnique. Par contre, la proportion importante effectivement occupée des juifs saute aux yeux, étant d'environ 12%, donc le double du nombre prescrit par la loi. Les étudiants juifs figurent avec la quote-part la plus élevée à la faculté médecine, puis aux facultés de droit et de philosophie et parmi les universités, à celles de Pécs (presque la moitié), de Debrecen et de Szeged.

Les données publiées dans les tableaux s'appliquent jusqu'à 1817/18 à l'ancienne Hongrie, et pour les années suivantes à la Hongrie actuelle.

A főiskolai hallgatókra vonatkozó statisztikai adatgyűjtésnek, mely évente — a II. félelvre való beiratkozás alkalmával — egyéni lapok begyűjtése útján történik, fontosabb eredményeit az 268—270. oldalon levő táblázatban adjuk közre.

Főiskoláink hallgatói az 1923/24. tanév II. felében.

Etudiants aux universités et académies de la Hongrie au cours du 2e semestre de l'année scolaire 1923/24.

Az egyetem, ill. főiskola és tudománykar (szak) megnevezése <i>Désignation des universités resp. des académies et des facultés</i>	A hallgatók összes száma <i>Nombre total des étudiants</i>	A hallgatók közül — <i>Étudiants</i>																			
		rendes <i>réguliers</i>		rendkívüli extraord. <i>(auditeurs)</i>		állampolgár — <i>citoyens</i>										vallású — <i>confession</i>					felekez. kívüli <i>sans confess.</i>
		férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	férfi <i>hom.</i>	nő <i>femm.</i>	magyar <i>hongrois</i>	cseh-szlovák <i>tchecoslovaque</i>	román <i>roumains</i>	jugoszláv <i>yougoslaves</i>	osztrak <i>autrichiens</i>	más külföldi <i>étrangers autres</i>	róm. kath. <i>cath. rom.</i>	görög kath. <i>cath.-grecque</i>	református <i>calviniste</i>	ág. hitv. ev. <i>luthérienne</i>	görög keleti <i>grec.-orient</i>	unitárius <i>unitaire</i>	izraelita <i>israélite</i>	egyéb <i>autre</i>		
Pázmány Péter tudományegyetem Bpest — <i>Université „Pierre Pázmány“ Budapest :</i> Róm. kath. hittudományi kar — <i>Faculté de théologie cath. rom.</i>	92	87	—	5	—	84	3	5	—	—	—	86	6	—	—	—	—	—	—		
Jogi kar — <i>Faculté de droit</i>	2143	2034	—	100	9	2087	25	21	7	2	1	1325	33	358	175	1	22	229	—		
Orvosi kar — <i>Faculté de médecine</i>	2443	2377	59	7	—	2154	160	72	42	3	12	1548	45	445	241	16	16	130	2		
Bölcsészeti kar — <i>Faculté de philosophie</i>	947	459	378	39	71	886	29	26	3	—	3	607	6	162	84	6	2	79	1		
Gyógyszerészeti szak. o. <i>Division de pharmacie</i>	283	197	67	17	2	225	10	44	4	—	—	160	6	67	25	1	6	18	—		
Közgazdaságtudományi kar — <i>Faculté des Sciences écon. et sociales</i>	1829	1420	148	250	11	1657	86	65	10	5	6	1136	27	332	166	11	8	146	3		
Összesen — <i>Totaux</i>	7737	6574	652	418	93	7093	313	233	66	10	22	4862	123	1364	691	35	54	602	6		
Ferenc József tudományegyetem, Szeged — <i>Université „François Joseph“, Szeged :</i> Jogi kar — <i>Faculté de droit</i>	432	388	—	41	3	416	3	11	2	—	—	263	9	77	27	2	4	50	—		
Orvosi kar — <i>Faculté de médecine</i>	384	300	80	4	—	312	8	63	—	—	1	193	7	92	16	2	8	66	—		
Bölcsészeti kar — <i>Faculté de philosophie</i>	94	42	39	3	10	84	—	9	1	—	—	47	—	18	8	—	—	21	—		
Gyógyszerészeti szak. o. <i>Division de pharmacie</i>	93	65	18	10	—	67	2	23	1	—	—	55	—	15	6	—	6	11	—		
Összesen — <i>Totaux</i>	1003	795	137	58	13	879	13	106	4	—	1	558	16	202	57	4	18	145	—		
Tisza István tudományegyetem, Debrecen — <i>Université „Étienne Tisza“, Debrecen :</i> Ref. hittudományi kar — <i>Faculté de théologie calviniste</i>	78	78	—	—	—	74	3	—	1	—	—	—	—	78	—	—	—	—	—		
Jogi kar — <i>Faculté de droit</i>	286	256	5	22	3	283	—	3	—	—	—	56	13	148	8	1	2	58	—		
Orvosi kar — <i>Faculté de médecine</i>	364	311	52	1	—	357	—	7	—	—	—	92	18	193	13	—	3	45	—		
Bölcsészeti kar — <i>Faculté de philosophie</i>	73	37	34	1	1	72	—	1	—	—	—	12	3	48	3	—	—	7	—		
Összesen — <i>Totaux</i>	801	682	91	24	4	786	3	11	1	—	—	160	34	467	24	1	5	110	—		

Az egyetem, ill. főiskola és tudománykar (szak) megnevezése <i>Désignation des universités resp. des académies et des facultés</i>	A hallgatók közül — <i>Étudiants</i>																				
	rendes <i>réguliers</i>		rendkívüli <i>extraord. (auditeurs)</i>		állampolgár — <i>citoyens</i>								vallású — <i>confession</i>								felekez. kívüli <i>sans confess.</i>
	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	férfi <i>homm.</i>	nő <i>femm.</i>	magyar <i>hongrois</i>	cseh-szlovák <i>tchécoslovaque</i>	román <i>roumains</i>	jugoszláv <i>yougoslaves</i>	osztrák <i>autrichiens</i>	más külföldi <i>étrangers autres</i>	rom. kath. <i>cath. rom.</i>	görög kath. <i>cath.-grecque</i>	református <i>calviniste</i>	ág. hitv. ev. <i>luthérienne</i>	görög keleti <i>grec-orient</i>	unitárius <i>unitaire</i>	izraelita <i>israélite</i>	egyéb <i>autres</i>			
																			vallású — <i>confession</i>		
Erzsébet tudományegyetem, Pécs — <i>Université „Elisabeth“, Pécs :</i>																					
Ág. hitv. ev. hittudományi kar — <i>Faculté de théologie luthérienne.</i>	72	63	2	7	—	67	2	1	2	—	—	—	—	72	—	—	—	—	—		
Orvosi kar — <i>Faculté de médecine</i>	885	609	268	7	1	816	32	22	11	1	3	269	4	59	24	5	2	522	—		
Jogi kar — <i>Faculté de droit</i>	291	254	2	34	1	287	2	1	1	—	—	178	3	40	11	1	3	55	—		
Bölcsészeti kar — <i>Faculté de philosophie</i>	41	11	20	4	6	39	1	—	1	—	—	21	—	2	2	—	—	16	—		
Összesen — <i>Totaux</i>	1289	937	292	52	8	1209	37	24	15	1	3	468	7	101	109	6	5	593	—		
Tudományegyetemek összesen — <i>Total des universités</i>	10830	8988	1172	552	118	9967	366	374	86	11	26	6048	180	2134	881	46	82	1453	6		
József műegyetem, Budapest — <i>École polytechnique „Joseph“, Budapest :</i>																					
Építészeti osztály — <i>Division d'architecture</i>	340	340	—	—	—	308	15	13	3	—	1	215	1	48	36	1	2	36	1		
Mérnöki osztály — <i>Division des ingénieurs</i>	539	536	—	3	—	441	31	43	9	3	12	315	7	93	56	8	1	59	—		
Gépészmérnöki osztály — <i>Division des ingénieurs machinistes</i>	1725	1725	—	—	—	1441	107	126	19	9	23	980	25	359	189	12	11	145	3		
Vegyészmérnöki osztály — <i>Division des ingénieurs chimistes</i>	283	282	—	1	—	253	18	6	1	3	2	178	4	42	32	2	4	21	—		
Közgazdasági osztály — <i>Division d'économie politique</i>	128	128	—	—	—	123	3	2	—	—	—	80	1	22	15	1	—	8	1		
Összesen — <i>Totaux</i>	3015	3011	—	4	—	2566	174	190	32	15	38	1768	38	564	328	24	18	269	4		
Tudományegyetemek és műegyetem együtt — <i>Universités et école polytechnique ensemble</i>	13845	11999	1172	556	118	12533	540	564	118	26	64	7816	218	2698	1209	70	100	1722	10		
Jogakadémiák (4) összesen — <i>Académies de droit (4) ensemble</i>	705	656	4	45	—	701	—	3	—	—	1	338	19	211	62	2	1	72	—		
Róm. kath. hittudományi főiskolák (12) összesen — <i>Facultés de théologie catholiques (12) ensemble</i>	395	392	—	3	—	376	4	—	2	13	—	378	17	—	—	—	—	—	—		
Ref. hittudományi főiskolák (3) összesen — <i>Facultés de théologie calvinistes (3) ensemble</i>	140	128	2	10	—	105	33	—	1	1	—	—	—	140	—	—	—	—	—		

Az egyetem, ill. főiskola és tudománykar (szak) megnevezése <i>Désignation des universités resp. des académies et des facultés</i>	A hallgatók összes száma <i>Nombre total des étudiants</i>	A hallgatók közül — <i>Étudiants</i>																			
		rendes <i>réguliers</i>		rendkívüli extraord. (au- diteurs)		állampolgár — <i>citoyens</i>										vallású — <i>confession</i>					felekez. kívüli <i>sans confess.</i>
		férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	magyar <i>hongrois</i>	cseh-szlovák <i>tchécoslovaque</i>	román <i>roumains</i>	jugoszláv <i>yougoslaves</i>	osztrák <i>autrichiens</i>	más külföldi <i>étrangers autres</i>	róm. kath. <i>cath. rom.</i>	görög kath. <i>cath.-grecque</i>	református <i>calviniste</i>	ág. hitv. ev. <i>luthérienne</i>	görög keleti <i>grec.-orient</i>	unitárius <i>unitaire</i>	izraelita <i>israélite</i>	egyéb <i>autres</i>		
Rabbiképző-intézet — <i>Institut formant des rabbis</i>	11	11	—	—	—	10	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—	—	
Hittudományi főiskolák összesen — <i>Facultés de théologie ensemble</i>	546	531	2	13	—	491	38	—	3	14	—	378	17	140	—	—	—	11	—	—	
Bányamérnöki és erdőmérnöki főiskola, Sopron — <i>École des mines et des forêts, Sopron</i>	274	274	—	—	—	218	30	22	1	3	—	188	6	25	52	—	3	—	—	—	
Gazdasági főiskolák (3) összesen — <i>Académies d'économie rurale (3) ensemble</i>	1052	1040	1	11	—	940	62	27	8	13	2	655	8	268	107	3	3	6	2	—	
Állatorvosi főiskola, Budapest — <i>École vétérinaire, Budapest</i>	287	286	—	1	—	237	30	10	10	—	—	171	7	69	23	2	4	11	—	—	
Képzőművészeti főiskola, Budapest — <i>École des beaux arts, Budapest</i>	337	155	59	66	57	309	15	7	1	—	5	203	3	62	31	1	4	33	—	—	
Állami polgári isk. tanárképző főiskola, Budapest — <i>École normale, supérieure d'État pour instituteurs d'écoles secondaires, Budapest</i>	98	98	—	—	—	91	1	6	—	—	—	69	4	16	6	2	—	1	—	—	
Állami polgári isk. tanárnőképző főiskola Budapest — <i>École normale supérieure d'État pour institutrices d'écoles secondaires, Budapest</i>	56	—	56	—	—	47	7	1	1	—	—	30	3	12	10	—	—	1	—	—	
Mindössze — <i>Total</i>	17200	15039	1294	692	175	15567	723	640	142	56	72	9848	285	3501	1500	80	115	1857	12	2	

Ami elsősorban főiskoláink számát illeti, volt:

	1913/14-ben	1917/18-ban	1923/24-ben
Egyetem	2	4	4
Műegyetem	1	1	1
Jogi főiskola	10	8	4
Hittudom. főiskola	44	42	16

Az 1913/14-től 1917/18-ig bezárólag terjedő tanévek adatai ismertetésünkben a régi Magyarországra vonatkoznak, míg 1918/19-től kezdődően adataink a mai Magyarországra szorítkoznak.

A budapesti egyetem mellett az 1920/21. tanévtől kezdődőleg létesített közgazdaságtudományi kart, mely a többi karoktól eltérő, önállóbb hatáskörrel bír s ezenkívül külön (összesen 4) szakosztályra is oszlik, bár statisztikai szempontból előnyösebbnek

látszik, a jogi helyzethez ragaszkodva nem számítottuk külön egységnek. Ugyancsak nem vettük számításba a szünetelő főiskolákat sem. Ilyenformán a 8 egyéb (a táblázatban a 270. oldalon felsorolt) főiskolával együtt a mai Magyarországon összesen 33 működésben lévő főiskola szolgálja a felsőoktatás ügyét.

A főiskolák összes számából (33) 10-nek Budapesten, 23-nak pedig a vidéken van a székhelye. Ha azonban a hallgatóság számát tekintjük, Budapest javára billen a mérleg; összes főiskolai hallgatóink kétharmadrésze (67.6%-a) ugyanis a budapesti főiskolákon tömörül, míg a vidékiekre csak egyharmadrész jut. A 8 említett egyéb főiskola nélkül, vagyis az egyetemeken, műegyetemen, a jogi és hittudományi főiskolákon a hallgatóság összes száma a következőkép alakult:

A főiskolai hallgatóknak az egyes tudományágak között való megoszlása abszolút számokban és százalékos arányszámokban.

Répartition des étudiants suivant les branches des sciences en nombres absolus et en proportions pour cent.

T a n é v <i>Année scolaire</i>	A hallgatók összes szá- ma — <i>Nom- bre total des étudiants</i>	hommes		A hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants de la</i>						
		férfi	nő	hit- tudományi kar és főiskola — <i>fa- culté de théologie et des théologies</i>	jogi kar és főis- kola — <i>faculté de droit</i>	orvosi kar — <i>fa- culté de médecine</i>	bölcsészeti kar — <i>faculté de philo- sophie</i>	közgazdasági kar <i>faculté des scien- ces économiques et sociales</i>	gyógyszerészeti szak — <i>division de pharmacie</i>	műegyetem — <i>école polytechnique</i>
1913/14	15.414	14.716	698	1.927	5.759	3.524	1.377	—	377	2.450
	100.0	95.5	4.5	12.5	37.3	22.8	8.9	—	2.6	15.9
1914/15	10.536	9.833	703	1.980	3.643	2.201	1.101	—	126	1.485
	100.0	93.3	6.7	18.8	34.6	20.9	10.4	—	1.2	9.1
1915/16	6.787	5.873	914	1.711	2.194	1.240	937	—	86	619
	100.0	86.5	13.5	25.2	32.3	18.3	13.8	—	1.3	9.1
1916/17	7.183	5.994	1.189	1.586	2.254	1.569	1.032	—	81	661
	100.0	83.4	16.6	22.1	31.4	21.8	14.4	—	1.1	9.2
1917/18	19.084	17.673	1.411	1.333	6.616	5.716	1.851	—	453	3.115
	100.0	92.6	7.4	7.0	34.7	30.0	9.7	—	2.3	16.3
1918/19	18.449	16.775	1.674	554	4.241	6.526	2.104	—	297	4.727
	100.0	90.9	9.1	3.0	23.0	35.5	11.4	—	1.6	25.5
1919/20	10.005	9.331	674	524	2.028	2.787	1.107	—	117	3.412
	100.0	93.1	6.9	5.2	20.3	27.9	11.1	—	1.2	34.4
1920/21	14.234	12.152	1.209	684	2.791	4.503	1.304	873	228	3.851
	100.0	90.9	9.1	4.8	19.6	31.6	9.1	6.3	1.6	27.0
1921/22	17.306	14.167	1.365	797	3.649	5.132	1.391	1.774	360	4.203
	100.0	91.2	8.8	4.6	21.1	29.4	8.4	10.2	2.0	24.3
1922/23	18.347	14.655	1.384	796	4.348	5.028	1.393	2.308	426	4.048
	100.0	91.4	8.6	4.4	23.7	27.4	7.6	12.6	2.3	22.0
1923/24	15.096	12.130	1.137	788	3.857	4.076	1.155	1.829	376	3.015
	100.0	91.4	8.6	5.2	25.5	27.0	7.7	12.1	2.5	20.0

A hallgatóság számában e szerint a háború alatt beállott csökkenést 1917/18-ban, amikor — a nyári időszakban s különösen a budapesti egyetemen és a műegyetemen — igen sok (7.555) hadbavonult hallgató iratkozott be az akkor engedélyezett s három hónapig tartó ú. n. pótszemeszterekre, nemkülönben 1918/19-ben, amikor a II. félévi beiratkozásnál (az ú. n. népköztársasági kormány alatt) a beiratkozást meglehetősen szabaddá tették s kevesebb feltételhez kötötték, a hallgatók számának erős megduzzadása követte. Az 1919/20. tanév első felében az egyetemek kapui a politikai mozgalmak miatt jó ideig zárva voltak s a II. félévben az elmúlt forradalmak visszahatásaként megcsappant a hallgatók száma. Innen kezdve azonban (valószínűleg részben a menekültek nagy száma miatt) évről évre megint nőtt a létszám s csak a legutolsó tanévben, talán a nehéz életviszonyok, az emelkedő tandíjak s egyéb költségek s az ifjúságnak más pályák felé való törekvése miatt, látunk megint jelentékeny visszaesést.

A műegyetemen 1923/24-ben nem volt nőhallgató, a 4 egyetemen 13.6% volt a nők aránya, míg a többi főiskolák közül a nőhallgatókat illetőleg csupán a Képzőművészeti

főiskola és az Erzsébet nőiskola polg. isk. tanárképzője jöhet számításba. Közelebbről mutatnak rá a nők elhelyezkedésére az egyetemeken a karok szerint vizsgált arányszámok.

A nők százalékos aránya az egyetemeken.

Proportion pour 100 des femmes aux universités.

I s k o l a é v <i>Années scolaires</i>	Tudománykar — <i>Facultés</i>			
	jogi <i>de droit</i>	orvosi <i>de médecine</i>	bölcsész <i>de philo- sophie</i>	gyógyszer- ész <i>de phar- macie</i>
1913—1914	2.6	5.5	20.1	7.8
1916—1917	10.2	29.6	44.0	50.6
1917—1918	2.7	11.0	29.8	8.4
1923—1924	0.6	11.3	48.4	23.2

A fenti összehasonlításban azért állítottuk a tárgyalt legutolsó tanév mellé a másik három tanévet, mert ezek közül az első a békeállapotot képviseli, a második jellegzetes háborús tanév, amikor a nőhallgatók leginkább előtérbe nyomulhattak a férfiak rovására. a harmadik viszont az a — szintén háborús — tanév, amikor a hadbavonult férfhallgatók ismét folytathatták tanulmányaikat s a nők számarányát így leszorították. A mondott körül-

mények magyarázzák az arányszámainkban mutatkozó hullámzást. A jogi karon egyébként a háború végéig csak rendkívüli hallgatóként vehettek részt a nők; 1918/19 óta léphettek be a nők is a rendes joghallgatók sorába, ahol is azóta szerepelnek, bár mindinkább fogyó számmal; így egyetemünkön legutóbb közel négyezer joghallgató iratkozott be s köztük 23 nő: 8 rendes (a debreceni és pécsi egyetemen), a többi rendkívüli hallgató. A gyógyszerészeti szakon kevés a hallgató s így a nők aránya sem bír jelentőséggel; nem így az orvosi és különösen a bölcsészeti karon, mely utóbbiban közel feles arányban foglalnak helyet a nők.

A főiskolai hallgatóságnak az egyes szakokon való elhelyezkedésében, amint látjuk, a háború alatt és a háborút követő években lényeges változások történtek. Az aránylag kevés számú hittudományi hallgató, továbbá a gyógyszerészhallgatók, akiknek számaránya egyébként a háború óta növekedést mutat, nemkülönben a bölcsészeti hallgatók, akiknek számaránya viszont fokozatosan apadt a háború óta, továbbá a kar felállítása óta egyre nagyobb aránnyal szereplő közgazdaságtudományi hallgatók számbeli változásai kevésbé lényegesek; sokkal szembetűnőbb a jogászok és orvostanhallgatók számarányában végbement eltolódás. Míg azelőtt a jogászok képviselték a többséget főiskoláinkon s míg a háború előtt is közel $\frac{4}{10}$ részét, a háború első évében is több mint $\frac{1}{3}$ részét tették főiskolai ifjúságunknak, a háború után körülbelül $\frac{1}{5}$ résznyire esett vissza arányszámuk. Ezzel szemben a számbeli vezetőserepet az orvostanhallgatók vették át, akiknek aránya a háború alatt s közvetlen azután rendkívül megnőtt, úgyhogy 1918/19-től kezdve már állandóan a legnagyobb számaránnyal szerepelnek. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy a háború után — különösen 1919/20 óta — a számban és arányban mutatkozó nagy eltérés a jogi és orvosi kar hallgatói között fokozatosan enyhült, minthogy a jogászok aránya évről évre nagyobbodott, az orvosoké pedig csökkent.

Erős hullámzáson ment át az 1913/14. tanév óta a műegyetemi hallgatók száma, mely a háború alatt jelentékenyen megcsappant, utána pedig rendkívül megnőtt; a legutóbbi évek alatt azonban ismét apadt a műegyetemi hallgatók száma a így százalékos arányuk is — mint az orvosi karé is — szintén a régi állapothoz való visszatérés irányát mutatja.

A hallgatók kevés — 1923/24-ben $1\frac{4}{10}\%$ — egyéb (főként német) anyanyelvű hallgató kivételével magyar anyanyelvűek. A régi Magyarországon ezzel szemben a nem magyar anyanyelvű hallgatók aránya meghaladta a tíz százalékot.

A hallgatók megoszlása szüleik lakóhelye szerint az 1923/24. tanévben.

Répartition des étudiants en 1923/24 suivant le domicile des parents.

Főiskola Universités et académies	Magyarország Hongrie	A szülők lakóhelye Lieu de domicile des parents dans le terri- toire désannexé					Egyéb külföld Autres pays étrangers
		román roumain	jugoszláv yougoslave	cseh-szlovák tchécoslovaque	osztrák autrichien	elszakított terület	
A budapesti egyetemen Université de Budapest	6273	656	185	555	25	43	
A szegedi egyetemen Université de Szeged .	737	217	30	19	—	—	
A debreceni egyetemen Université de Debrecen	669	101	4	27	—	—	
A pécsi egyetemen Université de Pécs . .	1112	82	23	63	1	8	
A műegyetemen École Polytechnique .	2225	427	59	238	7	59	
A jogakadémiákon Académies de droit . .	644	22	7	31	—	1	
A hittud. főiskolákon Théologies	457	14	7	51	15	2	
A többi (8) főiskolán Autres académies (8) .	1680	180	36	186	12	10	
Összesen — Total :	13797	1699	351	1170	60	123	

A hallgatók megoszlása vallás szerint %-ban.

Répart. des étud. des écoles supér. d'après le culte en %.

Tanév Année scolaire	Róm. kath. Cath. rom.	Gör. kath. Cath. grecs	Református Calvinistes	Agostai ev. Luthériens	Görög keleti Grecs orientaux	Unitárius Unitaires	Izraelita Israélites	Egyéb Autres
----------------------------	--------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------	---------------------------------	------------------------	-------------------------	-----------------

Az egyetemeken, műegyetemen, jogi és hittudományi főiskolákon:

Universités, École Polytechnique, facultés de droit et de théologie :

1913—14	41·5	4·7	15·5	7·7	4·3	1·0	25·2	0·1
1917—18	38·8	3·9	14·0	7·0	3·6	0·7	31·8	0·2
1918—19	40·7	1·7	12·7	6·7	1·3	0·3	36·4	0·2
1919—20	61·0	1·7	20·4	9·9	0·6	0·6	5·7	0·1
1920—21	57·6	1·7	18·2	9·0	0·7	0·7	12·0	0·1
1921—22	56·1	1·6	19·2	8·4	0·5	0·8	13·4	0·0
1922—23	57·2	1·6	18·8	8·2	0·5	0·8	12·8	0·1
1923—24	56·5	1·7	20·2	8·4	0·5	0·7	12·0	0·0

A 8 egyéb főiskolán:

Aux 8 autres écoles supérieures :

1921—22	63·4	1·1	20·6	12·4	0·2	0·6	1·2	0·5
1922—23	64·3	1·2	20·2	11·2	0·3	0·6	2·0	0·2
1923—24	62·5	1·5	21·4	10·9	0·4	0·7	2·5	0·1

Az összes főiskolákon:

Aux écoles totales :

1921—22	56·8	1·5	19·4	8·9	0·5	0·7	12·0	0·2
1922—23	58·0	1·5	19·0	8·6	0·5	0·7	11·6	0·1
1923—24	57·2	1·6	20·2	8·7	0·4	0·6	11·3	0·0

E szerint közel 10% azoknak az aránya, akik román s közel 7% azoké, akik cseh-szlovák elszakított területről jönnek át tanulmányaik folytatása végett; jóval kevesebb a jugoszláv (2.1%) és az osztrák (0.3%) elszakított területről valók aránya és a régi határainkon kívül eső külföldről valók aránya is csak 0.7%-ot tesz.

A gör. kath. és gör. kel. vallásúak arányszámának visszaesése a területi megkisebbedéssel függ össze, míg a zsidók arányának csökkenését a „*numerus clausus*“-t megállapító rendelkezések okozták, amelyek természetesen azt a felekezetet érintették legérzékenyebben, amely eddig népességi arányát legmesszebb meghaladó mértékben volt képviselve a főiskolai hallgatók között. E törvény hatása az 1920/21. tanévtől kezdve érvényesül főiskoláinkon. Intézkedései elsősorban a

hallgatók felvételét, ezeknek létszámát vetik alá korlátoknak s a hallgatók nemzetiségi és vallási megoszlásánál az országos arányt szabják meg mértékül. A régi Magyarországon 5.0% volt, a mai Magyarországon pedig 5.9%-ot tesz a zsidóság aránya. Bár a törvényt kiegészítő rendeletek 6%-ban állapítják meg a felvehető zsidó hallgatók arányát, arányuk a valóságban még mindig ennek kétszeresét teszi.

A következő táblázat, amely a hittudományi karok és főiskolák ehelyütt zavaró adatai nélkül állított össze, a zsidó hallgatóknak az egyes karokon (szakokon) való elhelyezkedését mutatja és szemlélteti elsősorban azt, hogy a nyolc egyéb főiskolát nem számítva, az országos, illetve a törvényszabta (6%-os) arányt valamennyi karnál, illetve szaknál meghaladja a zsidók aránya, másod-

A hallgatók megoszlása felekezet és tudományágak szerint.

Répartition des étudiants suivant les cultes et les différentes branches des sciences.

Hitfelekezet — <i>Culte</i>	Jogi kar és jogakadémia — <i>Faculté et académie de droit</i>	Orvosi kar — <i>Faculté de médecine</i>	Bölcsészeti kar — <i>Faculté de philosophie</i>	Közgazdasági kar — <i>Faculté des sciences économiques et sociales</i>	Gyógyszerészeti szak — <i>division de pharmacie</i>	Műegyetem — <i>école Polytechnique</i>	Egyéb főiskolák — <i>Autres écoles supérieures</i>	Főiskolák mindössze — <i>Universités et académies ensemble</i>
1 9 1 3 / 1 4								
A hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants</i>	5.759	3.524	1.377	—	377	2.450	—	—
Ebből %-ban — <i>Dont %</i> :								
Róm. kath. — <i>Cath. romains</i>	47.7	27.4	49.1	—	35.8	40.3	—	—
Református — <i>Calvinistes</i>	18.6	10.4	16.5	—	15.9	12.1	—	—
Ágostai ev. — <i>Luthériens</i>	6.9	6.6	10.6	—	10.9	8.9	—	—
Izraelita — <i>Israélites</i>	18.6	46.5	15.4	—	30.5	33.3	—	—
1 9 1 7 / 1 8								
A hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants</i>	6.616	5.717	1.851	—	453	3.115	—	—
Ebből %-ban — <i>Dont %</i> :								
Róm. kath. — <i>Cath. romains</i>	45.6	26.6	47.1	—	34.2	40.8	—	—
Református — <i>Calvinistes</i>	18.5	8.9	17.0	—	14.6	10.6	—	—
Ágostai ev. — <i>Luthériens</i>	7.3	5.6	8.0	—	9.9	7.5	—	—
Izraelita — <i>Israélites</i>	21.0	51.6	20.5	—	34.0	37.3	—	—
1 9 2 2 / 2 3								
A hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants</i>	4.348	5.028	1.393	2.308	426	4.048	2.338	19.889
Ebből %-ban — <i>Dont %</i> :								
Róm. kath. — <i>Cath. romains</i>	55.4	50.1	65.5	64.1	54.7	60.8	64.2	57.9
Református — <i>Calvinistes</i>	22.2	18.2	16.1	17.4	19.0	16.4	20.2	18.7
Ágostai ev. — <i>Luthériens</i>	6.7	7.4	6.3	8.6	10.3	11.1	11.2	8.6
Izraelita — <i>Israélites</i>	12.9	21.4	10.2	6.8	10.3	8.6	2.0	11.9
1 9 2 3 / 2 4								
A hallgatók száma — <i>Nombre des étudiants</i>	3.857	4.076	1.155	1.829	376	3.015	2.104	16.412
Ebből %-ban — <i>Dont %</i> :								
Róm. kath. — <i>Cath. romains</i>	56.0	51.6	59.5	62.0	57.2	58.6	62.5	57.2
Református — <i>Calvinistes</i>	21.6	19.4	19.9	18.2	21.8	18.7	21.5	20.0
Ágostai ev. — <i>Luthériens</i>	7.3	7.2	8.4	9.1	8.2	10.9	10.9	8.7
Izraelita — <i>Israélites</i>	12.0	18.7	10.6	8.0	7.7	8.9	2.5	11.3

sorban, hogy az orvosi karon a zsidó hallgatók a fenti (kb. 12°/_o-ot tevő) átlagos aránynál is jóval nagyobb hányaddal szerepelnek.

A zsidó hallgatók arányszáma így a legutóbbi években arra a nivóra szorult le, amelyen a 70-es években állott. Ha ugyanis ezeknek az éveknek valamelyikét — pl. az 1874/75. tanévet — tekintjük, azt látjuk, hogy ebben a tanévben főiskoláinkon 13·8°/_o volt a zsidók aránya; ez az arányszám az 1879/80. tanévben már 20·5°/_o-ra, az 1883/84. tanévben 27·4°/_o-ra, sőt a későbbi évek folyamán ennél is magasabbra emelkedett.

Amennyiben a zsidó hallgatók megoszlását az egyes főiskolákon is vizsgálat tárgyává tesszük, a 268—270. oldalon közölt adatok alapján megállapíthatjuk, hogy a zsidók aránya az 1923/24. tanévben

a budapesti egyetemen (hittud. kar nélkül) . . .	7·9 ^o / _o
a debreceni " " " " . . .	15·2 ^o / _o
a pécsi " " " " . . .	48·7 ^o / _o

a szegedi egyetemen (hittud. kar nélkül) . . .	14·8 ^o / _o
a műegyetemen	8·9 ^o / _o
a jogakadémiákon	10·2 ^o / _o
a bánya- és erdőmérnöki főiskolán	0·0 ^o / _o
a gazdasági akadémiákon	0·6 ^o / _o
az állatorvosi főiskolán	3·8 ^o / _o
a képzőművészeti főiskolán	9·8 ^o / _o
a polg. isk. tanárképző főiskolákon	1·3 ^o / _o

volt. Összesen 7, egyébként kevésbé népszerű inkább szakiskolai jelleggel bíró főiskolán kívül tehát a többiek mindegyikében magasabb a zsidó hallgatók aránya a 6°/_o-nál. A pécsi egyetem pedig a zsidók számarányát illetően messze kimagaslik a többi főiskolák közül. Ehhez még elég annyit hozzáfűznünk, hogy a pécsi egyetemen is az orvosi kar az, amelyen a zsidó hallgatók túlnyomó többségben vannak; 1923/24 ben ugyanis 59·0°/_o. sőt az előző tanévben 63·8°/_o volt itt a zsidók aránya, míg a bölcsészeti karon 39·0°/_o és a jogi karon 18·9°/_o. Asztalos József dr.

◎ SZOCIÁLIS STATISZTIKA ◎

A munkanélküliség és munkaközvetítés.

Chômage et placements.

Résumé. Le chômage en masse se présente après la guerre dans le monde entier dans des proportions plus ou moins graves. La situation de la Hongrie était sous ce rapport favorable en tant que le nombre des sans-travail a montré pendant les années 1920 a 1922 plutôt une tendance à la diminution. D'après le recensement de la population effectué en 1920 on a relevé à Budapest et dans les 65 villes industrielles de la Hongrie en tout 40.115 chômeurs. Les conjonctures économiques d'inflation cessées, la Hongrie a vu également se présenter des difficultés transitoires telles dont l'effet se fait sentir aussi sous la forme de l'accroissement considérable du nombre des sans-travail. Un contingent important des exploitations industrielles travaille avec un effectif d'ouvriers diminué ou pendant une durée de travail restreinte. La situation a empiré par suite du congédiement en masse des fonctionnaires publics et des employés privés. Le nombre des chômeurs pendant les mois d'été de 1924 ne surpasse pas les proportions du chômage survenu dans les époques les plus défavorables des années écoulées, cependant ce qui donne

lieu à la crainte c'est le fait que pendant les mois d'hivers une fois les travaux agricoles terminés et les travaux de constructions — qui se poursuivent encore ca et là — suspendus, le nombre des chômeurs prend d'habitude à s'accroître notablement.

Vu que le recensement général des chômeurs d'après le questionnaire détaillé admis dans le programme des travaux de l'Office de statistique ne put être effectué encore jusqu'ici, nous n'avons pas à notre disposition des données officielles sur l'importance du chômage.

En considération du fait qu'également à l'étranger on ne connaît à peu d'exception près que le nombre des chômeurs subventionnés par les syndicats ouvriers et que les fluctuations du chômage sont suffisamment mis en lumière par ces données, les chiffres figurant dans l'étude présente sont assemblés d'après les relevés transmis par les syndicats démocrates-socialistes et socialistes-chrétiens.

Les tableaux ci-annexés donnent les chiffres détaillés sur le nombre des chômeurs, sur leur répartition par professions, ainsi que sur le mouvement des offices publics de placement.

A tömeges munkanélküliség a háború befejezése után az egész világon többé-kevésbé súlyos mértékben jelentkezett, s gazdasági ár-apályszerű hullámszerűsége mellett az utóbbi időben bekövetkezett számbavehető enyhülés dacára mindenütt, még egy-két kivétellel a leghatalmasabb államokban is mint nehéz gazdasági és szociális probléma áll előtérben. Hazánk ebben a tekintetben sokáig annyiban kedvezőbb helyzetben volt, hogy a munkanélküliek száma az 1920—1923. évek alatt — amennyire a rendelkezésre álló gyér adatokból következtetni lehetett — inkább csökkenő irányzatot mutatott. A Magyar Statisztikai Szemle I. évfolyama 2. számában kimutattuk, hogy az 1920. évi népszámlálás szerint Budapesten és a mai Magyarország 65 iparos városában és községében összesen 40.115 munkanélküli egyén találtatott. Az 1921. év nyarán a szociáldemokrata szakszervezetek által segélyezett munkanélküliek és a földművelésügyi minisztérium által kimutatott szerződés nélkül maradt mezőgazdasági munkások száma összesen 33 956 volt. Ezután már csak a segélyezett munkásokról állott adat rendelkezésünkre, mely szerint a munkanélküliek száma 1922 december havában 24.704, 1923 december havában 14.031 volt. Ha ezek az adatok hiányosak is, a fokozottabb javulást mindenesetre mutatják.

Az inflációs gazdasági konjunktúra megszüntével hazánkban is oly átmeneti nehézségek, sőt válságos jelenségek mutatkoznak, melyek kihatásaként a munkanélküliek száma is jelentékenyen emelkedik. Az ipari üzemek tekintélyes hányada csökkentett munkaslétszámmal, vagy rövidebb munkaidő (munkahét) mellett dolgozik. Bonyolítja és súlyosbítja a helyzetet, hogy a köz- és magánalkalmazottak tömeges elbocsátása folytán nagyszámú állás nélküli szellemi munkás keres elhelyezést, kiknek egy része átmenetileg testi munkára is vállalkoznék. A munkanélküliek száma az 1924. évi nyári hónapokban nem múlja felül az elmúlt évek kedvezőtlenebb időpontjaiban mutatkozott munkanélküliség mérvét, de aggodalomra ad okot az a körülmény, hogy a téli hónapok alatt a mezőgazdasági munka befejeztével és az itt-ott mégis folyó építkezések szünetelésével a munkanélküliek száma rendszeresen jelentékenyen emelkedni szokott.

Mint ahogy a nemzetgyűlés, a m. kir. közp. stat. hivatal beterjesztett munkatervét ezideig nem hagyta jóvá s így a munkanélküliek egyszeri országos összeírása a munkatervbe felvett részletes kérdőív alapján még nem volt végrehajtható, hivatalos adatok a munkanélküliség terjedelméről nem állnak rendelkezésünkre. Tekintettel arra, hogy a külföldön

I. Munkanélküliek száma a magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek kimutatása szerint az 1922—1924. években.

I. Nombre des chômeurs démontré par les syndicats ouvriers démocrates-socialistes de la Hongrie de 1922 à 1924.

Időpont — Epoque	Munkanélküliek száma — Nombre des chomeurs					
	Férfi Hommes	Nő Femmes	Együtt Ensemble	Ebből — Dont		A szakszervezeti tagok számanak %-ában Pourcentage des membres des syndicats
				Budapest Budapest	Vidék Province	
1922						
december 2-án — le 2 décembre . . .	24 704	2 583	27 287	15 814	11 473	7.4
1923						
március 31-én — le 31 mars	17 507	1 143	18 650	10 707	7 943	8.5
április 28-án — le 28 avrie	17 927	1 554	19 481	11 122	8 359	8.5
május 26-án — le 26 mai	11 145	938	12 083	8 884	3 199	13.7
július 28-án — le 28 juillet	11 911	1 438	13 349	9 461	3 888	6.5
augusztus 31-én — le 31 août	9 841	1 029	10 870	—	—	5.3
szeptember 29-én — le 29 septembre	12 141	1 281	13 422	—	—	6.6
október 27-én — le 27 octobre	11 380	1 847	13 227	—	—	6.5
november 30-án — le 30 novembre	12 334	3 075	15 409	—	—	8.1
december 31-én — le 31 décembre	14 031	1 401	15 432	11 272	4 160	9.1
1924						
január 26-án — le 26 janvier	16 319	1 324	17 643	12 357	5 286	10.3
február 29-én — le 29 février	19 844	3 916	23 760	—	—	14.4
március 30-án — le 30 mars	20 425	2 011	22 436	—	—	13.6
április 26-án — le 26 avril	20 359	1 968	22 327	—	—	11.6
május 31-én — le 31 mai	20 923	1 744	22 667	—	—	11.7
június 28-án — le 28 juin	22 609	1 989	24 598	17 675	6 923	12.8

is kevés kivétellel csak a munkásszakszervezetek által segélyezett munkanélküliek száma ismeretes és a munkanélküliség hullámzását az ilyen adatok is jól megvilágítják, a statisztikai hivatal felkérte a magyarországi munkásérdekképviselőket, hogy a munkanélküliek nyilvántartott számát a hivatallal lehetőleg havonként közöljék. Ennek a felhívásnak mind a szociáldemokrata, mind a keresztényszociálista szakszervezetek készséggel tettek eleget. A kapott adatokat az I., II., III. táblázatokban foglaltuk össze.

Az I-ső kimutatásból azt látjuk, hogy a szociáldemokrata szakszervezetek tagjai sorában legnagyobb volt a munkanélküliség 1922 december 2-án (27.287 munkanélküli egyén). A munkanélküliek száma ettől az időponttól kezdve 1923 augusztus 31-ig 10.870-re csökkent, azóta viszont némi hullámzással folytonos emelkedés mutatkozott és az utolsó adat 1924 június 28-án 24.598 helynélkülit mutat ki. Minthogy a szakszervezeti tagok száma is hullámzott, a munkanélküliek számának a tagok számához viszonyított aránya egyenetlenebb képet mutat és az 1923 május 26-ának kivételével jelentkezett emelkedő irányzat 1924 február 29-én 14·4%-al tetőpontját érte el. Azóta az arányszámok csekély javulást jeleznek, mely azonban úgyszólván kizárólag a nyári mezőgazdasági munkák (munkásátáramlás) javára írható.

A munkanélküli női munkások száma erősebb mértékben változik mint a férfimunkásoké. A kimutatott munkanélküliek közt 1923 július 28-án 10·8%, 1924 július 28-án 8·1% nő volt.

A területi megoszlást vizsgálva a munkanélküliség Budapesten jóval súlyosabb, mint a vidéken. A fővárosi munkanélküliek száma 1924 július 28-án (17.675) még az 1922 december 2-i maximumot (15.814) is fölülhaladta. A vidék aránya a jelzett időközben 42·0%-ról 28·1%-ra csökkent.

A második táblázat a munkanélkülieket 32 foglalkozási csoport szerint részletezi. A kimutatott 5 hónap alatt a munkanélküliség foglalkozások szerint igen változatos képet mutat. A munkanélküliek abszolút számából az egyes foglalkozások viszonyaira az egész országra nézve nem vonhatunk következtetéseket, mert a munkások különböző foglalkozásokban igen eltérő arányban tömörülnek szakszervezetbe. A viszonzszámokat is csak a népesebb foglalkozásoknál szabad felhasználni. Általában figyelemmel kell lennünk arra a körülményre, hogy a munkanélküliség rémétől jobban sújtott szakmák munkásai időnkint

a munkanélküliségi segély kedvéért tömegesebben tolulnak a szakszervezetekbe. Az adatokat ezen kautélák figyelembevételével értelmezve azt látjuk, hogy 1924 június 28-án a foglalkozások közül a legnagyobb mérvű munkanélküliséggel az építőmunkások (41·2%), a pénzügyi tisztviselők (41·1%), a szállodai és éttermi alkalmazottak (32·4%), a szobrászok (27·5%), továbbá az élelmezési iparban a húsipari munkások (25·9%), végül a bőrmunkások (25·5%) küzdöttek. Legkedvezőbb volt a textilipar helyzete (0·3%) és a szállítási munkásoké (0·5%). Ha a változásokat vesszük szemügyre, a tavasz óta szép javulás állott be az aranyműveseknél (76·2% helyett 14·7%), és a borbélyoknál (22·4% helyett 1·1%). A helyzet a többi foglalkozásokban vagy stagnált vagy romlott.

A munkanélküliek nem szerinti megoszlása azt mutatja, hogy tavasszal az építőmunkások közt (március 30-án 738), nyáron a pénzügyi tisztviselők közt (június 28-án 654) volt a legtöbb nő munkanélküli.

A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetségének a vidéki munkanélküliek számáról nem állottak adatok rendelkezésére, viszont a budapesti munkanélküliek számát már július 31-ről is kimutatta. A keresztényszocialista szakszervezetek tagjai közt a munkanélküliek száma 1924 május 31-től június 30-ig 745-ről 976-ra (31·0%-kal), július 31-ig 1005-re (további 3·0%-kal) szaporodott. A munkanélküliség viszonzszáma általában nem számítható ki, csak az egyes foglalkozásokra nézve állapítható meg, mert a szakszervezet összes taglétszáma az egész országra nézve csak az 1923. év végéről ismeretes. A kimutatott 16 foglalkozás közül a legtöbb munkanélküli egyénnel az ételipar szerepel, hol július 31-én 550 (22·0%) éttermi alkalmazott volt munka nélkül. Ez az iparág, mely a nyári hónapokban rendszerint kedvezőbb helyzetben szokott lenni, erősen sínyli a fix fizetésű néprétegek fogyasztóképességének hiányát. Hasonló helyzetben vannak a belföldi fogyasztásra tömegcikkeket termelő iparok és a közvetítő kereskedelem. Megemlítendő még a munkanélküli vas- és fém-munkások száma (359, 10·0%). Javulás május 31-e óta csak az építőmunkásoknál (10·0% helyett 5·0%) mutatkozott. A nők arányszáma a munkanélküliek sorában május végén 12·6%, július végén 26·4% volt, tehát rohamosan emelkedett.

A szociáldemokrata és keresztényszocialista szakszervezetek adatait összeadva, kitűnik, hogy Budapesten a szervezett munkásság kö-

II. A magyarországi szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek számának megoszlása foglalkozás szerint 1924 február—június havában. — *Nombre et répartition par professions des chômeurs démontrés par les syndicats ouvriers démocrates-socialistes de la Hongrie du mois de février au mois de juin 1924.*

Foglalkozás <i>Profession</i>	A munkanélküliek száma — <i>Nombre des chômeurs</i>																			
	február 29-én — <i>le 29 février</i>				március 30-án — <i>le 30 mars</i>				április 26-án — <i>le 26 avril</i>				május 31-én — <i>le 31 mai</i>				június 28-án — <i>le 28 juin</i>			
	férfi — <i>hommes</i>	nő — <i>femmes</i>	együtt — <i>ensemble</i>	a tagok számának % <i>o</i> -ában <i>pourc. du nombre des membres</i>	férfi — <i>hommes</i>	nő — <i>femmes</i>	együtt — <i>ensemble</i>	a tagok számának % <i>o</i> -ában <i>pourc. du nombre des membres</i>	férfi — <i>hommes</i>	nő — <i>femmes</i>	együtt — <i>ensemble</i>	a tagok számának % <i>o</i> -ában <i>pourc. du nombre des membres</i>	férfi — <i>hommes</i>	nő — <i>femmes</i>	együtt — <i>ensemble</i>	a tagok számának % <i>o</i> -ában <i>pourc. du nombre des membres</i>	férfi — <i>hommes</i>	nő — <i>femmes</i>	együtt — <i>ensemble</i>	a tagok számának % <i>o</i> -ában <i>pourc. du nombre des membres</i>
Aranyműves <i>Orfèvres</i>	519	37	556	92.0	432	—	432	71.5	550	60	610	76.2	364	2	366	10.9	79	6	85	14.7
Bányász <i>Mineurs</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Bizt. tisztviselő <i>Empl. d'assurance</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Borbély <i>Raseurs</i>	—	—	—	—	117	5	122	23.2	112	6	118	22.4	118	4	122	23.2	5	1	6	1.1
Bőrmunkás <i>Ouvriers en cuir</i>	34	32	66	12.1	33	38	71	13.0	59	89	148	25.8	40	77	117	20.4	53	93	146	25.5
Bőröndös <i>Valisiers</i>	17	1	18	3.3	27	1	28	4.7	24	1	25	4.4	10	1	11	1.9	12	1	13	2.4
Cipész <i>Cordonniers</i>	800	120	920	8.8	732	96	828	7.9	1173	120	1293	12.0	502	94	596	5.5	926	114	1040	9.6
Élelmezési munkás <i>Ouvr. d'alimentation</i>	540	—	540	12.7	710	35	745	17.5	604	—	604	16.2	450	—	450	12.1	439	20	459	13.0
Építő <i>Ouvr. de construction</i>	9300	200	9500	66.0	7000	738	7738	53.4	6722	604	7326	38.1	7614	200	7814	40.6	7694	242	7936	41.2
Famunkás <i>Ouvriers en bois</i>	495	26	521	4.5	827	52	879	7.6	668	40	708	5.5	780	63	843	6.5	1646	65	1711	13.3
Fényképész <i>Photographes</i>	—	—	—	—	8	4	12	17.9	—	—	—	—	14	2	16	38.0	—	—	—	—
Grafikus <i>Ouvr. polygraphiques</i>	41	18	59	6.9	46	19	65	7.6	46	27	73	9.1	—	—	—	—	43	20	63	7.8
Húsipari munkás <i>O. de l'ind. de la viande</i>	940	—	940	31.3	1190	—	1190	39.6	1050	—	1050	27.7	1080	—	1080	28.5	980	—	980	25.9
Kalapos <i>Chapeliers</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	31	—	31	7.6	22	7	29	7.1
Kályhás <i>Po-liers</i>	16	—	16	11.0	13	—	13	9.4	—	—	—	—	22	—	22	15.1	—	—	—	—
Keresk. alkalm. <i>Empl. commerciaux</i>	140	20	160	2.4	154	31	185	2.8	199	19	218	3.5	162	20	182	2.9	134	8	142	2.3
Kesztyűs <i>Gantiers</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1.6	—	—	—	—
Könyvkötő <i>Relieurs</i>	128	174	302	8.1	110	212	322	8.6	134	236	370	10.2	186	340	526	14.6	102	180	282	7.8
Magántisztviselő <i>Employés privés</i>	46	182	228	3.9	81	171	252	4.3	128	175	303	4.9	186	269	455	7.4	219	145	364	5.9
Mintakészítő <i>Fabricants de modèles</i>	58	—	58	13.0	55	—	55	12.3	55	—	55	12.2	55	—	55	12.2	68	—	68	15.1
Nyomdász <i>Imprimeurs</i>	310	145	455	9.1	429	181	610	12.2	455	230	685	8.9	384	99	483	6.3	812	168	980	12.8
Pénzüntézeteki tisztv. <i>Empl. d'établ. financ.</i>	20	10	30	0.6	300	100	400	8.1	580	120	700	12.7	1100	400	1500	27.2	1610	654	2264	41.1
Segédmunkás <i>Ouvriers auxiliaires</i>	141	8	149	8.7	121	6	127	7.4	84	5	89	5.5	115	—	115	7.1	57	41	98	6.1
Szabó <i>Tailleurs</i>	178	56	234	3.4	200	110	310	4.6	224	71	295	4.3	207	7	214	3.1	190	25	215	3.1
Szállítási munkás <i>Ouvriers de transport</i>	71	—	71	2.0	919	—	919	25.0	85	—	85	1.8	56	—	56	1.2	26	—	26	0.5
Szállodai éttermi m. <i>Person. d. hôt., d. rest.</i>	740	260	1000	46.4	572	142	714	33.1	656	95	751	30.0	386	76	462	18.5	637	175	812	32.4
Szobrász <i>Sculpteurs</i>	20	—	20	0.2	67	—	67	21.0	80	—	80	24.2	—	—	—	—	91	—	91	27.5
Textilmunkás <i>Ouvr. de l'ind. textile</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	8	10	0.3	3	2	5	0.2	8	—	8	0.3
Üvegesmunkás <i>Verriers</i>	49	—	49	9.8	51	—	51	12.3	74	—	74	14.8	61	—	61	12.2	85	—	85	17.0
Vasmunkás <i>Ouvriers en fer</i>	5233	2626	7859	17.8	6222	66	6288	14.2	6577	54	6631	14.7	6982	82	7064	15.7	6667	23	6690	14.8
Vegyész <i>Chimistes</i>	3	—	3	—	5	3	8	0.2	10	7	17	0.5	7	4	11	0.3	—	—	—	—
Zenész <i>Musiciens</i>	5	1	6	0.8	4	1	5	0.7	8	1	9	1.1	8	1	9	1.1	4	1	5	0.6
Összesen — <i>Totaux</i>	19844	3916	23760	14.4	20425	2011	22436	13.6	20359	1968	22327	11.6	20923	1744	22667	11.7	22609	1989	24598	12.8

rében 1924 június havában 18.651 munkás nem kapott munkaalkalmat.

A gazdasági statisztikai adatok nemzetközi összehasonlítása mindig nagy nehézségbe ütközött s szigorú módszerességgel alig volt keresztülvihető, de az egyes országok jellemző adatainak szembeállítása különösen nehéz a háború befejezése óta, midőn a politikai és gazdasági viszonyok fokozott bonyolultsága és differenciálódása mellett az egyes országok valósággal zárt gazdasági területekké váltak. A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal évek óta fáradozik a nemzetközi munkanélküli statisztika megteremtésén és tökéletesítésén. A hivatal 1922-ben megjelent egyik kiadványa (A munkanélküli statisztika módszere), taglalja a munkanélküliség fogalmi meghatározásának, az iparok és foglalkozások egységes osztályozásának kérdését, s a nemzetközi sta-

tisztikai felvétel tervezetét, valamint a kormányok észrevételeit ismerteti.

A Magyar Statisztikai Szemle II. évf. 5—6. számában közöltük az egyes országok munkanélküliségi statisztikai adataira, forrásaira vonatkozó tudnivalókat. A mutatkozó eltérések dacára tanulságosnak ígérkezik Magyarország s néhány külföldi állam használhatóbb, egyöntetűbb adatainak óvatos összehasonlítása.

Az összehasonlításra még a viszonyszámok a legalkalmasabbak. A IV-ik táblában csak azokat az államokat mutattuk ki, amelyeknél mind a munkanélküliek száma, mind pedig a szakszervezeti tagok létszáma ismeretes. Az adatokból mindenekelőtt azt a törvényszerűséget látjuk, hogy a munkanélküliség téli maximuma és nyári minimuma ipari és mezőgazdasági; győztes, legyőzött és semleges;

III. A keresztényszocialista szakszervezetek országos szövetsége által kimutatott munkanélküliek száma és megoszlása foglalkozás szerint Budapesten 1924 május—július havában.

Nombre et répartition par professions des chômeurs à Budapest démontrés par l'alliance nationale des syndicats professionnels des socialistes chrétiens du mois de mai au mois de juillet 1924.

F o g l a l k o z á s P r o f e s s i o n	A munkanélküliek száma — Nombre des chômeurs											
	május 31-én — le 31 mai				jún. 30-án — le 30 juin				júl. 31-én — le 31 juillet			
	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourcentage du nombre des membres	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourcentage du nombre des membres	Férfi — Hommes	Nő — Femmes	Együtt — Ensemble	a tagok számának %-ában — Pourcentage du nombre des membres
Cipészek és bőrmunkások — <i>Cordonniers et ouvriers de cuir</i>	18	—	18	3.0	17	1	18	3.0	14	2	16	3.0
Egészségügyi alkalmazottak — <i>Employés d'hygiène</i>	6	51	57	7.0	3	47	50	8.0	10	50	60	9.0
Élelmezési munkások — <i>Ouvriers d'alimentation</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	8	3	11	1.5
Építőmunkások — <i>Ouvriers de construction</i>	7	—	7	10.0	5	—	5	0.5	7	—	7	5.0
Éttermi alkalmazottak — <i>Employés des restaurants</i>	135	—	135	9.0	130	—	130	10.0	405	145	550	22.0
Famunkások — <i>Ouvriers en bois</i>	16	—	16	0.6	152	4	156	15.0	26	2	28	3.0
Festőmunkások — <i>Peintres en bâtiment</i>	4	—	4	1.5	2	—	2	—	—	—	—	—
Húsipari munkások — <i>Ouvriers de l'industrie de la viande</i>	42	—	42	11.0	44	—	44	12.0	36	—	36	10.0
Kéményseprőmunkások — <i>Ramoneurs</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—
Kereskedelmi alkalmazottak — <i>Employés commerciaux</i>	—	—	—	—	52	5	57	7.0	56	2	58	7.0
Könyvkötőmunkások — <i>Relieurs</i>	15	29	44	12.0	19	31	50	13.0	11	20	31	10.0
Magántisztviselők — <i>Employés privés</i>	19	11	30	2.5	26	9	35	2.0	26	11	37	3.0
Molnár- és malommunkások — <i>Meuniers et ouvriers de minoterie</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	6	3.0
Szabómunkások — <i>Tailleurs</i>	8	3	11	1.0	51	17	68	5.0	38	29	67	5.0
Textilmunkások — <i>Ouvriers textiles</i>	—	—	—	—	3	2	5	—	1	1	2	—
Vas- és fémmunkások — <i>Ouvriers de sidérurgie et métallurgie</i>	381	—	381	9.5	353	3	356	9.0	359	—	359	10.0
Összesen — <i>Totaux</i>	651	94	745	—	857	119	976	—	1005	265	1270	—

nagy és kis allamban egyaránt bekövetkezik. A munkanélküliek száma a felsorolt országok átlagában a szakszervezetek taglétszámának télen 12·0%-a, nyáron 6·7%-a. Általában ha egész évet állítunk szembe egész évvel, a munkanélküliség mérvében nem nagy, de határozott javulás állapítható meg. Az 1924. évi február havi adatoknál újabb adat szórványosabban akad, de ezek is azt mutatják, hogy februárról májusra a munkanélküliek arányszáma Dániában 21·3%-ról 6·1%-ra, Kanadában 7·8%-ról 7·3%-ra, végül Svédországban 12·8%-ról 7·5%-ra csökkent. Remélhető tehát, hogy a gazdasági helyreállítás áldozatokkal járó munkája által kiváltott átmeneti bajok lezajlása után Magyarországon is tartósan apadni fog a munkanélküliek száma. Hazánk 1922 decemberben 11 állam közül a nyolcadik, 1923 júniusban a hetedik, 1923 decemberben ismét a nyolcadik helyen állott.

Az 1924. évi májusi adatok közt a magyar viszonyszám a legmagasabb, de erről a hónapról több oly állam adata hiányzik, ahol az előző hónapokban jóval nagyobb volt a munkanélküliek arányszáma, mint Magyarországon.

IV. A munkanélküliek száma a szakszervezeti munkások %-ában.

Nombre des chômeurs en pourcentage des ouvriers membres des syndicats

Állam Pays	1922	1923		1924	
	december décembre	június juin	december décembre	február février	május mai
Ausztrália — <i>Australie</i>	8·6	7·1	6·2	7·6 ³⁾	—
Belgium — <i>Belgique</i>	1·7	0·8	1·7	1·6	0·9
Dánia — <i>Danemark</i>	20·3	8·1	19·6	21·3	6·1
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	15·1	9·3	17·3	17·3	8·2 ²⁾
Kanada — <i>Canada</i>	6·4	3·4	7·2	7·8	7·3
Massachusetts — <i>Massachusetts</i>	10·5	5·1	11·8	—	—
Nagybritánia — <i>Grande-Bretagne</i>	14·0	11·1	10·7	8·1	9·5
Németország — <i>Allemagne</i>	2·8	4·1	28·2	25·1	8·6
Norvégia — <i>Norvège</i>	15·1	7·9	14·0	8·2	—
Svédország — <i>Suède</i>	21·7	9·8	14·1	12·8	7·5
Magyarország — <i>Hongrie</i>	7·4	6·5¹⁾	9·1	14·4	11·7

¹⁾ Július — *Juillet*.

²⁾ Előzetes adat. — *Donnée préliminaire*.

³⁾ Március — *Mars*.

Minthogy a munkások szakszervezeteihez minden allamban a munkásság más-más hányada tartozik s ezenkívül a munkanélküliek

abszolút számáról több oly országra nézve vannak adataink, ahol a szakszervezeti tagokhoz viszonyított arányszám nem áll rendelkezésre, a munkanélküliség összehasonlítására teljesebb alapot nyújt az a módszer, ha a munkanélküliek számát a népesség egész számával hasonlítjuk össze.

V. A munkanélküliek számának nemzetközi összehasonlítása.

Comparaison internationale du nombre des chômeurs.

Állam Pays	Munkanélküliek száma 1923 decemberben <i>Nombre des chômeurs au mois de décembre 1923</i>		Esett 10.000 lakosra munka- nélküli — <i>Proportion des chômeurs pour 10.000 habitants</i>
	összesen <i>nombre totale</i>	a szakszervezeti tagok számának %-ában — <i>pourcentage du nombre des syndicats</i>	
Ausztria — <i>Autriche</i>	98.050	—	149
Ausztrália — <i>Australie</i>	22.682	6·2	38
Belgium — <i>Belgique</i>	11.017	1·7	15
Csehszlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	191.978	—	141
Dánia — <i>Danemark</i>	50.148	19·6	152
Finnország — <i>Finlande</i>	779	—	2
Franciaország — <i>France</i>	440	—	0
Hollandia — <i>Pays-Bas</i>	48.770	17·3	69
Kanada — <i>Canada</i>	11.767	7·2	13
Lengyelország — <i>Pologne</i>	67.581	—	25
Massachusetts — <i>Massachusetts</i>	26.617	11·8	69
Nagybritánia — <i>Grande-Bretagne</i>	1,226 641	10·7	279
Németország — <i>Allemagne</i>	1,204.973	28·2	201
Norvégia — <i>Norvège</i>	4.468	14·0	17
Olaszország — <i>Italie</i>	258 580	—	67
Svájc — <i>Suisse</i>	20.751	—	54
Svédország — <i>Suède</i>	18.533	14·1	31
Magyarország — <i>Hongrie</i>	15.432	9·1	19

Az ötödik táblában Magyarországgal együtt 18 államról kimutatott átlagszámokat csak durván hozzávetőleges adatoknak kell tekintenünk, mert egyes államokban — mint pl. Nagybritanniában — ahol a munkanélküliség elleni biztosítás kötelező, a munkanélküliek összes száma ki van mutatva, a többi állam-

ban pedig a munkanélküliek kisebb-nagyobb hányadáról, főleg a szervezetlen munkások közt előforduló munkanélküli esetekről nincsenek adatok. Mégis a népességhez viszonyított arányszámok mutatják legjobban, milyen rendkívül különböző mértékű a munkanélküliség a különböző államokban. Ebben a tekintetben ugyanis három fő típust lehet megkülönböztetni: az első csoportba olyan államok tartoznak (Franciaország, Finnország), amelyekben a munkanélküliség elenyészően csekély, ezzel szemben a második csoportban (Nagybritánia, Németország, Dánia, Csehszlovákia) katasztrófális munkanélküliségről lehet beszélni, végül a többi államban, bár meglehetősen különböző mértékben, normálisabb arányú munkanélküliség jelentkezik. Magyarország az 1923 decemberi adatok alapján a 13-ik helyen áll s a harmadik típushoz számítható. De már 1924. július 28-án, ha a többi állam adatait változtatlanul vesszük, a 11. helyre kerül (10.000 lakosra 31 munkanélkülivel).

VI. Hatósági munkaközvetítők forgalma az 1917—1923. években.

Mouvement des offices publics de placement de 1917 à 1923.

Év Année	Munkahely Offres d'emploi	Munkakereső Demandes d'emploi	Közvetítés Placements	100 munkahelyre esett munkakereső Proportion des demandes pour 100 offres d'emploi	100 munkakeresőre esett közvetítés Proportion des placements pour 100 deman- des d'emploi
1917	45.443	45.493	25.925	100	57
1918	96.531	67.061	33.742	69	50
1919	90.657	114.179	48.393	125	42
1920	92.381	109.588	54.224	119	50
1921	87.041	115.827	54.764	133	47
1922	103.012	115.860	60.402	112	52
1923	80.331	104.579	51.588	130	49

A Nemzetközi Munkaügyi Hivatal egyik kiadványa a munkanélküliség elleni küzdelem eszközeit kimerítően tárgyalja s nagy figyelmet szentel a *munkaközvetítés* ügyének. Szükségesnek tartja a hivatalos, központosított munkaközvetítő szervek fejlesztését, a díjazott munkaközvetítés eltiltását, a helyközi munkaközvetítés megkönnyítését, a munkaerő céltudatos terelését és szétosztását. Ezenkívül foglalkozik a munkanélküliség nemzetközi szervezésével és a be- és kivándorlás kérdésével. A jól működő országos munkaközvetítés mindenestre hathatós technikai ellenszere a munkanélküliségnek s ezért ennek kiépítése a gazdasági és szociális rendszabályok mellett szintén különös figyelmet érdemlő kívánalom.

A magyar munkapiac helyzetéről a hatósági munkaközvetítők tevékenysége alapján jól tájékozódhatunk. *A magyar kir. állami munkaközvetítőhivatal 1923. évi jelentése* nem rég jelent meg s a hatósági munkaközvetítők forgalmáról igen becses részletes adatokat tartalmaz.

Ha mindenekelőtt a munkapiac alakulását évekre visszamenőleg vizsgáljuk, azt tapasztaljuk, hogy a közvetítési forgalom jelentékeny hullámzást mutatva 1917 óta általában növekedett és a munkapiac legnagyobb élénkségét az 1922. évben érte el, mikor 103.012 bejelentett munkahely mellett nyolc intézet 115.860 munkakereső közül 60.407 munkást helyezett el. Az 1923. év kisebb forgalmat mutat fel (80.331 munkahely, 104.579 munkakereső és 51.588 közvetítés), minek oka részben a jobb konjunktúra is volt, mert a munkások helyváltoztatása kisebb arányokban történt (ezért fogyott a munkakeresők száma is). A tényleges munkapiac azonban mégis romlott, mert száz munkahelyre 1922-ben 112, 1923-ban 130 munkakereső esett, száz munkakereső közül pedig 1922-ben 52, 1923-ban 49 jutott csak munkaalkalomhoz. A közvetítés arányszáma különben 1919-ben volt a legalacsonyabb (42), a munkakeresők túlsúlya pedig 1921-ben kulminált, midőn száz munkahelyre 133 munkakereső esett. A női munkások arányszáma 1922-ről 1923-ra a munkahelyeknél 30·8%-ról 35·8%-ra, a munkakeresők számánál 27·5%-ról 29·7%-ra, végül a közvetítéseknél 33·7%-ról 37·7%-ra szökött fel. Általában a férfimunkások számában a közvetítési forgalom mindkét irányú változásánál egyaránt nagyobb kilengések tapasztalhatók.

Tanulságos a munkaközvetítés eredményeit a munkakeresők főbb csoportjai szerint vizsgálni. Az 1923. év folyamán 28.363 (35·3%) munkahely jelentetett be szakmunkások és 51.968 (64·7%) munkahely segédmunkások számára. A munkakeresők közt 45.173 (43·2%) szakmunkás és 59.406 (56·8%) segédmunkás volt. A szakmunkásoknál 17.309 (33·5%), a segédmunkásoknál 34.279 (66·5%) sikerült közvetítés történt. Szomorú tünet, hogy a munkapiac a szakmunkásokra nézve jóval kedvezőtlenebb volt, amennyiben száz munkahelyre a szakmunkásoknál 159, a segédmunkásoknál csak 114 munkakereső jutott s ennek folytán száz munkakereső közül a szakmunkások körében 38, a segédmunkások csoportjában ellenben 58 kapott alkalmazást. A budapesti hatósági munkaközvetítő adatai szerint 1923-ban 1353 szakmunkás megfelelő szak-

munkaalom hiánya miatt kénytelen volt tanulatlan, napszámosmunkát vállalni. A helyzet annyiban enyhült, hogy a deklasszifikált munkások arányszáma (az intézet által nyil-

vántartott szakmunkás munkakeresők számához viszonyítva) évről évre csökkent. Ez a viszonyszám ugyanis 1921-ben 6·6%, 1922-ben 5·9%, 1923-ban 4·6% volt.

VII. A közhasznú érdekképviseleti munkaközvetítők 1923. évi tevékenysége.

VII. *Activité des Offices de placement des groupes d'intéressés.*

Érdekképviseleti csoport <i>Groupe d'intéressés</i>	Munkaközvetítő egyesületek száma <i>Nombre des associations pour le placement</i>	Munkahely <i>Offres d'emploi</i>	Munkakereső <i>Demandes d'emploi</i>	Közvetítés <i>Placements</i>	100 munkahelyre esett munkakereső <i>Proportion des demandes pour 100 offres d'emploi</i>	100 munkakeresőre esett közvetítés <i>Proportion des placements pour 100 demandes d'emploi</i>
Munkaadó egyesületek — <i>Associations des patrons</i>	1	674	926	491	137	53
Ipartestületek — <i>Corporations industrielles</i>	11	2.804	15.613	35.283 ¹⁾	556	—
Keresztény, illetve keresztényszocialista alapon álló munkaadói és munkásegysületek — <i>Associations patronales et ouvrières chrétiennes, respectivement chrétiennes-socialistes</i>	7	7.230	4.517	3.071	62	68
Szociáldemokrata alapon álló munkásegysületek — <i>Associations ouvrières démocrates-socialistes</i>	12	16.376	50.205	30.785	307	61
Összesen — <i>Totaux</i>	31	27.084	71.261	69.630 ¹⁾	263	—

¹⁾ A kisegítő közvetítésekkel együtt. — Avec des placements provisoires.

Az állami munkaközvetítőhivatal a fenn tartott együttműködés alapján a közhasznú érdekképviseleti munkaközvetítők 1923. évi forgalmát is kimutatja. A hetedik tábla összesen 31 ilyen munkaközvetítő tevékenységére vet világot. Az összforgalom élénk volt s a felajánlott munkahelyekre bőven jelentkeztek munkakeresők. A közvetítés arányszáma különösen a sűrű kisegítőközvetítések figyelembevételével kedvezőnek mondható. Az ipartestületek közül a legnagyobb forgalmat a borbély-, fodrász- és parókakészítőipartestület, továbbá a kávésiipartestület érte el. A keresztény jellegű munkaadó- és munkásegysületek közül a katolikus háziasszonyok országos szövetsége fejtette ki a legélénkebb tevékenységet. A szociáldemokrata munkás-

egyesületek sorában a famunkások szövetsége áll első helyen.

Ha a különböző munkaközvetítő szervek munkájának eredményét összefoglaljuk, a magyarországi munkapiac túlnyomó részét áttekinthetjük. Ha a hatósági munkaközvetítő forgalmi adataihoz a békéscsabai, hódmezővásárhelyi, kecskeméti és székesfehérvári gyűjtőhelyek önálló tevékenységének eredményeit, valamint a közhasznú érdekképviseleti munkaközvetítők működésére vonatkozó adatokat is hozzáadjuk, azt látjuk, hogy Magyarországon 1923-ban összesen 118.428 munkahely nyílt meg, melyekre 186.931 munkakereső jelentkezvén, 131.838 sikerült munkaközvetítésről számolhatunk be.

Kovács Norbert dr.

Munkanélküliség a külföldön. — *Chômage a l'Etranger.*

Állam	A munkanélküliek száma ¹⁾									
	1923				1924					
	március	június	szept.	december	január	február	március	április	május	június
Franciaország	2 571	2.087	1.363	440	1.248	1.042	1.022	750	805	547
Olaszország	280.701	216.287	180.634	258.580	280.765	259.360	218.740	176.859	155.935	130.793
Svájc	29 524	15.787	14.791	20 751	21.750	20.946	15.642	11.106	8.923	6.791
Cseh-Szlovákia	369.420	246.616	210.535	191.978	193.105	195.872	180.002	140.001	108.363	—
Lengyelország	114.570	76.397	52.420	67 581	110 530	110.737	112.583	—	—	136.000
Ausztria	152 828	92.789	79.289	98.050	119.766	125 783	106.904	82 525	69.045	63.083
Németország	340 711	235.556	501.544	1.304.973	1.158.387	1.052.390	674.606	396.864	317.425	—
Belgium	4.788	5.605	3.008	11.017	10.054	10.829	4.060	6.452	6.130	—
Nagybritánia	1.303.476	1.295.136	1.344.667	1.226 641	1.371.470	1.226 594	1.137.683	1.118 761	1.087.918	1.084.517
Svédország	25.678	12.903	10.752	18 533	24.487	23 846	28.133	22.355	14 438	—
Norvégia	4.876	2.661	2.521	4.468	—	—	—	—	—	—
Dánia	40.684	20.722	19.602	50.148	53.867	54.168	46.464	24.057	15.779	13.189
Hollandia	42.417	27.409	32.709	44.185	60.940	42.131	34.139	24.799	21 820	—
Kanada	10.185	5.299	3.018	11.767	11.700	12.168	10.051	7.854	11.534	—

¹⁾ Az adatok csak a teljes munkanélküliekre vonatkoznak.

A fenti országok közül az adatok Franciaországban és Ausztriában a segélyezett, Olaszországban, Svájcban, Csehszlovákiában, Lengyelországban a nyilvántartott, Belgiumban, Hollandiában a munkanélküliség ellen biztosított, a többi országokban pedig a szakszervezeti munkanélküliekre vonatkoznak. Ezek az adatok a táblázatban szereplő országokban mindenütt csökkenésről számolnak be. Különösen feltűnő a javulás Dániában, Svájcban, továbbá Németországban, ahol a munkanélküliek száma az év eleje óta egyharmadrészre esett. A májusi adat azonban az előző hónaphoz viszonyítva már nem számol be ugyanolyan erős javulásról, mint az előző hónapokban tapasztalható volt s a teljes munkanél-

küliek számában mutatkozó esőket némi-
leg ellensúlyozza a részleges munkanélküliek számának emelkedése, kiknek az összes szakszervezeti tagok számában elfoglalt 5·8%-os aránya 8·2%-ra emelkedett.

Belgiumban és Franciaországban a helyzet a munkapiacra folyton kedvezőbb képet mutat s ez országokban tulajdonképpen alig lehet munkanélküliségről beszélni.

Az országok közül egyedül Lengyelországban mutatkozik az év első hónapjához képest rosszabbodás.

A táblázatban nem szereplő Északamerikai Egyesült-Államokban május és június hónapokban egyaránt 4%-os emelkedés mutatkozott a munkanélküliek számában.

A kártalanított munkásbalesetek statisztikája 1907—1920-ig.¹⁾

Statistique des accidents ouvriers indemnisés de 1917 à 1920.¹⁾

Résumé. En vertu de la loi XIX de 1907, la Caisse d'assurance ouvrière du pays a indemnisé du 1 juillet 1907 au 31 décembre 1920, 41.098 personnes blessées par accidents. Le jour du commencement d'un titre d'indemnisation est bien différent suivant les cas. Dans tels cas qui exigent un traitement médical de longue durée, le traitement de 10 semaines revient à la charge de la branche de l'assurance en cas de maladie et l'indemnisation ne commence qu'au 71e jour. Le commencement de l'indemnisation est très différent dans les différents pays. Personnes blessées par accident sont traitées à la charge de l'assurance en cas de

maladie : en Allemagne pendant 13, en Autriche 4 semaines, en Norvège 10, en Italie 5 et en Suisse 2 jours. Ces divergences rendent presque impossible la comparaison internationale des statistiques relatives. Les tableaux ci-joints indiquent le nombre des accidents indemnisés, la répartition suivant les sexes et l'âge des personnes qui ont subi des accidents, puis la spécification des frais de 'indemnisation.

A baleseti kártalanításról szóló 1907. évi XIX. tc. alapján az Országos Munkásbiztosító Pénztár 1907 július 1-től 1920 december 31-éig 41.098 baleseti sérültet kártalanított. A kártalanítási igény megnyílásának napja esetenként igen különböző. Hosszas gyógykezelést igénylő eseteknél 10 heti gyógykezelés a betegségi biztosítási ágazatot terheli s a baleseti kártalanítás csak a 71. napon veszi kezdetét.

¹⁾ „Az 1907 július 1-től 1920 december 31-ig először kártalanított balesetek statisztikája“ címmel most számol be ily irányú működéséről az Országos Munkásbiztosító Pénztár.

A kártalanítás kezdete országok szerint igen különböző. Németországban 13 hétig, Ausztriában 4-ig, Norvégiában 10 napig, Olaszországban 5 és Svájcban 2 napig kezeltetnek a balesetet szenvedettek a betegségi biztosítás terhére. Az ezirányú statisztikák nemzetközi összehasonlítását ezek az eltérések csaknem lehetetlenné teszik.

A jelentéshez csatolt táblázatok főösszesítő adatait a mellékelt kimutatásokban közöljük. Megjegyzendő, hogy az 1918. és 1919. évekre vonatkozó adatok a megszállás folytán be nem érkezett jelentések következtében hézagosak.

A tárgyalt 7 év alatt 21.573 kártalanított baleset fordult elő; átlagban valamennyi iparcsoportot egybevéve, 7 kártalanított baleset esett 1000 teljes munkásra¹⁾ az illető időszakban, ami azt jelenti, hogy a pénztár kötelekébe tartozó minden 144. munkás szenvedett kártalanítással járó balesetet. Az egyes iparcsoportokat tekintve, legtöbb kártalanított esik a fa- és csontiparra (1000 teljes munkásra 13.6 kártalanított baleset) legkevesebb a szállítási és raktározási munkásokra (4.8). A két utolsó évben az arányszámok — a biztosítási kötelezettség kiterjesztése folytán — általában csökkenést mutatnak. A kártalanított balesetek az összes balesetek számának átlagban 12.2 %-át reprezentálják. Ez az átlag azonban az egyes iparágak nagymértékben eltérő arányszámait takarja. Míg pl. a tisztítógyáraknál és fürdőknél a kártalanított balesetek az összes baleseteknek 36.3-át teszik, addig a gépiparban csupán 7.3%-át. Ez a nagy különbség egyrészt a súlyosabb baleseti lehetőségeknek az egyes iparágaknál való egyenlőtlen fennforgásában, másrészt és főként a balesetbejelentések teljesítésénél mutatkozó differenciákban leli magyarázatát.

Az I. sz. táblázat a sérülteknek nem- és korszerti megoszlását, a kártalanított balesetek súlyosságát s a balesetek folytán elhaltak számát mutatja. Amint látható, az összes iparcsoportokat tekintve, a sérültek 92.5%-a a férfiakra, 7.5%-a nőkre esett. A nők és férfiak arányában mutatkozó szélsőségeket egyrészt a tisztítógyárak és fürdőknél látjuk, ahol a sérültek 66.7%-a volt nő, másrészt az állatok hizlalásánál, ahol a férfiak a sérültek 100%-át tették. A nőknek a háborús években való térfoglalását jellemzően mutatja az, hogy

¹⁾ „Teljes munkás“ baleseti statisztikáknak általánosan használt elméleti egysége: olyan munkás, aki teljes évet, vagyis 300 munkanapot dolgozik. Ezek számát úgy kapjuk meg, hogy az összes munkások által teljesített összes munkanapok számát 300-zal osztjuk.

míg a békeévekben átlagosan 5.6%-kal szerepeltek a kártalanítottak között, 1918-ban ez az arányszám elérte a 16.3%-ot, míg a háború utáni években már ennek a felére csökkent.

A sérülteknek korszerti megoszlásából kitűnik, hogy a balesetet szenvedetteknek fele 25—50 éves volt. A gyermekek (14 éven aluli) és fiatalok (14—16 év között) az összes kártalanítottak 10.1%-át tették ki. Sajnos, a jelentéshez csatolt kimutatások a munkások számát korszerti szerinti részletezésben nem közlik s így nem állapítható meg, hogy a fiataloknak az összes sérültekhez viszonyított szomorúan nagy aránya a fiatalok munkások számához viszonyítottan is magas-e a felnőtt munkások arányához képest.

A kártalanított baleseteket súlyosság szerint vizsgálva látható, hogy azoknak átlag 16.1%-a volt halálos s 3.4%-ban állandó teljes munkaképtelenség lett a következménye, míg egynegyedrésze időleges munkaképtelenséget, 55%-a pedig állandó részleges munkaképtelenséget vont maga után. Az egyes iparágak közül legnagyobb a baleseti halálozási arányszám a szállító- és raktározóiparban (25.7), a bányavállalatoknál (22.7) és a vegyészeti iparban (21.9); igen csekély (2.8) a sokszorosítóiparban. A következő II. számú táblázat, mely a kártalanított baleseteknek a baleseteket okozó berendezések, körülmények szerinti megoszlásáról számol be, mutatja, hogy az összes balesetek 30.7%-át a gépi berendezések, 11—11%-át az eső vagy eldőlt tárgyak, személyek leesése és közlekedési eszközök okozták. A gépi balesetek aránya a fontosabb iparágak közül legnagyobb a szőr-, sörté- és tollfeldolgozóiparban (71.7%), aránylag csekély (42.2%) a faiparban.

A sérült testrészek közül leggyakrabban a jobb felsővégtag (22.3%) szerepel. A szem-sérülés az összes balesetek 6.6%-a. A sérülés neme szerint a baleseteknek közel fele zúzódás, egynegyede törés, egynegyede vágás. A balesetek okát vizsgálva kitűnik, hogy a gépi berendezések hiányossága a balesetek 18.5%-ának volt okozója, míg a balesetek 28.8%-át a sérült vigyázatlansága, vagy ügyetlensége okozta. Ha ez utóbbi arányszámhoz még hozzászámítjuk a védőkészülékek szándékos mellőzése, az utasítás elleni cselekedetek, az ittasság, játszás, verekedés folytán történt baleseteket, az összes balesetek 35.3%-át tekinthetjük a sérültek által okozottnak.

Érdekes és tanulságos annak a vizsgálata, hogy a kártalanítási költségek az egyes baleseteket okozók között miként oszlanak meg. Az erre vonatkozó adatokat a III. számú táblázat

I. 1907—1920. években először kártalanított balesetek, a sérültek neme, kora s az okozott munkaképtelenség mérve szerint.

I. Accidents du travail indemnisés pour la première fois en 1907—1920 selon le sexe, l'âge des accidentés et le degré de l'incapacité du travail.

I p a r e s o p o r t o k Groupes d'industrie	Először kártalanított balesetek száma Nombre des accidents du travail indemnisés pour la première fois		Sérültek neme Sexe des victimes des accidents		Sérültek kora Age des victimes d'accidents		Munkaképesség csökkenésfoka Degré de l'incapacité du travail			Halálos balesetek Accidents mortels	
	abszolút szám nombre absolu	%	férfi hommes	nő femmes	16 éven auli korú agés de moins de 16 ans	15 éven felüli korú au dessus de 16 ans	időleges temporaire	állandó permanente			%
								teljes totale	részleges partielle		
Mezőgazd. gépiüzem — <i>Exploitation des machines agricoles</i>	342	0.8	332	10	17	325	0.6	1.0	0.9	0.8	
Állatok hizlalása — <i>Élevage de bestiaux</i>	30	0.1	30	—	3	27	0.1	0.1	0.1	0.1	
Kertészet — <i>Jardinage</i>	13	0.0	12	1	1	12	0.0	—	0.0	0.0	
Szállítás és raktározás — <i>Transport et emmagasinage</i>	7.549	18.4	7.314	235	361	7.188	18.6	27.1	14.6	29.3	
Bánya- és kohóvállalatok — <i>Mines et hauts-fourneaux</i>	595	1.4	577	18	36	559	1.2	1.3	1.4	2.0	
Kő- és földipar — <i>Industries des terres et de la pierre</i>	2.878	7.0	2.694	184	293	2.585	6.0	9.1	7.0	8.3	
Fémfeldolgozó üzemek — <i>Industrie des métaux</i>	2.874	7.0	2.442	432	620	2.254	7.5	5.1	8.2	2.4	
Gép-, szerszám- és műszeripar — <i>Construction des machines, ateliers mécaniques</i>	4.492	10.9	4.311	181	544	3.948	11.5	7.3	12.7	4.7	
Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	853	2.1	694	159	87	766	2.2	2.2	1.8	2.8	
Fűtő- és világítóanyagok gyártása — <i>Fabrication des matières combustibles et lumineuses</i>	758	1.8	695	63	55	703	2.4	1.2	1.6	2.1	
Textilipar — <i>Industrie textile</i>	975	2.4	644	331	241	734	2.4	2.3	2.6	1.4	
Papír-, bőr- és ruggyantaipar — <i>Industries du papier, du cuir et du caoutchouc</i>	866	2.1	744	122	127	739	2.4	1.5	2.1	1.6	
Fa- és csontipar — <i>Industries du bois et de l'os</i>	7.696	18.7	7.498	198	725	6.971	16.2	12.8	20.1	19.3	
Szőr-, sörte- és tollfeldolgozóipar — <i>Industries d'apprêtage de crins, poils et plumes</i>	99	0.2	78	21	17	82	0.3	0.3	0.2	0.1	
Élelmezési ipar — <i>Industries des denrées alimentaires</i>	4.410	10.7	3.989	421	451	3.959	10.2	11.8	11.3	9.6	
Ruházati ipar — <i>Industrie des vêtements</i>	263	0.6	205	58	29	234	0.6	0.1	0.8	0.2	
Tisztítóvállalatok, fürdők — <i>Entreprises d. blanchissage bains</i>	327	0.8	109	218	91	236	1.0	0.6	0.8	0.4	
Építkezési vállalatok — <i>Entreprises de construction</i>	4.604	11.2	4.372	232	329	4.275	12.0	12.8	10.4	12.4	
Építőiparok — <i>Industries de construction</i>	516	1.3	512	4	71	445	1.8	1.1	1.1	1.0	
Építmények fennt. munk. — <i>Travaux d'entretien d. bâtiments</i>	309	0.8	286	23	11	298	1.0	0.8	0.6	0.8	
Sokszorosítóipar — <i>Industrie polygraphique</i>	400	1.0	304	96	65	335	1.3	0.8	1.1	0.2	
Színházak és egyéb látványosságok — <i>Divertissements publics</i>	31	0.1	24	7	3	28	0.1	0.1	0.1	0.1	
Gyógyintézetek — <i>Institutions hygiéniques</i>	104	0.3	61	43	2	102	0.3	0.1	0.2	0.2	
Szállodák, vendéglők, kávéházak — <i>Industries hôtelières</i>	114	0.3	82	32	4	110	0.3	0.5	0.3	0.2	
Összesen — <i>Total</i>	41.098	100.0	38.009	3.089	4.183	36.915	100.0	100.0	100.0	100.0	
	100		92.5	7.5	10.1	89.9	25.6	3.4	54.9	16.1	

II. 1907—1920. években első ízben kártalanított balesetek, iparcsoportok és a baleseteket okozó üzemi berendezések szerint.
II. Accidents du travail pour la première fois indemnisés en 1907—1920 par groupes d'industrie et causes d'accidents.

I p a r c s o p o r t o k Groupes d'industrie	B a l e s e t o k o z ó k — Causes d'accidents							Mind- össze En- semble
	Gépi berende- zések Installations des machines	Tárgyak om- lása, dőlése, esése Chute d'objets	Személyek esése, zuhan. Chute de per- sonnes	Vasúti üzemek Exploitation des chemins de fer	Állatok Animaux	Kéziszerszá- mok Outils à main	Különfélék Divers	
	%							
Mezőgazdasági gépiüzem — <i>Exploitation des machines agricoles</i>	75.4	1.8	5.1	0.8	0.6	0.3	16.0	100.0
Állatok hizlalása — <i>Élevage de bestiaux</i>	16.7	6.7	—	10.0	43.3	3.3	20.0	100.0
Kertészet — <i>Jardinage</i>	7.7	23.1	7.7	—	7.7	—	53.8	100.0
Szállítás és raktározás — <i>Transport et emmagasinage</i>	6.0	4.3	6.8	—	2.9	1.6	78.4	100.0
Bánya és kohóvállalatok — <i>Mines et hauts-fourneaux</i>	22.5	17.3	7.2	—	0.8	1.8	50.4	100.0
Kő- és földipar — <i>Industries des terres et de la pierre</i>	22.0	24.7	9.5	9.6	1.1	1.3	31.8	100.0
Fémfeldolgozó üzemek — <i>Industries des métaux</i>	53.9	5.3	5.0	1.3	0.3	5.1	29.1	100.0
Gép-, szerszám- és műszeripar — <i>Construction des machines, ateliers mécaniques</i>	42.7	8.7	6.9	1.6	0.1	4.9	35.1	100.0
Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	27.6	7.6	7.9	7.4	0.5	1.1	47.9	100.0
Fűtő- és világítóanyagok gyártása — <i>Fabrication des matières combustibles et lumineuses</i>	21.9	5.4	14.9	5.1	1.1	2.2	49.4	100.0
Textilipar — <i>Industrie textile</i>	68.1	3.4	8.2	0.9	0.2	1.5	17.7	100.0
Papír-, bőr- és ruggyantaipar — <i>Industries du papier, du cuir et du caoutchouc</i>	60.4	4.3	9.7	1.2	0.3	2.8	21.3	100.0
Fa- és csontipar — <i>Industries du bois et de l'os</i>	42.2	19.4	4.4	5.8	0.3	5.0	22.9	100.0
Szőr-, sörte- és tollfeldolgozóipar — <i>Industries d'apprêtage de crins, poils et plumes</i>	71.7	1.0	6.1	—	—	2.0	19.2	100.0
Élelmezési ipar — <i>Industrie des denrées alimentaires</i>	40.1	4.3	12.8	3.4	2.3	3.7	33.4	100.0
Ruházati ipar — <i>Industries des vêtements</i>	65.3	2.3	5.7	1.9	—	6.5	18.3	100.0
Tisztítóvállalatok, fürdők — <i>Entreprises de blanchissage, bains</i>	64.8	1.2	7.3	0.6	2.1	0.6	23.4	100.0
Építkezési vállalatok — <i>Entreprises de construction</i>	6.5	23.0	33.0	6.0	0.7	2.7	28.1	100.0
Építőiparok — <i>Industries de construction</i>	5.8	10.3	46.3	1.0	0.6	1.5	34.5	100.0
Építmények fenntartási munkálatai — <i>Travaux d'entretien des bâtiments</i>	3.2	5.9	28.1	3.9	5.9	—	53.0	100.0
Sokszorosítóipar — <i>Industrie polygraphique</i>	66.3	4.0	8.2	0.3	0.5	0.3	0.4	100.0
Színházak és egyéb látványosságok — <i>Théâtres et autres divertissements publics</i>	9.7	0.2	41.9	—	3.2	—	45.0	100.0
Gyógyintézetek — <i>Institutions hygiéniques</i>	16.3	2.9	18.2	—	1.9	1.0	59.7	100.0
Szállodák, vendéglők, kávéházak — <i>Industries hôtelières</i>	17.5	5.3	27.2	0.9	—	0.9	48.2	100.0
Összesen — <i>Total</i>	30.7	11.5	11.0	11.6	1.2	3.2	30.8	100.0

III. 1907—1920 években elsőkben kártalanított balesetek az okozott kártalanítási költségek feltüntetésével.

III. *Accidents du travail indemnités pour la première fois en 1907—1920 avec indication des frais d'indemnisation.*

Balesetokozók <i>Causes d'accidents</i>	Kártalanítási költségek koronában <i>Frais d'indemnisation en couronnes</i>	
	abszolút szám <i>nombre abs.</i>	%
Gépi berendezések — <i>Installations de machines</i>	15,684.629	27.74
Tárgyak omlása, dülése, esése — <i>Chute d'objets</i>	6,513.155	11.52
Személyek esése, zuhanása — <i>Chute de personnes</i>	6,426.460	11.37
Vasúti üzemek — <i>Exploitations des chemins de fer</i>	7,552.307	13.36
Állatok — <i>Animaux</i>	622,817	1.10
Kéziszerszámok — <i>Outils à main</i>	1,472.108	2.61
Különfélék — <i>Divers</i>	18,254.112	32.30
Mindössze — <i>Ensemble</i>	56,525.588	100.0

mutatja. A kimutatásban szereplő 41.098 baleset 1920 december 31-én 56,325.588 korona költséget okozott, mely összegnek legalább $\frac{2}{3}$ -a aranykoronát jelentett. Az összegek helyes értékeléséhez tudnunk kell azt is, hogy 1918 december 31-éig évi 2400, 1919-ben, 1920-ban pedig évi 4800 korona volt a kártalanításnál

figyelembe vehető legmagasabb évi kereset, mely összegek az első 10 évben fedték s az utóbbi háromban megközelítették a tényleges keresetek mértékét. A költségek megoszlásából kitetszőleg, azok 27.74%-át okozták a gépi berendezések mellett történt balesetek. Mint láttuk, számszerűleg a baleseteknek 30.7%-a történt gépi berendezések mellett, a gépi berendezések által okozott balesetek kártalanítása tehát átlag kevesebb költséggel jár, mint az egyéb baleseteké. A gépi berendezések közül a költségeknek 76%-a a munkagépek, 11%-a a közlőművek, 7.6%-a az emelőszervezetek, 4.3%-a erőgépek és 1.1%-a gőzkazánok okozta balesetekre esik.

A munkagépek mellett történt balesetek okozta költségekből a körfűrészekre 20.51%, a közlőművek által okozottakból 71% a szíjakra esett. Általában megállapítható, hogy a faipari munkagéptípusnak a baleseti költségek okozásában túlnyomó szerepe van. Az esztergapadok melletti balesetek okozta költségekből 17.3%, a fűrőgép mellett történt balesetek okozta költségekből 57.8%, ezen gépek burkolatlan fogaskerekeinek terhére irandó. Úgy ez utóbbi körülmény, mint a kártalanítási statisztika helyszüke miatt részleteiben itt nem ismertethető számos egyéb adata a munkásvédelem fejlesztésének szükségességére hívja fel a figyelmet. *H. S. dr.*

© MEZŐGAZDASÁG ©

A gabonafélék termésátlagai gazdaságkategóriák szerint.

Moyennes de la production des céréales par catégories d'exploitation.

Résumé. Sur la base de la statistique du battage, l'importance des moyennes de récolte des céréales est dans le pays entier en proportion à l'importance des exploitations rurales, soit, plus l'exploitation est grande, plus l'intensité de la production des céréales est considérable. Quant à la différence se présentant entre les moyennes de production extrêmes de certaines contrées, elle est en raison inverse avec l'intensité générale de la production, c'est-à-dire, plus la production de quelque région du pays est intensive, moins la différence se présentant entre les moyennes de production extrêmes est grande.

Cséplési statisztikánk, amelyet 1922-ben rendszeresítettünk, elsősorban arra szolgál, hogy a gabonafélék termésátlagait községig menő részletezéssel, a valóságot legmegközelítőbb módon megállapítsuk s e termésátlagok

segítségével a termés várható nagyságát már a cséplés folyamán megbecsüljük, a cséplés befejeztével pedig véglegesen kiszámítsuk. Felhasználhatjuk azonban ennek az adatgyűjtésünknek adatait még arra is, hogy a gabona-termés eredményeinek végleges kiszámítása után a már megállapított községi termésátlagokon belül, a különböző nagyságú gazdaságokban termelt gabonafélék termésátlagait is községig menő részletezéssel meghatározzuk.

A különböző nagyságú gazdaságokban termelt gabonaféléknek ezek a termésátlagai első ízben az 1923. évben betakarított termésre vonatkozólag állapították meg. Az alábbiakban nagy vonásokkal ezeket a termésátlagokat óhajtom ismertetni, abból a célból, hogy minden politikától mentesen, teljesen tárgyilagosan rámutassak azokra a szembetűnő különbségekre, amelyek a különböző nagyságú gazda-

ságokban termelt gabonaneműek termésátlagai között mutatkoznak.

Az 1923. évben befolyt cséplési bejelentőlapok adatai alapján, a múlt esztendőben betakarított gabonafélék termésátlagai gazdaságkategóriák szerint a következők voltak:

Az 1923. évi termésátlagok gazdaságkategóriák szerint.

Moyennes de récolte en 1923 par catégories d'exploitations rurales.

a) Országos átlagok. — Moyennes du pays.

Gabona-féle Céréales	A kat. holdankinti termés nagysága métermázsákban a — Importance de la récolte par arpents cadastraux en quintaux métriques dans les exploitations				
	100 kat. holdnál kisebb — de moins de 100 arp. cad.	100—500 — de 100 à 500	500—1000 — de 500 à 1000	1000—2000 — de 1000 à 2000	2000 kat. holdnál nagyobb — de plus de 2000 arpents cad.
	kat. holdas — arpents cad				
g a z d a s á g o k b a n					
Búza — Froment	7.5	8.1	8.7	8.8	9.9
Rozs — Seigle	6.3	7.6	8.1	8.6	9.2
Árpa — Orge	6.8	8.0	8.4	8.9	9.3
Zab — Avoine	6.6	7.3	7.4	7.9	8.2

Ezek az adatok már az első rátekintésre azt mutatják, hogy a termésátlagok nagysága a gazdaságok nagyságával egyenes arányban állt, vagyis *minél nagyobb volt a gazdaság, annál nagyobb volt a gabonafélék termelésének intenzitása is.* S ebből kifolyólag kat. holdankint legkevesebb gabonát a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok, legtöbbet pedig a 2000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok termeltek. Annyira, hogy az 1922/23. gazdasági év folyamán a 2000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok gabonával bevetett területének minden kat. holdján, a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok azonos területéhez képest 32%-kal több búza, 46%-kal több rozs, 37%-kal több árpa és 24%-kal több zab termett.

Ezt az eredményt megerősítik az ország részei szerint megkülönböztetett adatok is. Mellőzve az adatoknak törvényhatóságok szerint való részletezését s az országnak csupán három legjellegzetesebb, földrajzilag és nagy egészében gazdaságilag is összefüggő részét tekintve, nevezetesen: a dunántúli dombosvidéket (az ország Duna jobbpartján fekvő törvényhatóságai), az északi dombosvidéket (Abauj-Torna,

Bereg, Borsod, Gömör, Heves, Hont, Nógrád, Ung, Zemplén vármegyék és Miskolc t. j. v.) és az Alföldet (az ország többi törvényhatósága), az ország e három részén termelt gabonafélék termésátlagait az alábbi táblázat tartalmazza: (l. 288. old.)

Az így részletezett adatok szerint, mondhatni kivétel nélkül minden gazdaságkategóriában egyaránt, a legintenzívebb gabonatermelés a dunántúli dombosvidéken folyt. Második helyen az Alföld termelése következett, amelynek búzatermelése a Dunántúl búzatermelésével azonos színvonalon állt, ellenben rozstermelésének intenzitása még az északi dombosvidék rozstermelésének intenzitását sem érte el. Leghátramaradottabb pedig az északi dombosvidék gabonatermelése volt, az egy rozstermelés kivételével, amely, mint említettük, az Alföld rozstermelésénél kedvezőbben alakult. Azonban bármennyire is különbözött az ország e három jellegzetes részének általános termelési intenzitása, az ország e részeire vonatkozó adatok szerint is, éppúgy, mint az országos átlag szerint, csakis azt állapíthatjuk meg, hogy a *termésátlagok nagysága az ország e részein belül is a gazdaságok nagyságával állt egyenes arányban.* Különbség csak a szélsőséges termésátlagok százalékos különbözete között mutatkozott. E különbözeteket az alábbi táblázat tartalmazza:

A gabonaneműek 1923. évi szélsőséges termésátlagai között mutatkozó különbség.

Différence existante entre les moyennes extrêmes de la récolte des céréales en 1923.

Gabona-féle Céréales	A 2000 kat. holdnál nagyobb gazdaságok gabonatermelésének termésátlaga, a 100 kat. holdnál kisebb gazdaságok termésátlagához képest nagyobb — La moyenne de récolte des exploitations rurales de plus de 2000 arp. cad. est plus grande par rapport à la moyenne de récolte des exploitations de moins de 100 arp. cad.			
	a dunántúli dombosvidéken — dans la région montagneuse transdunabienne	az északi dombosvidéken — dans la région montagneuse du Nord	az Alföldön — dans la Grande Plaine	általában — en général
	százalékkal — pourcentage			
Búza — Froment	29	46	34	32
Rozs — Seigle	45	42	46	46
Árpa — Orge	31	47	35	37
Zab — Avoine	21	32	25	24

Ezek az adatok azt mutatják, hogy a szélsőséges termésátlagok közötti különbség legkisebb a dunántúli dombosvidéken volt, ott, ahol a termelés általában legintenzívebb, s viszont legnagyobb az északi dombosvidéken volt, ahol a termelés a leghátramaradottabb. E százalékos különbözetelek alapján tehát nagy általánosságban azt mondhatjuk, hogy a szélsőséges termésátlagok közötti különbség a gabonatermelés általános intenzitásával fordított arányban állt, vagyis minél nagyobb volt valamely vidék gabonatermelésének általános intenzitása, annál kisebb volt ugyanott a szélsőséges termésátlagok közötti különbség.

Mindezek alapján tehát, ha összefoglaljuk az eredményeket, az 1923. évi közepes gabona-

termés adatai nyomán azt kell és csakis azt lehet megállapítanunk, hogy hazánkban az 1923. évben s a hozzá hasonló normálisnak tekinthető gabonatermő esztendőekben a gabonafélék termelésének intenzitása a gazdaságok nagyságával egyenes arányban, a gazdaságok szélsőséges termésátlagai között mutatkozó különbség nagysága pedig a gabonatermelés vidékek szerint változó általános intenzitásával fordított arányban áll. Ez pedig az 1923. évi s általában minden normális esztendei termésre vonatkozólag számokkal kifejezve annyit jelent: hogyha országszerte, minden gazdaságunk gabonatermelésének termésátlaga akkora lenne, mint közepes termést adó normális esztendőben a legintenzívebben gazdálkodó

Az 1923. évi termésátlagok gazdaságkategóriák szerint.

Moyennes des récoltes en 1923 par catégories d'exploitations.

b) Vidék-átlagok. — *Moyennes des régions.*

Gabonaféle (Vidék) <i>Céréales (Régions du pays)</i>	A kat. holdankinti termés nagysága métermázsákban a — <i>Importance de la récolte par arpents cadastraux en quin-</i> <i>taux métriques dans les exploitations</i>				
	100 kat. hold- nál kisebb — de moins de 100 arp. cad.	100 — 500 — de 100 à 500	500 — 1000 — de 500 à 1000	1000 — 2000 — de 1000 à 2000	2000 kat. hold- nál nagyobb — de plus de 2000 arp. cad.
	k a t. h o l d a s — a r p e n t s c a d .				
g a z d a s á g o k b a n					
Búza — Froment					
Dunántúli dombosvidék — <i>Région montueuse transdanubienne</i>	7.5	8.4	8.9	9.3	9.7
Északi dombosvidék — <i>Région montueuse du Nord</i>	6.3	7.2	8.0	7.8	9.2
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	7.6	8.3	8.8	8.7	10.2
Rozs — Seigle					
Dunántúli dombosvidék — <i>Région montueuse transdanubienne</i>	6.7	8.5	9.2	9.5	9.7
Északi dombosvidék — <i>Région montueuse du Nord</i>	6.5	7.6	7.9	8.4	9.2
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	5.9	6.8	7.0	7.4	8.6
Árpa — Orge					
Dunántúli dombosvidék — <i>Région montueuse transdanubienne</i>	7.1	8.4	8.9	9.5	9.3
Északi dombosvidék — <i>Région montueuse du Nord</i>	5.7	6.7	7.6	7.5	8.4
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	6.9	8.1	8.1	8.6	9.3
Zab — Avoine					
Dunántúli dombosvidék — <i>Région montueuse transdanubienne</i>	7.1	8.2	8.0	8.7	8.6
Északi dombosvidék — <i>Région montueuse du Nord</i>	5.0	5.6	6.1	5.7	6.6
Alföld — <i>Grande Plaine</i>	6.3	6.9	7.1	7.1	7.9

Dunántúl 2000 kat. holdnál nagyobb gazdaságainak termésátlaga, akkor búzatermésünk 24%-kal (1923-ban 4·4 millió métermázsa), rozstermésünk 38%-kal (1923-ban 3·1 millió

métermázsa), árpatermésünk 24%-kal (1923-ban 1·4 millió métermázsa) és zabtermésünk 21%-kal (1923-ban 0·8 millió métermázsa) lenne nagyobb.

Konkoly Thege Gyula.

A birtokmegoszlás Magyarországon.

La répartition des propriétés rurales en Hongrie.

Résumé. D'après les données du mouvement des propriétés faisant ressortir la situation au 30 octobre 1921, dans le territoire de la Hongrie le nombre des propriétés de 100 arpents cadastraux ou plus grandes était de 10.704. 9260 d'entre celles-ci étaient des propriétés moyennes de 100 à 1000 arpents cadastraux, 1444 des grandes propriétés au-dessus de 1000 arpents cadastraux. Il convient de noter que presque la moitié des propriétés moyennes, soit 4353 n'avait atteint chacune en particulier qu'une superficie de 100 à 200 arpents cadastraux. Le nombre des propriétés contenant 200 à 300 arpents cadastraux s'éleva à 1845 arp. cadastraux et celui des propriétés de 300 à 500 arp. cad. se chiffrait par 1633. On ne compta des propriétés ayant une superficie de 500 à 1000 arp. cad. qu'au nombre de 1429. Parmi les grandes propriétés la superficie de 1185 propriétés fut évaluée à 1000 à 5000 arpents cad. et l'étendue de 151 propriétés comptait 5 à 10 mille arp. cadastraux. Les propriétés au-dessus de dix mille arpents cadastraux ne se trouvèrent dans le pays qu'au nombre de 108.

La répartition de la superficie du territoire des propriétés rurales par branches de culture est indiquée dans le tableau se trouvant à la page 290. Il apparaît de ce tableau que les petites propriétés constituaient à peu d'exception près les 47·5% de la superficie du pays. Les 52·5% du territoire, soit une étendue de 8,485.579 arpents cadastraux, sont occupés par des propriétés d'un développement de plus de 100 arpents cadastraux.

A 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok számáról és területéről a birtokforgalmi statisztikai adatgyűjtés meglehetősen pontosan számol. A 100 kat. holdnál kisebb birtokokról újabb időből származó adataink egyáltalán nincsenek, e birtokok területmegoszlásáról az 1895. évben végrehajtott részletes mezőgazdasági felvételnek Magyarország mai területére átszámított adatai nyújtanak bizonyos tájékoztatást.

Az 1921. évi április hó 30-án fennállott állapotot feltüntető birtokforgalmi adatok sze-

rint a mai Magyarország területén a 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok száma 10.704-et tett. Ebből 9260 volt 100—1000 kat. holdas középirtok, 1444 pedig nagyirtok (1000 kat. holdnál nagyobb). Említést érdemel, hogy a középirtokoknak majdnem fele, 4353 birtok egyenkint 100—200 kat. hold területet ért el csupán. A 200—300 kat. hold kiterjedésű birtokok száma 1845, a 300—500 kat. holdas birtokok száma pedig 1633 volt. 500—1000 kat. hold területtel már csak 1429 birtok rendelkezett. A nagyirtokok közül 1185 birtoknak területe 1000—5000 kat. holdat, 151 birtok területe pedig 5—10 ezer kat. holdat tett. Tízezer kat. holdnál nagyobb területű birtok mindössze 108 volt az országban.

A földbirtokok területének művelési ágak szerinti megoszlását a túloldali táblázat mutatja.

Az ország területének tehát mintegy 47·5%-át a kisbirtokok adták; 52·5%-át, 8,485.579 kat. hold kiterjedéssel pedig a 100 kat. holdnál nagyobb földbirtokok területe alkotja.

A szántóföldterületnek 58·1%-a, tehát több mint fele, a kisbirtokosok kezén van, jelezve, hogy a kisbirtokon folyó gazdálkodás a szántóföldi termelésre fekteti a fősúlyt.

A kert legnagyobb része 80·6%-a, ugyancsak a 100 kat. holdnál kisebb birtokok alkatrészét képezi.

A kizárólag állattenyésztést szolgáló rétterület nagyobbik fele (53·3%) szintén a kisbirtok oldalán található, a középirtok a rétterületben 15·4%-kal, a nagyirtok pedig 31·3%-kal részesedett.

A szőlőtermeléssel szintén a 100 kat. holdnál kisebb földbirtokon foglalkoznak legnagyobb mértékben, amennyiben részesedésük itt 89·2%-ot tesz.

A legelőből már jelentékeny mértékben veszi ki részét a nagyirtok is, az 1000 kat. holdnál nagyobb földbirtokok ugyanis az összes legelőterületnek 51·5%-át lefoglalják s összesen 906.164 kat. hold területet használnak legeltetésre. A 100—1000 kat. holdas középirtokok legelőinek területe már jóval

Magyarország területe művelési ágak szerint a birtoknagyságkategóriák részletezésével.

Superficie de la Hongrie par branches de culture détaillée suivant les catégories d'importance des propriétés rurales.

A művelési ágak megnevezése <i>Désignation des branches de culture</i>	A birtoknagyságkategóriák megnevezése <i>Désignation des catégories d'importance des propriétés</i>						
	100 kat. holdon alul <i>moins de 100 arp. cad.</i>	100—500 kat. holdig <i>de 100 à 500 arp. cad.</i>	500—1000 kat. holdig <i>de 500 à 1000 arp. cad.</i>	1000—5000 kat. holdig <i>de 1000 à 5000 arp. cad.</i>	5000—10.000 kat. holdig <i>de 5000 à 10000 arp. cad.</i>	10.000 kat. holdon felül <i>de plus de 10.000 arp. cad.</i>	Összesen <i>Total</i>
Szántóföld — <i>Terres labourables</i>	5,648.528	881.873	516.310	1,305.382	471.492	901.996	9,725.581
Kert — <i>Jardins</i>	139.465	7.796	4.852	10.299	4.067	6.503	172.982
Rét — <i>Prés</i>	617.902	117.448	61.401	142.686	55.804	163.854	1,159.095
Szőlő — <i>Vignes</i>	338.936	15.334	6.566	9.666	2.548	6.823	379.873
Legelő — <i>Pâturages</i>	300.907	343.498	209.019	356.777	152.764	396.623	1,759.588
Erdő — <i>Forêts</i>	214.265	165.023	131.706	437.932	284.468	677.992	1,911.386
Nádas — <i>Roseaux</i>	11.536	6.930	4.582	7.249	2.413	16.350	49.060
Földadó alá nem eső terület kataszteri holdakban — <i>Superficie du terrain non soumis à l'impôt foncier en arpents cadastraux</i>	405.471	142.576	70.891	146.562	55.712	183.812	1,005.024
Az összes — <i>Totaux</i>	7,677.010	1,680.478	1,005.327	2,416.553	1,029.268	2,353.953	16,162.589

kisebb, mindössze 552.517 kat. holdat, tehát az összes legelőterületnek 31·4%-át adja csupán.

Az erdőitől legnagyobb részben megfosztott országunkban az erdőterület kiterjedését tekintve, első helyen a nagybirtok áll, amennyiben az ország összes erdőterületéből 1,400.392 kat. hold (73·3%) a nagybirtoknak, 296.729 kat. hold (15·5%) a közép- és 214.265 kat. hold (11·2%) a kisbirtoknak jut.

Az egyes birtokkategóriákra vonatkozólag nagyon jellemző adatokat nyerünk, ha az egyes művelési ágak területét az illető birtoknagyságkategória összes területével összevetjük. Megállapítható így, hogy a 100 kat. holdnál kisebb birtokok összes területének 73·6%-a a szántóföld, 8·0%-a a rét és 5·3%-a a földadó alá nem eső terméketlen terület. A 100—500 és az 500—1000 kat. holdas középbirtokoknál az összes területnek több

mint a fele 52·5, illetve 51·4% szántóföld, de már jelentékeny arányban (20·4%, illetve 20·8%) szerepel a legelő is. Az 1000—5000 kat. hold kiterjedésű földbirtoknak 54·0%-át még a szántóföldterület alkotja, de az 5—10 ezer holdas birtokoknak csak 45·8%-a, a 10 ezer kat. holdnál nagyobb birtokoknál pedig az összterületnek 38·3%-a szolgál csupán a szántóföldi termelésre.

A közép- és nagybirtokoknál a legelő és erdőterület fokozottabb jelentőséghez jut, amennyiben a 100—1000 kat. holdas középbirtokok területének 20·6%-át a legelők területe, 11·0%-át pedig az erdőterület tette. A nagybirtokok közül az 1000—5000 kat. holdas birtokok kiterjedésének 14·8%-a legeltetésre szolgál, a terület 18·1%-át pedig erdő alkotja; a 10.000 kat. holdnál nagyobb birtokok területéből az erdő már 28·8%-ot foglal le magának.

Sz. Z. dr.

Az országos állatvásárok forgalma az 1923. évben.

Mouvement des foires au bétail en 1923.

Résumé. Bien qu'en 1923 le temps n'était plus défavorable pour les foires que dans l'année précédente, le nombre des animaux menés aux foires fut de 300.000 à peu près inférieur à celui de l'année passée. Le nombre des chevaux et des bêtes à cornes était considérablement plus petit sur les foires, tandis qu'on y a mené des porcs et des moutons dans un nombre tant soit plus considérable. En ce qui concerne les ventes, le nombre des chevaux et des bêtes à cornes vendus a augmenté, celui des porcs et des moutons a baissé tant absolument que relativement, par rapport à l'année précédente.

A Szemle múlt évi 7. számában beszámoltunk az 1923. év első felében tartott országos állatvásárok eredményeiről gyűjtött adatokról.

Az 1923-ik év második felében 964 országos állatvásárt tartottak, 25-tel többet, mint az év első felében. Az országos állatvásárok eredményére nézve egyik legfontosabb döntő tényező az időjárás, adataink szerint 703 állatvásár kedvező, 111 tűrhető, 150 pedig rossz időben tartatott.

Az 1923. évben tartott országos állatvásárok eredményeit — szembeállítva az 1922. év megfelelő eredményeivel — az alább közölt összeállítás szemlélhetően bemutatja, csak néhány érdekesebb jelenséget tartunk szükségesnek még külön kiemelni.

I. A vásárok száma és a vásárok tartama alatti időjárás.

Nombre des foires et la température pendant la durée des foires.

Országgrész Région du pays	A vásárok száma Nombre des marchés				A vásár tartama alatt az időjárás a vásár szempontjából — La température pendant la durée des foires au point de vue des foires était											
	1922		1923		1922			1923 I. félév I-er semestre 1923			1923 II. félév II-e semestre 1923			1923		
	1922	1923 I. félév I-er semestre	1923 II. félév II-e semestre	1923	kedvező bonne	tűrhető passable	kedvezőtlen mauvaise	kedvező bonne	tűrhető passable	kedvezőtlen mauvaise	kedvező bonne	tűrhető passable	kedvezőtlen mauvaise	kedvező bonne	tűrhető passable	kedvezőtlen mauvaise
Duna jobbpartja — Rive droite du Danube . .	1007	502	504	1006	697	153	157	348	70	84	367	56	81	715	126	165
Duna balpartja — Rive gauche du Danube .	58	32	37	69	46	8	4	20	5	7	25	3	9	45	8	16
Duna—Tisza köze — Région située entre le Danube et la Tisza .	429	207	213	420	279	67	83	126	38	43	157	29	27	283	67	70
Tisza jobbpartja — Rive droite de la Tisza . .	146	73	75	148	93	19	34	48	7	18	58	3	14	106	10	32
Tisza balpartja — Rive gauche de la Tisza .	233	113	121	234	135	52	46	74	23	16	84	18	19	158	41	35
Tisza—Maros szöge — Angle entre la Tisza et le Maros	27	12	14	26	16	6	5	9	—	3	12	2	—	21	2	3
Összesen — Totaux :	1900	939	964	1903	1266	305	329	625	143	171	703	111	150	1328	254	321

Az összeállítás adatai szerint tehát 1923. év második felében az országos állatvásárok forgalma csökkent, 3·6%-kal kevesebb volt a felhajtás, 12·5%-kal kevesebb volt az eladott állatok száma, mint az év első felében.

Az állatvásár fő célja az állat eladása, a két félév eredményeinek ebből a szempontból való szembeállítása szerint az 1923. év első felében felhajtott szarvasmarhák 28%-a cserélt gazdát, a második félévben csak 24·5%-a.

A felhajtott lovaknak az első félévben 18·3%-a talált vevőt, a második félévben csak 15·5%-a. A juhoknál a két félév adatai között nem volt ilyen nagy különbség, az első félévben az eladásra váró juhok 27·9%-a, a másodikban 27·8%-a adatott el. A sertéseknél az eladott állatok számában a második félévben ismét visszaesés tapasztalható, 3·6%-kal rosszabb a második félesztendő eredménye, mint az első félévé.

II. A felhajtott állatok száma.

Nombre des animaux amenés.

Országgrész Région du pays	Felhajtott darabszám szerint — Animaux arrivés aux foires par têtes															
	szarvasmarha — bêtes à cornes				ló — chevaux				juh — moutons				sertés — porcs			
	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923
Duna jobbpartja Rive droite du Danube	711186	285117	228535	513652	510774	240224	196229	436453	5702	2187	4046	6233	110988	66656	76206	142862
Duna balpartja Rive gauche du Danube	42570	22022	16266	38288	14762	10464	9430	19894	7323	2022	5237	7259	8949	5922	8435	14357
Duna-Tisza köze Région située entre le Danube et la Tisza	338224	149065	142294	291359	338534	149865	141928	291793	72721	34111	45276	79387	190545	101652	108384	210036
Tisza jobbpartja Rive droite de la Tisza	128416	67726	63287	131013	83508	38742	39259	78001	17360	3245	14593	17838	55754	27051	33087	60138
Tisza balpartja Rive gauche de la Tisza	180132	87090	87478	174568	126164	72543	60643	133186	22336	11779	32940	44719	106798	54468	63076	117544
Tisza-Maros szöge Angle entre la Tisza et le Maros	10051	4272	3432	7704	16382	6671	6415	13086	840	260	323	583	18747	5872	9900	15772
Össz. - Totaux:	1410579	615292	541292	1156584	1090124	518509	453904	972413	126232	53604	102415	156019	491781	261621	299088	560709

III. Az eladott állatok száma.

Nombre des animaux vendus.

Országgrész Région du pays	Eladatott darabszám szerint — Animaux vendus aux foires par têtes															
	szarvasmarha — bêtes à cornes				ló — chevaux				juh — moutons				sertés — porcs			
	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923	1922	1923 I. félév I. semestre 1923	1923 II. félév II. semestre 1923	1923
Duna jobbpartja Rive droite du Danube	201239	75660	48211	123871	81975	41564	27308	68872	1886	724	1225	1949	37687	27298	24984	52282
Duna balpartja Rive gauche du Danube	13272	5940	3639	9579	2619	1552	1140	2692	2531	543	2520	3063	3366	2681	2693	5374
Duna-Tisza köze Région située entre le Danube et la Tisza	105271	45031	39530	84561	60249	30422	22676	53098	16166	9420	12166	21586	58386	36252	37929	74181
Tisza jobbpartja Rive droite de la Tisza	35347	16776	16153	32929	12808	5606	5461	11067	5932	848	3671	4519	15908	7546	9034	16580
Tisza balpartja Rive gauche de la Tisza	57911	27608	23541	51149	29640	14391	12854	27245	7564	3349	8800	12149	35683	20050	22249	42299
Tisza-Maros szöge Angle entre la Tisza et le Maros	2912	1165	1403	2568	2528	1108	962	2070	188	72	67	139	2638	2066	2109	4175
Összesen - Totaux:	415952	172180	132477	304657	189819	94643	70401	165044	34267	14956	23449	43405	153668	95893	98998	194891

Felhajtás szempontjából 1923. évben a legnagyobb szarvasmarhavasárok, mint már az első félév adatai mutatták, Vásárosnaményban (23.100) és Zalaszentgróton (22.050) voltak. Tekintélyes számú szarvasmarhát hajtottak még fel a tokaji (14.500), kisvárdai (11.470) és a debreceni (11.281) országos állatvásárookra.

A legtöbb lovat az állatvásárookra, Mohácson (15.812) és Gyulán (15.810) hajtották fel, ugyanez a két hely szerepel már az 1923. év első felében is a legforgalmasabb lóvásárok élén. Igen nagyszámú ló került még

eladásra a jászárokszállási (11.487), a debreceni (11.467) és a pécsi (11.319) országos állatvásárokon. A legtöbb juhot 1923. évben Kiskundorozsmán (10.350) és Debrecenben (9327) hajtott fel gazdája az ottani országos állatvásárookra. Végül megállapíthatjuk, hogy a sertésvásárokból rendszerint vezető Debrecen állatvásáraitra hajtották fel 1923. évben is a legtöbb (11.379) sertést, utána következnek Jászberény (11.075), Vásárosnamény (10.345) és Csorna (10.269) eladásra váró sertéssel.

S. I.

A római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet távirati jelentései.

Renseignements télégraphiques de l'Institut International d'Agriculture.

Kanada vetésterülete 1000 ha-ban: búza 8772, zab 5734. Kelet-Kanada: gabonaneműek fejlődése késedelmes, terméskilátás kedvező. Prairietartományok ú. m. Manitoba, Saskatchewan és Albertában a búza általában jó. Több országrész vetéshelyzete bőséges esőt kívánna. (Érkezett: 1924 júl. 11-én.)

Lengyelország, ideiglenes adatok: búza 11.651, rozs 45.374, árpa 14.332, zab 30.906 ezer métermázsa.

Egyesült-Államok: búza 221.570, rozs 17.477, árpa 40.097, zab 208.877, tengeri 654.441, lenmag 7214 ezer métermázsa. (Érkezett: 1924 aug. 8-án.)

Kanada búzatermelése 1000 q-ban: 76.761; az 1923. év és 1918—1922. évi átlag %-ban: 59.5, 104.8, árpa: 15.503 (92.5, ill. 108.4%). Zab 58.449 (67.2, ill. 82.5%).

Anglia, Wales: búza 13.744 (88.9, ill. 75.7%). Árpa 10.095 (103, ill. 97.4%). Zab: 14.267 (103.8, ill. 90.8%). (Érkezett 1924 aug. 13-án.)

Egyesült-Államokban a tavaszi búza és zabból a termés kielégítő. A rizs állása jó Texasban. Louisianában szárazság miatt kedvezőtlen. A gyapotnál a szárazság károkat okozott, melynek folytán koraérés állott be. (Érkezett: 1924 aug. 22-én.)

Argentínában a vetéshelyzet jó, búza vetésterülete 3%-al nagyobb, rozs-, zab-, árpaterület valamivel kisebb az előző évinél. (Érkezett: 1924 aug. 21-én.)

Az Egyesült-Államok északi részében a nagy esőzések jelentékeny károkat okoztak a tavaszi gabonában. Tengerikilátások jók, a déli részeken a szárazság okozott károkat.

Az őszi búzával bevetendő terület körülbelül 17 millió ha-t tesz ki, mely 5%-os emelkedésnek felel meg a múlt évvel szemben. (Érkezett: 1924 aug. 29-én.)

Egyesült-Államok: tavaszi búza termés jó, a tengeri javul, kivéve a déli vidékeket. (Érkezett: 1924 szept. 5-én.)

Kanadában a búza állása augusztusban általában kedvező. Saskatchewanban jelentős javulás, várt termés elég jó, kivéve a központi vidékeket, ahol az aratás megkezdődött. Albertában a déli és keleti zónában nagyon gyenge termés, egyebütt az eredmény jobb a becslésnél. Manitobában a fagy, jégeső, rozsodás minimális károkat okozott, a szemek teltek, az aratás folyamatban van. (Érkezett: 1924 szept. 5-én.)

Csehszlovákia búzatermése (ezer q-ban) 9.333, rozs 11.785, árpa 10.373, zab 12.331. (Érkezett: 1924 szept. 8-án.)

Egyesült-Államok: tavaszi búza 67.333, árpa 42.335, zab 215.754, tengeri 638.299, lenmag 7.373, cukorrépa 64.138 ezer métermázsa. (Érkezett: 1924 szept. 10-én.)

Kanadában a prairie vidékén az aratás két hetet késik; az augusztusi esőzések javították a helyzetet, Albertát kivéve, hol éjszakai fagyok némi kárt okoztak. Saskatchewanban, Albertában az aratási eredmény alatta van az átlagnak. Manitoba eredménye azonban kitűnő. Összes termelés ezer q-ban: búza 79.363, rozs 3.251, árpa 19.762, zab 71.536, lenmag 2.755, burgonya 22.666. (Érkezett: 1924 szept. 11-én.)

A világ gabonatermése.

Récolte mondiale des céréales.

Résumé. Les résultats de la récolte de froment des pays disposant déjà de données et ayant formé en 1923 les 80% de la production mondiale, montrent par rapport à l'année précédente une diminution de 82 millions de quintaux métriques, dont 45 millions de quintaux reviennent aux États-Unis. Suivant les données disponibles jusqu'ici, la diminution de la production du seigle se chiffre à 19 millions de quintaux, celle respectivement de l'orge et de l'avoine de 16 et de 18 millions de quintaux. En ce qui concerne le maïs, ce sont les États-Unis qui fournissent les trois quarts à peu près de la production mondiale. Par rapport à l'année précédente une récolte inférieure de 120 millions de quintaux est à prévoir.

Búza. Az 1924. évre vonatkozólag, az ezideig rendelkezésre álló adatok az európai országok ama csoportját ölelik fel, melyek 1923-ban a kontinens termelésének 50%-át adták (Oroszország kivételével). Ez országok össztermelése a jelen gazdasági évben cca. 144 millió q-ra becsülhető, vagyis 16·4%-al kevesebb, mint az elmúlt évben. Megjegyzendő azonban, hogy az 1923-i termés a megelőző öt évi átlagnál sokkal magasabb volt s hogyha a folyó évi termést azzal az átlaggal vetjük egybe, megállapítható, hogy azzal csaknem egyforma nagyságú.

Néhány fontosabb állam terméseredménye még nem ismeretes, többek között Franciaországé, Jugoszláviáé, Romániáé, Németországé és Csehszlovákiáé. Kanadára vonatkozólag az első termésbecslés már rendelkezésre áll, amely szerint az idei termés jóval alatta marad a rendkívül bő 1923-ik évinek, az azt megelőző öt évi átlagnál azonban még mindig magasabb. Az Egyesült-Államok augusztus havi termésbecslése a júliusinál kedvezőbbnek mutatkozik. E legújabb becslések alapján *Észak-Amerika termése kb. 45 millió q-val (13%) kevesebb az előző évinél.*

Azon ázsiai országoknál, melyek terméséről már vannak becslések, a produkciónak 1923-hoz viszonyítva 3 millió q-val (2·7%) való csökkenése mutatkozik. Észak-Afrikában az algériai adatok megerősítik a szárazság miatt gyenge termést jósló előzetes jelentéseket, míg Marokkóban a termés aránylag kielégítő. Az Észak-Afrikai összprodukció 6 millió q-val (21·5%) kevesebb, mint 1923-ban volt.

Azoknak az országoknak termelése, amelyekről adatok már rendelkezésre állanak, s melyekből 1923-ban az északi félgömb terme-

lésének 80%-a került ki (nem számítva Kínát és Oroszországot), az előző évhez képest 82 millió q-val (12·5%) mutatkozik kevesebbnek. Az ezideig rendelkezésre álló adatok a következők:

O r s z á g	1923	1924	1918—22 átlag
Európa (14 ország)	172·3	144·0	144·2
Kanada és Egyesült-Államok	342·9	298·3	313·1
Ázsia (4 ország)	111·7	108·7	100·7
Afrika (4 ország)	29·1	22·9	22·9
Összesen (24 ország)	656·9	573·9	580·9

Rozs. Azok az európai országok, melyeknek rozsterméséről adatok már rendelkezésre állanak, a kontinens termelésében 1923-ban 50%-al részesedtek. Ez országokban a rozstermés összesen 19 millió q-val (18·3%) volt kisebb, mint a megelőző évben. Nem ismeretesek még a terméseredmények olyan fontos rozstermelő országokról, mint Franciaország, Németország és Csehszlovákia. A vetésállás augusztus elején jó volt Németországban, közepesnél gyengébb Csehszlovákiában. Észak-Amerikában a rozstermés szintén gyengébb úgy a tavalyinál, mint az azelőtti öt évi átlagnál.

Az eddigi eredmények a következők:

O r s z á g	1923	1924	1918—22 átlag
Európa (13 ország)	102·4	83·6	88·4
Kanada és Egyesült-Államok	21·9	20·6	24·2
Összesen (15 ország)	124·3	104·2	112·6

Ezek az országok több mint 50%-át reprezentálták az északi félgömb rozstermésének s ezek összhozama 20 millió q-val (16·1%) marad alatta az 1923 évinek.

Árpa. Az európai árpatermésről adatok 14 országra vonatkozólag ismeretesek, melyek 1923-ban a kontinens termelésében csak 47%-al vettek részt. Össztermésük 7·5 millió q (10·9%) csökkenést mutat a tavalyi eredményhez képest.

A fontosabb árpatermő országok közül hiányoznak Franciaország, Németország és Csehszlovákia adatai. Németországban augusztus elején az árpavetés közepes, Csehszlovákiában elég jó volt. Észak-Afrikából az adatok 4 millió q (7·2%) visszaesésről számolnak be. Az összes országok, melyeknek termelése már ismeretes, kb. 60%-át adták

az északi félgömb múlt évi produkciójának (Kínát és Oroszországot nem számítva) s ezek össztermelése 16 millió q-val kevesebb, mint 1923-ban.

A részletes adatok a következők:

O r s z á g	1923	1924	1918—22 átlag
Európa (14 ország)	68.9	61.4	58.9
Kanada és Egyesült-Államok	59.9	55.6	54.8
Ázsia (3 ország)	23.0	23.9	27.7
Észak-Afrika (4 ország)	23.0	18.2	17.9
Összesen (23 ország)	174.8	159.1	159.3

Zab. A zabtermésnél az eddigi adatok szerint az európai országokban, melyek 1923-ban összesen 36%-al szerepeltek a kontinens termelésében, 4 millió q (5.2%) csökkenés, Észak-Amerikában 8 millió (3%) q, az összes országokban pedig, melyeknek adatai már

ismeretesek, s melyek termése az északi félgömb termésének 1923-ban 68%-át tette, 18 millió q. (4.8%) csökkenés mutatkozik a múlt évhez viszonyítva.

A részletezést az alábbi tábla mutatja:

O r s z á g	1923	1924	1918—22 átlag
Európa (14 ország)	95.0	81.7	82.8
Kanada és Egyesült-Államok	275.6	267.4	259.0
Észak-Afrika (2 ország)	3.2	1.6	2.0
Összesen (18 ország)	373.8	356.1	343.8

Tengeri. Az Egyesült-Államokban, ahonnan az északi félgömb tengeri termésének $\frac{3}{4}$ része kerül ki, az augusztus 15-iki becslés 15 millió q-val mutat többet, mint a júliusi. E becsléseredmény szerint is cca. 120 millió q-val lesz kisebb az idei termés a tavalyinál.

© I P A R ©

A magyar gyáripár helyzete 1922-ben.

Situation de l'industrie manufacturière hongroise en 1922.

(III. befejező közlemény — Dernière communication.)

Résumé. Après les exposés publiés sur l'industrie sidérurgique et métallurgique, ainsi que sur les usines électriques fournissant des courants en location, l'étude ci-bas s'occupe en un court résumé, des données relatives aux autres groupes d'industrie manufacturière.

En résumant les résultats de 1922 et en les comparant aux données statistiques de l'industrie manufacturière plus anciennes qui ne sont à disposition relativement à toutes les branches manufacturières que pour les années 1898, 1913 et 1921, on trouve que l'industrie manufacturière de la Hongrie se développa grandement au cours des vingt-cinq années ayant précédé la guerre mondiale. La valeur de la production qui s'élevait en 1898 à 695.6 millions de couronnes, monta en 1913 à 1641.4 millions de couronnes, elle s'est donc élevée à plus du double pendant l'époque du développement paisible de ces 25 années. Après la débâcle arrivée comme la conséquence de l'achèvement défavorable de la guerre et pendant la période révolutionnaire la vigueur de l'industrie manufacturière semblait s'affaiblir. En 1921, au

commencement de l'époque de la reconstruction économique, la valeur de la production manufacturière n'atteignit pas même la moitié de la production de la dernière année de paix. Cependant en 1922 déjà une amélioration considérable se présenta. Le nombre des entreprises manufacturières s'est accru par 28 et l'effectif des ouvriers employés dans l'industrie manufacturière augmenta de 170.4 mille à 225.1 mille, soit de 32.1%. La production convertie en couronnes-or des 2593 établissements ayant le caractère de fabriques fonctionnant en 1922 a dépassé même 1 $\frac{1}{2}$ milliards de couronnes-or, ce qui répond aux trois quarts de la valeur de la production du temps de paix. L'exposé s'étend encore sur les salaires payés par les entreprises manufacturières en 1922, ainsi que sur la quantité de charbon utilisée aux fabriques (voir N° 4—6 du Bulletin Mensuel Statistique Hongrois). L'état de l'industrie manufacturière hongroise présente donc une amélioration favorable qui permet à conclure à ce que le développement interrompu par la guerre se continuera en peu de temps. En comparant nos données récentes

avec celles de 1913, on ne doit pas oublier que la Hongrie a perdu par suite de la paix de Trianon les 42·9% de son industrie manufacturière et que plus de la moitié de la partie de l'industrie manufacturière laissée à la Hongrie dépourvue de ses matières premières, périssait et que même l'étude élaborée sur l'année 1922 présentant du développement, ne peut rendre compte que des 77% de la partie restée.

Az 1921. és 1922. évi gyáripari termelési statisztika előzetes eredményei már minden iparágról rendelkezésre állnak s a főbb adatok a Statisztikai Havi Közlemények legújabb 4—6. számában ipari alcsoportok szerint részletezve már közzétették. A vas- és fémiparról, a gépgyártásról és a közhasználatú elektromos áramfejlesztőtelepekről a Szemle két legutóbbi füzetében megjelent ismertetés után, ezúttal befejező közleményként az összes többi iparágról szóló adatok vázlatos ismertetését adjuk.

Kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar.

Industrie de la pierre, industrie céramique, d'asbeste et verrerie.

•Az építkezések szünetelése folytán azok az iparok, amelyek az építőiparral szoros kapcsolatban állanak, — tehát a kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipar csaknem minden ága — súlyos válságba estek. Az 1921. évben, amikor ugyan már megkezdődtek az építkezések, bár még csak magánházak építését vagy toldalék-építkezéseket láttunk, a kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegipari termelés értéke csak mintegy harmadát tette az utolsó békeévben, 1913-ban elért termelésnek.

Az 1922. évben jelentős javulás mutatkozik ebben az iparágban is. Az ipartelepeken alkalmazott munkások száma 10 és félezerrel gyarapodott s már csaknem eléri a 30 ezret, akiknek 75·5%-a férfi, a többi nő. Tehát a kőiparba s azzal rokoniparágakba sorozott 407 ipartelep mindegyikén 1922-ben átlag 73 munkás dolgozott.

A munkások részére kifizetett munkabérek összege 8·2 millió aranykoronának felel meg. A gyárak egy része azonban nem termelt az egész éven át, számos gyárban pedig az év nagy részében lényegesen lefokozott munkáslétszámmal erősen korlátozott üzem folyt.

A kő-, agyag-, aszbeszt- és üvegiparba sorozott gyárak 1922. évi termelésének értéke csaknem 40 millió aranykoronára becsülhető. Ez a termelési érték ugyan 66·7%-kal több az előző évinél, az utolsó békeév termelésének azonban csak mintegy 56%-a, tehát amíg a munkáslétszám 9·2%-kal csökkent, a munkások

által előállított iparcikkek értéke több mint 43%-kal lett kevesebb. Egy-egy munkásra az 1922. évi termelésből átlag 1340 aranykorona termelési érték jut, tehát a fejenkinti átlagos termelés 37·7%-kal csökkent az 1913. évi állapotokhoz képest.

Fa- és csontipar.

Industrie du bois et des os.

A trianoni békeszerződés Magyarország faiparát csaknem teljesen megfosztotta nyersanyagától. A fűrésztelepek és az erdőkitermelő üzemek közé vámhatár került s a megcsontított ország egyik legfőbb importcikke lett a nyers és megmunkált fa, mely 1913-ban csak 1·3 százalékat tette külkereskedelmünk összes behozatali értékének, 1922-ben pedig már 8·1%-a volt annak.

Fa- és csontiparunk helyzetét ismertető adatok a háború előtti állapothoz viszonyítva mégis javulást mutatnak. Az ipartelepek száma az 1913. évi 225-ről, 1922-ben 258-ra emelkedett s az ipartelepeken dolgozó munkások létszáma 12 ezerről 13·7 ezerre nőtt. A fa- és csontipari termelés 32·6 millió aranykoronát tett, tehát a termelési érték az előző évi értékkel szemben 1922-ben megkétszereződött, s csak 21·6%-kal maradt a háború előtti év termelése mögött. Faiparunk szénfogyasztása 54 ezer q volt, melynek csaknem a felét az asztalosipar, egynegyedét pedig a fűrésztelepek tüzelték fel.

Fa- és csontiparunkról rendelkezésre álló adatok, amint látjuk, előnyös képet adnak ennek az iparágaknak a háború utáni helyzetéről, azonban az adatok mérlegelésénél tudnunk kell, hogy 1921. év óta módosult az adatgyűjtés, mely az eredmények némi eltolódását okozta. A fűrésztelepek egy része ugyanis, amely másik üzemmel pl. gőzmalommal, áramfejlesztőteleppel stb. kapcsolatos, 1913-ban csak mint melléküzem vétetett számba, míg 1921 óta önálló üzemként szerepel. Ez az egyik oka annak, hogy a fűrésztelepek száma 48-ról 94-re emelkedett. Természetesen 1913-ban a melléküzemként kezelt fűrésztelepek többi adata is abban a csoportban szerepelt, amelybe a kapcsolatos főüzem tartozott.

Az ipartelepek számát s az alkalmazott munkások számát tekintve legkiemelkedőbb ebben az iparcsoportban az asztalosipar, mely Magyarország egyik legjobb hírű iparága, s a bútóipar jelentős exportról is számolhat be. Az asztalosiparba 82 ipartelep tartozik, 22-vel kevesebb mint 1913-ban, de a munkások száma magasabb, 5460; így tehát egy-egy telepre 1922-ben átlag 66 munkás jut, míg

1913-ban csak 50 esett. A termelés értékét tekintve legjobban kimagaslik a fűrésztelepek 17.6 millió aranykoronás termelése, míg az asztalosiparba tartozó gyárak csak 10.2 millió aranykoronaértéket állítottak elő.

Bőr-, sörte-, toll- stb. ipar.

Industrie des cuirs, des poils, des plumes etc.

Ebbe az iparágba tartozik a bőrgyártás, bőrdíszmű- és szíjgyártóipar, viaszosvászongyártás, sörte-, szőr- és tollipar, valamint a ruggyantaárúgyártás. Bőrgyártással 1922-ben 31 gyári jellegű ipartelep foglalkozott összesen 3021 munkással. A háború előtt még csak 18 bőrgyárunk volt, a háborús konjunktúra hatása alatt azonban számuk jelentősen megnövekedett, s bár a kisebb gyárak fokozatosan megszűnnek, még 1922-ben is több kisebb bőrgyárunk volt üzemben. Ez az oka annak, hogy egy-egy bőrgyárra 1922-ben átlag csak 97 munkás jut, 1913-ban pedig 161 munkás esett; míg 1921-ben 59 volt az átlagos munkaslétszám. A bőrgyártás a magyar gyáripar termelésében 1922-ben 31.9 millió aranykoronaértéket képviselt, tehát csaknem 4 és $\frac{1}{2}$ millió aranykoronával volt több, mint az utolsó békeévben és több mint 10 millió aranykoronával nagyobb, mint 1921-ben.

Második helyen áll ebben az iparcsoportban a gyárak számát tekintve a sörte-, szőr- és tollipar, melyben 18 gyárunk volt üzemben, összesen 1300 munkással, a gyárak termelése azonban csak 2.3 millió aranykoronát tett. A 14 bőrdíszmű-, bőrdísz- és szíjgyártóipartelepen mindössze 283 munkás dolgozott, csak egyharmada az 1913-ban üzemben volt 16 gyárban összesen alkalmazott munkásoknak, a gyári termelés értéke pedig alig haladta meg a 2 millió koronát, mely 56.3%-át teszi a békebeli termelésnek.

Jelentőségben mindenesetre kiemelkedő a ruggyantaiparunk, ugyanis a 3 gummigyárunk mindegyike átlag 536 munkást foglalkoztatott s 2.3 millió aranykorona értékű iparcikket állított elő. Az 1913. évben 2 gummigyárunk volt, átlag 421 munkással, azonban jóval több 4.3 millió aranykorona átlagos termeléssel.

A bőr-, sörte-, toll- stb. iparban 1922-ben üzemben volt 68 gyári jellegű ipartelep összes termelése kereken 44 millió aranykorona értéket képviselt, tehát 53.0%-kal felülmulta az 1921. évi bőrgyártás és azzal rokon gyáripari termelést s mindössze 1 millió aranykoronával maradt az 1913. évi termelési érték alatt. Az 1922. évi termelésnél felhasznált szén 447 ezer q-t tett, több mint 120 ezer q-val

nagyobb volt tehát a szénfogyasztás, mint 1921-ben. Legtöbb szenet, a felhasznált mennyiség 67%-át, a bőrgyártásnál tüzelték el, melyet 25%-os részesedéssel a ruggyantaárúgyártás követett, hol minden gyár átlag 37 ezer q szenet használt fel, míg a többi gyárak széntüzelési átlaga alig haladta meg az ezer q-t.

Fonó- és szövőipar.

Industrie textile.

Magyarország fonó- és szövőiparának a békekötés után több mint a fele elveszett, az 1913. évben üzemben volt 312 gyárból ugyanis csak 125 maradt meg, melyek az összes termelés 43.5%-át állították elő. Súlyosabbá teszi a veszteséget az a körülmény, hogy a két legfontosabb iparágból, a gyapjú- és pamutiparból ennél az aránynál még többet veszített az ország. A mai Magyarországnak mindössze 10 gyapjúszővő- és fonógyár maradt, melyekre az évi termelésnek csak 10.4%-a esett, a pamutipari vállalatok közül pedig csak 9 nem veszett el, amelyek termelése az összes pamutipari termelés 25.5%-át tette.

Fonó- és szövőiparunk a háború utáni gazdasági benuvadás eloszlásának első tüneteire megmozdult. A háborús években kifogyott készletek pótlására, — mely a behozatali nehézségek miatt külföldről alig, s csak a legszükségesebb cikkekre szorítkozva történhetett meg, — egymásután keletkeznek új textilipari telepek s az elszakított területekről számos gyárunk teljesen vagy részben áttelepül.

Gyapjúszővő- és fonógyáraink száma a gazdasági újjáépítés kezdete óta megkétszereződött, a munkaslétszámuk csaknem háromszor annyi, termelésük pedig hétszer annyi, mint volt 1913-ban. Az 1922. évben már 20 gyapjúipari telepünk van, összesen 2.006 munkással és 29.5 millió aranykorona évi termeléssel. Nem kevésbé szép fejlődést mutatott a pamutiparunk, melyben 17 gyár volt 1922-ben üzemben 3.606 munkással és 34.9 millió aranykoronaértékű árút állított elő. Jelentős fejlődést látunk még a selyemiparban is, — bár a gyárak száma 10-ről 6-ra csökkent, — 1922-ben egy-egy gyárban átlag 382 munkás dolgozott, 185-tel több, mint 1913-ban s a gyárak átlagos termelése is 11.5 millió aranykoronát tett, 80.5%-kal haladva meg az 1913. évi termelést.

Fonó- és szövőiparunk 1922. évi összes termelése 115.9 millió aranykoronaértéknek felel meg, melyet 132 gyárban közel 20 ezer munkás állított elő. A gyárakban termelési célra felhasznált szén 1.3 millió q-t tett, közel

400 ezer q-val többet az előző évben felhasznált mennyiségnél, a fontosabb nyersanyagok értéke pedig közel 58 millió aranykoronára becsülhető, kétszer annyira, mint az 1921. évi termeléshez felhasznált nyersanyag értéke.

Ruházati ipar.

Industrie des vêtements.

A gyáripari statisztika egyik legnehezebb feladata a ruházati ipar üzemi és termelési viszonyainak megfigyelése. Az üzemek berendezése s a munkásviszonyok alapján a termelőképeség távolról sem határozható meg s a telepen kívül dolgozó munkások — gyakran önálló kisiparosok — bérvizonyainak és termelésének statisztikai megfigyelése csak az évenként folyó adatgyűjtés többszöri megisméltésével szerzett tapasztalatok alapján járhat kellő sikerrel. A begyűjtött adatokból azonban mindenesetre megállapítható, hogy textiliparunk fejlődése kedvező hatással volt a ruházati iparra is. A szabóiparban, úgy mint 1913-ban, 1922-ben is 20 telepet sorozhattunk a gyárak közé, melyek mindegyikén átlag több mint 100 munkás dolgozott. A szabóipar 1922. évi termelése a békebeli 4·5 millió aranykoronával szemben 3·8 millió aranykoronát tett. Fehérnemű- és ágyneműkészítéssel szintén ugyanannyi gyári jellegű telep foglalkozott, mint az utolsó békeévben, szám szerint 19, munkáslétszámuk azonban alig haladta meg gyárankint az 50 et, míg a termelési érték — 6·2 millió aranykorona — 38·0%-kal felülmulta az 1913. évit s több mint háromszorosát tette az 1921. évi termelés értékének. Feltűnő javulást mutat a ruházati iparágban a szücsipar, hol 10 telepünk mindegyike átlag 45 munkással összesen 2 millió aranykoronát meghaladó termelést ért el, míg 1921-ben 9 szücsipari telep átlag csak 15 munkással dolgozott s mindössze 623 ezer aranykoronaértékű munkát végzett, 1913-ban pedig csupán 4 szücsipari telepünk volt átlag 27 munkással s ezek termelése is csak 973 ezer koronát tett.

Papirosipar.

Industrie du papier.

A papirosipar csoportjának két ága van, az egyik a papirosanyag és papiros gyártása, a másik a papirosárúgyártás és könyvkötőipar. Az előbbi csoportban csak egy gyárunk volt üzemben: a diósgyőri papírgyár, míg az utóbbiban 53 gyári jellegű ipartelep működött. A papirosiparunk 1922. évi termelési értéke 4 mil-

lió aranykoronát tett, melyből 2·5 millió aranykorona értéket képviselt a felhasznált nyersanyag, 82 ezer aranykoronát pedig az eltűzelt 39 ezer q szén.

Élelmezési ipar.

Fabrication de produits alimentaires et de comestibles.

A magyar gyáripar egyik legfontosabb csoportját már a békében is, s az 1922. évben is, az élelmezési és élvezeti cikkek gyártásával foglalkozó ipartelepek alkották. Ide tartoznak a malmok, cukor- és dohánygyárak, a húsfeldolgozó, a különféle szeszesitalokat gyártó s a többi növényi, vagy állati termékeket feldolgozó ipartelepek, melyek minden agrárállamban nagyjelentőségűek.

A malomipar statisztikai megfigyelésére irányuló adatgyűjtés az 1921. év óta nemcsak a kereskedelmi malmokra terjed ki — mint a háború előtti időkben végrehajtott malomstatisztikáink — hanem minden nagyobb malmot felölelni igyekeznek, amelyek termelő-, illetőleg őrlőképessége a napi 100 q-t meghaladja. Az 1922. évi adatgyűjtés eredményei ennél fogva nem hasonlíthatók össze az 1913. évben gyűjtött malomipari adatokkal, amelyek csak a kereskedelmi malmokra vonatkoztak.

Az 1922. évi malomstatisztikai adatok 501 malomról szólnak, míg 1913-ban a mai Magyarország területén csak 137 malom volt adatszolgáltatásra kötelezve. Az 501 malomban összesen 10.567 munkás dolgozott s a kereskedelmi célra előállított őrlemények értéke, valamint a vám ellenében végzett őrlések után a malmok részére leadott vámgabona értéke együtt 1922-ben 321 millió aranykoronát tett. A malmok összesen 2·2 millió q szenet fogyasztottak, egy-egy malom átlagos évi szénfogyasztása tehát jóval felülmulta a 4 ezer q-t.

Élelmezési iparunk másik igen jelentős csoportja a cukorgyártás. A cukorgyárak száma 1922-ben is 12 volt, mint 1913-ban, a termelés értéke azonban 105·5 millió aranykoronát tett, 28·2%-kal többet a békebeli termelésnél. Ennek az emelkedésnek az oka azonban nem annyira a termelés növekedésében van, hanem inkább a cukorárának emelkedésében, mely a kincstári részesedés beszámításából származik. A cukorgyárak munkáslétszáma 10.305 főből állott, tehát 1922-ben 900 munkással többen dolgoztak cukorgyárainkban, mint 1921-ben. Kiemelkedő a cukorgyárak szénfogyasztása is, kereken 1·4 millió q, tehát az élelmezési iparcsoportban a malmok után a cukorgyárak tüzelték el a legtöbb szenet.

Élelmezési iparunk e két csoportján kívül élelmezési és élvezeti cikkek gyártásával még 285 gyári jellegű ipartelep foglalkozott 24.789 munkással, amelyek évi termelési értéke 150·7 millió aranykoronát képviselt s a szénfogyasztásuk 2·6 millió q volt.

Vegyészeti ipar.

Industrie chimique.

Ebbe az ipari főcsoportba 1922-ben 171 gyártelep tartozott, összesen 10 és félezer munkással, míg 1913-ban 150 vegyi gyárunk volt 9·8 ezer munkással. Vegyészeti iparunk a háború óta különösen nagy küzdelmet folytat a nyersanyaghiánnyal s innen származik, hogy egyik-másik ágában a termelés a háború óta lényegesen csökkent. Kőolajfinomítóink például az utolsó békeév 23·9 millió koronás termelésével szemben 1922-ben csak 7·9 millió aranykorona értéket produkáltak, zsíros növényolajgyáraink termelése 18·1 millió koronáról 9·8 millióra, gyertya-, szappan- és illatszerkészítő gyáraink termelése pedig 19·7 millióról 12 millió aranykoronára csökkent, holott e két utóbbi iparágban a telepek száma 13-ról 16-ra, illetve 32-ről 37-re emelkedett s az ott alkalmazott munkások létszáma szintén nőtt, az előbbiben 522-ről 695-re, az utóbbiban 1431-ről 1511-re. Külföldi nyersanyagbehozatali nehézségek miatt csökkent a termelése a gázgyárainknak is, amelyek koksizásra alkalmas külföldi szén hiányában több, mint 2 millió aranykoronával kevesebbet termeltek 1922-ben, mint 1913-ban, bár a külföldi feketeszen behozatal 1922-ben jelentősen javult az előző évvel szemben. Az 1922. évben ugyanis 6·1 millió q feketeszenet importáltunk, míg 1921-ben behozatalunk feketeszenéből csak 3·6 millió q volt s a pécsi szénbányák is csak 1921 augusztus havában nyíltak meg a mai Magyarország fogyasztói számára, a jóvátétel címén lekötött mennyiség kivételével. Gázgyáraink termelési értékének emelkedése nem annyira a gáztermelés fokozásának, mint inkább a gázárak emelkedésének a következménye. Szénbehozatalunk növekedésével ugyanis nem járt együtt a gázgyárak szénfogyasztásának emelkedése, sőt 282·2 ezer q-ról 224·7 ezer q-ra csökkent. Ennélfogva gázgyáraink termelése az 1921. évi állapothoz viszonyítva csak értékben mutat nagy javulást, amely csaknem 10 és fél millió aranykoronával haladta meg az előző évi termelés értékét, ami 114·1%-os emelkedést jelent.

Vegyészeti iparunk termelési értéke tehát az üzemek számának és a vegyi gyárakban dolgozó munkások számának növekedése mellett is csak mintegy kétharmadát teszi a háború előtti év termelésének, az 1921. évi termeléssel szemben azonban az 1922. évi 82·9 millió aranykorona értékű termelés 47·4%-os javulást jelent. Ezzel a javulással függ össze a vegyészeti iparban felhasznált szénmennyiség 46·2%-os emelkedése is, mely a gázgyárak és a festékgyárak kivételével a vegyészeti ipar minden ágában jelentősen fokozta a szénfogyasztást.

Sokszorosító- és műipar.

Industrie polygraphique et d'art.

Az 1922. évi adatok kizárólag a nyomdaiparról szólnak, mert a filmipari vállalatok az adatgyűjtés előzetes eredményeinek összeállításáig nem küldötték be az adatokat, úgy-hogy filmiparunk helyzetét majd csak a végleges eredmények között ismertethetjük.

Gyári jellegű nyomdaipari vállalat 1922-ben 97 volt üzemben. Az 1921. évben gyáripari statisztikai megfigyelés alá vont 130 nyomda közül ugyanis 33-at a sokszorosító ipar gyári jellegű telepeinek sorából törölni kellett, mert azok az összeomlás óta sem az alkalmazott munkások számát tekintve, sem a termelés szempontjából nem ütötték meg a gyári üzemek mértékét. A megmaradt 97 nyomdában egyenkint átlag 74 munkás dolgozott s a termelés értéke összesen 17·5 millió aranykoronát tett, mely az 1913. évi termelés értékének mindössze 41·1%-át adja.

Összefoglalás.

Résumé.

Az 1922. évben összesen 2593 gyári jellegű ipartelepünk volt, tehát 513-mal több, mint ahány 1913-ban a mai Magyarország területén üzemben volt. A gyáriparban alkalmazott munkások összes száma meghaladta a 225 ezret, egy-egy gyárra tehát legnagyobbévi létszámként átlag 87 munkás jutott. A gyári jellegű ipartelepek számát s a gyáriparban alkalmazott munkások évenkénti legnagyobb munkáslétszámát az 1913., 1921. és 1922. években ipari főcsoportonként részletezve az alábbi összeállítás tünteti fel, mely a gyárak által kifizetett tényleges munkabérek összegét is mutatja, az 1921. és 1922. évekről a korona zürichi jegyzése alapján aranykoronára átszámítva:

A gyáripár termelésének értéke — Valeur de la production manufacturière.

Ipari főcsoport <i>Groupes principaux de l'industrie</i>	A gyáripár termelés értéke — Valeur de la production de l'industrie manufacturière							
	1913-ban — en 1913		1921-ben — en 1921			1922-ben — en 1922		
	ezer koronában — en mille couronnes	az összes termelési érték %-ában — en % de la valeur totale de la production	ezer koronában — en mille couronnes	az összes termelési érték %-ában — en % de la valeur totale de la production	index-számokban (1913 = 100) — en nombres-indices (1913 = 100)	ezer aranykoronában — en mille couronnes or	az összes termelési érték %-ában — en % de la valeur totale de la production	index-számokban (1913 = 100) — en nombres-indices (1913 = 100)
Vas- és fémipar — <i>Industrie sidérurgique et métallurgique</i>	252.586	15.3	93.824	12.4	37	201.079	16.0	80
Gépgyártás — <i>Construction de machines</i>	226.280	13.8	80.356	10.6	35	103.935	8.2	46
Közhasználatú elektromos áramfejlesztőtelepek — <i>Usines électriques fournissant des courants en location</i>	25.023	1.5	16.535	2.2	66	17.205	1.3	69
Kő-, agyag- és üvegipar — <i>Industrie de la pierre, industrie céramique, poterie, verrerie</i>	70.874	4.3	24.151	3.2	34	39.944	3.2	56
Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et des os</i>	41.418	2.5	15.555	2.1	37	32.601	2.5	79
Bőr-, sörte-, tollipar — <i>Industrie des cuirs, des poils, des plumes</i>	44.951	2.8	28.754	3.8	64	43.996	3.5	98
Fonó- és szövőipar — <i>Industrie textile</i>	82.243	5.0	52.099	6.9	63	115.911	9.1	141
Ruházati ipar — <i>Industrie des vêtements</i>	24.805	1.5	10.539	1.4	42	22.982	1.8	93
Papírosipar — <i>Industrie des papier</i>	10.692	0.7	3.566	0.5	33	4.006	0.3	37
Élelmezési ipar — <i>Industrie de produits alimentaires et de comestibles</i>	695.424	42.4	362.280	47.9	52	577.219	45.8	83
Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	124.501	7.6	56.238	7.4	45	82.894	6.5	67
Sokszorosító- és műipar — <i>Industrie polygraphique et d'art</i>	42.604	2.6	12.334	1.6	29	17.476	1.8	41
Összesen — <i>Totaux</i>	1,641.401	100.0	756.231	100.0	46	1,259.248	100.0	77

A gyárak által kifizetett munkabérek az 1921. és 1922. évben az aranykorona nagyobb vásárlóerejének figyelembevételével mellett is feltűnően csekélyek, ha a kifizetett munkabérek összegét a munkáslétszámhoz viszonyítjuk. Amíg ugyanis 1913-ban egy-egy munkásra átlag 1252 korona évi keresmény esett, 1921-ben ez az összeg csak 418 aranykoronát, 1922-ben pedig még kevesebbet: 402 aranykoronát tett. A kifizetett munkabéreknek a legnagyobb évi munkáslétszámhoz való viszonyítása azonban még normális gazdasági viszonyok között is alacsony munkabérátlagot mutat, 1921-ben és 1922-ben pedig, amikor a gyárak nagy része több hónapon át teljesen szünetelt, vagy erősen redukált üzemen dolgozott, a legnagyobb évi munkáslétszám alapján számított keresményátlag lényegesen alatta marad a tényleges keresménynek. Jelentősebb teszik az így előállt eltolódást az újonnan alakult gyárak, amelyek csak az év egy kis szakában voltak üzemen, éppúgy, mint azok, amelyek az év folyamán teljesen

beszüntették az üzemet. S a tárgyalt két év bizonytalan gazdasági légkörében a gyáralakulások és megszűnésének erős fluktuációját láttuk.

A munkabéradatok mérlegelésénél figyelembe kell még venni, hogy az 1921. és 1922. években a munkaadók nagy része nem emelte a korona rohamos elértéktelenedésével egy időben a munkabéreket, hanem átmeneti segélyekkel, természetbeni javak olcsóbb áron való szétosztásával, jutalmakkal stb. iparkodott lecsendesíteni a rohamos drágaság miatt nyugtalankodó munkásságot. A gyárak által kifizetett munkabérek összegéből, amelybe a gyárnak be kellett volna számítani az összes járandóságokat akár pénzben, akár természetben juttatta azokat a munkásoknak, az ily átmeneti segélyek nagy része kimaradt.

Gyáripár termelésünk intenzitását az előállított iparcikkek s a javítási vagy szerelési munkák értékével mérni, oly időben, amikor állandó értékmérő nem áll rendelkezésre, oly feladat, amelyből csak megközelítő értékű

eredményt várhatunk. A gyáripari termelési statisztika előzetes eredményeinél azonban — amelyek még mindenestre módosulni fognak — a termelési értékek aranykoronára átszámítva megfelelő tájékoztatást nyújtanak a gyáripari termelés mértékéről. A végleges eredmények összeállítása az előállított iparcikkek mennyiségére helyezi a súlypontot s a termelés értékét az előállított iparcikkek darabértéke és a végzett gyári munkáért befolyt

jövedelem alapján állapítja meg. Gyáripari termelésünk értéke a gyárak bevallása szerint — beszámítva a nyersanyagok, tüzelő- és világítóanyagok értékét, a munkabéreket, valamint az összes egyéb üzemi és üzleti kiadásokat s a vállalkozói nyereséget is, tehát bruttó értékben — ipari főcsoportok szerint részletezve az alábbi táblázatból tűnik ki. Összehasonlításként közöljük az 1913. évi és az 1921. évi termelés értékét feltüntető adatokat is.

A gyári jellegű ipartelepek száma, évi legnagyobb munkaslétszáma s a kifizetett munkabérek összege ipari főcsoportonként az 1913., 1921. és 1922. években.

Nombre des établissements industriels ayant le caractère de fabrique, effectif le plus élevé de leurs ouvriers, somme payée des salaires par principaux groupes d'industrie au cours des années 1913, 1921 et 1922.

I p a r i f ő c s o p o r t Principaux groupes d'industrie	Az ipartelepek száma			Évi legnagyobb munkaslétszám			Kifizetett munkabérek összege ezer aranykoronában		
	Nombre des établissements industriels			Effectif annuel le plus élevé des ouvriers			Somme des salaires payés en mille couronnes-or		
	En 1913-ban	En 1921-ben	En 1922-ben	En 1913-ban	En 1921-ben	En 1922-ben	En 1913-ban	En 1921-ben	En 1922-ben
I. Vas- és fémipar — <i>Industrie sidérurgique et métallurgique</i>	240	245	216	35.627	29.694	38.289	44.310	14.869	16.983
IIa Gépgyártás — <i>Construction de machines</i>	138	170	180	44.595	33.294	40.859	91.610	16.661	21.144
IIb Közhasználatú elektromos áramfejlesztőtelepek — <i>Usines électriques fournissant des courants en location</i>	91	110	123	2.195	4.137	4.790	4.708	2.392	2.809
III. Kő-, agyag-, üvegipar — <i>Industrie de la pierre, industrie céramique, poterie</i>	421	468	407	32.839	19.179	29.798	24.599	6.269	8.233
IV. Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et des os</i>	225	281	258	11.990	8.605	13.678	11.900	2.972	5.124
V. Bőr-, sörte-, tollipar — <i>Industrie des cuir, des poils des plumes</i>	48	94	68	5.792	5.366	6.442	6.033	2.598	3.071
VI. Fonó- és szövőipar — <i>Industrie textile</i>	125	131	132	16.092	13.286	19.179	12.660	3.398	5.595
VII. Ruházati ipar — <i>Industrie des vêtements</i>	105	102	89	7.546	5.125	6.301	5.772	1.897	2.262
VIII. Papirosipar — <i>Industrie du papier</i>	52	60	54	3.028	1.892	2.374	2.760	507	752
IX. Élelmezési ipar — <i>Industrie des produits alimentaires et des comestibles</i>	378	576	798	40.564	35.543	45.661	41.636	12.545	15.389
X. Vegyészeti ipar — <i>Industrie chimique</i>	150	198	171	9.784	8.228	10.540	12.480	4.286	5.203
XI-XII. Sokszorosító- és műipar — <i>Industrie polygraphique et d'art</i>	107	130	97	9.230	6.018	7.198	16.179	2.806	4.068
Összesen — <i>Total</i>	2.080	2.565	2.593	219.282	170.367	225.109	274.647	71.200	90.633

Gyáripari termelési statisztikánk eredményei a gyáripar minden ágáról csak 1898-ról, 1913-ról, 1921-ről és 1922-ről állanak rendelkezésre. A mai Magyarország területén üzemben volt gyárak termelésének értéke utólagos számítások szerint 1898-ban 695·6 millió koronát, 1913-ban pedig 1641·4 millió koronát, míg az 1921. évi és 1922. évi felvételek előzetes eredményei szerint a gyáripari termelés értéke, a korona zürichi jegy-

zése szerint átszámítva, 756·2 millió, illetve 1259·2 millió aranykoronára becsülhető.

Az 1921. év óta megindult gazdasági újjáépítés eredményeit kell látnunk a magyar gyáripar 1922. évi helyzetéről összeállított adatokban, oly reménybeli kilátásokkal — amelyek egy része ma már kétségkívül be is teljesült — hogy a további fejlődés nem fog elmaradni. A rendelkezésünkre álló gyáripari termelési statisztikai adatokból magunk elé

rajzolhatjuk a magyar gyáripár fejlődési vonalát, mely a háború előtti két évtized lendületes munkásságának eredményeképpen 1913-ban kulminált, majd az összeomlás után, illetve a forradalmak alatt teljes bénultságba esett, de azóta fokozatos javulást mutat. Az 1921.

évi adatokból már az újraéledés tüneteit látjuk, az 1922. évi adatgyűjtés eredményeiből pedig teljes hittel várhatjuk, hogy a háború előtti ipari fejlődés folyamatossága mielőbb bekövetkezik.

Farkasfalvi Sándor dr.

A világ petróleumtermelése 1923-ban.¹⁾

Production mondiale de pétrole en 1923.

Az 1923. évi földolajtermelés kivételesen kedvező képet mutat. A legújabb s már véglegesnek mondható adatok szerint, melyek a legtöbb fontosabb petróleumtermelő országról rendelkezésre állanak, a produkció 1,010,995.000 barrelre (1 barrel = 159 l.) tehető. (Az American Petroleum Institut becslése: 1,017,795.000 barrel.) Ha az előző évek eredményeit hasonlítjuk össze, az egymást követő években mutatkozó növekedés általában 10 %, míg a multévi termelési többlet az előző évvel szemben 18 %. A nagyarányú emelkedés 1923-ban elsősorban az Egyesült-Államokban mutatkozó hatalmas termelés folyamánya volt, ahol az 1922. évi 557,531.000 barrel produkcióval szemben 1923-ban 735,000.000 barrel nyersolaj került felszínre, ami közel 32 %-os emelkedésnek felel meg. A mellékelt táblázat a fontosabb petróleumtermelő államok adatait 1857-ig visszamenőleg tünteti fel, az államoknak abban a sorrendjében, amelyben a termelés az illető államokban időbelileg kezdetét vette.

A földolaj nagyobb mérvű, több országra kiterjedő rendszeres kiaknázása a jelen század elején veszi kezdetét, azonban Oroszország és az Egyesült-Államok már a mult század 80-as éveiben is tekintélyes mennyiséget produkáltak. Legdúsabb petróleumterületek Észak-Amerikában, Oroszországban és Mexikóban vannak, mely országokból a világtermelésnek az utóbbi években körülbelül 90 %-a került ki.

A táblázat adatait vizsgálva szembetűnik, hogy azok az országok, melyeket a háború súlyosabban érintett (Oroszország, Románia, Lengyelország, Galicia), messze elmaradtak békebeli produkciójuk mögött, ezzel szemben, különösen Perzsiában, Mexikóban és az Egyesült-Államokban a termelés a békeévekkel szemben hatalmas növekedést mutat.

A világtermelés erőteljes fellendülése főleg két körülménynek volt a folyamánya: 1. új és bőséges hozamú források feltárásának, 2. nyersolajjal vagy termékeivel fűtött motorállomány

óriási megnövekedése folytán előálló fokozódó petróleumkeresletnek. Hozzájárul még ehhez, hogy a petróleumnak a desztillálási és finomítási eljárás során nyert sokféle melléktermékei a vegyészeti ipar újabb ágainak ki-fejlődésére voltak hatással (aszfalt-, világítási-, vegytisztító- és kozmetikai szerek, kenőolajok stb. gyártása), ami viszont a földolajtermékek utáni kereslet fokozódására hatott vissza. E körülményekben találja magyarázatát továbbá az, hogy az egyes években produkált mennyiség bizonyos mértékig független az általános üzleti és gazdasági viszonyok változásaitól. Míg pl. a nyersvas- vagy acéltermelésben a gazdasági élet kedvező vagy kedvezőtlen fázisainak a hatása folytán állandó hullámzások mutatkoznak, addig a földolaj évi produkciójának emelkedése megszakítás nélkül egyre tart. Áll ez különösen az Egyesült-Államokra, ahol a termelés növekedése — s ezzel majdnem párhuzamosan a fogyasztás is — a századforduló óta óriási lendületet vett, úgyhogy az 1923-iki termelés az 1900. évinél 1000 %-kal volt nagyobb. A mult század 70-es éveiben, amikor az Egyesült Államokon kívül csupán Oroszország, Kanada, Galicia termelése volt számottevő, a világtermelésben elfoglalt részesedési aránya 80—90 % közt mozgott, mely arány a mult század utolsó és a jelen század első éveiben — a különböző országokban feltárt források jelentékenyen növekedő produkciója folytán — 40—50 %-ra hanyatlott. Azóta arányát fokozatosan javította s azt — dacára az újonnan feltárt mexikói és perzsiái dústartalmú kutak erőteljesen fellendülő termelésének — a mult évben 73 %-ra emelte.

Az amerikai produkció fokozására ösztönzőleg hatott a mexikói termelés visszaesése, mely 1922. évi 182 millió barrellel szemben 1923-ban csak 149 millió barrelt tüntet fel (— 18 %). Mivel 1922 óta új forrásokat nem tártak fel, másrészt a kiaknázás alatt álló kutak is a vízbetörés lehetőségével küzdenek, a mexikói produkció csökkenése már ettől az évtől kezdve öltött aggasztó méreteket.

¹⁾ L. Economist 1923. 4199, United States Geological Survey: Petroleum in 1922.

A világ petróleumtermelése 1857-től 1923-ig. — Production mondiale de pétrole de 1857 à 1923.

Év Année	Románia Roumanie	Egyes.-Áll. États-Unis	Oroszország Russie	Galicia (Len- gyelország) Pologne	Holland K.- India - Indes néerlandaises	Mexikó Mexique	Perzsia Perse	Egyéb országok Autres pays	Összesen Totaux
e z e r b a r r e l e k b e n — e n m i l l i e r s d e b a r r e l s									
1857	2	—	—	—	—	—	—	—	2
1858	4	—	—	—	—	—	—	—	4
1859	4	2	—	—	—	—	—	—	6
1860	9	500	—	—	—	—	—	—	509
1861	17	2.114	—	—	—	—	—	—	2.131
1862	23	3.057	—	—	—	—	—	12	3.092
1863	28	2.611	41	—	—	—	—	83	2.763
1864	33	2.116	65	—	—	—	—	90	2.304
1865	39	2.498	67	—	—	—	—	112	2.716
1866	42	3.598	83	—	—	—	—	166	3.899
1867	51	3.347	120	—	—	—	—	191	3.709
1868	56	3.646	88	—	—	—	—	200	3.990
1869	59	4.215	202	—	—	—	—	220	4.696
1870	84	5.261	204	—	—	—	—	250	5.799
1871	90	5.205	165	—	—	—	—	270	5.730
1872	91	6.293	185	—	—	—	—	308	6.877
1873	104	9.894	475	—	—	—	—	365	10.838
1874	103	10.927	583	150	—	—	—	170	11.933
1875	108	8.788	697	158	—	—	—	226	9.977
1876	111	9.133	1.321	164	—	—	—	322	11.051
1877	108	13.350	1.801	170	—	—	—	1.325	15.754
1878	109	15.397	2.401	176	—	—	—	334	18.417
1879	110	19.914	2.761	215	—	—	—	601	23.601
1880	115	26.286	3.001	229	—	—	—	387	30.018
1881	122	27.661	3.601	287	—	—	—	322	31.993
1882	136	30.350	4.538	330	—	—	—	350	35.704
1883	139	23.450	6.002	365	—	—	—	299	30.255
1884	211	24.218	10.805	408	—	—	—	327	35.969
1885	193	21.859	13.925	465	—	—	—	323	36.765
1886	168	28.065	18.006	306	—	—	—	698	47.243
1887	182	28.283	18.368	344	—	—	—	630	47.807
1888	219	27.612	23.049	467	—	—	—	818	52.165
1889	298	35.164	24.609	515	—	—	—	921	61.507
1890	383	45.824	28.691	659	—	—	—	1.076	76.633
1891	488	54.293	34.573	631	—	—	—	1.115	91.100
1892	593	50.515	35.775	646	—	—	—	1.210	88.739
1893	535	48.431	40.457	693	600	—	—	1.322	92.038
1894	508	49.344	36.375	949	688	—	—	1.473	89.337
1895	576	52.892	46.140	1.453	1.216	—	—	1.415	103.692
1896	543	60.960	47.221	2.444	1.427	—	—	1.604	114.199
1897	571	60.476	54.399	2.226	2.552	—	—	1.769	121.993
1898	776	55.364	61.610	2.376	2.964	—	—	1.889	124.979
1899	1.426	57.071	65.955	2.314	1.796	—	—	2.585	131.147
1900	1.629	63.621	75.780	2.347	2.253	—	—	3.507	149.137
1901	1.678	69.389	85.168	3.251	4.014	10	—	3.930	167.440
1902	2.060	88.767	80.540	4.142	2.430	40	—	3.830	181.809
1903	2.763	100.461	75.591	5.235	5.770	75	—	4.984	194.879
1904	3.599	117.081	78.537	5.947	6.508	126	—	6.150	217.948
1905	4.421	134.717	54.960	5.766	7.850	251	—	7.126	215.091
1906	6.378	126.494	58.897	5.468	8.181	502	—	7.343	213.263
1907	8.118	166.095	61.851	8.456	9.983	1.005	—	8.449	263.957
1908	8.252	178.527	62.187	12.612	10.283	3.933	—	10.493	285.287
1909	9.327	183.171	65.970	14.933	11.042	2.714	—	11.552	298.709
1910	9.724	209.557	70.337	12.673	11.031	3.634	—	10.807	327.763
1911	11.108	220.449	66.184	10.519	12.173	12.553	—	11.375	344.361
1912	12.976	222.935	68.019	8.535	10.846	16.558	—	12.574	352.443
1913	13.555	248.446	62.834	7.818	11.172	25.696	1.857	13.967	385.345
1914	12.827	265.763	67.020	6.436	11.422	26.235	2.910	17.931	407.544
1915	12.030	281.104	68.548	5.352	11.920	32.911	3.616	16.555	432.036
1916	8.945	300.767	65.817	6.587	12.547	40.546	4.477	17.744	457.430
1917	3.721	335.316	63.072	6.228	13.180	55.293	7.147	18.794	502.751
1918	8.730	355.928	27.168	6.032	12.778	63.828	8.623	20.233	503.320
1919	6.618	378.367	31.752	6.096	15.508	87.073	10.139	20.243	555.796
1920	7.435	442.929	25.430	5.607	17.529	163.540	12.230	20.581	695.281
1921	8.368	472.183	28.968	5.167	16.958	193.398	16.673	24.213	765.928
1922	9.843	557.531	35.692	5.227	16.720	182.278	22.247	29.177	858.715
1923	10.850	735.000	38.167	5.000	15.000	149.472	25.000	32.506	1.010.995
Összesen:	194.522	7,194.582	2,006.848	184.574	269.832	1,068.671	114.919	347.752	11,380.309

A többi fontosabb nyersolajtermelő országok legújabb adatait vizsgálva szembevetendő Perzsia termelésének állandó fokozódása, mely a múltévi produkciójával Holland-Kelet-India termelését túlszárnyalva helyet cserélt vele s jelenleg a negyedik legfontosabb petróleumtermelő ország. Tekintettel arra, hogy a múlt évben csupán csak Perzsiában fedeztek fel gazdagabb tartalmú forrásokat, a perzsiái produkció a közeli években valószínűleg még fokozottabb jelentőséget fog nyerni a világtermelés szempontjából.

Az oroszországi termelésnél ugyan emelkedési tendencia észlelhető, itt azonban még nagy területre kiterjedő gazdag források várnak a szakszerű vezetés és jobb felszerelés által feltételezett gazdaságosabb kiaknázásra.

A legfontosabb petróleumtermelő országoknak a világtermelésben elfoglalt részesedési arányát 1910 évtől kezdődőleg az alábbi táblázat mutatja:

Év	Egyesült Államok	Mexikó	Oroszország	Egyéb országok
1910	63.9	1.1	21.4	13.6
1912	63.3	4.7	19.3	12.7
1914	65.3	6.4	16.4	11.9
1916	65.7	9.0	14.3	11.0
1918	70.7	12.6	5.4	15.3
1919	68.3	15.7	5.7	10.3
1920	63.8	23.5	3.7	9.0
1921	61.7	25.3	3.8	9.2
1922	65.2	21.3	3.9	9.6
1923	72.7	14.8	3.8	8.7

Az orosz és galíciai (lengyel) petróleum jelentősége a világtermelésben erősen csökkent s az amerikai kontinensnek a világpiac felett uralkodó hatalmas termelésében az Egyesült-Államok vezető szerepe egyre kizárólagosabbá válik.

Az egyéb alatt szereplő országok 1923-ra vonatkozó termelésének részletes adatai a következők:

O r s z á g	Termelés 1923-ban (1000 barrel)
Olaszország	33.2
Kanada	172.0
Japán és Formosa	2086.3
Németország	361.5
India	8235.4
Peru	6375.—
Argentina	3338.1
Trinidad	3087.—
Egyiptom	1038.2
Algeria	9.—
Venezuela	3800.—
Franciaország	448.8
Anglia	1.—
Csehszlovákia	99.8

Németország termelése, mely az 1908—12. években meghaladta az egymillió barret, a források apadása folytán erős visszaesést mutat. Peru és Venezuela adatai az előző évekhez képest lendületes fejlődésről számolnak be.

A világ nyersgyapottermelése.¹⁾

Production mondiale de coton brut.

Az 1922/23. évi gyapottermelés, mely 40,474.675 q-t tesz, az előző évi produkcióval szemben 21%-os növekedést tüntet fel. A világ gyapotprodukciónak már a háború előtti években is jóval több mint felét az Egyesült-Államok szolgáltatták, melyek termelése 1918-ig visszamenőleg a következő volt:

1918	2,606.876 q
1919	2,472.647 „
1920	2,909.760 „
1921	1,722.041 „
1922	2,113.473 „

A világtermelésre vonatkozó részletes adatokat a legutolsó két évben a következő összeállítás mutatja:

A világ gyapottermelése.

Production mondiale de coton.

Ország — Pays	1921—1922	1922—1923
	métermázsákban <i>en quintaux métriques</i>	
Egyesült-Államok — <i>Etats-Unis</i>	17,220.410	21,134.730
India — <i>Indes</i>	8,114.420	9,413.420
Kína — <i>Chine</i>	3,284.305	4,433.920
Egyiptom — <i>Égypte</i>	1,952.830	2,533.050
Brazília — <i>Brésil</i>	1,093.325	1,197.245
Mexikó — <i>Méxique</i>	318.255	385.370
Peru — <i>Pérou</i>	339.905	296.605
Chosen — <i>Chosen</i>	199.180	222.995
Oroszország — <i>Russie</i>	93.095	119.075
Uganda — <i>Ougande</i>	67.115	162.375
Egyéb országok — <i>Autres pays</i>	497.950	575.890
Összesen — <i>Total</i>	33,180.790	40,474.675

¹⁾ Commerce Reports 1924 10.

Az adatokra vonatkozólag megjegyzendő, hogy — miután csupán becslésen alapulnak, — nem egészen pontosak, azonban ennek ellenére is megfelelőeknek lehet tekinteni, mivel gondos számítások eredményei.

A világ gyapotfogyasztására vonatkozó adatokat az alábbi tábla mutatja:

A világ gyapotfogyasztása 1922 és 1923 július 31-én végződő évadban.

Consommation mondiale de coton de 1922 et 1923 dans la campagne se terminant le 31 juillet.

Ország — Pays	1922	1923
	métermázsákban en quintaux métriques	
Amerika — Amérique		
Egyesült-Államok — États-Unis	12,357.820	14,050.850
Canada — Canada	443.825	448.155
Mexikó — Mexique	216.500	294.440
Brazília — Brésil	814.040	956.930
Egyéb — Autres pays	84.435	84.435
Összesen — Total	13,916.620	15,834.810
Európa — Europe		
Nagybritánia — Grande Bretagne	6,278.500	6,224.375
Franciaország — France	2,301.395	2,346.860
Németország — Alle- magne	2,582.845	2,271.085
Oroszország — Russie	868.165	805.380
Olaszország — Italie	1,701.690	1,963.655
Cseh-Szlovákia — Tchécoslovaquie	816.205	534.755
Spanyolország — Espagne	803.215	783.730
Belgium — Belgique	495.785	539.085
Svájc — Suisse	220.830	240.315
Lengyelország — Pologne	474.135	489.290
Ausztria — Autriche	244.645	220.830
Hollandia — Pays-Bas	231.655	227.325
Svédország — Suède	168.870	190.520
Portugália — Portugal	142.890	175.365
Finnország — Finlande	73.610	71.445
Dánia — Danemark	41.135	62.785
Norvégia — Norvège	15.155	15.155
Egyéb ország — Autres pays	147.220	147.220
Összesen — Total	17,607.945	17,309.175
Ázsia — Asie		
India — Indes	4,052.880	3,790.915
Japán — Japon	4,763.000	5,135.380
Kína — Chine	2,888.110	3,336.265
Egyéb — Autres pays	114.745	114.745
Összesen — Total	11,818.735	12,377.305
Egyéb ország Autres pays		
	32.475	32.475
Mindössze — Total	43,375.775	45,553.765

Az adatok szerint a legutóbbi évben a világfogyasztás az előző évihez képest 5%-os növekedést mutat. A fogyasztással kapcsolat-

ban érdekes megfigyelni azokat a változásokat, amelyek ezirányban az utolsó 14 évben a különböző országokban mutatkoztak. A háború előtt Európa a világtermelésnek körülbelül 55%-át az Egyesült-Államok 24%-át s a többi országok 20%-át vették igénybe. A háború megkezdésével egyidejűleg az európai fogyasztás lassú hanyatlásnak indul, míg az Egyesült-Államoké és a többi országoké megfelelően növekszik. Az 1917/18-ik évben Európa és az Egyesült-Államok fogyasztási aránya egyenlő nivót ér el. A legutolsó négy évben Európa aránya átlag 40%-ot, az Egyesült-Államoké és a többi országé egyformán 30—30%-ot tett ki. A háború előtti arányokkal szembeállítva, a világfogyasztás átlag 92%-ra csökkent, az európai fogyasztás a békebelinek 60%-a, az Egyesült-Államoké 118% és a többi országoké 139%-a; a többi országok fogyasztásának a háború előttihez viszonyított nagyarányú emelkedése a kínai és japán pamutszövőipar kifejlődésében leli magyarázatát.

Európa és az Egyesült-Államok gyapotfogyasztását az utolsó 15 évben az alábbi tábla tünteti fel:

A világ gyapotfogyasztása s Európa és az Egyesült Államok részesedési aránya a fogyasztásban 1909-től 1923-ig.

Consommation mondiale de coton et participation dans la consommation de l'Europe et des États-Unis de 1909 à 1923.

Év — Année	Consommation			Európa Europe	Egyesült-Államok États-Unis	A többi ország Autres pays
	Világ mondiale	Egyesült- Államok des États-Unis	Európa de l'Europe			
	fogyasztása 1000 métermázsákban en quintaux métriques			részesedési aránya a fogyasztásban Participation dans la consommation		
1909-10	41.490	9.807	22.289	54	24	22
1910-11	43.057	9.543	23.902	56	22	22
1911-12	46.621	10.881	25.976	56	23	21
1912-13	47.749	12.070	26.322	55	25	20
1913-14	48.059	11.832	26.043	54	25	21
1914-15	44.751	11.875	22.962	51	26	23
1915-16	47.582	13.575	23.551	50	28	22
1916-17	45.699	14.404	19.580	43	32	25
1917-18	40.085	13.932	14.334	36	35	29
1918-19	36.164	12.624	12.908	36	35	29
1919-20	41.785	14.040	16.671	40	34	26
1920-21	36.599	10.619	14.581	40	29	31
1921-22	43.376	12.358	17.608	41	28	31
1922-23	46.353	14.051	17.309	38	31	31

Az Egyesült-Államok nagymértékben emelkedő gyapotfogyasztásának következtében az amerikai gyapotexportban fokozatos gyengülés állott be. Míg pl. a háború előtti években a

2.821,644.500 kg-os évi átlagtermésnek körülbelül 71%-a került kivitelre, addig a legutolsó négy esztendőben az évi 2.304,426.000 kg-os átlagtermésből annak csupán 56%-a ment külföldre.

A világ 1923 júl. 31-iki gyapotkészleteit 13,728.265 q-ra becsülik az 1922. évi júl. 31-i 20,184.295 q-val szemben. Az utolsó két év készleteit az alábbi táblázat állítja egymással szembe:

A világ gyapotkészletei 1922 és 1923 július 31-én végződő évadban.

Les stocks mondiaux de coton dans la campagne de 1922 et 1923 se terminant le 31 juillet.

Ország — Pays	1922	1923
	1000 métermázsákban en 1000 quintaux métriques	
Gyáraknál — Dans les fabriques		
Egyesült-Államok — <i>États-Unis</i>	2.646	2.358
Nagybritánia — <i>Grande-Bretagne</i>	730	520
Franciaország — <i>France</i>	457	372
Németország — <i>Allemagne</i>	407	173
Olaszország — <i>Italie</i>	375	325
Cseh-Szlovákia — <i>Tchécoslovaquie</i>	119	89
Spanyolország — <i>Espagne</i>	320	80
Belgium — <i>Belgique</i>	91	95
Svájc — <i>Suisse</i>	69	65
Egyéb — <i>Autres pays européens</i>	543	336
India — <i>Indes</i>	1.635	1.275
Japán — <i>Japon</i>	1.728	1.570
Kína — <i>Chine</i>	660	435
Egyéb — <i>Autres</i>	442	238
Összesen — Total	10.222	7.931
Egyesült-Államok közraktáraiban — Dans les magasins généraux des États-Unis	3.219	2.033
Egyesült-Államokban egyéb helyen — En d'autres endroits dans les États-Unis	271	130
Brit kikötőkben — Dans les ports anglais	1.864	1.028
A kontinens kikötőiben — Dans les ports du Continent	1.100	442
Bombayban — A Bombay	885	433
Alexandriában — En Alexandrie	706	455
Útban Nagybritánia felé — En route vers le Grande-Bretagne	262	175
Útban a kontinens felé — En route vers le Continent	457	409
Egyéb országokban és útban egyéb országok felé — Dans d'autres pays et en route vers d'autres pays	1.199	693
Mindössze — Ensemble	20.185	13.729

Az Egyesült-Államok gyapotkészletei az utóbbi évek folyamán mindinkább összezsugorodtak. Az 1923. év júl. 1-én meglévő készlet egyharmadát sem teszi a két év előttinek. A készletek kimerülése egyrészt a háború utáni

gyengébb terméseredményekkel, másrészt a növekedő fogyasztással van összefüggésben.

A világ gyapotellátásának, fogyasztásának és a gyapotkészletek megoszlásának összefoglaló adatait az alábbi táblában közöljük:

A világ gyapotellátása 1922 és 1923 július 31-én végződő évadban.

Disponibilités mondiales de coton dans les campagnes de 1922 et 1923 se terminant le 31 juillet.

Megnevezés — Désignation	1922	1923
	métermázsákban en quintaux métriques	
Készlet (az évad elején) — <i>Stocks (au commencement de la campagne)</i>	31,072.080	20,184.295
Termelés (kereskedelmi) — <i>Production (commerciale)</i>	31,790.860	38,205.755
Különbéle az Egyesült-Államokban — <i>Divers dans les États-Unis</i>	216.500	1,147.450
Összes fedezet — Quantité totale disponible	63,079.440	59,537.500
Fogyasztás — <i>Consommation</i>	43,375.775	45,553.765
Készlet az évad végén — <i>Stocks à la fin de la campagne</i>	20,184.295	13,728.265

A termelési adatok a gyártásra vagy kivitelre szánt tényleges termelést mutatják, Indiát és Kínát kivéve, ahol az adatok a magánháztartásban felhasznált mennyiségeket nem tartalmazzák.

A világ gyapjútermelése.¹⁾

Production mondiale de laine.

Az 1923. évi gyapjúprodukcióna vonatkozó részletes adatokat a mellékelt két táblázatban közöljük. Az első kimutatásban azoknak az országoknak az adatai foglaltatnak, amelyekről a gyapjútermelést illetőleg statisztikai adatok, vagy legalább is pontos becslések állnak rendelkezésre. A második táblázatban azok az országok szerepelnek, amelyek termelését csak hozzávetőlegesen lehet megállapítani s amelyek Kínát és Brit-Indiát kivéve, a nemzetközi gyapjúforgalom szempontjából sem bírnak különösebb jelentőséggel.

Az 1923. évi össztermelés 1.180 millió kg-ra tehető, így cca 29.9 millió kg-al kevesebb az 1922. évinél. A visszaesés főleg az ausztráliai termelés erős csökkenésének a folyománya, mely az előző évhez viszonyítva, körülbelül 21%-os.

Az országoknak fent említett első kategóriájára vonatkozó adatok a következők:

¹⁾ Commerce Reports 1924 10.

A világ gyapjútermelése.

Production mondiale de laine.

A)

Ország — Pays	1909—13	1922	1923
	1000 kilogrammokban en 1000 kilogrammes		
Észak-Amerika — Amérique du Nord			
Egyesült-Áll. — États-Unis	142.292	119.846	120.548
Canada — Canada	5.078	8.391	7.039
Mexikó — Mexique	3.171	359	353
Összesen — Total	150.541	128.596	127.940
Dél-Amerika — Amérique du Sud			
Argentína — Argentine	162.486	120.045	122.310
Brazília — Brésil	15.855	8.607	8.607
Chile — Chili	7.896	14.269	17.441
Peru — Pérou	4.503	6.795	4.993
Uruguay — Uruguay	71.107	37.671	43.624
Összesen — Total	261.847	187.387	196.975
Európa — Europe			
Ausztria — Autriche	6.958	566	680
Belgium — Belgique	480	374	374
Bulgária — Bulgarie	10.736	7.991	10.763
Cseh-Szlov. — Tcheco-slov.	—	1.949	1.884
Dánia — Danemark	1.589	599	883
Esztország — Esthonie	—	1.460	1.427
Finnország — Finlande	—	3.289	3.453
Franciaország — France	36.552	17.314	17.314
Németország — Allemagne	23.556	23.469	24.280
Görögország — Grèce	6.342	7.410	8.718
Magyarország — Hongrie	7.990	4.245	4.992
Grönland — Groënlande	897	897	897
Olaszország — Italie	24.915	26.591	26.590
Hollandia — Hollande	1.611	2.297	2.310
Norvégia — Norvège	3.695	1.997	2.356
Lengyelország — Pologne	3.216	1.809	1.990
Portugália — Portugal	4.530	3.496	2.718
Románia — Roumanie	5.992	18.935	23.918
Spanyolország — Espagne	23.557	39.864	39.864
Svédország — Suède	2.745	2.996	1.223
Svájc — Suisse	475	362	340
Törökország — Turquie	12.684	—	—
Nagybrit. — Grande-Bret.	60.702	46.757	46.342
Jugoszlávia — Yougoslavie	11.527	12.675	16.060
Egyéb — Autres	—	8.018	8.018
Összesen — Total	250.749	235.360	247.394
Afrika — Afrique			
Algír — Alger	15.955	15.925	16.308
Britt Dél-Afrika — Afrique du Sud Anglaise	75.147	83.805	83.805
Marokkó — Maroc	6.727	8.686	8.834
Tunisz — Tunis	1.692	3.065	3.065
Összesen — Total	99.521	111.481	112.012
Ausztrália — Australie			
Ausztrália és Tasmánia — Australie et Tasmanie	319.431	280.553	221.970
Új-Zeland — Nouv.-Zélande	89.909	79.275	81.540
Összesen — Total	409.340	359.828	303.510
Mindössze — Ensemble	1.171.998	1.022.652	987.831

B)¹⁾

Ország — Pays	1909—13	1922	1923
	1000 kilogrammokban en 1000 kilogrammes		
Közép-Amerika és Nyugat-India — Amérique centrale et Indes Occidentales			
Összesen — Total	453	340	340
Dél-Amerika — Amérique du Sud			
Falkland-szigetek — Iles Malouines	1.959	1.450	1.450
Egyéb — Autres pays	2.265	2.265	2.265
Összesen — Total	4.224	3.715	3.715
Európa — Europe			
Oroszország — Russie	144.960	67.950	67.950
Ázsia — Asie			
Britt-India — Indes Anglaises	27.180	27.180	29.445
Kína — Chine	22.650	27.778	27.778
Perzsia — Perse	5.502	5.502	8.154
Ázsiai Oroszország — Russie d'Asie	27.180	20.385	20.385
Ázsiai Törökország — Turquie d'Asie	40.770	27.180	27.180
Egyéb — Autres pays	453	453	453
Összesen — Total	123.735	108.478	113.395
Fel nem sorolt többi országok — Autres pays non énumérés	5.889	6.795	6.795
Mindössze — Ensemble	279.261	187.278	192.195

¹⁾ Hozzávetőleges adatok — Données approximatives.

A B) jelű táblában felsorolt országok közül külön ki kell emelni Kínát és Britt-Indiát, melyek évenként tekintélyes mennyiségű, főleg szőnyeggyapjút exportálnak.

A gyapjútermelés csökkenése jórészt a juhállomány apadásának a következménye.

A legfontosabb juhtenyésztő országoknak háború előtti és utáni juhállománya ugyanis a következő volt:

O r s z á g Pays	J u h o k s z á m a Nombre des brebis	
	háború előtt avant la guerre	1922-ben en 1922
Nagybritánia — Grande Bretagne	28,967.495	23,761.021
Ausztrália — Australie	85,057.402	80,000.000
Új-Zeeland — Nouvelle Zélande	24,191.810	22,222.259
Dél-Afrika — Afrique du Sud	30,656.659	26,288.960
Argentína — Argentine	80,401,486	40,000.000
Egyesült-Államok — États-Unis	52,362.000	36,048.000
Uruguay — Uruguay	26,286.296	12,000.000

Feltűnő a juhállomány megfogyatkozása Argentínában, ahol a háború előtti 80 millió darabról éppen felére csökkent. Ennek oka abban keresendő, hogy a népesség szaporodásával és a folyton javuló vasúti és közlekedési viszonyokkal karöltve mind nagyobb területeket vonnak megművelés alá, azonkívül a gyapjú árában néhány évvel ezelőtt mutatkozó hatalmas esés is a juhtenyésztés visszafejlődését siettette. Az ausztráliai gyapjú-produkció gyengébb voltát a nyírások hozamának csökkenése idézte elő, ami a juhoknak takarmányhiány folytán mutatkozó rosszabb kondíciójára vezethető vissza.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Külkereskedelmi forgalmunk az 1924. év január—július hónapjaiban.

Commerce extérieur de la Hongrie pendant les mois de janvier à juillet 1924.

Résumé. Le phénomène le plus saillant du mouvement du commerce extérieur de l'année 1924 observé jusqu'ici est l'accentuation ininterrompue de l'exportation ayant pris cours pendant la seconde moitié de l'an 1923. En effet, la valeur moyenne mensuelle de l'exportation s'éleva des 13.7 millions de couronnes-or de l'année 1920 à 40.2 millions de couronnes-or.

Cependant le bilan du commerce extérieur des sept mois connus jusqu'ici de l'année 1924 est encore toujours passif, comme en 1923, car l'importation s'est également accrue. Ce qui nous frappe particulièrement, c'est l'augmentation subite des importations de juillet de 48.5 millions de couronnes-or à 59.6 millions de couronnes-or. Malgré cela l'excédent de l'importation ne faisait dans l'année courante que 76.2 millions de couronnes-or contre les 98.4 millions de couronnes-or de l'année précédente. Toutefois il ne s'ensuit pas de cette passivité du bilan qu'il ait dû s'empirer davantage, d'une part, parce que l'importation accrue des textiles diminuera selon toute probabilité au mois de septembre après le complètement des stocks, d'autre part, aussi parce que dans les derniers mois de l'année, l'exportation des produits agricoles prendra également un essor.

Dans la valeur de l'importation, ce sont de nouveau les tissus de coton qui occupent le premier rang. Par suite de l'augmentation de l'importation de juillet la quantité des tissus de laine entrée a surpassé près d'une fois et demi les expéditions de l'année passée. Les bois bruts et ouvrés sont arrivés ainsi que d'habitude

de la Roumanie et de la Tchécoslovaquie. Les deux tiers des besoins en houille furent couverts par les charbonnages de la Pologne, les expéditions anglaises ont cessé, par contre les importations tchèques ont repris de force. Pour l'importation des machines, à l'exception des machines agricoles, toutes les sortes de machines ont éprouvé une augmentation assez considérable et il convient de faire ressortir à cette sujet que les installations des fabriques textiles se poursuivent encore toujours. La hausse en sauts rapides des importations de jute, de laine et de fils accuse également le développement de l'industrie textile. L'importation des cuirs préparés s'est quelque peu accrue, tandis que la quantité des importations de papier et de métaux bruts est restée au niveau de l'année précédente. Parmi les marchandises de moindre importance il convient de mentionner encore l'accroissement des importations d'automobiles pour personnes, de peaux brutes et de tabacs, ainsi que celle d'ouvrages mi-fabriqués en fer et d'articles en tissus à maille.

Les 30% de la valeur de l'exportation reviennent aux farines et aux céréales. De farine de froment et de seigle la Hongrie a exporté 1.3 millions de quintaux. La farine de froment fut achetée en premier lieu par la Tchécoslovaquie et l'Autriche, puis des quantités moins importantes ont réussi d'être placées en Pologne et en Allemagne. Le marché principal du seigle était l'Autriche. Les importations de froment et de seigle ont amélioré le bilan

de 34 millions de couronnes-or. A l'époque correspondante de l'année précédente la Hongrie n'avait guère d'exportation de céréales. L'exportation de froment s'est accru en particulier au mois de juillet et a presque atteint les 3000 wagons. L'exportation d'animaux de trait et de boucherie ne présente un déplacement que relativement aux pays de destination. Les chevaux de trait ont trouvé des acheteurs dans un nombre sans cesse croissant de pays, en particulier en Italie et en Pologne. La diminution de la consommation indigène a eu pour résultat que l'exportation de sucre se maintenait encore au mois de juillet dans des proportions assez considérables. Dans l'exportation de machines, les machines agricoles ont eu un rôle important, les exportations en Russie ont pris cours et l'exportation se dirigeant vers les Balkans a pris également un essor. L'industrie électrique commence à gagner du terrain également sur les marchés occidentaux. La forte exportation de volaille et de ses produits a eu des résultats satisfaisants et laisse conclure au développement de l'élevage de la volaille. Pour les autres articles d'exportation en général on peut remarquer également une augmentation. Toutefois le vin, ayant appartenu en 1920 et 1921 encore au nombre des articles d'exportation de premier rang, aper du son importance actuellement au point de vue du bilan du commerce extérieur.

En résumant les résultats des sept premiers mois du mouvement du commerce extérieur on peut établir que simultanément avec l'accroissement des exportations d'articles textiles l'importation servant des buts d'investitions qui agrandissent la force productive du pays se développe également et l'essor que prend l'exportation fait conclure à l'accroissement continu des excédents de production du pays.

Az 1924. év eddigi külkereskedelmi forgalmának legkiemelkedőbb jelensége az 1923. év második felében megindult kivitel további fokozódása. A kivitelnek ez az állandó fejlődése kétségtelen bizonyítéka az ország gazdasági megerősödésének. A kivitel havi átlagos értéke ugyanis az 1920. évi 13·7 millió aranykoronáról 40·2 millió aranykoronára szökött fel.

Az 1924. év eddig ismert hét hónapjának külkereskedelmi mérlege azonban mint 1923-ban, most is passzív, mert a kivitel megerősödésével egyidejűleg a behozatal is megnövekedett. Különösen feltűnő a júliusi behozatal hirtelen emelkedése, mely a június havi 48·5 millió aranykoronával szemben, a fokozott textilbehozatal folytán, 59·6 millió koronát tett. A behozatal többlete azonban a folyó évben

csak 76·2 millió aranykorona volt, az előző év ugyanezen hónapjaira eső 98·4 millió aranykoronával szemben. A mérlegnek e passzivitásából s a júliusi, aránylag kedvezőtlenebb eredményből azonban nem következik a mérleg további romlása. Egyrészt, mert a felduzzadt textilimport a készletek kiegészítése után szeptember hó folyamán már előreláthatólag csökkenni fog, másrészt, mert az agrártermékek exportja is erősebb lendületet fog venni. Gabonafélékből ugyan kisebb exportra számíthatunk mint tavaly, de a kedvező takarmány-, tengeri- és burgonyatermés mindenesetre előnyösen fogja befolyásolni a külkereskedelmi mérleget.

Az év első hét hónapjának legfontosabb árúi a következők voltak: (l. a 310. old. tábl.)

A behozatal értékében ismét a pamutszövetek foglalják el az első helyet. Ez visszatérő jelensége a megmaradt Magyarország külkereskedelmi forgalmának s az összeomlás óta csak 1923-ban az életbeléptetett behozatali korlátozások folytán előzte meg a pamutszöveteket az importált nyers és megmunkált fa értéke. A pamutszövetek importjánál két mozzanat érdemel említést. Az egyik az, hogy míg az 1923. év hasonló időszakában a nyerszövet a behozott pamutszövet mennyiségének csak egyharmadát tette, addig az idén a behozott szövetek 60%-a nyersszövet volt. A másik feltűnő körülmény az, hogy Ausztria részesedése az importban majdnem 50%-kal visszaesett. Háromhavi behozatali kontingens egyszerre történő szétosztása és a kontingensek terhére érkezett előleges szállítások folytán júliusban nemcsak a pamutszövet, hanem a gyapjuszövet behozatala is felszökött. A behozott gyapjuszövet mennyisége közel másfélszeresét érte el a múlt évi szállítmányoknak.

A nyers és megmunkált fát, úgy mint eddig, ezúttal is Romániából és Csehországból vásároltuk, jelentéktelen mennyiség érkezett Jugoszláviából is. Kőszén-szükségletünk kétharmadrészét a lengyel bányák útján fedeztük, elmaradtak az angol szállítmányok, de megélénkült a cseh import. Gépbehozatalunk egy negyedrészt tette a Jugoszláviából javítás végett érkezett gőzmozdonyok mennyisége. A mezőgazdasági gépeket kivéve minden gépfajtánál elég jelentős emelkedés észlelhető; különösen ki kell emelni, hogy textilgyáraink berendezkedése még egyre tart. A textilipar fejlődésére mutat a juta, gyapjú és a fonal-behozatal ugrásszerű emelkedése. A nyerspamut-behozatal a múlt évhez képest némileg megnövekedett, bár júliusban a behozatal jelentéktelen mennyiségre zsugorodott. A papiros

Külkereskedelmi forgalom 1924. I—VII. — *Commerce extérieur de la Hongrie en 1924 I—VII.*

Az áruk megnevezése <i>Désignation des marchandises</i>	Mennyiség métermázsákban <i>Quantité en quintaux métriques</i>		Érték ezer aranykoronában az 1924. január—júl. hónapjaiban <i>Valeur en mille couronnes-or dans les mois de janvier à juillet 1924</i>	Az összérték %-ában <i>Pourcentage de la valeur totale</i>
	az 1923. év	az 1924. év		
	január—július hónapjaiban <i>dans les mois de janv. à juillet</i>			
A) Behozatal — Importation				
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	47.971	51.381	42.082·6	11·76
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	10,979.254	12,914.545	39.535·6	11·05
Szén — <i>Charbon</i>	5,979.157	6,191.739	27.642·8	7·73
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	13.006	18.266	26.375·6	7·37
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	74.185	121.002	19.045·0	5·32
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	26.821	37.066	18.850·5	5·27
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	9.657	11.825	12.745·2	3·56
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles de papier</i>	216.316	222.501	10.295·5	2·88
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	3.121	8.928	8.883·2	2·48
Nyersfémek — <i>Métaux bruts</i>	54.806	57.022	7.838·2	2·19
B) Kivitel — Exportation				
Búzaliszt, rozsliszt, búzadara — <i>Farines de froment et de seigle, semoule</i>	634.658	1,290.712	43.772·6	15·55
Vágó- és igásállatok ¹⁾ — <i>Animaux de trait et de boucherie</i>	78.114	81.190	32.010·9	11·37
Fogyasztási cukor — <i>Sucre à consommation</i>	122.838	404.696	21.386·8	7·60
Búza — <i>Froment</i>	4.113	860.552	19.733·8	7·01
Rozs — <i>Seigle</i>	1.569	750.930	14.834·4	5·27
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	66.926	92.958	10.920·0	3·88
Friss és elkészített hús (kolbász) <i>Viande fraîche et préparée</i>	54.811	51.650	10.279·4	3·65
Villamos gépek és készülékek — <i>Machines et appareils électriques</i>	16.932	21.687	9.162·7	3·26
Toll — <i>Plumes</i>	10.651	10.551	6.326·0	2·25
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	6.075	22.574	6.136·8	2·18

¹⁾ Mennyiség darabokban. — *Quantité par têtes.*

és nyersfémek mennyisége az előző évi színvonalon maradt, a kikészített bőr importja némileg megnövekedett. A forgalom értékében kisebb jelentőségű áruk közül a behozott személyszállító autók számának növekedése tűnik fel. Háromszorosra szökkent fel a nyersbőrök importja, emelkedtek a konyhaszállítmányok s a dohányjövédék is nagyobb mennyiségű dohányt szerzett be Bulgáriából és a trieszti közvetítő kereskedelem útján. A behozatal jelentékenyebb csökkenését csak vasfélgyártmányoknál és kötöttárúknál tapasztaljuk.

A kivitel értékének 30 százaléka a lisztre és a szemesterményekre jutott. Búza- és rozslisztból 1·3 millió métermázsát szállítottunk külföldre, a legerősebb forgalom március, április és május hónapokban volt. A búzalisztet elsősorban Csehország és Ausztria vásárolta, kisebb mennyiségeket sikerült Lengyelországban és Németországban is elhelyezni. A rozsliszt legfontosabb piaca Ausztria volt. A 7509 vagon

rozs és a 8606 vagon búza kivitele több mint 34 millió aranykoronával javította a mérleget, mert az előző év megfelelő időszakában gabonakivitelünk alig volt. A búzakivitel különösen júliusban emelkedett, s majdnem elérte a 3000 vagon. A búzát Ausztria, Csehszlovákia, Németország és Svájc, a rozst Ausztria és Csehszlovákia vásárolta.

A vágó- és igásállatok kivitele csak a rendeltetési országokon belül mutat eltolódást. A vágómarhánál elmaradtak a jugoszláv és olasz szállítmányok, a hizott sertés hétharmadrészt Ausztriába, egyharmadrészt Csehszlovákiába adtuk el, míg a múlt évben Csehszlovákia volt a főfelvevő piac. Az igáslovak mind több országban találtak vevőre, ez évben az olasz- és lengyelexportemelkedett erősebben.

A belföldi fogyasztás csökkenése tette lehetővé, hogy a cukorkivitel még júliusban is jelentékeny volt, mert a kivitelre szánt készletek a félelvi exporttal majdnem teljesen

kimerültek. A gépek kivételében, a javításba visszaküldött gőzmozdonyok mellett, a mezőgazdasági gépeknek jutott nagyobb szerep. Mezőgazdasági gépíparunk, bár kisebb mértékben ismét megkezdte szállításait Oroszországba. A Balkánra irányuló export is fellendült s a Jugoszláviával kötött egyezmény előreláthatólag még inkább fokozni fogja exportunkat. Exportra dolgozó villamossági iparunk is mind több és több árút helyez el túlnyomórészen a nyugati és tengerentúli piacokon. Baromfitenyésztésünk fejlődését mutatja az a nagy export, melyet a belföldi szükséglet teljes fedezése után baromfiból és baromfitermékekből elértünk. A friss és elkészített húsok csoportjában a forgalom annyiban változott, hogy megindult a friss borjúhús exportja és erősen visszaesett a

kolbászfélék és füstölt húsok kivitele. A többi kiviteli cikkeknel általában emelkedés észlelhető. Az idénycikkek közül a kedvezőtlenebb gyümölcsstermés folytán csökkent a friss gyümölcskivitel, a főzelékexport ellenben megnövekedett. A bor, mely 1920-ban és 1921-ben még legelsődrendű exportcikkeink közé tartozott, külkereskedelmi mérlegünk szempontjából ma már nem bír jelentőséggel.

Külkereskedelmi forgalmunk első héthavi eredményeit összegezve megállapítható, hogy a fogyasztási célokat szolgáló nagyobb mértékű textilbehozatal mellett az ország termelőerejét fejlesztő beruházási célokat szolgáló import is fejlődik s a kivitel fellendülése azt mutatja, hogy az ország termelési feleslegei is állandóan növekszenek.

A magyarországi légiközlekedés az 1924. év első felében.

Communication aérienne en Hongrie au cours de la première moitié de l'année 1924.

Résumé. — Le service du trafic aérien en Hongrie s'est déroulé sur les lignes Budapest—Vienne et Budapest—Belgrade. Le personnel du service des deux exploitations hongroises (S. A. de Trafic Aérien Hongrois et S. A. d'Aéroexpress) se composait de 9 pilotes qui faisaient le service avec 11 appareils. Sur les lignes hongroises de la Compagnie étrangère (S. A. de Trafic Aérien Franco-Roumain) les avions assurant le service pendant le même temps étaient au nombre de 28, et furent conduits par 14 pilotes. Au cours d'une demi-année on a relevé sur les deux lignes 483 trafics aériens communiquant selon un indicateur. Le nombre des voyageurs était de 519, surpassant avec 195 le nombre des voyageurs des six mois précédents. L'envoi des marchandises se chiffrait à 48.670 kg, contre les 9297 kg du semestre précédent, dont 0·7% revenaient aux correspondances, 81·5% aux journaux 8% aux colis postaux et 17·8% aux bagages. Les tableaux annexés donnent des chiffres détaillés sur le mouvement des aéroports hongroises ainsi que sur le transport aérien des marchandises.

Az 1924. év első felében — az előző évihez hasonlóan — Magyarországon három vállalat bonyolította le a légiforgalmat: a Magyar Légiforgalmi r.-t., az Aeroexpress r.-t. és a Francia-Román légiforgalmi r.-t. E három társaság közül csak az első tisztára magyar vállalkozás; az Aeroexpress ugyanis csak részben tekinthető magyar vállalatnak, amennyiben forgalmát egy osztrák társaság látta el magyar gépek és magyar személyzet segít-

ségével, a Francia-Román légiforgalmi r.-t. pedig teljesen külföldi érdekeltségé volt.

Az összes légiforgalmi járatok a budapest-bécsi és budapest-belgrádi útvonalon közlekedtek s az előző évben tervbe vett további vonalak közül ez év júniusáig még újat nem kapcsoltak be a forgalomba. A két magyar vállalat forgalmi személyzete kilenc pilotából állott, kik 11 géppel látták el szolgálatukat; az idegen társaság magyarországi vonalain ugyanezen idő alatt 28 gép fordult meg, melyeknek vezetése 14 pilótára volt bízva.

A légijáratok — kéthónapi téli szünet után — 1924 február havában indultak meg, újra egyelőre csak a budapest-bécsi vonalon, majd márciusban a budapest-belgrádi útvonalon is. A félesztendő alatt a két vonalon 483 menetrendszerű járat közlekedett, vagyis 65-tel több, mint az előző évnek ugyanebben a szakában; viszont az utas nélküli menetek száma 217-ről 208-ra csökkent. A menetrendszerű járatokon az előző félévinél 195-tel több, összesen 519 utas fordult meg, kik 21 állam kötelékébe tartoztak s közöttük a magyarok 31·6, az osztrákok 16·0, a németek 14·7, a franciák 10·2, a szerbek 4·0%-kal voltak képviselve, míg 23·5% egyéb államok polgáraiból került ki. Az utasok 9·4%-a tartozott a női nemhez.

A vállalatok a személyszállítással kapcsolatban postai és egyéb küldeményeket is továbbítottak s az előző félévi 9.297 kg-hoz képest összesen 48.670 kg árú került gépeiken elszállításra, melyek között 0·7% levelet, 81·5% újságot és csomagot, valamint 17·8%-nyi poggyászt találunk. A légiforgalom esz-

Magyarország légiforgalma az 1923. és 1924. év I. felében.

Trafic aérien en Hongrie au cours de la première moitié de l'année 1924.

Év és hónap Année et mois	Nombre des avions				Nombre des voyageurs			A szállított			Az elvámolt áruk Marchandises dédouanées	Az előfordult Cas survenus de		
	Az érkezett arrivés	Az indult partis	Az utas nélkül		Az érkezett arrivés	Az indult partis	Az összes total	csomagok és újságok colis et journaux	poggyász bagages	levél lettres		súly kg-ban poids en kg	kényszervisszatérés retour forcé	kenyszerleszállás descente forcée
			érkezett arrivés	indult partis							transportés			
	sans voyageurs				utások száma			súly kg-ban — poids en kg			száma nombre			
Február { 1923.	4	3	3	3	1	—	1	1·25	130·00	1·68	1·25	—	—	—
Février { 1924.	1	2	1	2	—	—	—	—	30·00	—	5·98	—	—	—
Március { 1923.	23	24	14	16	15	13	28	467·18	473·30	24·78	239·50	2	—	—
Mars { 1924.	24	27	17	20	15	14	29	3757·59	896·50	0·64	108·42	1	—	—
Április { 1923.	57	61	35	30	30	47	77	945·60	862·50	134·64	197·12	2	1	—
Avril { 1924.	32	31	11	11	19	16	35	4806·00	1201·00	1·48	619·10	—	1	—
Május { 1923.	63	65	29	32	50	50	100	1392·31	548·30	354·07	520·24	—	—	—
Mai { 1924.	91	88	45	41	75	96	171	23592·00	2803·00	110·39	2495·90	2	2	1
Június { 1923.	61	57	26	29	64	54	118	1697·60	1904·15	359·72	274·84	1	—	—
Juin { 1924.	94	93	31	29	139	145	284	7522·00	3740·00	209·35	4743·65	6	1	—
Mindössze { 1923.	208	210	107	110	160	164	324	4503·94	3918·25	874·89	1232·95	5	1	—
Ensemble { 1924.	242	241	105	103	248	271	519	39677·59	8670·50	321·86	7973·05	9	4	1

közéit a legkülönbözőbb áruk továbbításánál felhasználták; a szállításra került áruk között prémbőr, női ruha, selyem, félselyem- és csipkeárú, továbbá nyomtatvány és papíráru, valamint kalap, lencsövet, gyapjúárú, hírlap, gép- és autóalkatrész, kénsav és gombacsira fordult gyakrabban elő. Az átmenő áruk súlya 6.569 kg volt, tehát az összes szállított áruk 86·5%-ának Magyarország volt a rendeltetési helye. A vám eljárás alá tartozó áruk súlya 7.973 kg-ot tett ki.

A fő forgalmi útvonal ebben az időszakban is a budapest-bécsi volt, melyen mind a három vállalat gépei közlekedtek; a budapest-belgrádi vonalon viszont csak a Francia-román légiforgalmi r.-t. látta el a szolgálatot. Adataink szerint a budapest-bécsi útvonalra esett a lebonyolított menetek 65·2%-a s ezen a vonalon fordult meg az utasok 76·7%-a. A forgalom e két vonal között a következőképpen oszlott meg:

Vonal — Ligne	A menetek Passages	Az utasok Voyageurs
	száma — nombre	
Budapest-Bécs — Budapest-Vienne .	315	398
Budapest-Belgrád — Budapest-Belgrade .	168	121
Összesen — Total :	483	519

Az egész utasforgalomnak 51·4%-a, az áruforgalomnak 44·6%-a esett a két magyar vállalatra; gépeiket utankint átlag két személy használta s 147 kg áru került rajtuk továbbításra. A Francia-román légiforgalmi társaság egyes járatait átlag 1·4 utas vette igénybe s az árukból átlag 81 kg jutott az egyes menetekre. Az ismert menetrend szerű járatokon kívül az egyes társaságok gépeikkel rövidebb repüléseket (sétarepülések, próbarepülések stb.) is végeztek; ezeknek a felszállásoknak a száma a félév alatt 358-ra rúgott 703 utassal. A menetek teljesítői között szerepel az Aerotérképészeti intézet is, melynek gépei térképfelvétel céljából 17 esetben szálltak fel. Az egyes hónapok forgalma a következőképpen alakult:

A repülőtéri felszállások (sétarepülések, próbarepülések stb.) forgalma az 1924. év első felében.

Nombres des vols des stations aéronautiques (promenades en avions, vols d'expérimentation) au cours de la première moitié de l'année 1924.

Hónap — Mois	A felszállások Vols	Az utasok Voyageurs
	száma — nombre	
Február — Février .	8	—
Március — Mars . . .	7	12
Április — Avril . . .	14	51
Május — Mai	97	342
Június — Juin	232	298
Összesen — Total :	358	703

A magyar repülőterek forgalma az 1924. év első felében.

Mouvement des stations aéronautiques hongroises au cours de la première moitié 1924.

A repülőtér megnevezése <i>Désignation des aérodromes</i>	A menetrendszerű járatok <i>Voyages réguliers</i>		A repülőtéri felszállások <i>Vols aux stations aéronautiques</i>		Az egyéb alkalmi utak <i>Autres voyages de circonstance</i>		Az összes érkezeti és indult repülőgépek <i>Avions arrivés et partis en total</i>	
	száma <i>nombre</i>	utasainak száma <i>nombre des voyageurs</i>	száma <i>nombre</i>	utasainak száma <i>nombre des voyageurs</i>	száma <i>nombre</i>	utasainak száma <i>nombre des voyageurs</i>	száma <i>nombre</i>	utasainak száma <i>nombre des voyageurs</i>
Budapest-Mátyásföld — <i>Station aéronautique de Budapest-Mátyásföld</i>	442	403	140	409	13	17	595	829
Budapest dunai repülőállomás — <i>Station aéronautique du Danube. Budapest</i>	41	116	49	126	1	5	91	247
Szeged	—	—	159	158	—	—	159	158
Székesfehérvár	—	—	10	10	—	—	10	10
Mind. — <i>Ensemble</i> :	483	519	358	703	14	22	855	1244

A vállalatok egyes alkalmi menetek céljaira a közönségnek egész éven át rendelkezésre állottak. Az év első felében ilyen

utakra 14 esetben vették a társaságok gépeit igénybe s rajtuk 22 személy került elszállításra. Ezek között a menetek között szerepel egy angol társaság is egy utassal, melynek gépe egy alkalommal belgrád-bécsi útján a budapest-mátyásföldi repülőteret is érintette. Az alkalmi utaknál megemlítésreméltó egyik hazai vállalatnak Budapest-Szófia közötti útja; a többi ilyen menet az ország belterületére esik.

A magyarországi légiforgalom céljaira jelenleg négy repülőtér, illetőleg állomás szolgál. Budapesten a szárazföldi repülőgépek a mátyásföldi repülőteret vehetik igénybe; a vízi repülőgépek pedig a dunai repülőállomásról indulnak, illetőleg oda futnak be. A két fővárosi állomáson kívül még Szegednek és Székesfehérvárnak van repülőtere. Az egyes repülőterek forgalmát a túloldali táblázat mutatja.

A menetrendszerű járatok teljes egészükben csak a budapesti repülőállomásokat érintették; a két vidéki repülőtér forgalma kizárólag a rövidebb utakra történt sétarepülésekből és próbarepülésekből állott. A repülőtéri felszállások között 11 térképezés céljából eszközölt felszállás a budapest-mátyásföldi s hat a székesfehérvári repülőtérre esett.

Végül még érdemes a megemlítésre, hogy a magyarországi légiforgalomba az ismertett télesztendő alatt egyetlen olyan baleset sem történt, mely utas vagy pilóta sebesülésével járt volna.

Várszeghy János dr.

A magyarországi vasutak 1923. évi teherforgalma.

Mouvement des marchandises des chemins de fer de la Hongrie en 1923.

Résumé. D'après les résultats préliminaires on a transporté par voie ferrée en 1923, 30,378.473 tonnes de marchandises, ce qui accuse par rapport au trafic de l'année passée un accroissement de 6,011.659 tonnes. Les 85·2% des marchandises ont été expédiés par les chemins de fer de l'État et par chemins de fer à intérêt local, se trouvant sous leur direction le reste s'est réparti entre les chemins de fer exploités par des Compagnies privées. Le montant des recettes provenant des expéditions de marchandises se chiffrait à 214.874 millions de couronnes. Les recettes totales des exploitations de chemin de fer s'élevaient de 19.326 millions de couronnes à 335.048 millions de couronnes. Le transport des marchandises a fourni en 1922 les 62·8% et en 1923 les 64·1% des recettes.

Távolsági forgalmat lebonyolító közlekedési vállalatok teherforgalmára vonatkozólag az 1923. évi ideiglenes adatok állanak rendelkezésünkre. Az előzetes eredmények szerint a vasutakon 1923-ban 30,378.473 tonna súlyú teherárút továbbítottak, mely az előző évi forgalommal szemben 6,011.659 tonna növekedést jelent. Az árúk 85·2%-a a magyar királyi államvasutakon s a kezelése alatt álló helyi érdekű vasutakon került elszállításra, a többi pedig a magánvasutak között oszlott meg.

A befutott tonnakilométerek száma 1922-ben 2.050,749.798, a rákövetkező évben pedig 2.528.619.300 volt. A teherárúk szállítása után elért bevétel összege kereken 214.874 millió koronára rúgott. A vasútállatok összes bevétele 19.326 millió koronáról 335.048 millió koronára emelkedett. Az 1922. évben a bevételek 62·8%-a, 1923-ban pedig 64·1%-a eredt a teherszállításból.

Az egyes hónapok teherforgalmát s az elért bevételeket az alábbi táblázat mutatja:

A vasutak teherforgalma havonta.

Mouvement des marchandises par mois.

H ó n a p Mois	A szállított teherárúk Marchandises transportées		Az összes Recettes totales	
	menyisége tonnában quantité en tonnes	után elért — re- cettes provenant du transport		
			bevétel koronákban en couronnes	
Jan. } 1922	1,721.419	251,096.061	428,128.497	
Janv. } 1923	2,006.058	2.717,781.868	4.019,965.976	
Febr. } 1922	1,573.596	222,090.757	387,291.277	
Févr. } 1923	1,810.496	2 701,103.914	3.870,998.746	
Márc. } 1922	2,007.663	461,017.816	713,786.913	
Mars } 1923	2,217.950	3.027,850.964	4 285,064.565	
Ápr. } 1922	1,637.469	555,872.664	876,442.518	
Avril } 1923	2,352.273	4.461,018.796	6.490,949.200	
Május } 1922	1,961.317	661,176.280	1 062,682.042	
Mai } 1923	2,484.700	5.317,842.753	7.691,181.290	
Június } 1922	1,880.098	665,755.008	1.079,947.952	
Juin } 1923	2,598.075	5.759,548.684	8.355,506.533	
Július } 1922	1,956.996	738,232.058	1.161,397.718	
Juillet } 1923	2,428.324	8.122,105.427	14.526,789.081	
Aug. } 1922	2,149.772	1.002,213.431	1.607,537.359	
Août } 1923	2,549.304	19 948,865.231	33.240,309.882	
Szept. } 1922	2,253.106	1.436,078.298	2.270,614.997	
Sept. } 1923	2,728.053	32.735,087.604	52.113,451.932	
Okt. } 1922	2,407.122	1.513,478.210	2.338.310.101	
Oct. } 1923	3,525.917	41.759,674.450	62.482,844.355	
Nov. } 1922	2,485.998	2.115,385.510	3.093,005.803	
Nov. } 1923	3,071.786	47 179,827.568	71.174,289.647	
Dec. } 1922	2,332.258	2.506,272.799	4.306,436.604	
Déc. } 1923	2,605.537	41.142,820.913	66.796,782.495	
Mind- össze	1922	24,366.814	12.128,668.892	19.325,581.781
En- semble	1923	30,378.473	214.873,528.172	335.048,133.702

A legkisebb forgalom a tavaszi hónapokra esik s — az ország agrárjellegeből kifolyólag — az aratási időszak után indul meg erősebben, mikor a mezőgazdasági termények kerülnek elszállításra. A bevételek fokozatos növekedése viszont a szállítási díjak emelésében leli magyarázatát, melyet az egyre növekvő üzemi kiadások tettek szükségessé.

A magyar nagykereskedelmi áruk indexszámai.

Les nombres indices des prix de gros en Hongrie.

Résumé. La statistique de l'économie hongroise souffre depuis longtemps déjà d'un manque de chiffres indices officiels pour le mouvement des prix. L'Office central de statistique r. h. réalise un de ses projets conçus depuis longtemps, en inscrivant sur son programme l'exécution de travaux nécessaires pour calculer les chiffres indices des prix. L'Office estima nécessaire d'établir avant tout les nombres indices relatifs aux prix de gros. Dans un avenir prochain, il publiera les nombres indices du coût de la vie, servant à indiquer les changements que le niveau de la vie des familles ouvrières et de la classe moyenne a subis.

Il est bien entendu que, pour établir les nombres indices des prix de gros en Hongrie, l'Office a soumis à une étude soignée toutes les méthodes importantes suivies à l'étranger. Il se garda néanmoins d'appliquer strictement n'importe laquelle de ces méthodes, fût-elle suivie des meilleurs résultats à l'étranger. Il y songea d'autant moins que les conditions spéciales du pays exigeaient un procédé tout spécial. Le point de vue principal dont on était parti fut le suivant: Toutes les marchandises importantes qui jouent un rôle dans la production, consommation et trafic hongrois devront être représentées par une ou plusieurs marchandises typiques dans le nombre indice du commerce de gros hongrois; les investigations ne devront porter que sur un nombre de marchandises relativement petit, car les calculs basés sur un nombre trop élevé de marchandises fournissent très souvent un tableau moins clair des changements subis par les prix que ceux fondés sur un nombre restreint de marchandises.

En ce qui concern les méthodes suivies il convient encore à remarquer:

1. La plupart des données ont été fournies par les membres et les experts de la Commission hongr. des valeurs de la statistique du commerce extérieur. Il a été tenu compte des prix de la Bourse en ce qui concerne le blé et le son et des prix de gros des Halles en ce qui concerne les vivres.

2. Les prix ne sont pas des prix moyens; on a préféré prendre comme base les prix

payés effectivement le dernier de chaque mois, en tenant compte de certaines qualités définies avec exactitude.

3. Tous les prix sont exprimés en parité de Budapest, en couronnes papier, y compris les droits de douane, les impôts et éventuellement la participation du Trésor.

4. Nous tenons à faire remarquer, au sujet de la méthode de calcul, que le nombre-indice déduit des nombres-indice de toutes les marchandises **n'est pas pondéré**, c'est-à-dire que le calcul des moyennes a été effectué sans l'application des coefficients correspondants à l'importance économique des différentes marchandises. Théoriquement, ce procédé constitue un manque évident. Mais, étant donné le degré d'évolution actuel de la statistique de l'économie hongroise, il est impossible de songer pour le moment à la pondération. Il est absolument inimaginable qu'on puisse établir d'une façon même approximative les coefficients correspondant à l'importance effective des différentes marchandises. L'établissement de tels coefficients ne serait possible, en effet, qu'au moyen d'une statistique de production, de consommation et de trafic intérieur suffisamment outillée qui ne sont pourtant point à la disposition de l'Office. Quant à la mise à contribution de coefficients basés sur des estimations pures et simples, l'Office n'a pas estimé utile d'y avoir recours et cela d'autant moins que le contrôle de tels coefficients serait impossible et que leur emploi influencerait éventuellement d'une façon beaucoup plus désavantageuse les nombres-indices moyens que si l'établissement de ces indices avait été effectué sans pondération. D'ailleurs, le choix des marchandises indique naturellement en lui-même une certaine pondération.

5. Les données qui figurent sur les tableaux doivent être considérées comme provisoires; la révision définitive sera effectuée par les différentes sections spéciales de la Commission hongroise des valeurs. Cependant, il n'est pas à prévoir qu'il devra être apporté une modification sensible aux données, vu que les milieux compétents eux-même ont largement contribué à fournir les chiffres nécessaires.

Le tableau suivant fait ressortir dans les détails les résultats obtenus par les calculs pour l'année 1924; il fait ressortir des données concernant les prix aussi bien que les nombres-indices comparés aux prix moyens de 1913. Le nombre-indice moyen est en hausse constante jusqu'au 31 mai; mais en juin on constate une baisse soudaine en raison surtout de la diminution assez considérable du prix du blé et des marchandises liées au mouvement du cours du dollar ou du blé. A la suite du saut brusque du prix du blé, le nombre indice du commerce de gros atteint à la fin de juillet son maximum de cette année, tandis qu'en août le décroissement des prix d'un grand nombre de marchandises accuse une baisse de 2·3%. Si on convertit les prix en couronnes or (sur la base du dollar), on voit que le nombre-indice or accuse au début de l'année des écarts correspondant à la baisse de la couronne. A partir de février le nombre-indice or accuse une tendance catégorique de diminution pour atteindre son point le plus bas le 31 mai c'est-à-dire à un moment où la valeur de la couronne tomba le plus bas sur le marché international. C'est en juin que commence, le redressement lent de la valeur de la couronne, progression qui était liée à une baisse du prix de l'or. La conséquence en fut que l'index or monta dès juillet à 1·45 et se maintint à ce niveau jusqu'à fin août.

Le dépouillement plus détaillé des données est en cours. Les résultats, en seront publiés dans les numéros prochains de la Revue.

A magyar gazdasági statisztika hosszú idő óta érzi az áralakulásra vonatkozó hivatalos indexszámok hiányát. A m. kir. központi statisztikai hivatal régi szándékát valósítva meg, munkaprogramját újabban kiegészítette az árindexek megállapítására irányuló számításokkal. Elsősorban a nagykereskedelmi árak indexszámainak kiszámítását tartotta a hivatal a legfontosabbnak s ezt a közeljövőben nyomon fogja kísérni a létfenntartási indexszámok közzététele, mely utóbbiak a munkás- és középosztálybeli családok életszínvonalának változását fogják feltüntetni.

A nagykereskedelmi árak indexszámai elsősorban a termelés és a kereskedelem számára szolgálnak értékes útmutatással. Összeállításuk jóval kényesebb és nagyobb nehézséggel jár, mint a közforgalmi árakon alapuló létfenntartási index és valószínűleg ennek tulajdonítható, hogy magánszámítások sem készültek eddig a magyar nagykereskedelmi árak alakulásáról.

A magyar nagykereskedelmi index kiszámításánál a statisztikai hivatal természetesen tanulmány tárgyává tette az összes fontosabb külföldi számítási módszereket, nem alkalmazkodott azonban szorosán egyik — bármily bevált — módszerhez sem, mert az ország speciális viszonyai önálló eljárást követelnek. A főszempont, mely az árúk besorozásánál a hivatalt vezette, az volt, hogy a magyar termelésben, fogyasztásban és forgalomban szereplő összes fontosabb árúk egy vagy több tipikus áruval képviseltessenek a magyar nagykereskedelmi indexszámban, a felvett árúk száma mindazonáltal ne legyen nagy, mert aránylag csekélyszámú, de helyesen választott árú tisztább képet nyújthat az általános árnívó változásáról, mint a túlságba vitt részletezés.

A magyar nagykereskedelmi index számítási módszerének részletesebb ismertetésére még visszatérünk; most csupán a következők leszegezését tartjuk szükségesnek:

1. Az adatokat túlnyomórésztben a keresk. statisztikai értékmegállapítóbizottság tagjai és szakértői szolgáltatják. Gabonánál és korpánál a tőzsde, egyes élelmiszereknél a csarnoki nagyforgalom árai vétettek figyelembe.

2. Az árak nem átlagárak, hanem minden hó utolsó napjára vonatkozólag a tényleg fizetett árak állapítottak meg, egy-egy szorosán körülírt minőség figyelembevételével.

3. Az összes árak budapesti paritásban, papírkoronában, elvámolva és adózva, esetleg kincstári árrészesedéssel együtt értendők.

4. A számítási módszerre vonatkozólag meg kell jegyezni, hogy az összes árúk indexszámából levont átlagos index *mérlegeletlen*, vagyis az átlagszámítás egyes árucikkek eltérő gazdasági jelentőségének megfelelő koefficiensek alkalmazása nélkül történt. Elméleti szempontból ez kétségkívül hiánynak tekinthető. A magyar gazdasági statisztika ezidőszerinti fejlettségi foka azonban egyelőre lehetetlenné teszi a mérlegelést, mert az egyes cikkek tényleges jelentőségének megfelelő arányszámoknak csak hozzávetőleges megállapítása is jelenleg teljességgel lehetetlen. Ez ugyanis csak megfelelően kiépített termelési, fogyasztási és belforgalmi statisztika segítségével lehetséges; ilyen adatokkal azonban a statisztikai hivatal nem rendelkezik. Pusztán becslésen alapuló arányszámok alkalmazását pedig a hivatal nem tartotta helyénvalónak, mert az ilyenek ellenőrzése lehetetlen és esetleg sokkal hátrányosabban befolyásolják az átlagos indexszámot, mintha annak számítása mérlegelés nélkül történt volna. Egyébként nem

szabad elfeledni, hogy a nagykereskedelmi indexszámokat még ma is legnagyobb részt mérlegeletlenül számítják világszerte — éppen az arányszámok megállapításának többnyire leküzdhetetlen nehézsége miatt — és csak újabban tért át néhány igen előrehaladott gazdasági statisztikával bíró állam a mérlegelt módszerre. S hogy gyakorlati szempontból végeredményben nincs nagy jelentősége a mérlegelt és a helyesen felépített mérlegeletlen számítási módszerrel járó eltérésnek a *nagykereskedelmi indexnél*, mutatja, hogy azok az államok, melyek a nagykereskedelmi index mérlegelésére áttértek, körülbelül ugyanazt az eredményt mutatják fel a mérlegelt indexszel, mint azelőtt — vagy azzal párhuzamosan számított — mérlegeletlen indexszel. Hangsúlyozni kell, hogy ez csak a nagykereskedelmi indexre vonatkozik, kiskereskedelmi (létfenntartási) index csak mérlegelten számítható helyesen. A nagykereskedelmi indexbe bevont cikkek helyes meghatározása különben magában véve is bizonyos mérlegelést jelent, mert az egyes fontosabb árucsoportokból bevont nagyobb számú cikkek áralakulása természetesen erősebben befolyásolja az átlagos indexet, mint a kevésbé jelentékeny árucsoportból felvett kevesebb árucikk.

5. A táblázatban közölt adatok egyelőre ideigleneseknek tekintendők, a végleges revíziót az Értékmegállapítóbizottság egyes szakosztályai fogják végezni. Az adatok esetleges módosulása azonban — tekintettel arra, hogy az adatszolgáltatás szakköröknek tevékeny részvétele mellett történt — semmi esetre sem lehet jelentékeny.

A közölt táblázat teljes részletességgel tartalmazza a végzett számításoknak az 1924. évre vonatkozó eredményeit, úgy az árakra vonatkozó adatokat, mint az 1913. évi átlagárakhoz viszonyított idexszámokat. Az átlagos indexszám május 31-ig szakadatlan emelkedést mutat, júniusban azonban visszaesés következik be, főleg a gabonának akkor mutatózó elég nagyarányú áresése, továbbá a búza árfolyamához vagy a dollár áralakulásához szorosan alkalmazkodó áruk jelentékeny áresése következtében. Július végére a gabonának ugrásszerű áremelkedése miatt eléri a nagykereskedelmi index ezévi legmagasabb pontját, míg augusztusban nagyszámú árúnál jelentkező árlemorzsolódás már 2,3%-os csökkenést okozott. Az árakat aranykoronára átszámítva (dolláralapon), az aranyindex az év elején a korona zuhanásának megfelelő kilengéseket mutat. Februártól kezdve határozottan csökkenő tendenciájú és mélypontját május 31-én éri el, mikor a korona nemzetközi értékelése is (bécs—zürichi paritásban) a legalacsonyabb volt. Júniustól kezdve következett be — mint ismeretes — a korona fokozatos javulása és ezzel kapcsolatosan az arany olcsóbodása, aminek következtében már júliusra 1,45-re emelkedett az aranyindex és ezt a nivóját augusztus végére is megtartotta. Ez körülbelül megfelel a világparitásnak. Az amerikai nagykereskedelmi index júniusban pontosan ugyanennyi volt.

Az adatok részletesebb feldolgozása folyamatban van, a további eredményeket nemzetközi összehasonlításokkal és grafikonokkal a „Szemle“ következő száma fogja közölni.

Szőnyi Gyula dr.

A magyar nagykereskedelmi árak

Nombres-indices des prix de

Árúmegnevezés	M i n ö s é g	Mennyiségi egység — Unité de quantité	Árak papírkoronákban, Budapesten Prix de gros à Budapest, en couronnes-papier								
			1913. évi átlagár — Prix moyenne de 1913	1923. december 31 — le 31 décembre 1923	1 9 2 4						
					január 31 31 janvier	február 29 29 février	március 31 31 mars	április 30 30 avril	május 31 31 mai	június 30 30 juin	július 31 31 juillet
Egy aranykorona a dollár árfolyamán át számítva		—	—	6488	8346	14039	15975	17077	19072	16600	15824
I. Élelmezési cikkek:											
A) A hazai mezőgazdaság és mező- gazdasági ipar termékei:											
1. Búza . . .	Tiszavidéki 76 kg-os	q	22-04	104500	162000	281000	303750	322500	328750	268750	417500
2. Rózsa . . .	—	"	17-83	8150	141000	230000	272500	283750	297500	234750	357500
3. Árpa . . .	Takarmányozásra . .	"	16-11	81000	154500	247500	300000	275000	305000	280000	340000
4. Zab . . .	—	"	19-04	94000	143000	235000	262500	290000	326250	300000	390000
5. Tengeri . .	—	"	15-11	77500	144000	205000	247500	247500	272500	275000	407500
6. Bab . . .	Fehér, aprószemű . .	kg	0-24	2100	3100	5500	6250	6250	6800	6400	5800
7. Burgonya .	Fehér	q	5-61	36000	75000	105000	162500	175000	190000	265000	290000
8. Búzaliszt .	0-ás	kg	0-34	2110	2980	5200	5660	5940	6070	5400	7150
9. " . . .	2-es	"	0-33	1860	2730	4950	5330	5560	5280	4700	6750
10. " . . .	6-os	"	0-30	1500	2370	4600	4890	5060	4880	4300	6350
11. Maláta . .	—	q	0-31	140000	195000	450000	500000	520000	520000	600000	650000
12. Cukor . . .	Kristálycukor, zsákb.	kg	0-81	6900	9000	15900	17600	17000	17000	17000	16500
B) A hazai állattenyésztés termékei:											
13. Szarvasmarha	I. r. tarka ökör . . .	élős. kg poids viv.	1-02	6050	7700	11750	12650	14500	17500	16250	16250
14. Borjú . . .	I. r. belföldi szopós	" "	1-14	11500	11350	15750	17000	18000	22500	19000	18000
15. Sertés . . .	I. r. urasági nehéz, fiatal	" "	1-36	11250	15250	22000	23500	26500	25250	24000	25500
16. Juh	Hízalt ürű	" "	0-64	4400	4500	11000	9850	8250	9750	11000	9000
17. Zsir	Disznózsír	kg	1-51	14500	19500	28500	31000	30000	31500	28500	32000
18. Marhahús .	I. a. helybeli, hátulja	"	1-73	15000	16500	24500	28000	29500	38500	38500	41000
19. Vaj	Szövetk. centrifugált teavaj	"	2-68	25500	23500	42000	67500	71500	74000	69500	68000
20. Tojás . . .	I. r. teatojás	1440 db 1440 pic.	97-53	1036800	1296000	1116000	1363000	1548000	1764000	2196000	2160000
C) Gyarmatárúk:											
21. Rizs	Burmah II.	kg	0-34	3200	3850	6600	7900	7390	8300	7900	8200
22. Kávé	Santos	"	2-65	22000	25000	48000	56000	50800	59000	53000	61000
23. Tea	Souchong	"	6-00	33000	42000	85000	88000	84000	95000	91000	91000
II. Bányászati termékek:											
A) F é m e k:											
24. Vas	Rúdvas	q	18-90	155130	171630	326130	367590	413950	437130	430500	399910
25. "	Finom lemez 1 ^{m/m} -es	"	29-00	268730	296730	561770	605410	681760	719940	690500	649910
26. Vörösréz .	Elektrolit	kg	1-72	7200	12450	21500	27000	26850	26250	25250	24650
27. Ólom	Huta	"	0-52	4600	5000	14000	15000	14000	14000	14000	14000
28. Ón	Banka vagy Billiton .	"	4-95	33500	65000	123600	111000	112500	112500	85000	90000
29. Horgany . .	Huta	"	0-64	5700	8500	18000	16000	15500	14000	13500	13500
B) S z é n:											
30. Szén	Hazai barnaszén . . .	q	1-16	10500	10500	25900	34700	34700	40000	50000	50000
31. "	Porosz, felsősziléziai	"	3-50	37000	44000	88000	98000	98000	108000	105000	98000
C) K ö o l a j:											
32. Petróleum	Világító	kg	0-34	1500	1850	3800	3660	4125	4880	4550	4750
33. Benzin . . .	Nehéz motorbenzin 0-765/0-775°	"	0-30	2500	2850	7000	7100	7560	7520	7300	6700

Index-számai az 1924. évben.

gros en Hongrie en 1924.

Index-számok (1913. évi átlagár = 1) Nombres-indices (Prix moyen de 1913 = 1)										Désignation des marchandises	Q u a l i t é
auguszt. 31 31 août	1923 december 31 31 décembre 1923	1	9	2	4	1	9	2	4		
		január 31 31 janvier	február 29 29 février	március 31 31 mars	április 30 30 avril	május 31 31 mai	június 30 30 juin	július 31 31 juillet	auguszt. 31 31 août		
15462	—	—	—	—	—	—	—	—	—	Une couronne-or calculée sur la base du cours du dollar	
										I. Produits alimentaires :	
										A) Produits de l'agriculture et de l'industrie agricole hongroises :	
405000	4741	7350	12750	13782	14632	14916	12193	18943	18376	1. Froment . . .	De la Région de la Tisza, poids d'usage 76 kg
326500	4571	7908	12900	15283	15914	16685	13166	20050	18312	2. Seigle . . .	—
405000	5028	9590	15363	18622	17070	18932	17381	21105	25140	3. Orge . . .	à fourrages
345000	4937	7511	12342	13787	15231	17135	15756	20483	18120	4. Avoine . . .	—
382500	5129	9531	13567	16380	16380	18034	18200	26969	25314	5. Maïs . . .	—
5800	8750	12917	22917	26043	26043	28333	26667	24167	24167	6. Fèves . . .	menues, blanches
120000	6417	13369	18717	28966	31194	33868	47237	51693	21390	7. Pommes de terre	Blanches
7000	6206	8765	15294	16647	17471	17853	15882	21029	20588	8. Farine d. from.	N° 0
6600	5636	8273	15000	16152	16848	16000	14242	20455	20000	9. " . . .	N° 2
6100	5000	7900	15333	16300	16867	16267	14333	21167	20333	10. " . . .	N° 6
650000	4516	6290	14516	16129	16774	16774	19354	20967	20967	11. Malt . . .	—
16600	8519	11111	19630	21728	20988	20988	20988	20370	20494	12. Sucre . . .	Sucre en crist. en sacs
										B) Produits de l'élevage du bétail de la Hongrie :	
18750	5931	7549	11520	12402	14216	17157	15931	15931	18382	13. Bêtes à cornes	Boeuf tacheté, 1 ^{re} qual.
19500	10088	9956	13816	14912	15789	19737	16667	15789	17105	14. Veaux . . .	Indigène 1 ^{re} qualité
26250	8272	11213	16176	17279	19485	18566	17647	18750	19301	15. Porcs . . .	Jeunes, gras 1 ^{re} qual.
11750	6875	7031	17188	15391	12891	15234	17188	14063	18359	16. Moutons . . .	Moutons gras
36500	9603	12913	18874	20530	19868	20861	18874	21192	24172	17. Graisse . . .	Saindoux
39000	8671	9538	14162	16185	17052	22254	22254	23699	22543	18. Viand. d. boeuf	Quart de derrière 1 ^{re} qualité
57000	9515	8769	15672	25187	26679	27612	25933	25373	21269	19. Beurre . . .	Beurre centrifuge
2304000	10631	13288	11443	13975	15872	18087	22516	22147	23624	20. Oeufs . . .	1 ^{re} qualité
										C) Denrées coloniales :	
8000	9412	11323	19411	23235	21735	24412	23235	24118	23529	21. Riz . . .	Burmah II.
71000	8302	9434	18113	21132	19169	22264	20000	23019	26793	22. Café . . .	Santos
98000	5500	7000	14167	14667	14000	15833	15167	15167	16333	23. Thé . . .	Souchong
										II. Produits miniers :	
										A) Métaux :	
399910	8208	9081	17256	19449	21902	23129	22778	21159	21159	24. Fer . . .	Fer en barres
649910	9267	10232	19371	20876	23509	24826	23810	22411	22411	25. " . . .	Plaques de fer 1 ^{m/m}
25000	4186	7238	12500	15698	15610	15262	14680	14331	14535	26. Cuivre . . .	Electrolythique
14000	8846	9615	26923	28846	26923	26923	26923	26923	26923	27. Plomb . . .	En saumon
95000	6768	13131	24970	22424	22727	22727	17172	18182	19192	28. Étain . . .	Banka ou Billiton
13200	8906	13281	28125	25000	24219	21875	21094	21094	22656	29. Zinc . . .	En saumon
										B) Charbon :	
42000	9052	9052	22328	29914	29914	34483	43103	43103	36207	30. Charbon . . .	Lignite indigène
98000	10570	12571	25143	28000	28000	30857	30000	28000	28000	31. Houille . . .	De Prusse, de la Haute-Silésie
										C) Huiles minérales :	
4750	4412	5441	11176	10765	12132	14353	13382	13971	13971	32. Pétrole . . .	Pour l'éclairage
6700	8333	9500	23333	23667	25200	25067	24333	22333	22333	33. Benzine . . .	Benzine lourde à mo- teur 0.765/0.775°

(folytatás)

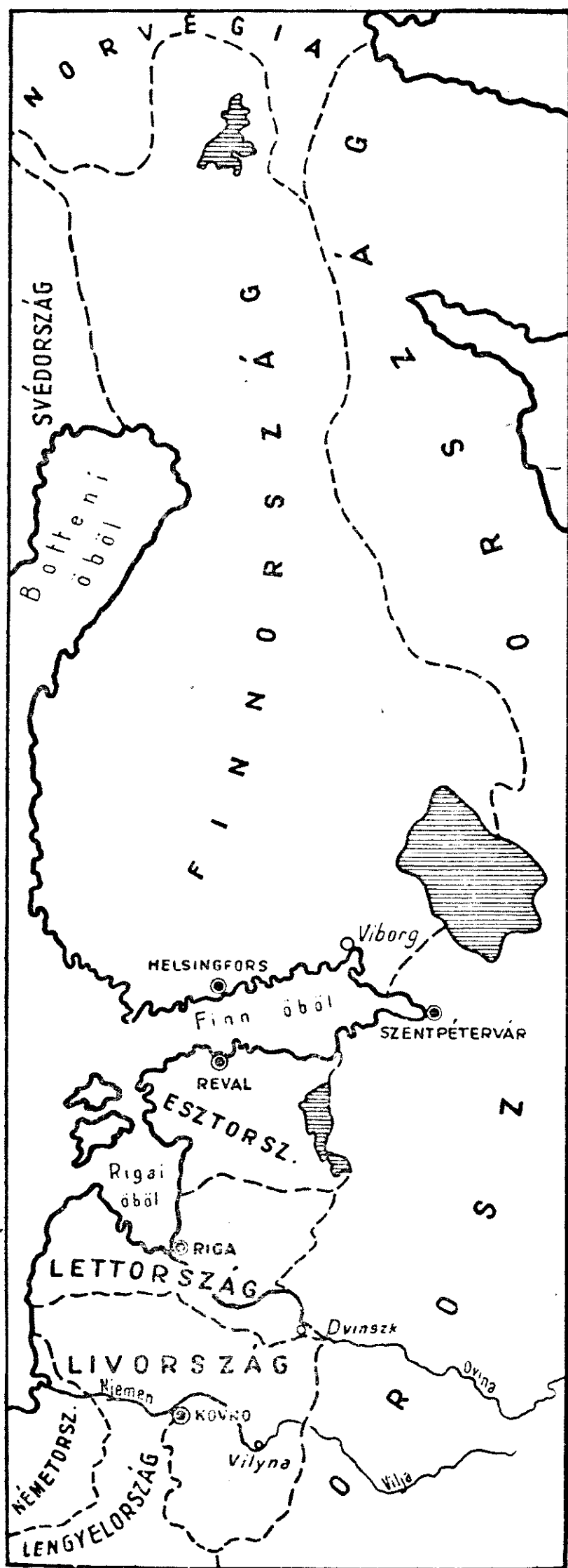
Árúmegnevezés	M i n ö s é g	Mennyiségi egység — Unité de quantité	Árak papírkoronákban, Budapesten Prix de gros à Budapest, en couronnes-papier								
			1913. évi átlagár — Prix moyenne de 1913	1923. december 31 — le 31 décembre 1923	1 9 2 4						
					január 31 31 janvier	február 29 29 février	március 31 31 mars	április 30 30 avril	május 31 31 mai	június 30 30 juin	július 31 31 juillet
III. Textiliák, bőr, papiros:											
A) Textiliák:											
34. Nyers pamut . . .	Amerikai	kg	1.45	28180	34460	52360	57990	63950	78280	68800	64820
35. Pamutfonál	20. számú la amerikai pamutból	"	2.30	36480	47450	78460	84190	89920	104440	87740	83460
36. Pamutszövet *) . . .	Közé szálu fehérített 6-8 cm ² -en 21/21 lárca- és vetőlékfonállal 30/30 sz. fonálból, 80 cm széles	m	0.60	10000	13500	24000	24000	24000	24000	24000	24000
37. Gyapjú . . .	Középfinom szövetgyapjú, szennyben nyírott . . .	kg	1.47	12000	16000	32500	45000	47500	45000	36000	38000
38. Gyapjuszövet . . .	Férfi téli tiszta gyapjuszövet, folyóméterenkint 150 gr súlyú, 136/140 cm széles	m	6.00	88000	95000	150000	160000	162000	162000	155000	155000
39. Kender . . .	Gyári tilott	kg	0.80	6100	8000	22000	24000	28000	29000	30000	26000
40. Len . . .	Nyers	"	1.20	7440	14985	27980	34120	37470	41920	38320	36820
B) Bőr:											
41. Nyers marhabőr . . .	Zöldsúlyú, vágóhídi . . .	kg	1.30	8975	9246	17520	20785	16885	19725	19620	16205
42. Nyers borjúbőr . . .	Zöldsúlyú, hosszúlábú, fejes	"	2.05	12960	13830	29015	34085	32480	31000	30000	26000
43. Talpbőr . . .	Vache croupon	"	5.85	36200	38000	65000	77000	73200	73200	73200	64300
44. Felsőbőr . . .	Box calf, fekete . . .	□ láb	1.45	12700	13330	27300	27300	27300	27300	30100	26400
C) Papiros:											
45. Újságpapiros . . .	Rotációs újságnomópapiros, napilapok részére	kg	0.25	2275	2920	5440	6160	6460	6770	6020	6040
IV. Különfélék:											
46. Téglá . . .	25 × 12 × 6 cm méretű	1000 db 1000 piec.	31.—	230000	260000	430000	500000	580000	580000	640000	640000
47. Mész . . .	Darabos, égetett . . .	q	2.2	17500	19500	32000	44000	44000	44000	52500	52500
48. Épületfa . . .	Ácsolt épületfa fenyőfából	m ³	45.—	260000	320000	650000	720000	720000	700000	650000	580000
49. Kénsav . . .	66° Bé	q	10.—	85000	95000	130000	165000	165000	175000	175000	175000
50. Szuperfoszfát . . .	—	kg %	0.50	278	4090	7540	8125	8580	8500	6983	10200
51. Tüzifa . . .	—	q	2.28	11980	19980	32470	35370	35370	37370	41790	50140
52. Korpa . . .	Búzakorpa	"	11.15	49250	89500	152500	207500	212500	232500	202500	260000
Nyers anyagok átlaga		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Gyártmányok		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Belföldi árúk		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Külföldi "		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Az összes árúk (1—52) átlaga		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Aranykoronákban (dolláralapon számítva)		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Százalékos változás az előző hónap-hoz képest		—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

*) A pamutszövetárak — dacára a nyers pamut és pamutfonál áringadozásainak és a korona értékében mutatkozó változásoknak — a hivatal több oldalról beszerzett adatai és információi szerint február óta változatlanok.

(suite)

Index-számok (1913. évi átlagár = 1) Nombres-indices (Prix moyen de 1913 = 1)										Désignation des marchandises	Q u a l i t é
auguszt. 31 31 août	1923 december 31 31 décembre 1923	1	9	2	4	auguszt. 31 31 août	auguszt. 31 31 août	auguszt. 31 31 août	auguszt. 31 31 août		
		január 31 31 janvier	február 29 29 février	március 31 31 mars	április 30 30 avril	május 31 31 mai	június 30 30 juin	július 31 31 juillet	auguszt. 31 31 août		
III. Articles textiles, cuirs, peaux, papier:											
A) <i>T e x t i l e s :</i>											
64060	19434	23766	36110	39993	44103	53986	47448	44703	44179	34. Coton brut . . .	Américain
76180	15861	20630	34113	36604	39096	45409	38148	36287	33121	35. Fils de cot. . .	No 20. de coton américain la.
24000	16667	22500	40000	40000	40000	40000	40000	40000	40000	36. Tissus de coton *) . . .	Blanchi, fls moyens, dans 6·6 cm carrés avec 21/21 fls, de fls No 30/30 largeur, 80 cm
42000	8163	10884	22109	30612	32313	30612	24490	25850	28571	37. Laine . . .	Laine pour tissus, mi-fine
155000	14667	15833	25000	26667	27000	27000	25833	25833	25833	38. Tissus de laine . . .	Tissus de laine pure d'hiver pour hommes 150 gr. par mètres, largeur 136/148 cm
25000	7625	10000	27500	30000	35000	36250	37500	32500	31250	39. Chanvre . . .	Broyé en fabriques
36510	6200	12488	23317	28433	31225	34933	31933	30683	30425	40. Lin . . .	Brut
B) <i>C u i r s e t p e a u x :</i>											
19505	6904	7112	13477	15988	12988	15173	15092	12465	15004	41. Peaux brute de boeuf . . .	Cuirs verts de boucherie
31000	6322	6746	14154	16627	15844	15122	14634	12683	15122	42. Peaux brute de veau . . .	Cuirs verts avec pieds et tête
64300	6188	6496	11111	13162	12513	12513	12513	10991	10991	43. Cuir à semelles	Vache croupon
26400	8759	9193	18828	18828	18828	18828	21379	18206	18206	44. Cuir à empeign.	Boxcalf noir
C) <i>P a p i e r :</i>											
5950	9100	11680	21760	24640	25840	27080	24080	24160	23800	45. Papier à journal . . .	Papier d'imprimerie à jour- naux rotatifs
IV. Divers:											
640000	7419	8387	13871	16129	18710	18710	20645	20645	20645	46. Tuiles . . .	De 25 × 12 × 6 cm
52500	7955	8864	14545	20000	20000	20000	23864	23864	23864	47. Chaux . . .	Calcinée
580000	5778	7111	14444	16000	16000	15556	14444	12889	12889	48. Bois d. charpente	De charp. égarri, de bois de sapin
175000	8500	9500	13000	16500	16500	17500	17500	17500	17500	49. Acide sulfurique	66° Bé
9545	5564	8180	15080	16250	17160	17000	13966	20400	19090	50. Surphosphates . . .	—

© KONZULI JELENTÉSEK ©

Magyar kir. külképviseleti hatóságok gazdasági jelentései.

Finnország.

A finnországi konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Finnország gazdasági helyzete az elmúlt évben lényegesen megerősödött. Az általános árnívó egyenesvonalú volt, a valutaárfolyam sem mutatott nagyobb hullámzást. A pénzsűke az egész év folyamán érezhető volt, ami miatt a kamatláb állandóan magasán állott. Az adóteher még mindig nyomasztóan nehezedik a magángazdaságra. Mindezen körülmények az ország ipari életét érzékenyen érintették, ami az ipari részvényeknek a tőzsdén való gyengébb pozíciójában is kifejezésre jutott.

Az év folyamán az országnak az Egyesült-Államokkal szemben fennálló egyetlen függő adósságát konszolidálták; Newyork, London és Stockholmból összesen 524,887.000 finn márka összegű új kölcsönt sikerült felvenni, kedvező feltételek mellett. Ezáltal a finn bank pozíciója is megerősödött, amennyiben a bank valutatartaléka megnövekedett. Figyelmet érdemlő volt a finn banknak az a kísérlete, hogy a finn márkát az említett valutatartalékok segítségével stabilizálja, még pedig a dollárhoz igazodva. Az év elején a dollár 40 fmk. volt, a nyár közepén 36 fmk.-ra süllyedt; ugyanezt a tendenciát követték a többi valuták is. Az őszi nagy valutakereslet folytán, amely a tartalékokat is erősen megcsappantotta, a külföldi valuták ára ismét 3—4%-al emelkedett s a leszámítolási kamatláb is 8-ról 9%-ra ment fel. A helyzetnek átmeneti — főként a külföldi kölcsönszerzésből folyó — javulása után ismét rosszabbodás következett be, mely a külföldi pénzárfolyamoknak 10%-os növekedését s a kamatlábnak 10%-ra való emelkedését eredményezte. A kísérlet tehát ezúttal, legalább részben, eredménytelen maradt, mert a finn márka stabilizálási pontja (1\$ = 36 fmk.) valószínűleg túl magas volt.

A külkereskedelem nem alakult olyan kedvezően, mint az elmúlt évben, az importtöbblet ennek dacára sem volt nagyon jelentékeny (222.4 millió fmk.). Ha még figyelembe vesszük, hogy a munkapiac is nyugodt képet

mutatott az elmúlt évben, megállapítható, hogy az ország gazdasági élete 1923-ban eléggé stabil volt.

Mezőgazdaság.

Az 1923-i terméseredmény — valószínűség számítás alapján — a következő képet mutatja az 1922-i eredménnyel szemben:

Termény megnevezése	Az 1923.	Az 1922.
	évi termés millió kg-ban	
Rozs	240·0	267·5
Zab	309·0	539·6
Búza	12·9	34·4
Árpa	82·5	140·8
Burgonya	430·0	525·8
Széna	2.000·0	2.500·0

A gabonaneműek terméseredménye eszerint 338 millió kg-al, a burgonyához 96 millió kg-al és a szénatermés 500 millió kg-al volt kisebb az 1922. évinél, mely főleg a kedvezőtlen időjárásnak volt a következménye.

A bevetett terület nagyságát az 1920. és 1922. években a következő táblázat mutatja:

Termény megnevezése	A bevetett terület nagysága	
	1922-ben	1920-ban
	ha-ban	
Búza	15.401	8.752
Rozs	237.293	232.918
Árpa	112.249	115.952
Zab	429.533	394.831
Burgonya	67.393	71.246
Széna	957.300	929.539
Ugar	202.925	201.904

Az állatállomány az 1920. és 1921. években a következő volt:

Állatfajok megnevezése	A z á l l o m á n y	
	1921-ben	1920-ban
Ló	392.558	384.584
Szarvasmarha	1.791.937	1.824.186
Juh	1.572.444	1.703.595
Kecske	11.727	12.699
Sertés	374.636	373.617
Szárnyas	979.577	889.890

Kereskedelem.

A külkereskedelmi forgalom nem alakult olyan kedvezően, mint 1922-ben. A kivitel értéke kb. 100 millió f. m.-val volt kisebb, a bevétel pedig kb. 600 millióval nagyobb az 1922. évinél. A kivitel értékének csökkenése az alacsony faárakkal van összefüggésben, mely részben a finn márka javulásának

volt a folyománya. A bevétel növekedését főleg a rossz aratás idézte elő. A külforgalom főértékösszegei 1923-ban a következők voltak: kivitel: 4.384,772.673 fmk, bevétel: 4.607,224.967 fmk. A három utolsó év külforgalmi eredményeit a következő összeállítás mutatja:

Év	Kivitel	Bevétel	Kiviteli v. (+) behozatali többlet (-)
			értéke ezer finn márkában
1921	3.389·4	3.585·7	— 196·3
1922	4.467·6	3.969·9	+ 497·7
1923	4.384·8	4.607·2	— 222·4

A külföldi árucserre országok szerinti megoszlását az 1922. és 1923. évben az alábbi táblázat mutatja be: (millió finn m.-ban.)

Ország	Kivitel		Bevétel	
	1923-ban	1922-ben	1923-ban	1922-ben
Anglia	1.815·3	1.652·5	853·2	866·7
Németország	269·9	388·4	1.564·4	1.316·1
Egyesült-Államok	343·3	291·1	583·5	609·0
Svédország	247·1	291·6	264·1	248·4
Dánia	217·2	215·7	241·1	175·9
Hollandia	372·5	370·2	246·1	202·1
Franciaország	409·0	458·3	88·0	59·2
Belgium	318·5	313·0	145·3	96·8
Oroszország	84·8	138·8	215·5	18·6
Brazília	25·0	26·8	81·0	107·2
Esztország	24·0	63·7	55·8	55·6
Norvégia	27·7	14·2	29·4	37·4
Argentína	28·7	41·7	38·6	12·3
Cseh-Szlovákia	0·3	1·1	29·7	11·9
Svájc	0·1	0·3	31·0	23·9
Olaszország	4·2	7·4	14·1	8·3
Spanyolország	10·7	13·6	9·9	10·6
Kanada	—	0·1	14·6	15·3
Lettország	3·6	14·3	10·6	9·0
Lengyelország	1·5	2·4	29·1	18·1
Japán	17·8	13·4	0·1	0·5
Egyiptom	59·5	66·8	—	—
Magyarország	—	0·04	0·8	1·6
Egyéb ország	104·1	82·2	61·3	65·4
Összesen	4.384·8	4.467·6	4.607·2	3.969·9

Magyarországba az elmúlt évben nem volt kivitel. Magyarországból ellenben 758.516 fmk. értékű árut importáltak, mely a következő árucsoportok között oszlott meg:

Az árucsoport megnevezése	Az importált áru értéke fmk-ban
Gépek és készülékek	324.442
Irodalmi és műtárgyak	171.824
Fa és faárúk	100.660
Gyümölcsök, növények stb.	59.546
Fonóanyagok	58.467
Fém és fémárúk	16.611
Italok	15.505

A bevételben az egyes árucsoportok a következő értékkel részesedtek:

Az árucsoport megnevezése	Az 1923.	Az 1922.
	évben importált árúk értéke millió fmk-ban	
Gyarmatárúk	544·3	551·3
Gabona és örlemények	745·5	703·9
Fonóanyagok	292·1	331·4
Textilárúk	361·0	289·1
Bőr és bőráruk	209·9	153·5
Fém és fémárúk	505·8	403·6
Gépek	294·1	203·9
Zsír, olaj	175·5	177·5
Chémiai produktumok	120·1	121·3

A gabonaneműek bevitele az előző évvel szemben — a rossz termés folytán — erősen megnövekedett, főként mennyiségileg, míg az értékben csak csekély különbség mutatkozik, (42 millió fmk.) ami a gabonaneműek árának a világpiacon mutatkozó esésében és a finn márka árfolyamjavulásában találja magyarázatát.

A kivételben szereplő legfontosabb árucsoportok 1923-ban és 1922-ben a következő értékeket reprezentálták:

Árucsoport megnevezése	Az 1923-ban	Az 1922-ben
	kivitt fontosabb árúk értéke millió fmk-ban	
Fa- és faárúk	2.679·6	2.293·3
Papirosipari gyártm.	1.208·7	1.429·4
Élelmiszerek (áll. term.)	267·7	454·6

A faárúk kivitele az 1923. év folyamán állandóan növekedett, míg a másik két fontos árucsoportnál némi visszaesés észlelhető. Figyelemreméltó a külforgalomnak az utóbbi években mutatkozó fejlődése, melyet az 1913. évhez viszonyított alábbi indexszámok világítanak meg:

Év	Bevétel	Kivitel
	indexszámai	
1913	100·0	100·0
1918	18·2	11·4
1919	77·8	47·6
1920	52·8	68·6
1921	54·5	69·0
1922	74·7	93·5
1923	101·6	94·6

Tíz esztendő után tehát a külkereskedelmi forgalom a háború előtti méreteket újból elérte.

Külforgalom Oroszországgal. Az Oroszországgal való árucserre állandóan szűk keretek között mozgott. A bevétel értéke 215,496 559 fmk-t, a kivitelé 84,752,336

fmk-t reprezentált az elmúlt évben, míg 1922-ben a megfelelő összegek 18,598.263, ill. 138,841.438 fmk-t tettek ki. Az Oroszországba irányuló árúk értéke az 1922-ik évhez képest igen erős visszaesést, a behozatalé ellenben hatalmas növekedést mutat. Az orosz export legnagyobb tételét a gabonaneműek (186,200.053 fmk), továbbá a magvak és takarmány (16,971.763 fmk) alkották, míg Finnország részéről főleg papirosárú (51.363.951 fmk), valamint fa és faárú (16,762.671 fmk) ment nagyobb értékben Oroszországba. Különösen feltűnő az orosz gabonaexport tekintélyes mennyisége, mint-hogy Oroszország maga is szükségét szenved ez irányban. Ami a tranzitókereskedelmet illeti, megemlíthető, hogy az elmúlt évben Oroszországba 912, Oroszországból pedig 699 tranzitóárúküldeményt szállítottak.

Kereskedelmi szerződések. Az elmúlt év folyamán több kereskedelmi szerződés kötött, még pedig Dániával, Lengyelországgal és Nagybritanniával. Ezek közül különösen az utóbbi bír nagy jelentőséggel, mivel éppen Anglia Finnország legfontosabb kiviteli piaca. Ideiglenes szerződés kötött még Hollandiával és Oroszországgal is (Néwa tranzitó-szerződés), mely utóbbi a Néwa-folyón való hajózást rendezi. Az Oroszországgal való kereskedelmi szerződés megkötésére irányuló tárgyalások az oroszok túlzott követelése miatt húzódtak.

Vasúti forgalom. A vasúti forgalom az egész éven keresztül élénk volt. 1922. év végén a vonalak hossza 4532 km-t tett ki, melyből 300 km. magánvállalati vonal. Az állami vasutak fejlődését a következő adatok mutatják:

	1922 végén	1923 végén
A lokomotívek száma	466	520
A személykocsik "	987	1.010
A teherkocsik "	15.700	16.600

A szállított személyek száma 1921-ben kb. 18 millió, 1922-ben 21, és 1923-ban 23 millió volt.

Az áruszállítmány 1921-ben 5·0 millió tonnát, 1922-ben 6·8 milliót és 1923-ban 8·4 millió tonnát tett.

Hozzávetőleges becslések szerint a vasutak bevétele 1923-ban 620 millió fmk-ra, kiadása 503 millió fmk-ra rúgott, úgyhogy a nyereség kb. 117 millió fmk-t tett ki. (1922-ben cca. 125, 1921-ben cca. 56 millió fmk-t).

Megjegyzendő azonban, hogy a kiadások csak a saját üzemköltséget foglalják magukba s nincsenek benne pl. olyan jelentős tételek, mint a vasúti kölcsönök kamatai.

Tengerhajózás. A háború utáni években Finnország tengeri hajózágyors ütemben fejlődött. A direkt tengeri forgalom fejlődését az utóbbi években a következő adatok tüntetik fel:

Év	Érkezett	Indult
	tonnatartalom (reg. tonna)	
1919	746.544	1,493.118
1920	867.078	2,325.915
1921	877.146	2,016.524
1922	1,256.767	2,858.257
1923	1,696.141	3,266.278
1910	1,311.583	2,299.327

Az 1923-i kivitel lebonyolításában az egyes nemzetek a következő arányban részesedtek:

német	28%	finn	16%
svéd	17%	norvég és dán	10%
brit	7%		

A kiviteli tonnatartalomban való aránylag csekély finn részesedési arány főleg onnan származik, hogy a finnországi eladások a külföldre f. o. b. feltételek mellett történnek s a vevők természetesen a legolcsóbb tonnatartalmat használják ki. E tekintetben a németek igen versenyképesek és pedig főleg alacsony valutájuk következtében.

Pénzügy.

Az államháztartás helyzete folytonosan erősödött. A budget egyensúlyban van, a kiadások az előző évihez képest csak csekély mértékben emelkedtek s a mult év folyamán tekintélyes tökemegtakarítás (kb. 1 milliárd fmk) történt. Az 1923-i rendes állami költségvetés részletezését a következő összeállítás mutatja:

Bevételek.

	Fmk
1. Állami birtokokból és egyéb állami tulajdonból származó bevételek (államvasutak: 526,500,000 fmk)	737,227.150
2. Egyenes adók (jövedelmi és vagyonsadó: 430,000.000)	463,445.000
3. Közvetett adók (vám.: 745,050.000 fmk)	879,050.000
4. Különböző adók	118,235.000
5. Különböző állami intézmények (posta, távirtda stb.) használata után fizetett illetékek	112,575.000
6. Különböző bevételek (büntetéspénzek stb.)	137,447.150
A bevételek összege	2,447,979.300

Kiadások.

1. Köztársasági elnök	1,515.700
2. Országgyűlés	6,555.500
3. Kormányzati intézmények (államtanács stb.)	15,877.700

4. Az államtanács hivatalához tartozó igazgatási ágak	7,238.700
5. Külügymin.-hoz tartozó igazgatási ágak	22,007.000
6. Igazságügymin.-hoz tartozó igazgatási ágak	74,673.100
7. Belügymin.-hoz tartozó igazgatási ágak	151,854.400
8. Pénzügymin.-hoz tartozó igazgatási ágak	44,118.550
9. Honvédelmi min.-hoz tartozó igazgatási ágak	313,480.100
10. Kultuszmin.-hoz tartozó igazgatási ágak	270,561.270
11. Földművelésügyi min.-hoz tartozó igazgatási ágak	164,326.990
12. Közlekedési és munkaügyi min.-hoz tartozó igazgatási ágak	598,083.000
13. Kereskedelem- és iparügyi min.-hoz tartozó igazgatási ágak	42,056.820
14. Népjóléti min.-hoz tartozó igazgatási ágak	69,350.910
15. Vegyes, általános kiadások	136,510.000
16. Nyugdíjak	37,807.000
17. Államadóssági szolgáltatás	244,605.800

A rendes kiadások összege 2,200,622.540

Az államadósság ma már teljességében konszolidálva van. Az év végén az államadósság álladéka a következő volt:

Külföldi	1,477,797.127 fmk
Belföldi	937,369.150 "
Összesen	2,415,166.277 fmk.

A vámbevételek 1923-ban 1,273,813.362 fmk-t tettek ki az 1922. évi 994,905.935 fmk-val szemben.

A legfontosabb bevételi tételek egyes bevételi ágak szerinti csoportosításban, a következőképp oszlottak meg:

Bevételi ág	Fmk.	A budget-ben előirányozva (millió fmk)
Beviteli vám	1,029,438.268	720
Kiviteli vám	32,667.856	23
Dohányadó	159,452.491	120
Gyufaadó	21,831.473	14

Amint e kimutatásból látható, a vámbevételek hatalmas összegeket tettek ki, ami az államkincstár szempontjából rendkívül kedvező jelenségnek mondható.

A finn bank 1923-i nettó nyeresége, jelentékeny levonások után 13,455.335 fmk-t tett ki.

A bankjegyforgalmat és a külföldi valutatartalékokat 1923-ban, hónapok szerinti részletezésben, az alábbi táblázat mutatja:

I d ő	Valutatartalék	Bankjegy- forgalom
	millió fmk-ban	
1922 december	708	1.421
1923 január	760	1.400
„ február	803	1.513
„ március	813	1.555
„ április	769	1.491
„ május	710	1.440
„ június	567	1.436
„ július	449	1.389
„ augusztus	348	1.390
„ szeptember	283	1.383
„ október	557	1.365
„ november	595	1.333
„ december	607	1.352

Magánbankok. Az elmúlt évben uralkodó pénzsűke nagyon érezhető volt, és pedig abból kifolyólag, hogy a finn márka stabilizálódása következtében külföldi betéteket nagy mennyiségekben vontak vissza. Május végén a magánbankok nettó adóssága a külfölddel szemben egymilliárd márkára rúgott, mely december végén körülbelül 715 millió finn márkára csökkent. Ennek következtében a visszleszámított váltók és a felvett kölcsönök összege erősen megnövekedett. Míg 1922 december végén ez az összeg 168·8 milliót tett ki, addig 1923 december végén elérte a 448 millió finn márkát.

Lettország.

A rigai magyar kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Az elmúlt gazdasági évben a háború és forradalom által súlyosan érintett ország az újjáépítés terén jelentékeny haladást ért el. Ha Lettország a belső megrázkódtatásoktól — amelyeknek idáig említésreméltó jelei nem mutatkoztak — továbbra is mentes marad, gazdasági helyzetét a közeljövőben még jobban meg fogja erősíteni, annál is inkább, mivel az ország kedvező geográfiai helyzete a megerősödés és a fejlődés lehetőségeit biztosítja számára, népessége pedig szorgalmas és törekvő. Az egyes iparágakban — bár néha lassú ütemű, de állandó fejlődés volt észlelhető. A mezőgazdaság is megerősítette pozícióját. Az ország növekvő produktív erőivel karöltve a kereskedelmi tevékenység is megszakítás nélkül felfelé menő irányban mozgott. A gazdasági életben komoly zökkenőt csupán a nedves és hűvös időjárásnak betudható rossz termés okozott, melynek következményei főleg ez év első felében mutatkoztak.

Mezőgazdaság.

A parcellázások következtében képződött új gazdaságok pozíciójukat még nem erősítették meg véglegesen, s így a mezőgazdasági kultúra haladásában még nem érvényesíthetik kapacitásukat teljes mértékben, minek folytán az egész mezőgazdaság még csak a fejlődés stádiumában van.

Az agrárreform keresztülvitele után az újonnan keletkezett gazdaságok megerősítésére kiváló gondot fordítanak s az állam nagyobb-szabású hitelnyújtással s a gazdasági épületek

emelésére szükséges faanyag ingyenes szállításával járul a támogatásra szoruló új gazdaságok megerősítéséhez.

A főbb terményekkel bevetett terület és termés nagyságát az alábbi táblázat tünteti fel:

Termény megnevezése	Vetésterület ha-ban	Termésred- mény 1000 q-ban
Rozs	262.651	2,735·6
Búza	42.259	446·5
Árpa	175.801	1,311·0
Zab	305 309	2,382·3
Egyéb gabonanemű	73.437	659·7
Borsó	36.495	206·7
Burgonya	78.392	5,784·1
Tatárka	1.683	8 9

A gyümölcsöskertek területe 1923-ban 18.614 ha volt s a gyümölcsfák száma a következőképp oszlott meg:

Almafa	1,867.900 drb
Körtefa	160.700 „
Cseresznyefa	405.600 „
Szilvafa	363.500 „
Eporbókrok	932.300 „

A gyümölcstermés túlnyomórésze az országban kerül fogyasztásra, kisebb része szárított állapotban, illetve mint íz és konzerv vitétik ki.

A mezőgazdaság fejlődésével párhuzamosan az élő és holt gazdasági leltár is erősen megnövekedett. Az utolsó négy év állatállománya a következő volt:

Év	Ló	Szarvas- marha	Juh	Sertés
1923	341.000	911.000	1,488.000	487.500
1922	303.000	810.500	1,161.500	402.000
1921	282.500	799.500	1,132.000	482.000
1920	251.000	746.000	947.000	465.000

A felszerelési tárgyak számát az alábbi táblázat mutatja (1923-ban):

Eke	361.646 drb
Borona	353.350 „
Kultivátor	2.659 „
Aratógép	14.113 „
Kaszálógép	16.027 „
Vetőgép	3.663 „
Gereblye (lóerővel)	16.288 „
Járgányok	8.187 „
Cséplőgarnitúra	1.729 „
Cséplőgép (külön)	369 „
Lokomobil	474 „
Traktor	127 „

A mezőgazdaságnak súlyos tehertétele az évről évre növekvő munkabér. Éves mezőgazdasági munkás évi munkabére az utóbbi években a következő volt: 1921:350 lat, 1922:360 lat, 1923:390 lat. Az 1924. év folyamán a munkabér elérte az 500 lat-ot.

Az erdőterület 1923-ban 1,590 385 ha-t tett ki. Az évről évre növekvő faexport folytán az erdőállomány erősen redukálódott. A túl-erős ütemű fakitermelés meggátlására törvényjavaslat készül, melynek értelmében évenként

csak egy bizonyos, meghatározott nagyságú terület termelhető ki s a kivágott területek rendszeresen és tervszerűen újraültetendők. Mivel az eddigi nagyobbarányú fakivitel lehetővé tette a kereskedelmi mérlegnek majdnem teljes egyensúlyban tartását s a valuta stabilizálását, a hatóságok főttörekvése oda-irányul, hogy a mezőgazdasági termelést minden módon támogassa, a hozamot emelje s ennek megfelelően a külföldi elhelyezési piacokat növelje, hogy a fakivitel tervezett csökkentése, a kereskedelmi mérleg egyensúlya érdekében, ily módon ellensúlyozható legyen.

Külkereskedelem.

Az 1923. évi külkereskedelmi adatoknak az előző évvel való összehasonlítása világosan mutatja az áruforgalom erősen növekedő tendenciáját. Az 1923-iki összeforgalom 1451.1 millió kg-t tett ki 373.8 millió lat értékben, az 1922-iki 950 millió kg, illetve 209.6 millió lat-tal szemben. Ebből a *kivitelre* esett 1923-ban 876.8 millió kg 161.9 millió lat értékben (1922-ben 559 millió kg 102.3 millió lat), a *bevételre* 574.3 millió kg, 212 millió lat értékben (1922-ben 381.8 millió kg, 107.3 millió lat).

Az 1923-ik évi kereskedelmi mérleg, mely 49.9 millió lat-tal volt passzív, kedvezőtlenebbül alakult az 1922. évinél, mely csupán 5 millió lat passzivitást mutat.

Az 1922. és 1923-ik évi áruforgalom fő-árúcsoportok szerint a következőképp tagozódik:

Árúcsoport	Az 1923.		Az 1922.		Az 1923.		Az 1922.	
	évben kivitt árúk				évben behozott árúk			
	mennyisége mill. kg-ban	értéke mill. lat-ban	mennyisége mill. kg-ban	értéke mill. lat-ban	mennyisége mill. kg-ban	értéke mill. lat-ban	mennyisége mill. kg-ban	értéke mill. lat-ban
Nyersanyagok és félgyártmányok	821.0	131.2	494.8	78.9	309.6	52.1	230.4	26.3
Gyártmányok	21.7	12.2	26.8	11.0	98.2	106.2	56.0	49.5
Élelmezési és élvezeti cikkek	33.6	17.7	37.4	12.0	166.5	48.9	94.4	28.6
Állatok	0.5	0.8	—	0.4	0.03	4.6	0.06	3.0
	6117 db		40 db		27.671 db		14.161 db	
Összesen	876.8	161.9	559.0	102.3	574.3	211.8	381.8	107.37
	6117 db		40 db		27.671 db		14.161 db	

Az 1923. évi kivitel legfontosabb tételei a következők: textilipari cikkek (kender, kenderfonal) 42.4 millió lat, fémipari cikkek 11.5, faanyagok 61.7, sokszorosító- és papirosipari cikkek 0.4, ásványok 1.3, növényi termékek 5.2, állati termékek 8.5, különböző nyers-

anyagok és félgyártmányok 1.8, gyártmányok 12.2, élelmezési és élvezeti cikkek 17.7, állatok 0.84 millió lat értékben. Az összes felsorolt termékek, a gyártmányokat kivéve, nagyobb tételekben voltak a nemzetközi piacokon elhelyezhetőek, mint az azelőtti évben; áll ez

különösen a mező- és erdőgazdasági termékekre. A fokozódó arányokat öltött faexportot kedvezőtlen jelenségnek kell tekinteni annyiban, amennyiben az erdőállományt, mely egyébként Lettország természeti gazdagságát alkotja, s melyet a háború által elpusztított területek s az új gazdaságok is erősen igénybe vesznek, túlerősen megritkítja.

A kiviteli forgalomnak rendeltetési országok, valamint mennyiség és érték szerinti megoszlását az alábbi összeállítás tünteti föl:

O r s z á g	A kivitt árúk mennyisége 1000kg-ban	Értéke 1000 lat-ban
Nagybritannia	502.392	74.967
Belgium	91.291	31.961
Németország	77.712	12.281
Franciaország	71.387	10.719
Hollandia	54.739	4.600
Litvánia	21.315	2.839
Dánia	14.435	5.203
Oroszország	2.759	5.963
Egyesült-Államok	828	3.928
Svédország	6.329	2.235
Esztország	6.432	2.207
Lengyelország	4.412	1.194
Norvégia	8.413	841
Cseh-Szlovákia	417	805
Afrika	6.798	749
Finnország	2.832	516
Danzig	2.199	286
Marokko	1.146	203
Ausztrália	751	161
Svájc	58	90
Törökország	55	71
Románia	33	43
Ausztria	13	14
Japán	31	19
Olaszország	40	10
Egyiptom	70	10
Palesztina	9	9

A *bevétel*, jóllehet nem oly mértékben, mint az *export*, szintén növekedést tüntet fel az előző évhez viszonyítva.

Az import legfontosabb cikkei a következők voltak: Textilipar gyártmányai (gyapjúárú, gyapjúfonal) 8·8 millió lat értékben, fémipari cikkek 11, faanyagok 0·5, sokszorosító- és papirosipari gyártmányok 0·6, ásványok és ásványolajok 2, növényi termékek 3·9, állati termékek 12·7, különböző nyersanyagok és félgyártmányok 113 (ebből kőszén 9·4 millió lat), gyártmányok 106·2 (textilárúk 40·5 m. l.), élelmezési és élvezeti cikkek 48·9, állatok 4·6 millió lat értékben.

A behozott árúk megoszlása származási országok, mennyiség és érték szerint az alábbi volt:

O r s z á g	A behozott árúk mennyisége 1000 kg-ban	Értéke 1000 lat-ban
Németország	137.766	95.850
Nagybritannia	249.787	36.081
Litvánia	31.534	11.345
Hollandia	17.276	10.381
Lengyelország	17.002	8.319
Oroszország	26.226	7.553
Dánia	11.442	6.574
Észak-Amerikai Egy.-All.	13.041	6.107
Esztország	6.334	5.087
Svédország	25.663	5.047
Belgium	15.962	5.045
Danzig	9.287	4.630
Franciaország	3.835	3.098
Cseh-Szlovákia	2.764	2.486
Svájc	2.776	1.634
Finnország	1.203	789
Kanada	222	56
Argentína	394	68
Norvégia	1.522	735
Olaszország	105	346
Portugália	30	7
Magyarország	0·4	2

Mint látható, Németország a lett importban domináló helyet foglal el, ami részben a német valutaárfolyam 1923-iki alacsony állásával hozható összefüggésbe.

A *tranzitóforgalom* 1923-ban 360,746.238 kg volt az előző évi 489,468.190 kg-al szemben. A visszaesés kizárólag az Oroszországgal való tranzitókereskedelem csökkenésének a folyamánya. Az átviteli forgalomban szállított árúkból 1923-ban Oroszországból jött 170 millió kg, Oroszországba ment 71·6 millió kg, vagyis az összes tranzitóforgalom 67%-a Oroszországra esik. Szembetűnő itt az a jelenség, hogy míg Oroszország 1922-ben elenyészően csekély árumennyiséget küldött, ezzel szemben hatalmas árumennyiséget kapott, az 1923-ik évben több árút küldött tranzitóforgalomban, mint amennyit kapott. Oroszország a világpiacon 1923-ban kezd nagyobb mértékben szerepelni s ki kell emelni, hogy főleg gabonaműek és élelmiszerek szerepelnek nagyobb mennyiségben az oroszországi származású árúk között, amelyekben eddig érzékeny hiánya volt. Másrésről Oroszország jelentősége, mint fogyasztó, erősen megcsappant, ami az ország csekély vásárló erejére vezethető vissza.

A kereskedelem fellendülésével megnövekedett a hajók száma is, melyek a lettországi kikötőkben megfordultak.

A kikötők hajóforgalma a következő volt: 1922-ben: érkezett 2878, indult 2863 hajó; 1923-ban: érkezett 3577, indult 3571 hajó.

Pénzügy.

A lett valuta 1923-ban éppúgy, mint az azt megelőző évben, megőrizte stabilitását. A rigai tőzsde átlagjegyzései 1923-ban a következő árfolyamokat mutatták:

1 angol font	22·30 lat
1 amerikai dollár	5·13 „
100 francia frank	27— „
100 belga frank	23 25 „

100 svéd korona	134·50 lat
100 olasz lira	21·90 „
100 sv. frank	89— „
100 cseh korona	14·90 „
100 finn márka	12·50 „
100 eszt márka	1·47 „

A Latwijai Bank által kibocsájtott papírpénz 100 %-os arany és külföldi stabilvaluta fedezettel bír.

Esztország.

A tallini magyar királyi konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Jóllehet Esztország gazdasági élete még csak a fejlődés stádiumában van, a gazdasági megerősödésnek és fellendülésnek máris mutatkoznak kétségbevonhatatlan jelei. Különösen az újonnan keletkezett s erőteljesen fejlődő iparágak nyújtanak a közeli évek gazdasági életének felvirulására reményteljes ígéretek, melyeket az 1923. év nyarán rendezett ipari és kereskedelmi kiállítás teljes mértékben igazolt.

Az elmúlt gazdasági évre vonatkozólag mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy ilyen súlyos esztendőt az ország 50 év óta nem élt keresztül. Dacára a lankadatlan munkának és az ipar fejlesztésére irányuló igyekezetnek, számos nagyobb vállalat volt kénytelen az üzemet beszüntetni, illetve redukálni. Áll ez különösen a fémiparra, a hajó- és vagongyártásra, amelyek a háború előtt Oroszország számára dolgoztak s melyek jelenleg nem rendelkeznek megfelelő piacokkal s amelyek a pénzsűkét is erősen sínylették. Az iparban uralkodó depresszió kedvezőtlenül befolyásolta az általános jólétet is, mely különben sem áll magas fokon, mivel a lakosság megtakarított tőkéit, melyek az orosz bankokban mint betétek voltak elhelyezve s orosz értékpapírokban feküdtek, az 1918-i német invázió folytán az orosz kormány Oroszországba vitette át s azok most Esztország számára elvesztek. A helyzetet súlyosbították a rossz termés s a több helyen fellépő áradások, melyek nemcsak a termőföldeken okoztak károkat, hanem a város és vidék közötti forgalmat és közlekedést is sok esetben lehetetlenné tették. Az általános gazdasági helyzet ismertetése alkalmával meg kell még röviden emlékezni az agrárreformról, mely a különböző társadalmi osztályok és sajtóorgánumok részéről sok és szenvedélyes vitát provokált. A földreformban az általános felfogás szerint három szempont

nyilvánult meg; politikai, sovinszta és gazdasági. Hogy az országot a háború után demobilizált, foglalkozás nélküli katonatömegek előzönlésétől megvédjék, a nagybirtokokat kisajátították, felparcellázták s főleg a katonaviselt földnélküli parasztok közt osztották szét, mintegy a haza védelmének jutalmazásaképpen. Ezáltal a kommunistapropaganda is elvesztette lába alól a talajt.

A sovinszta momentum annyiban játszik közbe a földreformnál, hogy az elsősorban az esztországi, túlnyomórészt nagybirtokos balti németeket terheli, a jórészt földnélküli eszt lakosság javára.

A földreformtörvény bevezetésére azonban kétségkívül gazdasági okok voltak a legnagyobb kényszerítő hatással. A cél a mezőgazdasági kultúra emelése volt, amit az új földtulajdonosok számára nyújtott állami támogatással is igyekeznek elősegíteni.

A nagybirtokok szétdarabolása folytán a produkció ugyan egyelőre csökkent, a statisztikai adatok szerint azonban a mezőgazdasági termékek exportjában lassú emelkedés észlelhető.

Mezőgazdaság.

A mezőgazdaság emelésére 1920. év folyamán kiváló gond fordított. A gazdák számára ameliorációs hitelek szavaztak meg, lecsapolási és csatornázási munkálatok végzése érdekében, minthogy az egykori öntözőberendezések elpusztultak s újrafelállításához hiányzik a megfelelő tőke. Az elektrifikációs törekvések mind közelebb jutnak a megvalósítás stádiumához — itt különösen a Narwa-vízesések jönnek első sorban tekintetbe, melyek ma már több textilművet látnak el energiával. Az állam ezeket a vízműveket Dorpat és Reval elektrifikálására is igénybe szándékozik venni, a nagy gondosság-

gal elkészített tervezet azonban pénzügyi nehézségek miatt egyelőre nem válhat valóra. Az idea megvalósítása az ország jólétét jelentős mértékben emelné, melynek elérését esetleg magántőkék igénybevétele útján lehetne biztosítani. Az állattenyésztés a háború előtti állapothoz képest visszafejlődött s a szarvasmarhaállomány túlnyomó része kevésbé értékes fajtákból áll. Az 1922. és 1923-i vetésterületi adatokat és terméseredményeket a mellékelt táblázat mutatja:

Termény megnevezése	A bevetett terület nagysága ha-ban		Az elért termés-eredmények			
			összesen pudban ¹⁾		átlag ha-kint	
	1923-ban	1922-ben	1923-ban	1922-ben	1923-ban	1922-ben
Téli rozs . .	162804	156841	10096886	8893453	62·0	56·7
Téli búza . .	9702	8907	614494	571381	63·3	64·2
Nyári rozs . .	1573	1902	60074	96358	38·2	49·6
Nyári búza . .	13045	12234	610345	692197	46·8	56·6
Tatárka, borsó, bab, köles . . .	7064	7755	286745	358208	—	—
Árpa	126279	134067	5446277	8865052	43·1	66·1
Zab	152846	161412	7037318	8911950	46·0	55·2

¹⁾ 1 pud = 16·38 kg.

Kereskedelem, ipar és közlekedés.

A külkereskedelmi mérlegnél — a bevezetésben említett okok folytán — erős passzivitás mutatkozik. Megjegyzendő azonban, hogy a már részint bevezetett, részint a jövőben várható magas védővámok folytán a kereskedők jó előre ellátták magukat mindennemű külföldi áruval. Az ország angol textiliákkal pl. három évre előre el van látva, következésképpen már 1923. évben is tekintélyes nagyságú tétel marad el a textilárúk behozatalából, mely a mérleg egyensúlyozódását idézheti elő. Az 1924. évi január havi külforgalmi statisztikai eredmények legalább megerősítik ezt a feltevést. A külföldi árucseré túlnyomó része víziutakon bonyolódott le s ez áll az Oroszországba irányuló árúk forgalmára is.

Az 1923. évi ki- és bevételre vonatkozó részletes adatokat a túloldali tábla mutatja be:

A kivitelnél a mezőgazdasági termékek között első helyen áll a burgonya, melyet az elmúlt évben különösen Finnországba exportáltak nagyobb mennyiségben. Vajat, tojást főleg Anglia vett át nagyobb mennyiségben. Nagyobb tételét alkotta a kivitelnek a fa és faárúk csoportja, mely az újonnan behozott erdővédőtörvény értelmében kötelező szisztémikus kitermelés folytán a jövőben még növekedni fog.

Árucsoport	Bevitel		Kivitel	
	1000 pudban	1000 eszt márkában	1000 pudban	1000 eszt márkában
Gabona, liszt, burgonya, takarmány . .	3.864	1059607	955	66.328
Élelmiszerek, állati termékek	7	7.609	228	663.952
Halak	744	209.880	5	5.065
Egyéb élelmezési és élvezeti italok . . .	2.768	991.753	153	167.945
Élő állatok és szárnyasok	—	1.944	—	134.380
Bőrök és egyéb állati termékek	92	289.640	34	82.157
Magvak és növények	16	53.087	33	25.885
Faárúk	81	53.235	11.276	1397038
Papíros és nyomdai cikkek	524	238.937	1.215	590.245
Cérnaárúk	331	1219397	631	1155538
Textiliák	145	1172495	217	1065661
Fémek	976	282.182	703	43.174
Fémárúk	602	487.711	4	26.912
Mezőgazdasági gépek és eszközök	335	330.386	13	18.566
Egyéb gépek és szállítóeszközök	400	992.070	8	72.739
Készülékek	13	198.251	1	37.788
Ásványok	927	188.324	1.435	96.869
Szén, koks	6.762	307.954	11	144
Olaj, zsír	1.392	469.014	2	1.859
Műtrágya	1.077	80.336	11	586
Chemikáliák	418	585.731	98	57.809
Egyéb	12	112.727	—	1.308
Összesen	21.494	9332279	17.043	5711956

Az eszt behozatalban domináló helyet foglal el Németország, honnan különösen mezőgazdasági gépek és felszerelések importáltak. A mezőgazdasági gépek nagymérvű bevitele mutatja azt a komoly törekvést, mely az ország mezőgazdasági kultúrájának emelését célozza.

A vasutak az egész országban jó karban vannak, a gördülő anyag egy részét a békeszerződés értelmében Oroszország szállítja. A vasutak kétféle nyomtávolságúak: Orosz nyomtávolságú vonal van Revel—Narva és Dorpat—Reval—Walk között. Keskeny nyomtávolságú a Reval—Fellin—Pernau vonal. Vasúti vonalak kiépítése még sok helyütt kívánatos volna, azonban a nagyobb üzemi tőke hiánya e téren is súlyosan érezteti hatását.

Kitűnő teljesítményű az eszt távíró- és postaszervezet, a vidékeken azonban nagyobb számú postahivatalra volna szükség.

Az eszt ipar — mint már fentebb említettük — momentán nehéz krízist él át, részint

a pénzsűke folytán is, melynek közvetlen következménye a személyzet csökkentése s így a napról napra fokozódó munkanélküliség. (Revalban 1800 munkanélküli van.) A munkanélkülieket és családjukat a kormány segélynyújtással igyekszik támogatni, azonkívül nyilvános építkezések megindításával akarják a foglalkozásnélküliek helyzetét enyhíteni.

Az egyes iparcsoportokhoz tartozó vállalatok száma s munkásállománya az 1922. évi adatok alapján a következő volt:

	1922. évi havi átlag
Nagyvállalatok száma	162
Középvállalatok száma	462
Kisvállalatok száma	376
A munkások és alkalmazottak száma	28.349
Ebből: Bányászat	2.323
Gépipar	6.993
Textilipar	7.365
Faipar	2.895
Papírosipar	2.340

Pénzügy.

Pénzügyi műveletek szempontjából elsősorban az állami bank jön tekintetben, amely mellett azonban még számos magánbank is működik. Hitelt az ország külföldről még keveset kapott. Jelenleg Angliával folynak ilyirányú tárgyalások, de Svédország is hajlandónak mutatkoznék nagyobb hitel nyújtására, melynek perfektuálása mezőgazdasági gépeknek Svédországban való megrendelésétől van függővé téve.

A bankok a hazai ipar fejlesztése érdekében 1923 végén elhatározták, hogy ugyanazon iparágban csak korlátolt számú vállalatot finanszíroznak, hogy ezáltal a túltengő alapítási kedvnek határt szabjanak. Ennélfogva néhány kevésbé életképes cég tevékenységét beszüntetni volt kénytelen, ami az ipari élet megerősödésére csak jótékony hatással volt. Az aranytartalék megbolygatása az utóbbi időben a nemzetgyűlésen heves vitákat támasztott. Ugyanis a békeszerződés értelmében annak idején Oroszországból kapott 15 millió aranyrubelből kb. 2 millió a pénzügyminisztériumnak adatott át a márka stabilizálásának keresztülvitelére, mely összegnek a stabilizálódás megtörténte után ismét az államkassza tartalékalapjához kell visszafolytania. Az állami banknak azonban sikerült az importőröknek nyújtott hitel megszorítása s az ezévi január havi fokozott kivitel révén ennek az összegnek az igénybevétele nélkül is stabilizálnia az eszt márkát.

A magán- és állampénzügyi helyzetre jellemző néhány adatot az alanti táblázat tünteti fel.

Munkáskérdés.

A munkáskérdést illetőleg figyelemreméltó, hogy dacára Szovjetország veszedelmes közelségének, a munkások között semminemű hajlandóság a kommunizmus iránt nem mutatkozik. Minden gyári munkás kötelezőleg tagja a betegsegélyező pénztárnak s minden munkásnak baleset ellen is kötelezőleg biztosítva kell lennie. 1923-ban ez a kötelezettség csupán a gyári munkásokra terjedt ki, újabban azonban minden szolgálatban álló bér munkásra ki fog terjesztetni.

É v	A bank- jegyfor- galom	Egy dollár	Egy angol font	Egy arany- rubel	Magán- bankok- nál elhe- lyezett betétek	Magán- bankok	Az Eszt Bank	Az állami bevételek
		árfolyamának				által nyújtott kölesönök		
átlagos havi összege eszt márkában								
1921	—	361	1.363	148	1,016.966	1.317.808	826 378	—
1922	3,427.189	340	1.506	166	2,308.315	3,641.940	2,114.448	572.539
1923	3,161.634	345	1.579	169	—	—	—	—

Románia.

A bukaresti magyar kir. konzulátus gazdasági jelentése az 1923. évről.

Mezőgazdaság.

Az 1923. mezőgazdasági évet általában jónak lehet minősíteni, mely az előző évekhez viszonyítva, úgy a megművelt területek terjedelmét, mint magát a termelést illetőleg is fejlődést mutat.

Nagy-Románia megművelt területeinek nagyságát 1923. évben statisztikai adatok alapján mintegy 10,713.000 ha-ra becsülik, amely terület az 1922. évben bevetett 10,338.289 ha-ral szemben lényeges emelkedést mutat. Mindamellett, ha az 1923. évben bevetett területek nagyságát a háború előttivel összehasonlítjuk, amely normális körülmények között mintegy 11,900.000 ha-ra becsülhető, kitűnik, hogy Romániának nagy utat kell még megtennie, hogy a mezőgazdasága arra a nivójára jusson, amelyen az adott körülmények között állhatna. Visszaesés főleg Erdélyben tapasztalható, ahol a megművelt területek nagysága mintegy 400.000 ha-ral kisebb, mint 1921-ben volt. Oka ennek az agrárreform, amely 1922-ben kezdődött és 1923-ban hajtatott főleg keresztül. Ugyancsak ezt tapasztaljuk Besszarábiában is,

amelynél a háború utáni években állandó emelkedés mutatkozik ugyan, de a háború előtti normális évekhez viszonyítva, még mindig kb. 190.000 ha a különbözet.

Bukovinában az 1923. évi termelés szintén nem érte el a normális kereteket. Legnagyobb emelkedést a Regát mutatja, mindamellett, hogy itt is a háború előtti évek (1911—15) középarányosánál kb. 497.000 ha-ral kevesebb a megművelt területek nagysága.

Megjegyzendő, hogy ezek az adatok nemcsak a gabonaneműekre, hanem az összes veteményekre, beleértve a legelőket is, vonatkoznak.

Az egyes gabonaneműek termelésére nézve az alábbi statisztikai adatok állnak rendelkezésre:

Termény megnevezése	1923		1922		1921		1920	
	évi termés mennyisége 1000 hektoliterekben							
	összesen	átlag ha-kint	összesen	átlag ha-kint	összesen	átlag ha-kint	összesen	átlag ha-kint
Búza	35.698	13.2	32.687	12.3	27.649	11.1	22.050	10.9
Rózsa	3.301	12.2	3.252	12.2	3.199	9.8	3.409	10.8
Zab	21.399	11.4	32.262	18.7	15.518	9.9	22.963	16.4
Árpa	21.662	16.1	29.288	21.9	20.545	16.6	21.489	22.2
Teng.	57.409	16.6	39.305	11.5	37.472	10.9	61.512	18.6
Össz.	139.469	—	136.794	—	104.383	—	131.423	—

Az 1922. évvel szemben 1923. év javára mutató 2670 ezer hl terméstartomány a bő kukoricatermés javára írható, amihez a hosszú és száraz ősz nagyban hozzájárult, úgyhogy a termés mindjárt a szedés után exportképesé vált. A búzatermés az 1922. évinél 3,010.602 hl-rel több, minőség dolgában azonban különösen a kisbirtokokon nem felelt meg a várakozásnak, úgyhogy a nemzetközi piacon a román búza erősen veszített versenyképességéből. A tavaszi vetemények a kedvezőtlen időjárás miatt nem érték el az 1922. évi termést, ami különösen a zabnál észlelhető, amelyből 10,863.099 hl-rel termelt kevesebb.

A többi mezőgazdasági növények úgy a román földművelésben, mint a gazdasági termékek kereskedelmében kisebb jelentőségűek, úgyhogy míg a gabonaneműek és a kukorica együttvéve a megművelt és bevetett területek 90.1%-át foglalják el, addig a kender, len és az olajmagvú növények alig 1.54%-át,

a kertivetemények csak 2·45, ipari növények 0·64, a kertek 0·87, a takarmánynövények pedig összesen 4·40%-át foglalják el az egész bevetett területnek. Különösen csekély az olajosnövények csekély termelése, aminek legfőbb okát a nagybirtokok felosztása képezi, de hozzájárult ahhoz a kiviteli tilalom is.

Az egyes országrészek terméseredményeit az alábbi összeállítások tüntetik fel:

Termény megnevezése	A Regát területen termett							
	1923-ban		1922-ben		1921-ben		1911—15. évek átlagában	
	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.
Búza	16.938	13·8	16.109	13·3	15.287	13·2	28.503	14·7
Rozs	810	12·5	659	11·1	695	9·6	1.208	12·3
Zab	10.191	11·0	17.153	19·6	9.127	12·9	9.090	16·8
Árpa	13.066	16·5	17.118	22·7	12.718	19·2	9.599	22·1
Teng.	37.154	13·9	22.539	11·4	21.221	11·4	36.526	17·4
Össz.	78.159	—	73.578	—	59.048	—	84.926	—

Az 1911—1915. évi átlagos terméssel szemben a búza- és a rozstermelésnél mutatkozó nagy visszaesésnek egyik magyarázata az, hogy a búzával és rozssal bevetett terület 734.000 ha-ral kevesebb volt 1923-ban, mint az 1911—1915. évek átlagában.

Az őszi vetést a hosszú és száraz őszi megakadályozta ugyan, ami a földművelőknek meglehetősen gondot okozott, mindamellett az eredmény az 1922. évben elérttel szemben bizonyos javulást mutat. Nagy-Romániában összesen 2,171.232 ha volt búzával bevetve; 196.041 ha rozssal; 95.966 ha őszi zabbal; 3172 ha repcével; 3130 ha pedig őszi árpával.

Termény megnevezése	Erdély, Besszarábia, Bukovina területén termett							
	1923-ban		1922-ben		1921-ben		1920-ban	
	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.	összesen 1000 hl.	ha-kint hl.
a) E r d é l y								
Búza	7.040	10·4	8.541	10·2	8.987	11·6	6.130	9·1
Rozs	724	10·9	942	10·2	1.604	11·6	799	9·6
Zab	1.710	11·3	1.849	13·2	1.820	10·8	1.527	12·3
Árpa	3.612	13·6	3.381	14·5	4.693	16·6	3.884	17·3
Teng.	8.489	11·6	8.243	11·4	8.336	10·7	10.873	17·2
Össz.	21.575	—	22.956	—	25.440	—	23.213	—
b) B e s s z a r á b i a								
Búza	11.404	14·8	7.700	13·4	3.164	5·9	6.703	11·7
Rozs	1.488	12·5	1.325	14·6	703	7·1	1.672	11·2
Zab	8.903	11·6	12.748	18·7	4.140	6·3	11.489	15·8
Árpa	3.764	15·2	8.043	25·7	2.485	9·9	3.900	19·7
Teng.	10.772	16·6	7.677	11·7	7.099	9·4	13.447	18·9
Össz.	36.331	—	37.493	—	17.591	—	37.211	—
c) B u k o v i n a								
Búza	316	16·1	326	14·6	210	13·8	152	12·5
Rozs	287	14·2	326	13·0	196	11·8	189	10·2
Zab	593	15·5	511	15·9	433	13·2	423	14·3
Árpa	1.221	25·4	746	21·0	647	18·2	560	20·0
Teng.	994	17·1	846	16·1	817	13·4	1.320	21·2
Össz.	3.411	—	2.755	—	2.303	—	2.644	—

Állattenyésztés. Az állattenyésztésre vonatkozólag csak 1922. évről állnak adatok rendelkezésre, amelyek, összehasonlítva az előző három esztendő adataival, az állatállomány lényeges szaporulatát mutatják.

Országrész, illetve az év megjelölése	Ló	Szarvas	Bivaly	Juh	Kecske	Disznó	Öszvér	Szamár
Regát	903.088	2,777.193	45.792	6,196.654	229.685	1,417.271	1.481	5.891
Besszarábia	435.415	764.702	691	2,297.306	23.382	507.830	189	564
Bukovina	71.623	234.319	—	235.344	11.117	121.916	34	22
Erdély	391.925	1,969.320	140.193	3,591.265	287.528	1,069.789	11.142	3.666
Nagy-Románia össz. 1922	1,802.051	5,745.534	186.676	12,320.569	551.712	3,116.806	12.846	10.143
" " " 1921	1,686.728	5,520.914	200.256	11,119.047	573.900	3,132.004	2.241	10.621
" " " 1920	1,485.200	4,729.766	145.858	8,689.996	499.922	2,513.610	11.719	—
" " " 1919	1,379.916	4,633.999	7,790.633	—	354.775	2,289.458	—	—

Erdőkitermelés. Romániának háború előtti erdőterülete 2,389.900 ha volt, amely terület a háború után 7,195.930 ha-ra szaporodott. A fatermelés is ehhez képest a háború előtti termelés háromszorosára emelkedett.

Az 1923. gazdasági év a háború után évek közül az első, ahol intenzívebb fatermelésről lehetne beszélni, ha ez a termelés-illetőleg annak értékesítése nem ütközött volna újabb és újabb akadályokba. Ezek között

legszámtöbb a nagy vagónhiány, úgyhogy a lefolyt 1923. évben nem kerülhetett annyi fa kivitelre, mint amennyivel az év kezdetén számítottak, aminek következtében az ezévi fatermelés nagy része raktáron maradt. A kivitel körülbelül 200 ezer vagón volt, amelyhez még 91.827 köbméter fenyőtönk járul.

A háború utáni határeltolódások Romániát elsőrendű faktorrá tették az európai fapiacon. Azt azonban csak a jövő fogja megmutatni, hogy ezt a pozícióját képes lesz-e megtartani. Romániának geográfiai helyzete, a dunai és tengeri kikötők, továbbá az alacsony valuta lehetővé tették, hogy az ország ezen a téren, legalább is a jelenben, fontos szerepet játszasson.

Ami a kivitel nagyságát illeti, a fatermek a gabona- és petróleumtermékek után a harmadik helyen állanak 2.642.280.000 lei értékben, mely összegnek javarésze a fenyődeszkákra (1961 millió lei) és a tüzelőfára (477 millió lei) esik.

Petróleumtermelés és bányászat.

A *petróleumipar* az 1923. évben is folytatta a háború után megkezdett talpraállását, amit nagyban előmozdított az az újonnan alakult 17 vállalat, amelyek összesen 135 milliós névértéken felüli tőkével kezdték meg működésüket.

De az 1923. év folyamán Londonban is alakult 2,030.000 lei tőkével 4 új vállalat, amelyek ha nem is kizárólag, de nagyjából a román petróleum kitermelése és az azzal való kereskedelemre létesültek.

Az újonnan alakult vállalatok mellett azonban a legtöbb meglévő vállalat is jelentősen megnagyobbította tőkéjét, úgyhogy ezek a meglévő vállalatok (amelyeknek a számát 32-re teszik), amelyek az 1922. év végén 1972 millió lei tőkével dolgoztak, jelenleg már mintegy 4547 millió lei tőkével rendelkeznek. A nominális tőkeszaporulat tehát 1923-ban 2674 millió lei, ami 133%-nak felel meg, ezzel szemben a ténylegesen realizált szaporulat csak 1679 millió lei, azaz 80%.

Az összes román petróleumvállalatok száma, ha az újonnan alakultakat is számításba vesszük, az év végén 181 volt, körülbelül 7 milliárd lei tőkével. Ez az összeg azonban sokkal magasabb és körülbelül 20 milliárd leire becsülhető, ha figyelembe vesszük a régi vállalatok tőkéjét, amely aranyleiben számítandó és az idegen valutában eszközölt részvénykibocsátásokat, amelyek a háború előtti paritás alapján vannak a fenti összegbe felvéve.

Hogyha azonban figyelemmel vagyunk a munka drágulására, a lei folytonos esésére, a kormány különféle megszorító rendelkezéseire, a belföldi fogyasztás számára alacsonyan megszabott maximális árakra, a nyersolajnak az állam (vasút, flotta) számára való előállítási költségen alóli szállítására, amelyek a társaságokat megakadályozták, hogy programjaik realizálhatása céljából tartalékokat gyűjthessenek — amin a vállalatok vagy úgy segítettek, hogy az osztalékokat új részvényekbe fektették, vagy pedig, amelyek ilyenekkel nem rendelkeztek, a nagyközönséghez fordultak részvényeik plaszirozása céljából — akkor azt kell mondanunk, hogy ez a nagy tőkeemelés egy belső krízisnek volt a jele — nem pedig a petróleumipar különös virágzásának — annak ellenére, hogy a termelés csaknem elérte a háború előtti nívót.

Ezeknek a nehézségeknek dacára, a petróleumtermeléssel kapcsolatos befektetések 1923-ban lényegesen a többi évek felett álltak. A fúrások össznagyságát illetőleg teljes statisztika még nem áll ugyan rendelkezésre, az első 11 hó teljesítménye azonban nagy erőfeszítésekről tesz tanuságot.

A nagyobb vállalatok által eszközölt fúrások hossza az év első 11 hónapjában 111.596 métert tett ki, amelyhez ha még hozzávesszük a 11 hó középarányosát, azaz 10.145 métert, akkor kb. 121.741 métert tesz ki az 1923. év folyamán végzett fúrások összes hossza.

Ezt az eredményt összehasonlítva az előző évek eredményével a következő megállapítást tehetjük:

1915-ben eszközölt fúrások hossza	95.000
1920-ban	18.480
1921-ben	47.127
1922-ben	84.052
1923-ban	kb. 120.000

Pénzügyileg a végzett munka óriási terhet jelentett a társaságokra nézve, mert ha 1 méter fúrás költségeit átlag 14.000 leibe számítjuk, úgy a kimutatott 120.000 méter költségei 1.680 millió leit tettek ki. Ez az összeg a fentebb említett tényleges tőkebefektetésnek (1.679 millió) felel meg.

Ennek az óriási erőfeszítésnek magyarázatát abban találjuk, hogy a petróleumipar ma nemcsak Romániában, hanem az egész világon számottevő faktor, mégpedig nemcsak kereskedelmi, hanem politikai szempontból is. Speciális magyarázatát pedig abban leli, hogy a nagy vállalatok jó részének bizonyos területekre vonatkozó koncessziója néhány év múlva lejár és hogy az ezen területekre vonatkozó koncesszió azonos feltételek melletti meghosszabbítása

valószínűtlen. Mi sem természetesebb tehát, hogy a legtöbb vállalat a mai kifejlett technika segítségével rövid idő alatt minél jobban ki akarja aknázni a rendelkezésére álló talajt.

Maga a nyerspetróleum-termelés ezzel szemben azonban csak normális volt. Az évi termelést az alábbi táblázat szerint körülbelül 1,500.000 tonnára lehet becsülni figyelemmel arra, hogy decemberre végleges adatok nem állnak rendelkezésre.

Hó	A havi termelés mennyisége tonnában
Január	128.117
Február	116.696
Március	138.916
Április	128.884
Május	124.721
Június	124.461
Július	125.985
Augusztus	127.287
Szeptember	120.234
Október	120.455
November	122.374
December kb.	130.000

Összesen: 1,508.130

Ez a végeredmény az előző évihez viszonyítva 10%-os emelkedést mutat.

Az évi termelése 1907 óta, amikor az évi termelés első ízben haladta meg a millió tonnát, a következő:

Év	Az évi nyerspetróleum-termelés
1907	1,129.297 tonna
1908	1,147.727 "
1909	1,297.757 "
1910	1,252.407 "
1911	1,544.847 "
1912	1,804.761 "
1913	1,885.225 "
1914	1,783.947 "
1915	1,673.145 "
1916	1,244.093 "
1917	517.491 "
1918	1,214.219 "
1919	920.437 "
1920	1,034.048 "
1921	1,163.780 "
1922	1,368.929 "
1923 kb.	1,500.000 "

A fenti adatokból kitűnik, hogy a petróleum-termelés a háború után lassú, de fokozatos fejlődést mutat. Ha azonban ezt a termelést magát az eszközölt fúrások nagyságával összehasonlítjuk, akkor arra az eredményre kell jutni, hogy a művelés alatt álló területek jelenleg termelőképességük maximumát adják és hogy ezentúl, ha nem is azonnal, de fokozatos süllyedés fog beállani, ami pl. a câmpinai telepeken már most tapasztalható, ahol az összes jelenleg működő kutak nem adnak annyi nyersolajat, mint néhány év előtt egyetlen kút adott.

Ezt a bizonyítékot szolgálja egyébként az előző statisztika is, amelyből kitűnik, hogy az utolsó három év termelése a nagyban eszközölt fúrások dacára csak lassú emelkedést mutat.

Romániának petróleumtermelése a világtermelés-sel összehasonlítva az 1,2%-ot nem haladja meg. A külföldnek fokozatosan nagyobbodó termelése mellett Románia, amely 1913-ban a petróleumtermelő országok között a 4-ik helyen állott, ma csak a 6-ik helyet foglalhatja el.

A termelt nyersolajból az ország 18 főbb finomítója — amelyekbe az erdélyiek nincsenek bele-

számítva — körülbelül 1,300.000 tonnát, vagyis 87%-ot dolgozott fel. Az országban felhasznált petróleum-termékek mennyiségét az alábbi összeállítás mutatja be:

Termékek megnevezése	1914	1919	1920	1921	1922	1923
	évben az ország területén felhasznált petróleumtermékek mennyisége tonnákban					
Könnyű és nehéz benzin . .	31672	41267	25817	51469	74956	104249
Égető-petróleum	51710	51470	64422	70660	88647	117173
Motorin és olaj	40816	39950	47781	76827	124,572	129099
Paraffin	1416	949	621	1087	1582	1697
Kátrány	524254	263857	269127	332143	394686	455474

A petróleumtermékek árát a kormány 1923-ban rendeletileg két ízben is szabályozta. E rendeletek értelmében a könnyű benzin ára az év első felében 3.50 lei, második felében 6 leiben volt kg-kint megállapítva. A nehéz benzin ára 2—3.50 lei, a finomított petróleumé 1.50—3 lei, a motoriné 1.50—2.50 lei, a kátrányé pedig 1.30 lei volt. Az áraknak ez a maximalása folytán a belföldi ár és az exportálásnál elérhető ár között 898 millió lei deficit mutatkozott, amely összeg azonban csak a könnyű és nehéz benzin, motorin és finomított petróleumra vonatkozik.

A kivitel inkább gyengének nevezhető. Kivitelre került:

Nyersolaj	925 tonna
Pakura	30.243 "
Finomított petróleum	193.098 "
Benzin	144.967 "
Paraffin	40 "
Olajok	15.044 "

Összesen: 384.317 tonna

az 1922 ben kiszállított 432.226 tonnával szemben. Az esés tehát 18%-os volt, aminek okát a belső fogyasztás emelkedésében kell keresni.

Bányatermelés. A bányatermelésre vonatkozólag egyelőre csak az alábbi adatok állnak rendelkezésre:

Bányatermék faja	1920	1921	1922	1923
	évi termelés mennyisége tonnákban			
Nyersolaj t.	1108924	1108414	1372905	1500000
Szén . . t.	1587575	1804687	2116220	—
Földgáz m ³	3644617000	3594525860	3691433725	—
Különböző ásványok t.	197759	273174	313758	—
Só . . . t.	246976	232818	285212	—
Arany . kg	707	1104	1337	—

Ipar.

Románia a háború előtt csaknem kizárólagosan mezőgazdasági állam volt. Ez a helyzet a háború után az ország területi gyarapodásával gyökeresen megváltozott, egyrészt, mert a csatolt részek virágzó ipartelepek felett rendelkeztek, másrészt, mert külföldi gyárak,

a szállítási és beviteli nehézségek elkerülése végett, fióktelepeket vagy legalább is töltő-állomásokat rendeztek be Romániában, főleg azonban Erdélyben.

Mindazonáltal az ipar az a termelési ága Romániának, amely a háborút követő években a legnagyobb nehézségekkel küzdött és egyes kivételekről eltekintve, relatíve a legcsekélyebb haladást mutatja. Politikai és gazdasági okok egyaránt gátolták fejlődését. Politikaiak: a kormány nacionalizáló rendeletei, amelyek a vállalatok élére román állampolgárok állítását követelték, majd megszabták, hogy a részvénytőke 60%-ának román kezekbe kell átmenni, végül 1923 vége felé már azt a számarányt is előírták, amelyben a román állampolgárokat alkalmazni kell az ipari termelés valamennyi ágában. A román munkások pedig, akár a szoros értelemben vett egyénekre, akár pedig technikai képzettségű emberekre gondolunk, sokkal silányabb minőségűek, mint azok a rendszerint külföldi származású szakmunkások és mérnökök, akiket a gyáraknak nagyrészt el kellett bocsátani, hogy helyüket románokkal töltsék be.

A fejlődést gátló gazdasági okok pedig többszörösek. A már fentebb említett pénzszűkének a következménye az ipari hitelek megvonása vagy redukálása volt. Ha pedig valamely ipartelep kölcsönhöz jutott, ezért igen magas kamatot kellett fizetnie. A szállítási eszközök bizonytalansága és elégtelensége akadályozta a termelés folytonosságát és biztonságát, a lei elértéktelenedése pedig illuzoriussá tette a vámvédelmet és megnyitotta Románia kapuit a versenyképes külföldi cikkeknek. Sok iparág, különösen a vas- és gépipar, sok száz millió lei értékben szállított az állam számára, de minthogy a kincstár a számlákat nem egyenlítette ki, ezek a vállalatok fizetési nehézségekbe kerültek, munkásainak nagyrészt kénytelenek voltak elbocsátani és az üzemet redukálni.

Bizonyos iparágak a fent jelzett nehézségek ellenére is lényegesen fejlődtek.

Igy pl. a *cukorgyártás*, amelynek évi termelése 8000 vagonra emelkedett, ami teljes egészében biztosítja a belföldi fogyasztást (kb. 7500 vagon), úgyhogy Románia a jövőben ebben az árucikkben nem szorul többé bevételre.

A *papírgyártás* is erősen fellendült, ha meggondoljuk, hogy Románia 1920-ban még csak 790 vagont tudott előállítani, az 1923. évben előállított mennyiség pedig már 2000 vagont tett ki, 500 millió lei értékben.

Cementgyártás céljából 1923-ban két új gyár alakult, amelyeknek évi termelőképesége 10.000 vagon. Ezekkel együtt a cementipar évi termelőképesége 34.000 vagon.

A lefolyt esztendőben három új *üveggyár* is létesült (Torda, Marosvásárhely és Medgyes), amelyek

földgázra rendezkedtek be. E három új gyárral Románia üveggyárainak termelőképesége napi 10 vagon.

1923-ban egy új *téglagyár* alapított Tordán. Kolozsváron pedig még 1922-ben alakult az „Iris” gyár, amely teljesen modern berendezésű és az első, amely Románia területén porcellánt állít elő.

A *szövet- és posztógyárak* termelőképeségüket mintegy 20%-kal emelték. A romániai szövetgyárak jelenleg mintegy 15 millió m-t, a posztógyárak pedig kb. 5 millió métert tudnak produkálni évente.

A *vegyipar* terén annyiban észlelhető bizonyos fellendülés, hogy — amint már fentebb is érintettem — számos külföldi gyár fióktelepeket, illetve töltő-állomásokat létesített. Így többek között Richter Gedeon budapesti gyár Temesvározt az „Alfa” cégnél; a „Gea Kreujer R.-T.”-nál (ugyancsak Temesvározt a „Chinoir” vegyészeti gyár Budapest), F. Z. Kivirda (Bécs), „Diana” sóborszesz, kaiser-borax stb.

Ugyancsak külföldi gyárak fióktelepei állítanak elő: tintát, lámpákat, elektromos körtéket, ezüstneműeket, kaucsukcikkeket, fésűt, gombot, telefonalkatrészeket stb.

Kereskedelem.

Az 1923. év kereskedelmi szempontból nem kezdődött kedvező feltételek mellett és azok az év folyamán tovább még romlottak. A vásárlástól való tartózkodás, aminek az okát az árak emelkedése és a jövedelem közötti aránytalanságban kell keresni, az év folyamán erősen növekedett. Hozzájárult a pangáshoz a nagyfokú pénzhiány is, ami a kormány deflációs politikájának eredménye és ami különösen az év második felében mutatkozott erősen. Harmadik hátráltató tényező pedig, az újonnan kiszabott és magasan magállapított adókban keresendő.

Mindezen körülmények arra kényszerítették a konzument, hogy felesleges vagy elhalasztható kiadásoktól elálljon. A falusi nép, amely Romániában a konzumensek nagy tömegét képezi, előnyösebbnek látta a kapott birtokokat kifizetni és csak a háztartás céljára legszükségesebbeket igyekezett magának beszerezni. Ilyen körülmények között az en-gros kereskedelem kettős krízisen esett keresztül; az eladási krízisen és a pénzhiányon. A pénzhiány pedig egy újabb bajt hozott magával, a hitelhiányt. A bankok kényszerülve voltak a hitelt limitálni, úgyhogy az azokkal dolgozó kereskedők magánügyéneknek alkalmi hiteleire voltak utalva, akik viszont az alkalmat kihasználva pénzüket rövid lejáratra és csak magas kamatok előzetes lefizetése mellett voltak hajlandók kölcsön adni.

Az 1923. évben eszközölt eladások a lei emelkedése dacára még csak megközelíteni sem tudták az 1922. évit, dacára, hogy az sem tartozott a jónak nevezhető évek közé.

A kereskedők egyébként az előző évek tapasztalatain okulva sokkal elővigyázatosabban dolgoztak, — amire őket a külföldi szállítók újabb feltételei is

készítették, — tudniillik, hogy a rendelés alkalmával előleg adandó, a szállítólevelek megérkezésekor pedig az egész összeg kifizetendő. Az 1923. évben tehát nem lehet nagyobb kereskedelmi összeköttetésről beszélni, még azoknál a cégeknél sem, amelyek egyébként a világpiacon mint számottevő vásárlók szerepeltek.

A pénzhiány miatt a csődbejelentések, amelyek a háború utáni első években teljesen megszűntek, újból megszorodtak. Az óvatolt váltók száma aránytalanul megnövekedett és még nagyobb is lett volna, ha időközben a kormány a magas valutájú kereskedelmi tartozásokra moratoriumot nem engedélyezett volna, illetve azt időnként meg nem hosszabbítja. Az angolokkal sikerült az ily tartozásokra vonatkozólag kiegyezni, amely példát az év végén a francia hitelezők is követték.

A legfontosabb árú alakulásában az 1923. év folyamán sem volt ugyan nagyobb kilengés, de a napi drágulás azonban folytonosan haladt, aminek okát nemcsak a lei esésében, hanem az előállításához szükséges nyersanyagok árának emelkedésében is keresni.

A legfontosabb cikkek árai az 1923-ik kereskedelmi évben, 1921. évhez viszonyítva, megkétszereződött, 1922 óta pedig 30—50% általános emelkedést mutat, ami a leinek ezen idő alatt történt értékvesztését felülmúlja.

A kormány a drágaság okozóját a spekulációban vélte feltalálni és ennek letörésére a spekuláció elleni törvényt hozta. Habár a törvény ellen, úgy a hivatalos kereskedelmi fórumok, valamint maguk a kereskedők több ízben protestáltak, csekély módosítással mégis életbelépett, a várt eredményt azonban nem hozta

meg. Ugyanakkor pedig, amikor a kormány egyik oldalról a drágaság letörésére igyekezett, más oldalról újabb adókat rótt a kereskedőkre, a régi adóknak mintegy 5—10-szeresét.

A külkereskedelem. A kivitel 1922-ben körülbelül 363 millió papírlejjel haladta meg a bevitelt, úgyhogy az volt Romániának a háború óta az első aktív kereskedelmi mérlege. Ámbár az 1923-as évi bevitelt illetőleg az egész esztendőre szóló végleges adatok még nem állanak rendelkezésemre, abból a körülményből, hogy az első hat hónapra összeállított hozzávetőleges adatok szerint az első szemesterben a kivitel értéke 1.164,908.910 lei-jel meghaladta a bevitt árú értékét, arra lehet következtetni, hogy az 1923-as külkereskedelmi mérleg körülbelül 3 milliárd többlettel fog zárulni Románia javára.

Kivitel. Az 1923-as esztendőben 3,336.792 tonna árú szállított ki, amely mennyiségbe nincsen beszámítva 102.252 db állat és 91.827 köbméter fenyőtönk. Az összkivitel értéke 13.642 millió lei, míg az 1922-es esztendőben a kiszállított árú értéke 8.428 millió leit tett ki.

Kategóriák szerint a kivitel a következőképp oszlott meg:

Árucsoport megnevezése	Az 1922. év		Az 1923. év	
	folyamán kivitt árú		folyamán kivitt árú	
	mennyisége	értéke 1000leiben	mennyisége	értéke 1000leiben
Gabona	1,277.705 tonna	3,898.442	1,844.724 tonna	7,658.781
Petróleum	435.736 „	2,079.586	384.317 „	2,559.087
Faneműek	1,793.233 „	1,456.106	2,084.461 „	2,615.515
Különféle árú	39.656 „	57.106	59.295 „	42.844
Élő állatok	319.314 darab	909.257	102.252 darab	670.789
Fenyőtönk	86.559 m ³	19.346	91.827 m ³	36.765
Tojás	8,123 815 darab	8.946	31,598 323 darab	59.029
Összesen :	—	8,428.789	—	13,642.810

A román kivitel főcikkei a mezőgazdasági termények, a petróleum, fa, élő állat és tojás s azok exportpiaca Anglia, Ausztria, Bulgária, Csehszlovákia, Egyiptom, Franciaország, Görögország, Olaszország, Németország, Lengyelország, Törökország és Magyarország voltak.

A búza- és rozsexport 1923. év legnagyobb részében szünetelt és csak decemberben szabadított fel a kivitel számára. Természetes, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt az export e cikkekben nem volt képes lényeges arányokat ölteni. Ellenben árpában, zabban, tengeriben, korpában és hüvelyesekben az exportforgalom kedvező eredménnyel járt, amennyiben körülbelül 1,800.000 tonna került kivitelre 7 milliárd leinél nagyobb értékben.

Belgium, Németország és Franciaország az öszsexportnak csaknem $\frac{1}{4}$ -ét vették fel.

Igen erős volt az állatkivitel, amelyből kb. 100.000 db került exportra, valamint erősen fellendült a tojáskivitel, amint azt a fenti összeállítás is mutatja. A fakivitel is erősen fejlődött, ellenben a petróleumexport tetemes visszaesést mutat az 1922-ben elért eredménnyel szemben.

Bevitel. Amint fentebb is említettük, a bevitelre vonatkozó adatok még nem állítottak össze és a statisztikai hivatal még csak az első félévre készítette el az idevágó táblázatot, amely azonban nem tünteti fel az egyes árú eredetét. E szerint Románia 1923 első hat hónapjában 280.834 tonna árú importált 7.042 millió lei értékben. Ugyanez alatt

az időszak alatt a kivitel 2,184.424 tonnát tett ki, 8.207 millió lei értékben. A különbözet tehát 1.165 millió lei Románia külkereskedelmi mérlege javára.

Ha az egyes áru fajtákat vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a legnagyobb szükséglet mutatkozott ércekben és bányatermékekben, amelyek az összbevétel 43·26%-át tették ki. Erős import volt cukorban (7·36%), gépekben (5·66%), textilárúkbán (7·75%), festékanyagokban (1·31%), gyarmatárúkbán (3·94%), kémiai termékekben, gyógyszerekben (2·94%), gummi anyagokban (1·15%) és gyapjúban (1·39%).

Közlekedés.

Nincsen Romániának intézménye, amelyet annyi panasszal illetnének, mint az államvasutakat. És jogosan. A vasutak nem képesek Nagy-Románia forgalmi szükségleteit kielégíteni és az ipar lassú talpraállásának egyik fő oka éppen a közlekedési viszonyok gyarlósága. Úgy a mozdony, mint a kocsi-park elégtelenek ahhoz, hogy a kereskedelem és ipar igényeit ki tudják elégíteni.

Mindazonáltal e téren is fokozatos haladás észlelhető. A kormány erejéhez mérten igyekszik a közlekedési viszonyokat megjavítani és hogyha ez nem sikerül, ha a vasutak még ma is a szükségletnek csak mintegy 40%-át tudják lebonyolítani, úgy ennek oka azokban az állapotokban keresendő, amelyben a háborút követő esztendő Romániát találta. A négyféle rendszerhez tartozó hálózat egyesítése, a háború alatt tönkrement pályák kijavítása, a felrobbantott hidak pótlása, a teljesen lezüllött mozdony- és kocsi-park kiegészítése olyan finánciális terheket jelentenek, amelyeknek Románia eddig nem tudott megfelelni.

A javulást a következő adatok mutatják:

I d ő p o n t	Szolgáltat-ban levő		Javításra szoruló		Szolgáltat-ban levő		Javításra szoruló	
	moz-donyok		személy-szál. kocsik		teher-kocsik			
	s z á m a							
1922 januárban .	1366	2748	1842	6583	38381	51219		
1923 szept.-ben .	1913	2323	2916	5454	50807	38329		

Amint a fenti táblázat mutatja, úgy a mozdony, mint a kocsi-park növekedett és mindkevesebb mozdony és kocsi szorul javí-

tásra. Mindazonáltal Románia még távol áll attól, hogy a szállítási viszonyok normalizálásáról lehessen beszélni.

Pénzügy.

Az állam pénzügyi helyzete. Ha a liberális kormány-nak nem is sikerült beváltani azokat az ígéreteket, amelyeket kormányrajutásakor (1922) hangoztatott, mégis azt lehet mondani, hogy az 1923-as költségvetés az előző évvel szemben haladást mutat annyiban, hogy az államszükségletek kielégítésére csaknem kétszer akkora összeg volt beállítható a budgetbe, mint az 1922-ik évben. A helyzet megítélésénél természetesen nem szabad figyelmen kívül hagynunk a román valuta elértéktelenedését, az azonban százalékosan csekélyebb, mint az állam jövedelmeinek és kiadásainak emelkedése.

Az 1923-as budget kilenc hónapra állított össze (április 1—december 31-ig), mert 1924-től kezdődőleg a költségvetési esztendő összeesik a naptári évvel. Az alanti táblázat áttekintést nyújt a kormány által a kérdéses esztendőre kért hitelek-ről, de egyszersmind módot ad az összehasonlításra az 1921 és 1922-es költségvetéssel szemben is, minthogy az 1923. évre közölt számadatok 12 hónapra vannak kalkulálva, hogy az összehasonlítás az előző évi költségvetésekkel áttekinthetőbb legyen.

Bevételi forrás megjelölése	1921—22	1922—23	1923
	évi költségvetés elő- irányzata millió leiben		
Egyenes adó	723	650	2.103
Közvetett adó	2.214	3.310	7.847
Bélyeg- és jogiilletékek	564	571	1.201
Egyedárúságok	1.350	1.627	2.360
Közlekedési min.	2.340	3.126	4.724
Államvasutak bevétele	—	—	—
Állami üzemek	185	186	339
Szubszenciók	23	32	37
Pénzügymin.	105	143	1.152
Belügyminiszt.	32	35	47
Igazságügymin.	15	16	21
Külügyminiszt.	1	30	53
Földművelésügyi min.	12	11	28
Ipari és keresk. miniszt.	130	309	486
Hadügyminiszt.	1	2	4
Közmunkaügyi min.	1	1	1
Vallás- és közokt.	12	12	49
Népjóléti min.	—	—	88
Közegészségügyi min.	—	—	—
A budget-be fel nem vett jövedelmek	—	57	—
Áruk	—	200	—
Külföldön levő követelések	—	180	—
Összesen	7.708	10.498	20.540

Amint már fentebb említettem, a nem stabil valutájú államok költségvetésének bírálatánál tekintettel kell lenni a pénz fluktuációjára.

E célból elegendőnek vélem közölni, hogy míg 1922-ben a dollár átlag 150-en alul mozgott, addig 1923-ban már 200-on felül értékeltetett. A különbözet 25—30%, viszont az 1923-as költségvetésbe beállított bevételek mintegy 95%-kal mulják felül az 1922-es budget megfelelő tételét.

Az 1923. évi kiadásokról a következő összeállítás nyújt felvilágosítást.

A kiadások megjelölése	1923. év		
	9 hónapjára jóváhagyott hitel	3 hónapjára még hiányzó hitel	12 hónapjára számított hitel összesen
	millió leiben		
Hadügy	2.338	747	3.085
Pénzügy	4.750	640	5.390
Közoktatásügy	1.124	375	1.499
Kultusz	259	86	345
Belügy	669	223	892
Közmunka	179	60	239
Igazságügy	243	81	324
Földművelésügy	392	131	523
Ipar és kereskedelem	233	78	312
Külügy	29	10	39
Közegészségügy	420	140	560
Népjólét	99	10	39
Közlekedés	3.932	1.311	5.243
Minisztertanács	2	—	2
Összesen	14.669	3.892	18.492
Drágasági pótlék	500	167	667
Összesen	15.169	4.059	19.159
Államvasúti javítások	—	—	—
Rendkívüli hitelek	305	102	407
Végleges összeg	15.474	4.161	19.566

Összehasonlítva az 1923-as költségvetés kiadási és bevételi oldalának végösszegét, azt kellene hinnünk, hogy egy kiegyensúlyozott budgettel állunk szemben, mert hiszen a bevételek csaknem egymilliárddal mulják felül a kiadásokat. Ez azonban csak látszat, mert az 1923-as költségvetés távol áll az egyensúlytól. Ugyanis a román pénzügyminiszter ellentétben azzal az általános pénzügyi elvvel, hogy az állam bevételeinek magasságát a szükséges kiadások szabják meg, a budget felépítésekor éppen ellenkezően járt el, amennyiben a kiadásokat állította be oly módon, hogy

azok az előreláthatóan befolyó jövedelmeket meg ne haladják. Azokról a szükségletekről pedig, amelyek a költségvetés keretében fedezetet nem találtak, rendkívüli hitelek alakjában történt esetről esetre gondoskodás.

Az alábbi összeállítás a jelentékenyebb államadósságokról nyújt felvilágosítást.

A z á l l a m a d ó s s á g o k	
megjelölése	tőkeösszege milliókban
I. Konzolidált adósság.	
A) <i>Külföldi adósság:</i>	
Az 1889—1913 kibocsátott kötv. még fizetendő összege	Fr. 551
Francia kölcsön	„ 100
1922. konszolidálási kölcsöntőke	„ 30
B) <i>Belföldi adósság:</i>	
Járadék 1889. és 1613.	Lei 500
4%-os járadék erdő 1910.	„ 13
4%-os „ belföldi névérték 1910.	„ 44
5%-os járadék 1910. községi le- gelők névért.	„ 20
Államvasúti kölcsön névért.	„ 39
1916. 5%-os járadék még amor- tizálandó tőkéje	„ 400
1919. 5%-os járadék még amor- tizálandó tőkéje	„ 1.143
1920. 5%-os járadék még amor- tizálandó tőkéje	„ 2.732
1920. 5%-os blockirozott járadék névértéke	„ 400
1922. 5%-os kisajátítási járadék	„ 11.600
II. Folyóadósságok.	
<i>(Belföldiek)</i>	
A Nemzeti Bank által kötött köl- csön	„ 11.561
Belföldi kincstári jegyek	„ 664
III. Különleges évi kötelez- vények.	
Skoda	Cor. 54
Levanta-i francia társaság	Fr. 18
Belga kölcsön	„ 6
Olasz tartozás	Lira 2

Pénzintézetek. A hivatalos statisztika a román pénzintézetek fejlődéséről az alábbi adatokkal rendelkezik:

É v	Intézetek száma	Részvénytőke nagysága
1919-ben . . .	486	711,264.038 Lei
1920-ban . . .	542	1,966,663.899 "
1921-ben . . .	556	2,406,400.470 "
1922-ben . . .	683	3,334,767.780 "
1923-ban . . .	724	3,814,987.780 "

Amint a fenti adatok mutatják, a pénzüintézetek számának legnagyobb növekedése 1922-ben észlelhető, míg az alaptőke legnagyobb, mintegy 180%-os emelkedése 1920-ra esik. Ha azonban a román valutának leromlását tekintetbe vesszük és a részvénytőkét átszámítjuk aranyra, nyilvánvaló, hogy a fenti számszerű haladás inkább visszafejlődést jelent, mert aranyértékben a pénzüintézetek részvénytőkéje nagyobb volt 1919-ben, mint 1923-ban.

Az 1923. év folyamán alaptőkét emelt 63

pénzüintézet, amely emelés 363,470.000 leinek felelt meg. Újonnan alakult 41 pénzüintézet 116,700.000 lei alaptőkével.

A nagy pénzüszűke, amely már 1922-ben kezdődött és 1923-ban fokozódott, bénítólag hatott a pénzüintézetek működésére, amelyek kénytelenek voltak a hiteleket megszorítani. A közölt adatok alapján elvitathatatlan tényként lehet leszögezni, hogy Románia gazdasági viszonyai az 1923. esztendőben javultak. Azok, akik ezt tagadásba veszik, a kérdést csak a relatív oldaláról bírálják, t. i. abból a szempontból, hogy a konszolidáció terén tényleg elért eredmények hogyan aránylanak az adott lehetőségekhez. Ebből a szempontból véve tényleg lehetséges a konszolidációt tagadni, mert Románia természeti kincsekben olyan gazdag, hogy azok céltudatos kihasználása révén már régen fel kellett volna épülnie azokból a sebektől, amelyeket a háború ütött az ország gazdasági életén.

© E G Y É B ©

Fényes Elek statisztikai munkássága.¹⁾

Oeuvres statistiques d'Alexis Fényes.¹⁾

A fiatal Magyar Statisztikai Társaságnak immár bevett szokásává lesz, hogy évenkénti ünnepi ülésén egy-egy kiváló magyar statisztikusnak emlékét idézi fel a múltból. Jól esik ez a megemlékezés a magyar statisztika úttörőiről és továbbépítőiről, mert a magunk mai munkájához ihletet és biztatást nyerünk belőle. De nem tagadhatjuk, hogy valami fájó érzést is támaszt bennünk az a gondolat, hogy az elmúlt idők statisztikusainak még módjukban volt az egész Magyarországgal foglalkozniok és reményekkel telveszövögethették egy kialakuló nagy, hatalmas nemzeti állam szivárványos képét.

A mai napon szenteljünk néhány percet Fényes Elek emlékezetének, akire talán a régi magyar statisztikusok közül leginkább ráillenek e szavak, mert hiszen nem tudunk hozzá hasonló statisztikust, aki olyan fáradhatatlan szorgalommal, fájának és hazájának olyan lángoló szeretetével iparkodott volna megismertetni az országot, annak földjét, népét, természeti kincseit, s aki a maga idejében olyan hatást gyakorolt volna nemzetére, mint amilyen hatással volt Fényes Elek. A mai nemzedékből talán csak a statisztikusok ismerik még a nevét, de 80 évvel ezelőtt, amikor

az ő „Magyarország statisztikája“ megjelent, már országos nevű ember volt, akinek a társadalmi, sőt később a politikai életben is jelentékeny szerep jutott.

Nem szándékozom e rövid megemlékezés keretében részletesen foglalkozni Fényes Elek pályafutásával és működésének egész jelentőségével, csak utalok Keleti Károlynak Fényes Elekről a Magyar Tudományos Akadémiában 1877-ben tartott gyönyörű emlékbeszédére. Keleti Károly részéről ez nemcsak egy kiváló tudósnek elismerése tudóstársa iránt, nemcsak egy kitűnő stílusérzékkel megáldott írónak remekül megszerkesztett írásműve, de egy igazán nemesen gondolkodó embernek nobilis gesztusa is volt, mert hiszen Keleti Károly volt az, aki szándékán és akaratán kívül megkeserítette Fényes Elek utolsó éveit azzal, hogy az 1871-ben megszervezett országos statisztikai hivatal igazgatói állását elnyerte az arra szintén igényt tartó Fényes elől. A mellőzés olyan fullánkot hagyott Fényes szívében Keleti iránt, hogy — bár később sokban enyhült közöttük a viszony — holtá napjáig se tudott iránta felmelegedni. Keleti mégis megragadott minden alkalmat, hogy

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1924. évi május hó 15-iki ünnepi ülésén tartott székfoglaló előadás.
Cette étude a paru en langue française dans la Revue de la Société Hongroise de Statistique. 1924 No. 2.

Fényes kiválóságát hangoztassa. Az 1876-iki statisztikai kongresszuson, mely Budapesten tartatott, francia nyelven méltatta az ekkor rövid idő előtt elhunyt Fényes érdemeit, a következő évben pedig akadémiai emlékbeszédjével tett hervadhatatlan engesztelő palmaágot Fényes zöldülő sírjára.

Ez a mai megemlékezés csak némi ízelítőt kíván adni Fényes sokoldalú munkásságából, ismertetni kívánja munkájának módszerét s mintegy tallózás lesz abból a rengeteg anyagból, amit ő élete folyamán felhalmozott, hogy lássuk, milyen kincsek rejlenek könyvtáraink porlepte polcain, azok számára, akik komolyan kívánnak foglalkozni a régi Magyarország állapotaival.

Fényesnek első nagy úttörő munkája: „Magyarországnak és a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statisztikai és geográfiai tekintetben“ 1836 április havában indult meg. Fényes ekkor még a 29. évét sem töltötte be. Alaptermészete a komoly studiumok felé vonzotta. Jellemzi a szerénység, amely első kötetének következő szavaiból tetszik ki: „Érzem, hogy munkám nem tökéletes, érzem, hogy benne számos botlások és hibák fognak felfedeztetni; de azért ki ezeket nyilvánosan javítja meg, az nem engem szégyenít meg, hanem tulajdon hazájának térszen hasznot, mert engem nem hiúság, hanem tiszta használni való kívánás ösztönzött írásra“.

Fényes Eleket, ki akkor irodalmilag még teljesen ismeretlen ember volt, mindjárt az első kötet megjelenése után, 1837-ben az Akadémia levelező tagjává választotta. A munka hat kötete elég gyors egymásutánban jelent meg, a hatodik 1840 elején. Eredetileg hétkötetesnek tervezte; a hetedik kötet lett volna „Magyarország statisztikája“, de ezt 1842 elején mégis külön kötetben adta ki s ez annyiban nem összefoglalása a hatkötetes munkájának, mely Magyarországot községekig menő részletességgel írja le, hogy a népességi adatokat a „Magyarország statisztikája“ című művében az újabb adatok szerint módosítja. Első hatkötetes munkájának tehát összefoglalása tulajdonképpen nincs, mégis „Magyarország statisztikája“ tekinthető annak, mely mintegy betetőzi azt és mintegy szerves egészé teszi. Ezt a két, de egynek tekinthető munkát tartom Fényes legkiválóbb alkotásának, mert későbbi munkái vagy csak ennek rövidített és némileg módosított kiadásai, vagy amennyiben talán módszer és az adatok nagyobb bőrsége tekintetéből magasabb színvonalon mozognának is, hibájuk, hogy befejezetlenek, sőt legtöbb esetben csak nagy méretekben megkezdett munkák maradtak.

Legnagyobb érdeme Fényes Eleknek az, hogy ő volt az első, aki Magyarország népességének nemzetiségek szerint való megoszlását községről községre menve kiszámította és megállapította. Ezt az óriási munkát pedig úgy látszik, többször is megcsinálta, mert „Magyarország statisztikája“-jában megynként más nemzetiségi és vallási adatokat közöl, mint előbbi hatkötetes munkájában s a későbbi megjelentekben is a népesség szaporodásával természetesen változtatnia kellett a népesség megoszlására vonatkozó adatokat, ezt pedig csak a községi adatok alapján tehette meg.

„Magyarország statisztikája“ című könyvében meg is magyarázza, hogy miként állapította meg a nemzetiségi adatokat. Az egyházi sematizmusokban mindenütt megtalálta, hogy milyen nyelvet használnak az egyes lelkészségekben. Ahol a plébániák egynyelvűek voltak, ott könnyű dolga volt, a hívek összes számát az illető nemzetiséghez számította. Ahol azonban több nyelv szerepelt, ott azt az elvet állította fel, hogy az egész gyülekezet népességét a legelső helyen megnevezett nyelvhez vette s ettől csak ott tért el, ahol nyilvánvalóan nem a nép uralkodó nyelve volt első helyen feltüntetve a sematizmusokban, mint pl. a szatmármegyei róm. kath. németeknél, vagy a szabolcsmegyei gör. kath. magyaroknál.¹⁾ Ahol a lelkészség több községből állt, levelezés útján, vagy más módon igyekezett megtudni, hogy az egyes politikai községekben melyik az uralkodó nyelv. Nyilvánvaló, hogy ebben a tekintetben eltérő, sőt ellenkező információkat is kapott, ez okozhatja, hogy egyes községeknél változtatta a nemzetiségi jelleg szerint való megjelölést s ehhez képest a nemzetiségek számára vonatkozó adatokat. A gyakorlatban azonban mégsem teljesen az általa felállított merev elv szerint járt el, mert pl. a városoknál és nagyobb községeknél az egyfelekezettűeket megosztotta bizonyos kulcs szerint, ha azok különböző nyelvűek voltak.

Annyi bizonyos, hogy Fényes Elek rendkívül fáradtságos és lelkiismeretes munkát végzett és az általa kihozott nemzetiségi adatokat a későbbi rendszeres népszámlálások, ha apróbb részletekben nem is mindenütt, de nagyban és egészben szépen igazolták. Az ország népességének és nemzetiségeinek megoszlását ugyanis, amint már Fényes is megjegyzi egy helyen, elsősorban az egynyelvű községek és városok lakossága dönti el, amelyeknél a nemzetiségi hovatartozás teljesen kétségtelen.

¹⁾ L. Fényes Elek: Magyarország statisztikája. I. r. 32 lap.

A vegyes vidékeknél viszont, amennyiben az adatok csak hozzávetőleg állapítottak meg, az esetleges tévedés, ha csak irányzatosságról nincs szó, mindkét irányban lehetséges, s ezek a tévedések rendszerint egymást kiegyenlítik. Fényes idejében Magyarország lakossága nemzetiségi tekintetben még nem volt olyan kevert, mint újabban, bár már akkor is voltak jelei a mind erősebbé váló vegyülésnek, másrészt a nemzetiségi állapot megváltozásának is. Több olyan község lehetett akkor a nemzetiségi átmenet stádiumában, amelyeket ma már egynyelvűeknek könyvel el a statisztika. Viszont azonban akkor még sokkal több volt a tisztán egynyelvű község és város, melyeknek jórésze azóta a forgalom megélénkülése folytán vegyesnyelvűvé vált. Mindenesetre a nyelvhatár is élesebb volt akkor s így a nemzetiségek számának megállapítása nem járt olyan nehézséggel, mint ha népszámlálás hiányában ma kellene ezt a műveletet elvégeznünk. Ez azonban nem von le semmit Fényes érdeméből, az ő idejében az ő munkája valósgos szizifuszi munka volt.

Fényes munkájának abban a tekintetben is nagy jelentősége van, hogy azokkal szemben, akik Magyarországot megvádolták a nemzetiségek erőszakos megmagyarosításával, mindenkor rámutathatunk az ő hangyaszorgalommal összegyűjtött adataira, melyek világosan mutatják, hogy a nyelvhatárok az állítólagos magyarosítás dacára nagyjából most is ott vannak, ahol 80—90 évvel ezelőtt voltak. Csupán a nyelvhatárokon belül történt bizonyos mértékű magyarosodás, ami azonban külföldi példák szerint nem is felel meg annak az aránynak, amely a magyar nyelvterületen belül a magyarság és a nemzetiségek száma között fennállott. Bátran állíthatjuk, hogy más országokban ilyen nagy nemzeti többség mellett s ennyi idő alatt jóval nagyobb arányú beolvadás következett volna be.

Fényes Elek, habár statisztikai munkáiban a népesség más viszonyaira is kiterjeszkedett, és a gazdasági statisztikát is erősen kultiválta, mégis szemelláthatólag legszívesebben időzött minden munkájában a nemzetiségi statisztikánál, úgy látszik, ő maga is ezt tartotta legfontosabb témájának. Még abban a munkájában is, amelynek beosztását és irányát a magyar közvélemény nem tudta helyeselni, az 1857-ben megjelent „Az ausztriai birodalom statisztikája” címűben, amelyet úgyszólván teljesen osztrák források után írt, a nemzeti adatokat Magyarországról a saját számításai alapján közli és nem fogadja el az 1850. évi osztrák népszámlálás tendenciózus

adatait. Kár, hogy az ezután megjelent két munkájában: „A magyar elem és ellenesei” (1860) és „A Magyarbirodalom nemzetiségei és ezek száma” (1867) már elhagyja tárgyilagossága, mert e két munkájában olyan túlzott adatokat közöl a magyarságról, amelyeket nem lehet indokolni. Utóbb említett munkájában ugyan azt mondja (11. l.), hogy „Az egyes községektől adatokat kellettvén szereznirájöttem, hogy az egyes községeknél az 1857. évi összeírásban is vannak kimutatások a nemzetiségek számáról, melyeknek alapja ugyan az 1850—51-i önkéntes bevallás, de már nem megcsonkított és elferdített alakban. Jelenleg tehát e községi kimutatásokat tartom az egyedüli biztos alapnak, mellyel a különféle nemzetiségek részrehajlás nélkül kiszámíthatók.”

Lehetséges, hogy Fényesnek ezek az eredeti községi kimutatások rendelkezésre állottak, és ő ezek alapján állapította meg új számait, melyek az addig közltekől lényegesen eltérnek, különösen a németek és tótok rovására. Fényes eseteket sorol fel „A Magyarbirodalom nemzetiségei” című munkájában (8. l.), hogy az 1850. évi osztrák népszámlálás alkalmával hogyan hamisították meg az eredeti községi összeírásokat. Fényes szavaiból az vehető ki, hogy ő viszont az eredeti hamisítatlan községi kimutatásokat használta fel ott, ahol azokhoz hozzájuthatott. Ha ez tényleg így van, ez mindenesetre menti eljárását. Ezekből az összesítésekből azonban a magyarság javára olyan magas szám jön ki, amely a valóságban semmiesetre sem lehetett. Nem tudjuk ezt másképp magyarázni, minthogy a szabadságharcot követő elnyomás idején a hazafiasan érző németeknek és tótoknak jó része a népszámlálás alkalmával magyarnak vallotta magát, már csak azért is, hogy tüntessen az elnyomó hatalom ellen. Az így keletkezett adatok azonban napvilágot nem láthattak, mert az osztrák hatóságok azokat — mint Fényes állítja — önkényesen megváltoztatták.

„A Magyarbirodalom nemzetiségei” című munkájában *egyéb tekintetben is* több téves és egymásnak is ellentmondó adat van. Ha objektív mértéket akarunk alkalmazni, meg kell állapítanunk, hogy ez a munkája jóval kevésbé gondos, mint első munkái. Az az érdeme mégis megvan e könyvének, hogy Erdély nemzetiségi adatait is vármegyék, azon belül kerületek, azután székek és fiókszékek szerint is közli.

„Magyarország statisztikája” című munkájában, melyet a már említett okból legjobb munkájának tartok, érdekes összeállítás van arról is, hogy az egyes felekezetek hívei hogyan oszlanak meg nemzetiségek szerint.

Mint hogy ez a kimutatás egyházmegyék és egyházkerületek szerint van meg, ezzel Fényes olyan statisztikát állított össze, amely még az újabb adatok szerint sincsen meg, csupán országosan van meg az egyes felekezetek híveinek megoszlása nemzetiségek szerint. Érdekes, hogy Fényes adatai ebben a tekintetben is mennyire közel állanak az új hiteles adatokhoz. Neki ugyanis a sematizmusok révén tudomása van nemcsak az általánosan ismert dolgokról, hogy pl. a római katolikusok magyarok, németek, tótok és horvátok, vagy hogy a görög katolikusok oláhok, ruthének és magyarok, hanem a ritka kivételekről is. Így tudja azt, hogy Krassó-Szörényben vannak római katolikus oláhok, Szlavóniában horvát reformátusok stb.

A zsidókat Fényes első munkáiban a felekezetek és a nemzetiségek között is egyaránt kimutatja. Érdekes azonban megfigyelni, hogyan változik felfogása egyrészt a zsidóság polgári helyzetének megítélése, másrészt a zsidóság nemzetiségi hovatartozása dolgában. Első munkáiban még bizonyos ellenérzéssel és idegenkedéssel beszél a zsidóságról. Szinte aggodalommal látja iszonyú nagy szaporaságukat, különösen az északi megyékben, ahol a Lengyelországból való bevándorlás folytán ellepik a vidéket, „főképp pedig Hegyalját, hol már az utasok nem csekély bosszúságára minden városi és falusi kocsmát zsidók foglaltak el“. A zsidó nép hallatlan szaporodásának szerinte a bevándorláson kívül más oka is van, úgymint a jókori házasság, a súlyos kézimunkák szorgalmas kerülése s a mértékletesség. A zsidók polgárosítása ügyében az a nézete, hogy Magyarországra nézve a fokonszint előrehaladás mindenestre tanácsosabb, mert nálunk más viszonyok vannak, mint Franciaországban vagy Észak-Amerikában, ahol már megtörtént az emancipáció s felteszi azt a kérdést, hogy „a zsidók egyszeri emancipációja nem szülne-e törvényesített egyed-árúságot“.

Ezeket a sorokat 1841-ben megjelent „Magyarország statisztikájá“-ban írta (84. l.). Következő nagyobb munkájában: „Magyarország leírása“ (1847) már következőképp ír: „Mikor látják által a keresztények s legközelebb magyar hazánk fiai, hogy a zsidóknak tulajdonított hibák, ha és mennyiben igazak, csupán az emancipáció által orvosoltathatnak meg gyökeresen“. Úgy látszik, hogy előbbi munkáinak megjelenése óta Fényesre is erősen hatott a 40-es éveknek túlzottan liberális eszmeáramlata. Még jobban megértjük ezt, ha Keleti Károlynál azt olvassuk, hogy Fényes

Elek abban az időben egyik lelkes vezetője volt az ellenzéki radikál-körnek.¹⁾

Első munkájában a zsidókat még mint külön nemzetiséget kezeli, a szabadságharc után megjelent munkáiban azonban a zsidókat már többnyire mindenütt a magyarsághoz számítja, sőt már az 1848-ban megjelent „A Magyarbirodalom statisztikai, demografiai és történelmi tekintetben“ című munkájában, melynek szintén csak első kötete — Komárom vármegye — jelent meg, meg is jegyzi, hogy „mivel a zsidók általában tudnak magyarul, őket egyenesen a magyar nyelvűek közé számláltuk“.

Fényes Elek nagy gondot fordított az álló népesség minden lehető viszonyainak kutatására, ehhez képest kevés munkát szentelhetett a népmozgalomra.

Ő csak azt a néhány népmozgalmi adatot közli, amelyeket az egyes felekezeti sematizmusokban talált. Érdemes ezt a néhány adatot, amelyet „Magyarország statisztikája“ című munkájában (56. l.) ad közre, szemügyre venni, mert ezekből mégis következtethetünk az akkori szaporodási viszonyokra.

A római katolikusokról a rozsnyói egyházmegye 1839. évi népmozgalmi adatait találjuk könyvében. Eszerint az egyházmegye népessége volt ebben az évben 148.262, a születések száma 6.642, halottaké 4.132. A természetes szaporodás tehát 2.510. A mai számítás szerint 1000 lélekre esett 44.8 születés, 27.9 halálozás és 16.9 szaporodás. Megjegyzi azt is Fényes Elek, hogy az arány „a tiszta magyaroktól lakott füleki esperességben a szülöttekre nézve volt 1 : 28¹/₃, meghaltakra 1 : 41¹/₄, a tótok által lakott hideggarami kerületben szülöttekre 1 : 24¹/₃, meghaltakra 1 : 55“.

Átszámítva ezeket a most szokásos arányszámokra, kiderül, hogy a magyar esperességben a születési arány 1000 lélekre 35.3, a halálozási arány 24.2, tehát a szaporodás 11.1; míg a tót esperességben az arányszámok jóval kedvezőbbek: születés 41.1, halálozás 18.2, szaporodás 22.9.

A reformátusok népmozgalmáról már több adata van Fényesnek. A dunamelléki egyházkerület 297.545 főnyi református népessége 1840-ben következő számokat produkálta: 3.255 házasságkötés, 12.257 születés s 9.600 halálozás. A szaporodás tehát 2.657. 1000 lélekre esett eszerint 10.9 házasságkötés, 41.2 születés, 32.3 halálozás, 8.9 szaporodás. Látnivaló, hogy ekkor még a dunántúli és a dunamelléki (pestmegyei) reformátusságnak is milyen magas volt a születési aránya, bár

¹⁾ Keleti Károly, Fényes Elek emlékezete 14. l

a nagy halandóság a természetes szaporodást mérsékelte. Az adatok egyházvidékenként is megvannak, s ezekből azt látjuk, hogy a természetes szaporodás már akkor legkisebb volt a baranyai reformátusságnál, de nem annyira a születési arány alacsony volta, mint inkább a nagy halandóság miatt.

A tiszántúli református egyházkerületnek 1838. évi adatait szintén közli Fényes Elek. A lélekszám volt ekkor 711.499 lélek. Született ebben az évben 30.707, meghalt 24.130, házasságra lépett 8.076 pár. Az 1000 lélekre eső arányszámok eszerint: házasságkötés: 11·4, születés: 43·1, halálozás: 33·9, szaporodás: 9·2.

Az ágostaiakról két adatot közöl, amelyekből kitűnik, hogy az a nagy szaporodásbeli különbség, amely a felvidéki és az alföldi lutheránusok között ma mutatkozik, már akkor is megvolt. A dunamelléki szuperitendenciához tartozó nyitrai esperességben (31.139 lélek) 1837-ben esett 1000 lélekre 40·9 születés, 33·1 halálozás, 7·8 szaporodás. Ellenben a nyíregyházi evangélikusoknál (13.000 lélek) 1836-ban az arányszámok voltak: 46·1 születés, 31·6 halálozás, 14·5 szaporodás.

Itt egy kis összehasonlítást is tesz a franciaországi megfelelő adatokkal, minthogy szerinte „a politikai számtudomány jelenleg Franciaországban legjobban kedveltek”. (58.l.) Az arányszámok, amelyeket itt közöl, mai tízesrendszer szerint alkotott arányszámainkhoz szokott szemünknek nagyon különösnek tűnnek fel. Pl. az egész népesség aránya az újszülöttekhez, mint $31\frac{2}{3} : 1$, vagy a férfiszülöttek aránya a nőnembeliekhez mint $16 : 15$. Ezeket és a többi arányszámokat csak úgy tudjuk értékelni, ha a jelenleg szokott módon átszámítjuk.

Értékes népmozgalmi adatokat ígért Fényes Eleknek az a sok kötetre tervezett munkája, amely 1848-ban jelent meg, amelyből azonban az egyetlen Komárom megye látott napvilágot. Ebben a könyvben Komárom megye népmozgalmát az 1846. évről mind a három felekezett szerint külön adja s ez adatokból meg lehet figyelni a már akkor is feltűnő különbséget a katolikusok és reformátusok szaporodása között. Az adatok ugyanis a következők:

Vallás	Lélekszám	Született	Meghalt	Szaporodás	1000 lélekre esett		
					születés	halálozás	szaporodás
Róm. kath.	88.799	4.184	2.738	1.446	47·1	30·8	16·3
Református	44.852	1.889	1.564	325	42·1	34·9	7·2
Ágostai	5.128	223	134	89	43·5	26·1	17·4

Érdekesek Fényesnek azok a kísérletei is, amelyekkel Magyarország népességének foglalkozás szerint való összetételét igyekszik megállapítani. Képzeltető, hogy milyen szinte a lehetetlenséggel határos munka volt ez abban a korban, amikor még rendszeres összeírások erre vonatkozólag egyáltalán nem voltak. Számítási módszerét több helyütt elő is adja, s most, mikor e tekintetben is majdnem részletre kiterjedő anyag áll rendelkezésünkre, szinte mosolyognunk kell azon a naív és kezdetleges módszeren, hogy ő például a tanítók, iparosok és kereskedők számát próbálja megállapítani. A papoknál még csak könnyű volt a dolga, mert az egyházi névtárakból azok számát elég könnyen megállapíthatta. Igaz, hogy a zsidóknál erre vonatkozólag sem volt adata, itt tehát egyszerűen annyi papot vett fel, amennyi a zsinagógák száma (410. l.). Az egyetemi, akadémiai és gimnáziumi tanárok számát is meg tudta állapítani, de már a róm. katolikus elemi iskolai tanítók számára vonatkozólag nem volt adata, tehát itt minden plébániára egy tanítót számított. A görög katolikusoknál már csak minden második paróchiára egy „iskolamestert”, s görög keletiekénél minden elemi iskolára egy tanítót, a zsidóknál minden zsinagógára egyet, míg a protestáns tanítók száma úgy látszik az egyházi névtárakból rendelkezésre állott. Az állami, megyei és királyi városi tisztviselők számát megtalálta a tisztii címtárban, de már a püspöki és szabadalmasabb városok tisztviselőinek számát a királyi városi tisztviselők száma szerint becsülte meg. Az egyházi és világi nemesség gazdasági tisztjeit egyszerűen annyira becsülte, ahány falu és mezőváros az országban számláltatik, a községi jegyzők számát pedig annyira, ahány 1000 lélek az országban van. Mint a későbbi adatokból kitűnik, az utóbbi két becsülés meglehetősen nagy. Az ügyvédek számát is valószínűleg magasra becsülte, mikor 5000 főben állapította meg.

Az iparosok számára vonatkozólag — úgy látszik — csak egyes vármegyékre és városokra vonatkozólag voltak adatai, amelyekből következtet azután a többi vármegyékben és városokban levő iparosok számára is. A kereskedők számát már ő maga sem kísérli meghatározni, annyira lehetetlennek tartja. A legények és iparosok számát annyira teszi, amennyi a mestereké. Végül a jobbágyok és zsellérek számát csak az 1805. évi összeírás alapján tudja közölni s csupán az előbbieket számát próbálja az egész jobbágytelkek számának (250.000) hárommal való szorzata útján 750.000-ban megállapítani.

A népesség polgári állapot szerint való megoszlásánál kimutatja a nemesek számát, azután a királyi városok lakosait, a szabad jászok és kúnok, a hajduk számát és a 16 szepesi város népességét, „kik mintegy a nemesek és parasztok között állnak“. A nemesek számát 544.000 főben állapítja meg, s érdekes, hogy e számot nemzetiség szerint is részletezi ilyenformán: magyar 467.405, szlávajkú 58.000, német és oláh 21.666. Ezt a részletezést több későbbi munkájában is közli, de arról sehol sem ad felvilágosítást, hogy e számokat milyen alapon derítette ki és hogy a németek és oláhok számát miért foglalta együvé.

Komárommegyéről szóló munkájában egyébként felekezeti adatokat is közöl a megye 12.979 főnyi nemességéről, kik közül akkor szerinte 7.862 volt református, a többi 4.835 néhány evangélikust kivéve róm. katolikus. A nemességben tehát egészen más a felekezeti arány, mint az összes népességben, ahol a róm. katolikusok száma majdnem kétszerese volt a reformátusoknak.

Röviden utalok még arra a sok érdekes gazdasági adatra, amelyeket Fényes különböző munkáiban közöl. Csupán a műveltségi állapotra és a bűnügyi statisztikára vonatkozólag közölt néhány adatát és észrevételét óhajtom megismertetni. „Magyarország statisztikájában“ megpróbálja megállapítani az iskolák és az iskolába járók számát felekezetek szerint. A protestáns iskolákra vonatkozólag — úgy látszik — pozitív adatai vannak, ellenben a katolikus iskolák és iskolásgyermek számát öt egyházmegye adataiból az egész ország katolikusaira arányosítva számítja ki. Végeredményben megállapítja, hogy a görög katolikusoknál mindössze 80 lélekre esett egy elemi iskolai tanuló, a görög keletieknél pedig csak minden 48 emberre. A római katolikusoknál ez az arányszám $14\frac{1}{5}$, a reformátusoknál $13\frac{9}{15}$, az ágostaiaknál $11\frac{2}{3}$, a zsidóknál 10. Érdekes tehát, hogy az e számokból kivehető műveltségi sorrend már akkor is teljesen ugyanaz volt a felekezetek között, mint ma.

A középiskolákra vonatkozólag természetesen sokkal részletesebb és pontosabb adatai vannak.

A bűnözés nagyságára az egyes vármegyék rabjainak számából következtet, s a rabokról néhány felekezeti adatot is közöl.

Már Keleti Károly megemlíti emlékbeszédében, hogy Fényes Eleknek az a munkája lett volna legjobb, amelyből csak a komárommegyei kötet jelenhetett meg 1848 februárjában. Úgy látszik, ennek a munkának a

folytatását a szabadságharc mozgalmas eseményei akadályozták meg s igazán nagy kár, hogy a többi megyék leírását nem bírjuk ilyen részletességgel. Három évig nem is hallat magáról Fényes Elek, végre 1855-ben már az abszolutizmus ideje alatt újra előjön nem annyira tudományos, mindinkább gyakorlati szempontból rendkívül értékes munkájával „Magyarországi geográfiai szótára“-val. Ezt a munkát ő már régen tervezte s 1847-ben megjelent „Magyarország leírása“ című könyvének előszavában „legforróbb régi vágya tetőpontjának“ nevezi Magyarország geográfiai szótárát. Ez a munka négy kötetbe osztva betűrendben foglalja magában Magyarország minden egyes községének, sőt pusztájának részletes leírását. Nem foglaltatik azonban benne Horvátország, a katonai végvidék, sőt még az Erdélytől visszakapcsolt Partium sem, mert az időközben újra visszakerült Erdélyhez, amelynek községei természetesen itt sem szerepelnek. Még a három szlapon vármegye községeit is hiába keressük ebben a könyvben, holott előbbi munkáiban¹⁾ *megcáfolhatatlan* történeti adatokkal igazolja ezeknek közvetlenül az anyaországhoz való tartozandóságát.

Fényesnek ez a munkája mai napig is egyetlen a maga nemében, mert azóta jelentek meg ugyan hivatalos és magán helység-névtárak, de azok egyike sem fogható Fényes munkájához. Fényes geográfiai szótára nemcsak rideg statisztikai adathalmaz, nemcsak közigazgatási, egyházi és egyéb beosztásokat tartalmaz, hanem élvezetes olvasmány is, mert közvetlen modorban leírja a községek fekvését, nevezetességeit, nagyobbaknál azok történetét is. Az egyes községek leírásán meglátszik ugyan, hogy különböző forrásokból kapta az anyagot és az arányosság rovására néhol túl bőbeszédű, máshol pedig a kelleténél rövidebb, de ez csak azt a buzgalmat mutatja, amellyel minden rendelkezésére álló adatot igyekezett felhasználni és közkinccsé tenni.

Valószínű, hogy ehhez a munkájához annak a gyűjtésnek községi anyagát használta fel, amelyet a Komárom megyével megindult nagy-szabású munkájához akart eredetileg kiadni. A szabadságharc után — úgy látszik — le-tett ennek a munkának a továbbfolytatásáról, s a meglévő anyagot ebben a geográfiai szótárban tette közzé.

Fényes Eleknek saját szavaiból kivehetőleg is ez a geográfiai szótár volt legkedve-

¹⁾ L. Magyarország statisztikája II. rész 116. lap.

sebb alkotása. Más munkáiban is legszívesebben időz a leíró, aprólékos részleteknél. Nem volt ő a mai értelemben vett statisztikus, aki kutatni igyekezett volna a nagy számokban mutatkozó törvényszerűségeket, a társadalmi élet jelenségeinek összefüggését és egymásra való hatását. Megelégedett azzal, hogy minden lehető részletre kiterjedő rajzolt adott, de ebbe aztán belefektette minden tudását és beleölte egész munkaerejét. Talán nem véletlen, hogy éppen akkor panaszkodik teste gyengeségéről és erőtlenségéről,²⁾ amikor jelzi, hogy már gyűjti az adatokat a geográfiai szótárához. Micsoda utánjárást, levelezést és munkát jelenthetett akkor annak a temérdek aprólékos adatnak összegyűjtése, kiegészítése és rendszerezése, amelyet a geográfiai szótár négy kötete magában foglal?

Fényes Elek életében és munkáiban két korszakot lehet megkülönböztetni: a szabadságharc előtti és utáni. A szabadságharcig pályája folytonosan emelkedő volt s munkái közül is azok a legjobbak, amelyeket ebben az időszakban írt. Geográfiai szótárát is ideszámítom még, mert ennek az anyaga, talán a kézírata is megvolt már a szabadságharc

²⁾ Magyarország leírása 1847. Előszó.

előtt s csupán a közbejött zavarok miatt nem adhatta ki azt előbb. *Talán a kenyérkereset. talán egyéb ismeretlen körülmények arra kényszerítették*, hogy az abszolút korszakban állást vállaljon s írásaiban is bizonyos mértékben megalkudjék az adott viszonyokkal. Ez társadalmilag félszeg helyzetbe hozta és gyanúsításoknak tette ki. Én azonban meg vagyok győződve, hogy Fényes Elek szívében akkor is jó magyar ember maradt, mert nem lehet feltételezni, hogy ő, ki írásaiban annyi szeretetet tanúsított hazája iránt, nemzetének multját olyan áhítatos tisztelettel tárta fel, jövő nagyságán pedig olyan féltő gonddal munkálkodott, később megtagadta volna érzelmeit. Hiszen még később is, ahol tehetett, bár jóhiszemű tévedéssel, vagy néha még kissé az igazság rovására is igyekezett nemzetét jobb világításba helyezni és védelmezni ellenséges lekicsinylésekkel szemben.

Fényes Elek megérdemli, hogy minden magyar ember kegyeletes tisztelettel gondoljon rája, mi statisztikusok pedig egyik legnagyobb úttörő mesterünknek kell hogy tekintsük őt, aki megvetette az alapját Magyarország nemzetiségi statisztikájának s ezzel a későbbi hivatalos magyar statisztikának is alig értékelhető nagy segítséget és támasztékot nyújtott.

Kovács Alajos.

Magyarország gazdasági jelzőtáblája. — *Tableau économique de la Hongrie.*

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti adatok ¹⁾ <i>Données d'avant guerre</i>	1923	1 9 2 4		
				jan.—jún. <i>janv.—juin</i>	június <i>juin</i>	július <i>juillet</i>
1. Népmozgalom. — Mouvement de la population.						
Házasságkötések — <i>Mariages</i>	szám <i>nombre</i>	1909—1912. évi átlag <i>moyenne de 1909—1912.</i>				
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	68.000	77.023	37.108	4.985	2.873
Élve születettek — <i>Nés-vivants</i>	"	9.1	9.5	9.1	7.3	4.2
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	263.000	230.374	111.319	15.833	17.624
Halálozás — <i>Décès</i>	"	35.2	28.4	27.3	23.3	25.9
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	174.000	155.951	92.011	12.706	13.465
Egy éven aluli elhaltak — <i>Décédés au- dessous d'un an</i>	"	23.3	19.2	22.6	18.7	19.8
100 elveszülettire esik — <i>Proportion pour 100 âmes</i>	"	55.000	42.785	21.236	2.985	3.796
Gümőkórban elhaltak — <i>Décès causés par la tuberculose</i>	"	20.9	18.6	19.1	18.9	21.5
1000 lélekre esik — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	27.000	24.265	16.516	2.613	2.085
Szaporodás — <i>Accroissement</i>	"	3.55	2.99	4.05	3.84	3.07
1000 lélekre jut — <i>Proportion pour 1000 âmes</i>	"	89.000	74.423	19.308	3.127	4.159
Kivándorolt — <i>Émigrés</i>	"	11.9	9.2	4.7	4.6	6.1
Visszavándorolt — <i>Rémigrés</i>	"	—	2.951	972	117	78
	"	—	287	242	51	44
2. Munkapiac. — Marché du travail.						
Hatósági munkaközvetítők:						
<i>Offices publics de placement:</i>						
Munkahelyek — <i>Offres d'emploi</i>	száma <i>nombre</i>	—	80.331	50.571	10.669	9.925
Munkakeresők — <i>Demandes d'emploi</i>	"	—	104.579	71.086	11.718	13.189
100 munkahelyre esett munkakereső <i>Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	130.2	140.6	109.8	132.9
Munkaközvetítés — <i>Placements</i>	"	—	51.888	24.752	4.712	4.765
100 munkahelyre esett közvetítés — <i>Proportion des placements pour 100 offres d'emploi</i>	"	—	64.2	48.9	44.2	48.0
Munkabérek — Salaires:						
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	órabér kor. <i>salaires horaires en cour.</i>	—	—	5.422	8.109	8.832
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	"	—	—	4.978	7.950	8.886
Szabó — <i>Tailleurs</i>	"	—	—	5.394	8.330	8.833
Kőműves — <i>Maçons</i>	"	—	—	5.177	8.912	9.212
Napszámos — <i>Journaliers</i>	"	—	—	3.348	6.033	6.202
Gyári munkásnő — <i>Ouvrières des fabr.</i>	"	—	—	1.897	3.179	3.479
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	"	—	—	2.542	4.834	4.976
3. Termelés. — Production.						
Búza — <i>Froment</i>	q	1911/15 évi átl. <i>moyenne de 1911 à 1915</i>	19,950.076	18,426.572	—	13,688 055
Rozs — <i>Seigle</i>	"	8,042.139	7,944.139	—	—	5,805.330
Árpa — <i>Orge</i>	"	7,141.212	5,937.613	—	—	3,300.563
Zab — <i>Avoine</i>	"	4,404.705	3,985.575	—	*)	2,510.282
Tengeri — <i>Maïs</i>	"	15,055.696	12,509.418	—	—	19,742.455
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	"	19,458.893	13,342 276	—	—	18,961 996
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	"	15,019.512	8,635.888	—	—	13,121.298
Bor (mustterm.) — <i>Vin (production de moût)</i>	hl	1,997.622	4,696.560	—	—	—
Kőszén — <i>Houille</i>	q	8,060.857	6,786.436	2,708.965	289.493	648.314
Barnaszén — <i>Lignite</i>	"	54,525.932	62,246.767	27,437.893	3,000.489	4,941.419
Szesz ²⁾ — <i>Alcool</i> ²⁾	hl	—	238.856	220.503	2.208	1.997
Cukor (nyerscukorértékben) ²⁾ — <i>Sucre (en valeur de sucre brut)</i> ²⁾	q	—	2,758.927	891.400	1,228.360	2.330

¹⁾ Az adatok Magyarország mai területére vonatkoznak. — *Les données se rapportent au territoire actuel de la Hongrie.*
²⁾ A feltüntetett évvel végződő gazdasági év adatai. — *Données de la campagne se terminant avec l'année indiquée.* — *) A m. kir. földmív. min. 1924 szept. 3-án kiadott termésbecslés jelentése szerint. — *Suivant le rapport sur l'état des cultures du ministère roy. hongr. de l'Agriculture, publié le 3 sept. 1924.*

(folytatás — suite)

Megnevezés <i>Désignation</i>	Egység <i>Unité</i>	Háború előtti ad. <i>Données d'avant guerre</i>	1923 december 31 <i>31 décembre</i>	1 9 2 4			
				június 30 <i>30 juin</i>	július 31 <i>31 juillet</i>	aug. 31 <i>31 août</i>	szept. 15 <i>15 sept.</i>
4. Pénz és hitel. — Monnaie et crédit.		1913					
A korona zürichi árfolyama — <i>Cours du change de la couronne à Zurich</i>	100K = sv. fr. 100 cour. = francs suiss. 1 sv. fr. = kor. 1 fr. suiss. = cour.	105·01	0·0305	0·0070	0·0069	0·00695	0·00687 _n
Postatakarékpénztári betétálladék — <i>Effectif des dépôts dans la caisse d'épargne postale</i>	millió kor. — millions de cour.	—	104.699	309.003	700.917	1,176.305	—
Csődök ¹⁾ — <i>Faillites</i> ¹⁾	száma nombre	—	15	8	6	5	—
Magyar Nemzeti Bank: — Banque Nationale de Hongrie: Erckészlet — <i>Encaisse métal.</i> : (arany, ezüst, devizák és valuták — <i>or, argent, devises et valeurs</i>	millió kor. millions de cour.	—	—	938.037	1,566.304	1,846.387	1,862.752
Leszámitolt váltók, közraktári jegyek és értékpapírok — <i>Traites, warrants et titres escompt.</i>	"	—	—	1,192.517	1,257.597	1,438.454	1,584.853
Jegyforg. — <i>Billets en circul.</i>	"	—	—	2,893.719	3,277.943	3,659.757	3,634.126
Kamatláb — <i>Taux en banque</i>	%	—	—	10	10	10	10
Nagykereskedelmi indexszám — <i>Nombre-indice des prix de gros</i>	száma nombre	1	7.915	22.078	22.945	22.420	—

¹⁾ Egész évi, illetve havi adatok. — *Données de l'année resp. du mois entier.*

A népmozgalmi adatokat ábrázoló rajzunkból kitűnik, hogy a házasságok száma ez év első felében általában kielégítő volt. A július havi szokásos minimum ez évben is észlelhető. A születések és halálozások vonalai, — amelyek márciusban majdnem összeértek, úgyhogy annak megfelelően a szaporodás jelzőpontja szinte a 0-ra esett, — az év második negyedében fokozatosan csökkenő irányban haladtak s a halálozások aránya csak néhány fokkal távolodott lefelé a születésektől. A folyó év első hat hónapjának népmozgalmi mérlege ehhez képest igen szomorú eredményt mutat: a szaporodási arányszám átlag 4·7 volt, éppen fele a múlt év megfelelő időszakáról kimutatott 9·4 szaporodási aránynak.

Július hónapban főleg a születések számának aránylag nagyobb fokú emelkedése miatt a születések és halálozások egyenlege némileg javult.

Táblázatunkat a gümőkórhalandóságot feltüntető adatokkal bővítettük. 1921 óta egyre növekvő erővel pusztítja e kórság népünket¹⁾. Az 1924. év eddigi — a tüdővész további

térhódításait feltáró — adatai azért fokozott figyelmet érdemelnek.

Ez alkalommal közöljük először jelzőtáblánkban a ki- és visszavándorlottak számát, mely adatok — bár a valóságos számnak alatta állnak — szintén fontos jellemzői gazdasági állapotainknak.

A munkanélküliségről és a munkaközvetítésről Szemlénk jelen számában külön cikk keretében²⁾ számolunk be. A hatósági munkaközvetítők forgalmát föltüntető legújabb adatok a munkapiacnak a nyári időszakra való tekintettel különösen aggályos rosszabbodásáról szólnak. Eszerint folyó év augusztus havában a nyilvántartott munkahelyek száma 8.204 (1923 augusztusban 4.000) a munkakeresőké 12.751 (3545) s a közvetítések száma 4.037 (1.520) volt. Száz munkahelyre tehát 155 munkakereső esett, míg az előző év megfelelő havában a munkahelyek száma meghaladta a munkakeresőket. (100:88.)

A sikeres munkaközvetítések aránya (49·4) kedvezőbb, mint a múltévi (38·0).

A budapesti hatósági munkaközvetítőnél bejelentett üres helyeknél felajánlott munka-

¹⁾ L. Magyar Stat. Szemle II. évf. 3—4. sz. 99. old.

²⁾ L. 274—281. old.

(folytatás — suite)

Árú megnevezés <i>Désignation des marchandises</i>	Mennyiségi egység <i>Unité de mesure</i>	1923			1924			1923			1924		
		június — juin			jan.—jún. — janv.—juin			július — juillet					
		mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or		mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or		mennyiség q v. drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or				
5. Külkereskedelmi forg. Commerce extérieur.													
Behozatal összesen — Importation au total	drb piéc.	11.071	22.307		124.881	86.420		12.688	15.830				
	q	3,445.431	3,708.627	48.537·0	19,587.197	19,913.965	298.073·5	2,212.927	4,793.555	59.613·5			
Kivitel összesen — Exportation au total	drb piéc.	62.081	129.679		311.437	362.777		133.259	167.968				
	q	642.623	994.663	35.591·2	4,083.619	7,128.211	240.279·1	862.385	1,328.656	41.146·1			
Fontosabb behozatali cikkek: Principaux articles d'importation :													
Pamutszövet — <i>Tissus de coton</i>	q	5.969	6.597	5.113·8	44.575	40.423	32.881·0	3.396	10.958	9.201·6			
Gyapjuszövet — <i>Tissus de laine</i>	q	1.543	1.898	2.878·2	11.254	13.666	19.455·2	1.752	4.600	6.920·4			
Nyers és megmunkált fa — <i>Bois brut et ouvré</i>	q	2,071.092	2,015.002	5.454·3	10,079.392	10,292.762	32.806·7	899.862	2,621.783	6.728·9			
Szén — <i>Charbon</i>	q	572.905	882.385	3.439·0	5,336.589	5,128.052	23.066·3	642.568	1,063.687	4.576·5			
Pamutfonál és cérna — <i>Fils de coton et fils retors</i>	q	4.078	4.235	2.116·5	23.633	30.577	15.645·0	3.188	6.489	3.205·5			
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i>	q	12.261	17.396	2.838·6	66.419	102.812	16.761·3	7.766	18.190	2.283·7			
Ásványolaj — <i>Huiles minérales</i>	q	71.122	59.146	848·5	322.442	258.131	4.647·9	82.239	171.800	1.912·4			
Kikészített bőr — <i>Cuir préparés</i>	q	759	1.414	1.525·4	8.840	9.838	10.853·2	817	1.987	1.892·0			
Papiros és papirosárúk — <i>Papier et articles de papier</i>	q	26.120	24.176	1.106·1	189.812	188.414	8.772·1	26.504	34.087	1.523·4			
Gyapjúfonál — <i>Fils de laine</i>	q	223	885	898·3	2.599	7.644	7.689·8	522	1.284	1.193·4			
Nyers fémek — <i>Métaux bruts</i>	q	6.448	5.469	748·6	48.577	49.929	6.813·0	6.229	7.093	1.025·2			
Nyers dohány — <i>Tabac brut</i>	q	336	2.467	1.087·9	3.756	9.174	4.459·9	1.003	2.771	1.001·5			
Vegyész. segédany. és term. — <i>Subst. auxil. et prod. chimq.</i>	q	20.216	20.805	778·1	136.067	181.333	6.516·8	20.164	28.362	982·4			
Vasárú — <i>Ouvrages en fer</i>	q	10.747	13.115	705·0	74.274	69.004	3.950·7	8.165	16.315	909·9			
Vasérc — <i>Minerais de fer</i>	q	87.085	181.879	502·0	743.086	1,086.205	2.997·9	147.581	322.873	891·1			
Cipészárú, bőrből — <i>Chaussures en cuir</i>	q	212	466	768·9	2.218	1.889	3.114·8	225	496	818·4			
Nyers- és ócskavas — <i>Fer brut et ferrailles</i>	q	49.392	34.392	543·6	253.694	203.130	3.141·4	26.543	41.191	780·6			
Kátrányfestékek — <i>Couleurs aniliques</i>	q	381	242	315·6	2.867	4.142	5.359·5	279	546	712·0			
Kötöttárúk pamutból — <i>Articles tricotés en coton</i>	q	303	264	484·8	2.048	1.198	2.705·7	152	409	710·3			
Selyem- és félselyemszövet — <i>Tissus de soie et de mi-soie</i>	q	72	175	764·3	469	884	4.191·3	61	146	669·4			
Nyersbőr — <i>Peaux brutes</i>	q	1.088	3.504	676·5	6.646	24.825	4.777·7	2.334	2.711	615·8			
Vasfélgyártmányok — <i>Ouvrages mi-fabriqués en fer</i>	q	11.551	40.264	810·1	194.565	116.144	2.625·3	14.406	19.773	450·2			
Rizs, hántolt — <i>Riz mondé</i>	q	1.663	12.398	511·0	45.538	54.556	2.291·3	6.395	10.450	444·6			
Üveg és üvegárúk — <i>Verres et verreries</i>	q	8.209	7.679	421·0	53.051	53.966	2.691·2	6.290	8.292	383·0			
Konyhasó — <i>Sel gemme</i>	q	16.503	137.139	600·7	355.931	460.412	2.000·9	37.400	78.945	344·0			
Fontosabb kiviteli cikkek: Principaux articles d'exportation :													
Búza — <i>Froment</i>	q	15	211.259	4.542·1	4.113	564.068	12.303·9	—	296.484	7.429·9			
Búzaliszt, rozsliszt, búzadara <i>Farines de froment et de seigle, semoule</i>	q	69.436	175.825	5.728·3	458.924	1,129.837	38.000·2	175.734	160.875	5.772·4			
Vágó- és igásállatok — <i>Animaux de trait et de boucherie</i>	drb piéc.	11.176	12.762	5.258·9	70.586	70.871	27.725·3	7.528	10.319	4.285·6			

(folytatás — suite)

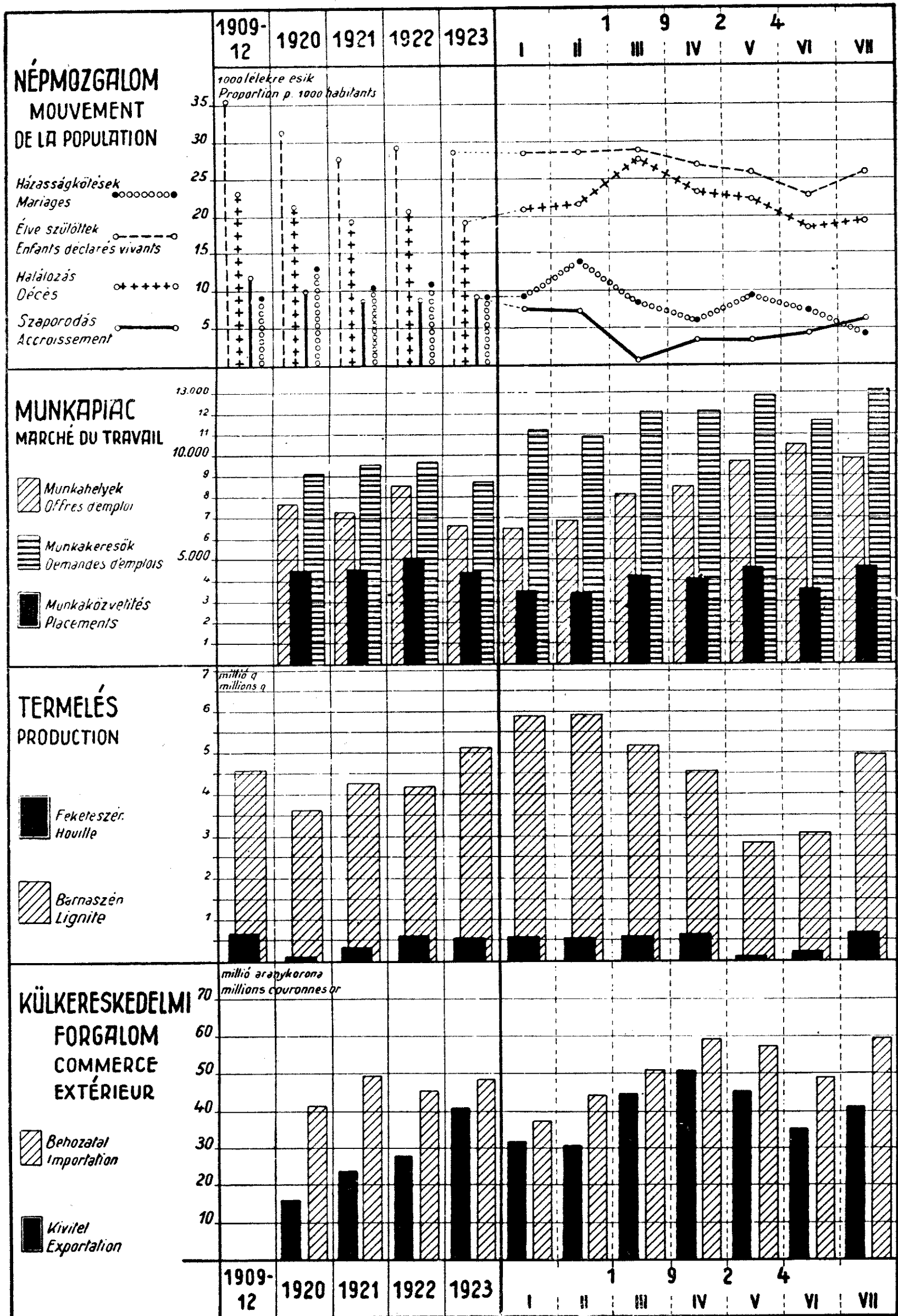
Árú megnevezés <i>Désignation des marchandises</i>	Mennyiségi egység <i>Unité de mesure</i>	1923			1924			1923			1924		
		június — juin			jan.—jún. — janv.—juin			július — juillet					
		mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or		mennyiség q vagy drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or		mennyiség q v. drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or		mennyiség q v. drb — quantité en q ou en pièces	érték ezer ar. K — valeur en mille couronnes or	
Gyapjú — <i>Laine</i>	q	298	5.192	1.443·4	4.139	10.109	3.003·3	1.347	5.525	1.570·0			
Friss gyümölcs — <i>Fruits frais</i>	"	9.612	1.352	114·0	11.347	2.742	221·0	37.938	25.168	1.352·4			
Gépek és készülékek — <i>Machines et appareils</i> . . .	"	10.000	8.220	1.002·6	58.047	82.084	9.642·8	8.879	10.874	1.277·2			
Villamos gépek és készülé- kek — <i>Machines et appareils</i> <i>électriques</i>	"	2.982	2.460	1.042·8	13.816	18.600	7.891·4	3.116	3.087	1.271·3			
Fogyasztási cukor — <i>Sucre</i> <i>à consommation</i>	"	1.745	25.557	1.277·8	118.498	382.426	20.273·3	4.340	22.270	1.113·5			
Friss és elkészített hús és kolbász — <i>Viande fraîche</i> <i>et préparée, saucisses</i> . . .	"	7.568	6.075	1.299·7	47.055	46.371	9.170·8	7.756	5.279	1.108·6			
Vasúti kocsik — <i>Voitures de</i> <i>chemin de fer</i>	drb piéc.	—	31	559·2	294	367	4.825·8	50	115	1.093·3			
Friss főzelék — <i>Légumes frais</i>	"	4.682	4.928	51·4	29.773	112.502	1.826·8	38.182	86.244	1.040·5			
Rozs — <i>Seigle</i>	"	—	103.151	2.063·0	1.569	703.844	13.892·7	—	47.086	941·7			
Toll — <i>Plumes</i>	"	1.834	1.014	650·0	9.182	9.229	5.493·8	1.469	1.322	832·2			
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	"	10.291	7.809	523·5	55.317	80.931	4.450·5	9.985	12.793	819·1			
Tojás — <i>Oeufs</i>	"	3.938	5.746	804·4	16.931	33.309	4.563·5	3.385	5.241	733·7			
Kőszén — <i>Houille</i>	"	204.900	83.070	232·6	1.207.986	961.070	2.426·9	211.854	254.600	712·9			
Vegyész. segédany. és term. — <i>Subst. auxil. et prod. chimiq.</i>	drb piéc.	5.059	6.506	335·6	30.537	58.500	2.279·2	6.174	20.714	549·9			
Élő baromfi — <i>Volaille viv.</i>	q	49.440	113.685	287·5	220.954	279.719	672·3	123.613	151.599	382·9			
Műselyem — <i>Soie artificielle</i>	q	318	230	402·5	1.678	1.366	2.417·7	286	215	376·3			
Kötött árúk műselyemből — <i>Articles tricotés de soie arti-</i> <i>ficielle</i>	"	17	38	197·6	36	105	591·6	12	67	348·4			
Szesz — <i>Alcool</i>	"	7.783	8.097	453·4	31.206	47.820	2.081·9	12.853	6.198	347·1			
Vasfélgyártmányok — <i>Ouvra-</i> <i>ges mi-fabriqués en fer</i> . . .	"	10.269	8.551	228·7	66.010	84.684	2.161·1	15.784	11.416	344·3			
Leölt baromfi — <i>Volaille morte</i>	"	1.568	1.389	432·5	4.081	21.553	5.829·8	1.994	1.021	307·0			
Maláta — <i>Malt</i>	"	16.670	5.084	137·0	53.453	60.779	1.558·0	4.459	10.576	285·6			
Göndörített szőr — <i>Poils crépés</i>	"	—	—	—	177	8	4·0	12	508	264·2			
Tej — <i>Lait</i>	"	5.273	7.812	164·1	32.102	35.505	759·0	5.145	11.542	242·4			
Takarmányliszt — <i>Farines</i> <i>à fourrage</i>	"	7.884	18.321	293·1	41.991	127.562	1.939·0	11.065	14.779	236·5			
Kikészített bőr — <i>Cuir pré-</i> <i>paré</i>	"	321	270	273·3	2.347	2.551	1.672·4	838	412	224·4			

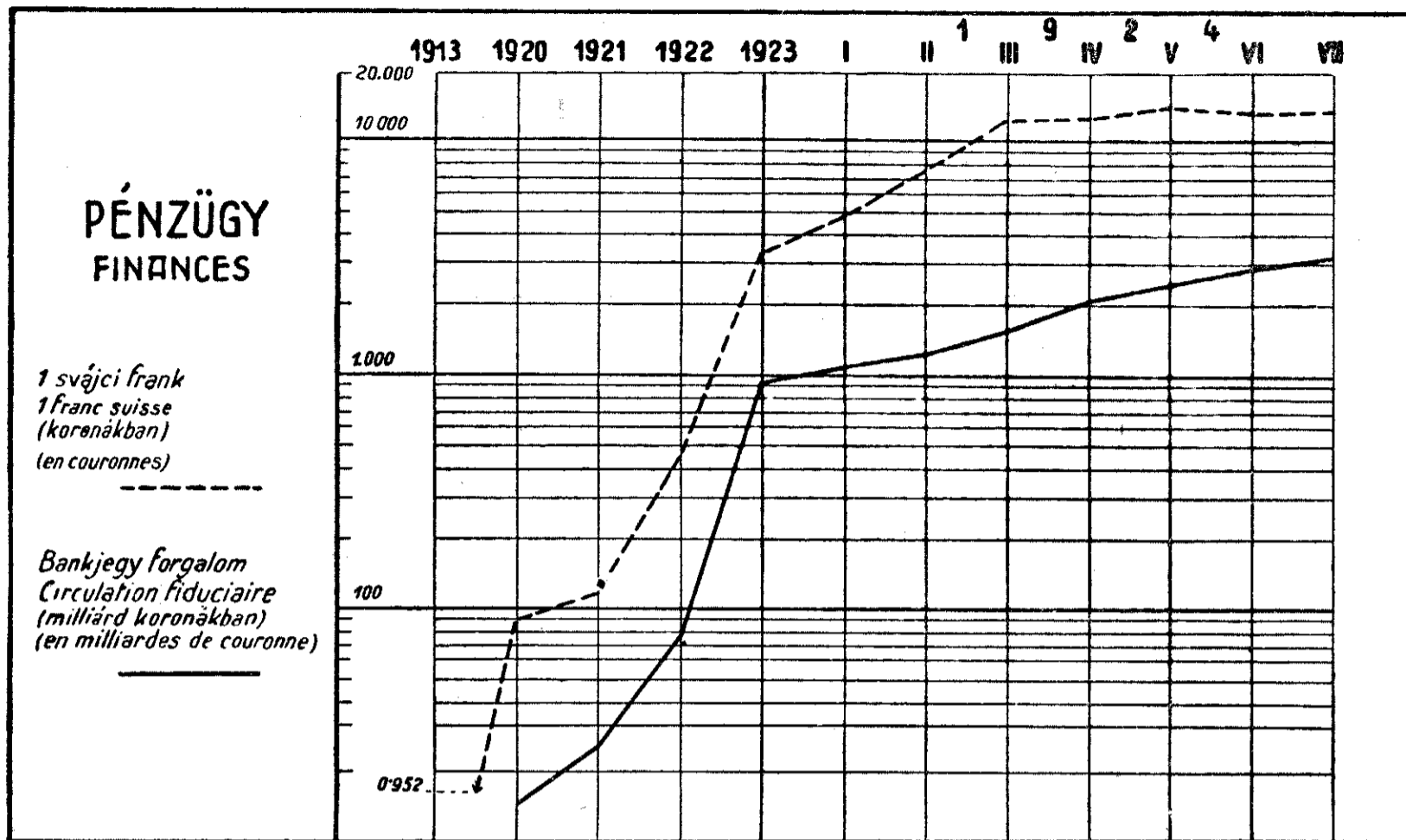
bérek havi átlagát néhány jellegzetes munkáskategóriát illetően ezentúl szintén jelzőtáblánkban fogjuk közölni. Augusztusról az alábbi adataink vannak.

	Órabér koronákban augusztus havában
<i>Férfi</i>	
Bádogos	9.537
Asztalos	8.611
Szabó	9.181
Kőműves	10.250
Napszámos	6.247
<i>Nő</i>	
Gyári munkásnő	3.673
Napszámosnő	5.896

Előző számunk zártakor május havi széntermelésünkre vonatkozó adatok még nem állottak rendelkezésünkre s azért pótlólag itt említjük meg, hogy e hónapban barnaszéntermelésünk 2,805.147 q-ra, kőszéntermelésünk pedig 153.555 q-ra rúgott. Úgy e hónap, mint a következő június hó rendkívül kedvezőtlen termelési eredménye a május hó 8-tól június hó 12-ig 27 munkanapon át tartott szénbányászsztrájkban leli magyarázatát, melynek folytán szénbányáinkban 35.547 vagón elmaradt szállítás mutatkozott.

Az 1924. évi mezőgazdasági termelésünk eredményeiről szóló hivatalos becsléseket táblázatunkban közöljük. — E számaink kiegészítéseként a bevetett terület nagyságáról

és a termésátlagokról a következő adatokat adjuk:

A termés neve <i>Désignation des produits</i>	A bevetett terület 1000 kat. holdban — <i>Superficie encensencée en 1000 arpents cadastraux</i>			Átlag termés q-ban holdanként — <i>Rendement moyen par arp. cadastral en quintaux métriques</i>		
	1911-15-ben en 1911-15	1923-ban en 1923	1924-ben en 1924	1911-15-ben en 1911-15	1923-ban en 1923	1924-ben en 1924
Búza — <i>Froment</i>	2672	2334	2461	7.65	7.89	5.56
Rozs — <i>Seigle</i>	1203	1139	1143	6.80	6.97	5.08
Árpa — <i>Orge</i>	928	799	760	7.81	7.50	4.34
Zab — <i>Avoine</i>	609	569	537	7.32	7.10	4.67
Tengeri — <i>Maïs</i>	1519	1730	1736	10.10	7.23	11.63
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	428	454	439	46.10	29.36	43.38
Cukorrépa — <i>Betteraves à sucre</i>	105	90	114	146.50	95.66	122.99

Pénzünk értéke májusban érte el a mélypontot, s némi javulás után azóta a korona értéke állandónak mondható. A gazdasági konszolidáció, ez erőreakást jelzi a pénzüntézet *betétek* növekedése. A postatakarék-pénztár júniusvégi betétálladéka július végére több mint kétszeresre, augusztus végén pedig közel négyszeresre emelkedett. Hiányos, mert csupán egy különleges pénzüntézetre szorítózkodó adatainkat remélhetőleg már legközelebbi számunkban a főbb bankok és taka-

rékpénztárak betétálladékairól gyűjtött adatainkkal egészíthetjük ki.

A pénzürtékállandósulásának mindenállamban tapasztalható kísérő jelensége a csődök számának növekedése. A múlt évben kimutatott összesen 15 csődesettel szemben a folyó év első nyolc hónapjában 40 csődnyitás történt, melyből a korona stabilizációja, május hó óta eltelt négy hónapra, 30 csőd jut. Ezek megoszlása a vállalkozás jellege szerint:

	május	június	július	augusztus
Hitelvállalat . . .	2	3	2	—
Ipari vállalat . . .	2	2	1	1
Keresk. vállalat . . .	7	3	3	4
Összesen . . .	11	8	6	5

Az árakról korábbi jelzőtáblánkban közzölt részletes adatokat ezentúl indexszámaink ismertetése kapcsán tesszük közzé. Szemlénk 315—322. oldalain ismertetjük a nagybani árakról szerkesztett indexszámunkat. A kicsinybani árakról és a megélhetés költségeinek alakulásáról egyelőre az ismertebb magánszámítások eredményeit adjuk.

Megélhetési indexszámok <i>Indices du coût de la vie</i>	Július <i>Juillet</i>	Augusztus <i>Août</i>	Szept. közepe <i>Milieu de Sept.</i>
	(Alap — base = 1.)		
Közgazdasági Figyelő	16.356	16.273	16.312
Szakszervezeti Ért.	19.378	19.466	19.547
Pester Lloyd . . .	22.018	21.443	21.094

D. S. dr.